

Małopolska

Wstępny projekt
Małopolskiego Regionalnego Programu
Operacyjnego na lata 2014-2020

wersja 2.0

Kraków, 21 listopada 2013 roku

1. WKŁAD PROGRAMU W REALIZACJĘ STRATEGII EUROPA 2020 ORAZ W OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZO-SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ	4
2. OPIS OSI PRIORYTETOWYCH.....	90
3. PLAN FINANSOWY	227
4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE TERYTORIALNE	233
5. ROZWIĄZANIA DEDYKOWANE OBSZAROM DOTKNIĘTYM ZJAWISKIEM UBÓSTWA, DYSKRYMINACJI LUB WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO.....	243
6. ROZWIĄZANIA DEDYKOWANE OBSZAROM DOTKNIĘTYM POWAŻNYMI NATURALNYMI I DEMOGRAFICZNYMI UTRUDNIENIAMI	243
7. SYSTEM INSTYTUCJONALNY	244
8. SYSTEM KOORDYNACJI.....	258
9. WARUNKOWOŚĆ EX-ANTE.....	266
10. REDUKCJA OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH	273
11. ZASADY HORYZONTALNE	275
12. ZAŁĄCZNIKI.....	280

WPROWADZENIE

Sekcja przewidziana do przygotowania na dalszym etapie prac nad programem.

1. WKŁAD PROGRAMU W REALIZACJĘ STRATEGII EUROPA 2020 ORAZ W OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZO-SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ

DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ ORAZ ANALIZA WYZWAŃ I POTENCJAŁÓW (PODEJŚCIE TEMATYCZNE I TERYTORIALNE)

[1. Potencjał badawczo-rozwojowy regionu oraz działalność innowacyjna przedsiębiorstw]

1. Unijny Ranking Innowacyjności¹ wskazuje, że innowacyjne regiony pochodzą zazwyczaj z najbardziej innowacyjnych państw, wobec których Polskę nadal dzieli znaczący dystans. Zgodnie z tym rankingiem **Małopolska, podobnie jak inne polskie regiony, za wyjątkiem Mazowsza, zaliczana jest do kategorii określanej jako „skromni innowatorzy”**. Poza czynnikami zewnętrznymi stymulującymi wzrost nakładów na działalność B+R, wzmocnienie pozycji innowacyjnej Małopolski jest warunkowane osiągnięciem **„masy krytycznej” zasobów tworzących specyficzny, wewnętrzny potencjał regionu**. Na potencjał ten składa się przede wszystkim **aktywność badawczo-rozwojowa i innowacyjna przedsiębiorstw**, ale także odpowiednie otoczenie instytucjonalne, a więc **zorientowany na potrzeby gospodarcze sektor nauki oraz proinnowacyjne otoczenie biznesu, dysponujące odpowiednim potencjałem infrastrukturalnym i świadczące usługi bezpośrednio wynikające z potrzeb rynkowych firm**. Określenie aktualnej pozycji rozwojowej oraz obszarów możliwej przewagi konkurencyjnej Małopolski jest punktem wyjścia do **realizacji strategii inteligentnej specjalizacji**. Koncepcja ta jest ukierunkowana na wzmocnienie dziedzin, w których region oferuje trudno zastępowalne zasoby, a wspólny potencjał sektora nauki i przedsiębiorstw umożliwia osiągnięcie wysokiej wartości dodanej oraz wywołuje efekt gospodarczej zmiany, pozytywnie oddziałując na inne, także tradycyjne dziedziny gospodarki. Zgodnie z *Regionalną Strategią Innowacji Województwa Małopolskiego na lata 2013-2020*, głównymi dziedzinami specjalizacji regionu są: **nauki o życiu (life sciences), energia zrównoważona, technologie informacyjne i komunikacyjne (w tym multimedia) oraz chemia**. Obszary te zidentyfikowane zostały w oparciu o wyniki regionalnego foresightu technologicznego², a także potwierdzone w toku szerokich konsultacji z udziałem sektora przedsiębiorstw, nauki oraz proinnowacyjnego otoczenia biznesu.
2. W stosunku do średniej unijnej, Małopolska odnotowuje dwukrotnie niższy poziom nakładów ogółem na badania i prace rozwojowe w relacji do PKB oraz sześciokrotnie niższy poziom nakładów na B+R w sektorze przedsiębiorstw w stosunku do PKB. W 2010 r. relacja regionalnego wskaźnika nakładów ogółem na B+R do PKB kształtowała się na poziomie 1,05% (nieznaczny

¹ *Innovation Union Scoreboard 2013*, European Commission, 2013

² *Perspektywa Technologiczna Kraków-Małopolska 2020*, Krakowski Park Technologiczny Sp. z o.o., 2010

wzrost wobec 0,92% w 2007 r.). Stawia to Małopolskę na 2. pozycji za województwem mazowieckim (1,35%) i znacznie powyżej średniej dla kraju (0,74%). Jednocześnie wartość wskaźnika nakładów prywatnych w relacji do PKB dla regionu, kształtuje się na poziomie 0,21%. W latach 2007-2010 utrzymuje się ona na zbliżonym poziomie z nieznaczoną tendencją spadkową, przy czym od 2008 r. region traci pozycję na rzecz kolejnych województw, zajmując obecnie 4. miejsce, po podkarpackim (0,53%), mazowieckim (0,34%) i pomorskim (0,3%) – niemal na poziomie średniej dla kraju (0,2%). **Oznacza to, że Małopolskę charakteryzuje nadal relatywnie niski poziom nakładów na działalność B+R oraz niekorzystna struktura tych nakładów, w której środki publiczne dominują wyraźnie nad wydatkami ponoszonymi przez przedsiębiorstwa.**

3. Małopolska należy do regionów o wysokim potencjale sektora nauki, obejmującego uczelnie wyższe oraz jednostki naukowe, w tym placówki Polskiej Akademii Nauk i instytuty badawcze, a także Polską Akademię Umiejętności. Realizowane w ostatnich latach, szczególnie przy udziale funduszy europejskich, liczne inwestycje w infrastrukturę szkolnictwa wyższego i nauki przyczyniły się do znaczącej poprawy warunków kształcenia oraz prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej. Wśród zrealizowanych inwestycji widoczna jest specjalizacja i koncentracja na infrastrukturze nauk technicznych i ścisłych oraz przyrodniczych, medycznych i nauk o zdrowiu³. Z przeprowadzonej oceny efektów interwencji MRPO 2007-2013 wynika, iż **podstawowe potrzeby regionu w zakresie infrastruktury dydaktycznej szkolnictwa wyższego zostały zaspokojone⁴.**

Jednocześnie w Małopolsce nadal identyfikowane są znaczące potrzeby w zakresie infrastruktury badawczo-rozwojowej sektora nauki. W ramach przyjętej w 2011 r. listy 33 przedsięwzięć składających się na Polską Mapę Drogową Infrastruktury Badawczej, aż 11 koordynowanych było przez jednostki z Małopolski tj. Uniwersytet Jagielloński, Akademię Górniczo-Hutniczą, Instytut Fizyki Jądrowej PAN. Projekty te dotyczą takich dziedzin jak: astronomia i fizyka, badania interdyscyplinarne związane m.in. z wykorzystaniem promieniowania synchrotronowego, energetyka, zaawansowane materiały i technologie oraz inteligentne systemy i infrastruktura. Poza zakresem Mapy Drogowej identyfikowane są jednocześnie projekty o kluczowym znaczeniu dla specjalizacji regionalnej, stanowiące bezpośrednią kontynuację inwestycji rozpoczętych w perspektywie 2007-2013. **W ramach małopolskiej strategii inteligentnej specjalizacji, wyzwaniem pozostaje uzupełnienie infrastruktury badawczo-rozwojowej sektora nauki, szczególnie w zakresie dotyczącym inwestycji wymagających kontynuacji w celu osiągnięcia zdolności do uruchomienia lub znaczącego rozwinięcia działalności B+R.**

Uzasadnieniem dla selektywnej kontynuacji działań inwestycyjnych jest wysoki potencjał i aktywność badawcza naukowców z regionu. W 7. Programie Ramowym Wspólnoty Europejskiej na rzecz badań, rozwoju technologicznego i wdrożeń, Małopolska zajmuje czołowe miejsca wśród polskich regionów pod względem liczby uczestniczących zespołów, zarówno w kategorii złożonych wniosków, jak i dofinansowanych projektów. Naukowcy z Małopolski przodują również pod względem aktywności badawczej w programach krajowych finansowanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Narodowe Centrum Badań i Rozwoju oraz Narodowe Centrum Nauki. Przegląd realizowanych projektów wskazuje na specjalizację w obszarze nauk przyrodniczych, medycznych, ścisłych i technicznych.

³ Mapa inwestycji w obszarze nauk i szkolnictwa wyższego, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, 2013

⁴ Ocena wpływu projektów realizowanych w ramach osi priorytetowej 1. Warunki dla rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013, Instytut Badań Strukturalnych, 2011

4. **Podstawowym miernikiem innowacyjności regionu jest udział przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie** tj. firm, które wprowadzają innowacje produktowe lub procesowe, bądź też realizują projekty innowacyjne. W latach 2009-2011 Małopolska zajmowała 3. miejsce pod względem odsetka aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw przemysłowych (20,2%, za województwami podkarpackim i opolskim) oraz 6. miejsce pod względem odsetka aktywnych innowacyjnie firm z sektora usług (12,1%, za województwami pomorskim, śląskim, mazowieckim, podkarpackim i wielkopolskim). Region zajmował także 1. miejsce pod względem udziału przedsiębiorstw przemysłowych, które wprowadziły innowacje organizacyjne (12,1%) oraz marketingowe (11,6%). Analiza nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych w Małopolsce pokazuje, że w 2011 r. stanowiły one 5,8% nakładów krajowych ogółem (wobec 4,8% w 2009 r.). W wymiarze nominalnym wartość nakładów ponoszonych w Małopolsce była ponad 3-krotnie niższa niż w województwie śląskim i mazowieckim oraz prawie 2-krotnie niższa niż w łódzkim.

Miarą innowacyjności gospodarki jest także udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw prywatnych. W Małopolsce odsetek tych przedsiębiorstw jest na tle kraju wysoki. W 2011 r. wynosił on 18,9% podczas, gdy średnia krajowa to 15,6% W latach 2005-2011 odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych zmniejszył się w całym kraju średnio o 25,5 pkt proc. Sytuacja ta była skutkiem spowolnienia gospodarczego w latach 2009-2011, jak również relatywnie większej wartości bazowej wskaźnika w 2005 r. (wynikającej z dobrej koniunktury gospodarczej), która w Małopolsce wynosiła wówczas 37,2% (w kraju – 41,1%).

Struktura wydatków innowacyjnych w Małopolsce kształtuje się względnie korzystnie. W 2011 r. udział wydatków wewnętrznych na B+R w wydatkach innowacyjnych przedsiębiorstw ogółem wynosił 22% i był on jednym z największych w kraju (średnia dla Polski to 13%). Pomimo tego, Małopolska odnotowała w latach 2005-2011 spadek udziału wydatków wewnętrznych na B+R w wydatkach innowacyjnych przedsiębiorstw, a także utraciła w tym okresie pozycję lidera krajowego na rzecz województwa podkarpackiego.

Ważnym aspektem działalności innowacyjnej firm jest współpraca z innymi podmiotami prywatnymi, instytucjami niekomercyjnymi i otoczeniem biznesu – w ramach projektów, służących zwiększeniu dostępu do wiedzy i nowych technologii, a także obniżeniu kosztów prowadzonej działalności i wymianie doświadczeń. Pod względem udziału przedsiębiorstw przemysłowych, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w grupie przedsiębiorstw przemysłowych aktywnych innowacyjnie, w latach 2009-2011 Małopolska zajmowała odległe 10. miejsce (29,9%). Lepiej pod tym względem przedstawiała się sytuacja przedsiębiorstw z sektora usług – region zajmował 6. miejsce w kraju (30,9%).

Wysokiemu poziomowi kształcenia kadr na potrzeby gospodarki opartej na wiedzy nie w pełni odpowiada zasób kadrowy pracowników naukowych w małopolskich firmach. W latach 2005-2009 liczba pracowników naukowych tam zatrudnionych uległa ponad trzykrotnemu zmniejszeniu. W 2011 r. sektor przedsiębiorstw w Małopolsce zatrudniał w sferze B+R 1930 pracowników, tj. o blisko 60% więcej niż średnia krajowa, co stawia region na 4. pozycji w kraju za województwem mazowieckim, śląskim i podkarpackim.

Przedstawiona powyżej diagnoza potwierdza, że potencjał sektora nauki w regionie nie przekłada się bezpośrednio na poziom innowacyjności przedsiębiorstw. Niska intensywność transferu wiedzy oznacza, że na poziomie jednostek naukowych gromadzona w nich wiedza o potencjale aplikacyjnym nie jest optymalnie wykorzystywana; przedsiębiorstwa nie mają możliwości nawiązania współpracy z jednostkami naukowymi i w konsekwencji nie wykorzystują

wiedzy jako kapitału do wzmacniania przewagi konkurencyjnej firm, zaś potencjał badawczy jednostek naukowych nie przekłada się na innowacyjność małopolskiej gospodarki. **Wyzwaniem dla administracji regionalnej jest wdrożenie mechanizmów efektywnie stymulujących popyt na innowacje w sektorze przedsiębiorstw, prowadzące do zwiększenia nakładów prywatnych na działalność innowacyjną, a także intensyfikacji współpracy z sektorem B+R, szczególnie wśród mikro i małych przedsiębiorstw.**

5. **Szczególne znaczenie dla wspierania innowacyjnej przedsiębiorczości ma działalność zaawansowanych ośrodków innowacji typu parki technologiczne, inkubatory technologiczne, centra rozwoju i transferu technologii.** Wśród nich najbardziej rozwiniętą formą są parki technologiczne, których funkcją jest świadczenie specjalistycznych usług na rzecz innowacyjnych przedsiębiorstw, prowadzących działalność w zaawansowanych technologicznie branżach, a także zapewnienie właściwych warunków dla transferu technologii i komercjalizacji badań. W 2012 r. z 54 parków technologicznych funkcjonujących w kraju, w Małopolsce zlokalizowane były 4 takie ośrodki tj. Park Life Science, Krakowski Park Technologiczny, Park Technologiczny Miasteczko Multimedialne, Tarnowski Park Naukowo-Technologiczny, natomiast 1 pozostawał w fazie rozwoju tj. Park Technologiczny Kraków-Wschód. Liczba firm przypadająca na 1 park w regionie kształtowała się w 2011 r. na poziomie ok. 83 tys., co stanowi poziom nieco mniejszy niż w województwie pomorskim (86 tys.), a jednocześnie wyraźnie większy niż w takich województwach jak śląskie (55,4 tys.) i dolnośląskie (54,6 tys.), czy też ostatnie w rankingu podlaskie (30,6 tys.)⁵.

Działalność tego typu ośrodków innowacji jest zróżnicowana pod względem zakresu i jakości świadczonych usług, przy czym w niedostatecznym stopniu wykorzystywana jest w tej działalności współpraca z sektorem nauki, szczególnie w obszarach kluczowych dla specjalizacji regionalnej. **Uzupełnienie potencjału infrastrukturalnego oraz profesjonalizacja oferty usług wybranych typów ośrodków innowacji w obszarach specjalizacji regionalnej – powinno prowadzić do bezpośredniego zainteresowania przedsiębiorstw ofertą jednostek naukowych i administracji, stanowiących ważne ogniwa regionalnego systemu innowacji.**

[2. Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w udostępnianiu zasobów oraz realizacji zadań publicznych]

6. Zgodnie ze stanowiskiem Rady Unii Europejskiej⁶, **pomimo wysiłków podejmowanych w ostatnich latach, Polskę nadal dzieli znaczący dystans wobec innych państw członkowskich w zakresie wykorzystania potencjału rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych.** Poza niskim zasięgiem stacjonarnej łączności szerokopasmowej, wskazuje się na **względnie niską sprawność administracji publicznej oraz bezpośrednio wpływający na ten stan – stosunkowo niski poziom rozwoju e-administracji.** Poprawa jakości funkcjonowania administracji jest zależna od kontynuacji działań w obszarze cyfryzacji i informatyzacji, służących zwiększeniu dostępności i stopnia wykorzystania informacji sektora publicznego, usprawnieniu działalności administracji poprzez ucyfrowienie urzędów oraz wzrost dostępności i jakości e-usług publicznych. Czynnikiem wpływającym na powodzenie tej interwencji w województwie małopolskim będzie zakończenie projektu pn. Małopolska Sieć Szerokopasmowa, realizowanego w ramach MRPO

⁵ Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2012

⁶ Zalecenie Rady z dnia 9 lipca 2013 r. w sprawie krajowego programu reform Polski z 2013 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na lata 2012-2016 (2013/C 217/16)

2007-13. Inwestycja ta ma zapewnić możliwość dostępu do usług szerokopasmowych dla 90% gospodarstw domowych oraz 100% instytucji publicznych i przedsiębiorców w regionie, poprzez budowę na obszarach zagrożonych wykluczeniem cyfrowym infrastruktury telekomunikacyjnej, uzupełniającej istniejącą i tworzącej nowe zasoby, regionalnej sieci szerokopasmowej. Realizacja projektu zapewnić powinna możliwość dostępu do szerokopasmowych usług telekomunikacyjnych, aplikacji i zasobów informacji dostępnych w sieci w obszarach, gdzie obecnie nie ma takiej możliwości bądź brak konkurencji nie zapewnia ich wyboru lub zadawalającej jakości⁷.

7. Analiza stanu rozwoju społeczeństwa informacyjnego w województwach, przeprowadzona przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji⁸ wskazuje, że **pod względem poziomu cyfrowego rozwoju administracji, Małopolska zajmuje pozycje zbliżone lub nieco wyższe od średnich dla kraju**. Z przeprowadzonego w 2012 r. badania wynika, że **38% urzędów w regionie udostępniało usługi elektroniczne, co oznacza 4. miejsce wśród regionów** (wobec 65% w zajmującym 1. pozycję województwie śląskim). Natomiast **pod względem wartości syntetycznego wskaźnika wspierania rozwoju społeczeństwa informacyjnego, z wartością 24% Małopolska zajmuje 2. miejsce** (po województwie śląskim – 32%). Wskaźnik ten obrazuje oddziaływania urzędów zarówno na podaż usług i treści, jak i na popyt na nie, uwzględniając m.in. informowanie i zachęcanie do korzystania z e-administracji, monitorowanie zainteresowania usługami elektronicznymi oraz satysfakcji klientów, wprowadzanie nowych usług i doskonalenie istniejących, wykorzystanie funduszy unijnych do wdrażania usług i finansowania działań w zakresie społeczeństwa informacyjnego, dbanie o użyteczność stron internetowych i ich dostępność w kontekście potrzeb osób niepełnosprawnych, a także posiadanie strategii cyfryzacji.

Przeprowadzona przez MAiC analiza wskazuje, że cyfryzacja procesów wewnętrznych oraz zewnętrznych nie zawsze korespondują ze sobą, co obrazują złożone wskaźniki skuteczności cyfryzacji urzędów oraz wspierania rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Małopolska zaliczana jest do grupy regionów najlepiej radzących sobie w obu aspektach, wraz z województwami zachodniopomorskim, śląskim, dolnośląskim i pomorskim.

8. **Realizowane w ostatnich latach, szczególnie przy udziale funduszy europejskich, liczne inwestycje w obszarze społeczeństwa informacyjnego w Małopolsce przyczyniły się do informatyzacji administracji oraz zwiększenia dostępności usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną.** Z ewaluacji interwencji w ramach MRPO na lata 2007-2013 wynika, że w obszarze społeczeństwa informacyjnego realizowane były inwestycje obejmujące przede wszystkim informatyzację jednostek samorządu terytorialnego, zakładów opieki zdrowotnej (z komponentem zawierającym wdrożenie e-usług), systemy informacji geograficznej, systemy zarządzania uczelniami oraz digitalizację zbiorów kultury. Zakres realizowanych projektów objął kompleksowe rozwiązania, zarówno w kontekście łączenia kilku rodzajów przedsięwzięć w obrębie jednej inwestycji (np. budowa systemów zarządzania instytucją oraz systemów udostępniania e-usług), jak również różnych elementów w obrębie jednego typu (np. digitalizacja i archiwizacja zbiorów oraz tworzenie platform ich udostępniania). Jednocześnie **większość z wspartych inwestycji ma charakter fragmentaryczny lub lokalny, koncentrując się na rozwiązywaniu problemów w skali jednej instytucji lub jednej jednostki terytorialnej, dlatego ich wpływ na rozwój społeczeństwa informacyjnego w skali regionalnej jest ograniczony.**

⁷ Informacje nt. projektu „Małopolska Sieć Szerokopasmowa” dostępne na stronie www.mss.malopolska.pl (10.2013)

⁸ *Spółeczeństwo informacyjne w liczbach 2013*, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, 2013 oraz Badanie „Wpływ cyfryzacji na działanie urzędów w Polsce w 2012 r.” przeprowadzone na zlecenie MAiC wśród wszystkich urzędów administracji samorządowej, rządowej i państwowej. Ostatecznie w badaniu metodą CAWI wzięło udział 1556 urzędów

9. Założeniem Strategii „Europa 2020” jest efektywne wykorzystywanie zasobów dla osiągnięcia celów społecznych i gospodarczych. Jedną z istotnych kategorii zasobów są dane gromadzone przez instytucje sektora publicznego, m.in. takie jak informacje geograficzne, statystyki, dane pochodzące z projektów badawczych finansowanych ze środków publicznych, zdigitalizowane zasoby biblioteczne oraz zasoby dziedzictwa kulturowego. Sukcesywne ich udostępnianie wraz z zapewnieniem możliwości ponownego wykorzystania jest warunkiem efektywności i przejrzystości funkcjonowania instytucji sektora publicznego. **Otwieranie dostępu do danych publicznych przyczynia się do osiągnięcia korzyści gospodarczych, ale również społecznych, zachęcając do większego udziału obywateli w życiu publicznym i przeciwdziałając wykluczeniu**⁹. Ponadto w 2013 r. Rada UE przyjęła zmianę dyrektywy 2003/98/WE w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego, która rozszerza zakres jej stosowania na biblioteki, muzea i archiwa – jako instytucje posiadające bogaty zbiór cennych zasobów informacji sektora publicznego, zaś w ostatnich latach przedsięwzięcia w dziedzinie digitalizacji zwielokrotniły ilość dorobku cyfrowego wchodzącego w zakres domeny publicznej.

Obecnie brak jest odpowiednich analiz diagnozujących zakres i charakter potrzeb dotyczących udostępniania zasobów danych gromadzonych przez sektor publiczny – w wymiarze regionalnym, jaki i krajowym. Jednocześnie działania realizowane w Małopolsce na przestrzeni ostatnich lat, w ramach różnorodnych programów i inicjatyw, także przy udziale funduszy europejskich przyczyniają się głównie do rozwiązywania punktowych problemów, jednak w powszechnej ocenie – ze względu na skalę wyzwania – wymaga to kontynuacji, ponieważ podaż „otwartych danych” nie odpowiada rosnącemu zapotrzebowaniu na te zasoby. **Doświadczenia wynikające z tworzenia repozytoriów lub katalogów zasobów cyfrowych wskazują, że do najbardziej przydatnych i w związku z tym udostępnianych w pierwszej kolejności, należą m.in. dane przestrzenne, demograficzne, o działalności gospodarczej, zdrowotne, prawne i edukacyjne. Ze względu na specyfikę regionalną, w przypadku Małopolski szczególne znaczenie ma również udostępnianie bogatych zasobów nauki i dziedzictwa kulturowego.**

[3. Podnoszenie konkurencyjności małopolskich MŚP oraz tworzenie warunków dla rozwoju gospodarczego]

10. W województwie małopolskim na koniec 2012 r. liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wyniosła 343,4 tys. Stanowi to 8,6% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w Polsce. Tym samym, ze względu na liczbę zarejestrowanych podmiotów gospodarczych Małopolska znajduje się na 4. miejscu wśród wszystkich województw.

Sektor prywatny liczył 335,3 tys. (97,6% ogólnej liczby), a sektor publiczny 8,1 tys. (2,4% ogólnej liczby) podmiotów. W rejestrze znalazło się 257,5 tys. przedsiębiorstw prowadzonych w formie jednoosobowej działalności gospodarczej, co stanowi 76,8 % ogółu wszystkich podmiotów sektora prywatnego. Najwięcej podmiotów gospodarczych znajduje się na terenie Krakowa (powiat grodzki) – 121,2 tys., (35,3% ogółu), a w następnej kolejności w powiatach: krakowskim – 26,4 tys. (7,7%), wadowickim – 15,9 tys. (4,6%), nowotarskim – 14,6 tys. (4,2%), nowosądeckim – 14,2 tys. (4,1%) oraz oświęcimskim – 14 tys. (4,1%).

Na terenie Małopolski działało 327,5 tys. mikroprzedsiębiorstw, co daje 2. pozycję w kraju, 13,1 tys. małych przedsiębiorstw, 2,5 tys. średnich przedsiębiorstw oraz 354 podmioty zatrudniające

⁹ Komunikat Komisji do Parlamentu, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, *Otwarte dane – siła napędowa innowacji, wzrostu gospodarczego oraz przejrzystego zarządzania*, KOM (2011) 882

ponad 250 osób (przedsiębiorstwa duże). Warto również dodać, że pod względem liczby przedsiębiorstw zaliczanych do sektora MŚP, obejmującego mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, Małopolska znalazła się na 2. pozycji w kraju, ustępując miejsca tylko Mazowszu.

W 2012 r. w województwie małopolskim zarejestrowano 32,1 tys. nowych podmiotów gospodarczych, z czego 80% stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Najwięcej podmiotów zarejestrowano w sekcjach: handel (7,4 tys.), budownictwo (5,2 tys.), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (2,9 tys.) oraz wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (2,2 tys.). Liczba wyrejestrowanych jednostek w tym samym roku to 20,2 tys. **Przywołane dane wskazują m.in. na znaczny potencjał przedsiębiorczy mieszkańców regionu.**

11. W Małopolsce, w roku 2012, odnotowano spadek **wyniku finansowego** brutto przedsiębiorstw. Niższa dynamika przychodów z całokształtu działalności od dynamiki kosztów ich uzyskania wpłynęła na pogorszenie wskaźnika poziomu kosztów o 0,2 p. proc. w skali roku. Nastąpiło również obniżenie wskaźników rentowności obrotu brutto (z 4,7% w 2011 r. do 4,5% w 2012 r.) oraz wskaźnika rentowności ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (z 4,8% w 2011 r. do 4,3% w 2012 r.). Wskaźnik rentowności obrotu netto utrzymał się na tym samym poziomie, co w roku poprzednim (3,8%).¹⁰

Z kolei w **odniesieniu do nakładów inwestycyjnych**, zwraca uwagę sytuacja, w której, po spadkach zanotowanych w latach 2009-2010 r., w roku 2011 i 2012 zaobserwowano ich wzrost. W 2012 r. nakłady inwestycyjne były większe o 14,7% w porównaniu z 2011 r., a ich wartość wyniosła 7598,5 mln zł - jednak w ujęciu rocznym zmniejszyła się liczba nowych inwestycji o 5,9%, przy jednoczesnym wzroście ich wartości kosztorysowej o 13,5%. Najwięcej nakładów inwestycyjnych na środki trwale przeznaczono na maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (48,2% udziału), o 1,3 p. proc. mniej niż w roku poprzednim. Inwestycje polegające na ulepszeniu (tj. przebudowie, rozbudowie, rekonstrukcji lub modernizacji) stanowiły 37,6% liczby wszystkich nowo rozpoczętych inwestycji w województwie, a ich wartość kosztorysowa stanowiła 45,8% wartości kosztorysowej wszystkich inwestycji rozpoczętych w województwie.¹¹

12. Analiza danych dotyczących celów inwestycji podejmowanych przez małopolskie firmy w latach 2005-2008 oraz planowanych na lata 2009-2013 wskazywała m.in. na zmieniające się podejście do stosowanych przez przedsiębiorców strategii inwestycyjnych. I tak, w porównaniu z inwestycjami zrealizowanymi w latach 2005-2008, plany inwestycyjne na lata 2009-2013 pokazywały, znacznie większe zorientowanie na zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw w sytuacji rywalizacji z innymi podmiotami gospodarczymi na malejącym i niepewnym rynku. **Tendencja ta przejawia się w zwiększeniu się roli inwestycji, których celem jest sprostanie wymaganiom klienta, rozszerzeniu zakresu oferowanych usług i prowadzonej działalności, oraz zmniejszeniu kosztów własnych.** Uwagę zwraca kwestia trudności w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na planowane inwestycje - dla wielu przedsiębiorców (49,2% odpowiedzi) było to istotnym utrudnieniem. Znacznie częściej problem ten dotyczył firmy o krótkim stażu działalności (59,5% wskazań w tej grupie).¹²

¹⁰ *Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego w 2012 roku*, Urząd Statystyczny w Krakowie, 2013

¹¹ j.w.

¹² *Potencjał rozwojowy małopolskich przedsiębiorstw*, Małopolskie Obserwatorium Gospodarki, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2010

Z uwagi na zróżnicowany profil oraz potrzeby rozwojowe małopolskich przedsiębiorstw, szczególnie firm funkcjonujących w obszarach specjalizacji regionalnej, celowe jest zapewnienie różnorodnej oferty instrumentów wsparcia, w tym wsparcia doradczego i inwestycyjnego.

13. W Unijnym Rankingu Konkurencyjności Regionalnej za 2010 r.¹³ Małopolska zajmowała 3. miejsce pod względem konkurencyjności gospodarczej wśród polskich regionów oraz 176. miejsce wśród 268 regionów europejskich. Wyższe pozycje zajęły województwa: mazowieckie (147) oraz śląskie (168).
14. Podstawową funkcją instytucji wspierających innowacyjność przedsiębiorstw jest zapewnienie dostępu do kapitału na inwestycje. W 2009 r. w Małopolsce 11,3% nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych finansowanych było z kredytów bankowych.
15. Sektor otoczenia biznesu w Małopolsce jest zróżnicowany pod względem zakresu świadczonych usług i ich jakości. **Zwiększenie efektywności działania instytucji tego sektora wymaga wzmocnienia strony popytowej w sposób wymuszający lepsze dopasowanie usług do potrzeb przedsiębiorstw oraz świadczenie ich w szerszym zakresie na zasadach komercyjnych.**
16. Wśród gospodarczych potencjałów i atutów regionu wskazać należy również turystykę i zabytki regionu, potencjał kulturowy oraz przyrodniczy. Znaczenia nabierają także tzw. przemysły kreatywne - od roku 2009 odnotowywany jest sukcesywny przyrost liczby podmiotów działających w tym sektorze. Intensywny rozwój turystyki i jej znaczenie w gospodarce Małopolski powoduje, że może ona odgrywać istotną rolę w generowaniu wzrostu gospodarczego i zatrudnienia, stając się coraz ważniejszym rodzajem działalności w gospodarce regionu.

Samorząd Województwa Małopolskiego od kilku lat stale zwiększa swoją aktywność na rzecz budowy i promocji regionalnej marki, w tym promocji gospodarczej. Wśród najważniejszych inicjatyw należy wymienić powstanie Centrum Business in Małopolska, służące usprawnieniu obsługi inwestorów i eksporterów oraz promocji gospodarczej Województwa Małopolskiego. Celem Business in Małopolska jest tworzenie spójnego i kompleksowego systemu współpracy instytucji w Małopolsce, aby skutecznie promować potencjał gospodarczy regionu, podnosić standardy obsługi inwestorów oraz zwiększać wsparcie dla małopolskich przedsiębiorstw w zakresie działalności eksportowej. Ważnym wydarzeniem, ukierunkowanym na promocję innowacji w biznesie i przedsiębiorczości jest Małopolski Festiwal Innowacji obejmując cykl wydarzeń skierowanych do przedsiębiorców, pracowników naukowych, doktorantów, absolwentów, studentów. Pozytywny wpływ na pro-gospodarczy wizerunek regionu ma również organizacja Forum Ekonomicznego w Krynicy, dla którego Województwo Małopolskie jest głównym partnerem.

Wysoką aktywność samorząd województwa przejawia również w obszarze promocji opartej w dużej części o potencjał turystyczny Małopolski, ukierunkowanej na rynki krajowy i zagraniczny. Jest to zgodne z mapą percepcji województw z 2010 roku¹⁴, zgodnie z którą najsilniejszym wymiarem, przez który postrzegana jest Małopolska, jest turystyka. Z kolei badanie znajomości kampanii promocyjnych samorządów¹⁵ pokazało, że aktywność promocyjna

---

¹³ *EU Regional Competitiveness Index 2010*, European Commission, 2010

¹⁴ Indeks atrakcyjności województw, TNS OBOP, 2010 r. – za projektem *Programu Strategicznego Marketing Terytorialny*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, 2013 r.

¹⁵ Badanie na reprezentatywnej grupie Polaków powyżej 15 roku życia, Brand At Heart, 2011 r. – za projektem *Programu Strategicznego Marketing Terytorialny*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, 2013 r.

Małopolski jest zauważalna (drugie miejsce po województwie warmińsko-mazurskim - promocja zauważona przez 44,9% badanych). Wskaźniki te przekładają się na turystyczną atrakcyjność województwa przejawiającą się liczbą odwiedzających region turystów¹⁶.

Biorąc pod uwagę powyższe działania związane z promocją gospodarczą i turystyczną należy uznać, że działania Regionu należą do najistotniejszych inicjatyw stymulujących rozwój gospodarczy regionu, mających również wpływ na wzmocnienie sektora MŚP.

[4. Regionalna polityka energetyczna przyjazna środowisku]

17. Województwo Małopolskie zajmuje 9. pozycję w Polsce pod względem produkcji energii elektrycznej tj. 6 384,5 GWh, natomiast 10. pozycję biorąc pod uwagę udział w tej produkcji odnawialnych źródeł energii, czyli 886,3 GWh. Od 2008 r. udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w Małopolsce systematycznie wzrasta: 2008 r. – 4,2%; 2009 r. – 6,6%, 2010 r. – 11,4% i 2011 r. - 12,4%, 2012 r. – 13,9%¹⁷. Łączna moc koncesjonowanych instalacji wytwarzających energię elektryczną z odnawialnych źródeł energii w Małopolsce wynosi obecnie ok. 199,7 MW¹⁸. **Produkcja energii odnawialnej w Województwie Małopolskim opiera się głównie na elektrowniach wodnych (188,8 MW) i w niewielkim stopniu na pozyskiwaniu energii z biogazu (6,8 MW), wiatru (3 MW) oraz słońca (1,1 MW). Źródła te można uznać za potencjały województwa w oparciu o które planowane będzie inwestowanie w wytwarzanie energii z odnawialnych źródeł.** Rozmieszczenie przestrzenne źródeł odnawialnych jest bardzo nierównomierne. Najwięcej energii elektrycznej produkowane jest w powiecie nowotarskim (elektrownia wodna Niedzica) oraz nowosądeckim (elektrownia wodna Rożnów - 50 MW).

Zakłady wykorzystujące biogaz to głównie przedsiębiorstwa zajmujące się gospodarką odpadami i odzyskujące gaz składowiskowy. Do głównych producentów energii elektrycznej z biogazu należą: MPO Spółka z o.o. w Krakowie (składowisko odpadów komunalnych w Baryczy - produkcja ok. 8 500 MWh energii/rok), ZGK Bolesław sp. z o.o. (składowisko odpadów komunalnych koło Olkusza - produkcja 2 000 MWh energii/rok) oraz Nova sp. z o.o. (gmina Nowy Sącz – produkcja 1 223 MWh energii elektrycznej oraz 4 890 GJ ciepła/rok). Biogaz jest również produkowany przez oczyszczalnie ścieków Płaszów i Kujawy zarządzane przez Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A (produkcja roczna energii elektrycznej i ciepła wynosi 12550 MWh). W województwie małopolskim znajdują się również instalacje wykorzystujące energię geotermalną do produkcji ciepła, a najważniejszą z nich jest instalacja zarządzana przez PEC Geotermia Podhalańska S.A. o mocy 15,5 MW. **Z raportu Polskiej Akademii Nauk wynika, że Małopolska nie wykorzystuje w pełni swego naturalnego bogactwa, jakim są wody geotermalne, jednakże są one wykorzystywane coraz szerzej.**

18. Zestawienie możliwości produkcyjnych producentów energii elektrycznej na terenie Małopolski (6 384,5 GWh) z jej zużyciem (12 750 GWh), wykazuje niedobór podaży producentów znajdujących się na terenie województwa w stosunku do zużycia energii¹⁹. Wynika z tego, że Małopolska jest regionem-konsumentem energii. Zdecydowana większość producentów wykorzystuje paliwa konwencjonalne (węgiel kamienny), jedna trzecia z nich opiera swoją działalność o źródła odnawialne i alternatywne energii, głównie energię wody.

¹⁶ Patrz diagnoza: Dziedzictwo regionalne.

¹⁷ GUS, 2012

¹⁸ URE, 30.09.2013 r.

¹⁹ Bank Danych Lokalnych, GUS, 2012 r.

Ocenia się, że w najgorszym stanie znajduje się infrastruktura energetyczna średniego i niskiego napięcia na terenach wiejskich, budowana w latach 50-tych i 60-tych XX wieku. Województwo małopolskie jest jednym z regionów, w których ten problem jest istotny. Niedoinwestowanie Krajowego Systemu Przesyłowego powoduje zwiększenie strat sieciowych. Straty te w krajowym systemie elektroenergetycznym są znaczne i wynoszą rocznie około 14 TWh. Możliwości przesyłowe sieci nie pozwalają na rozwój nowych mocy energetycznych, natomiast zapotrzebowanie na energię rośnie i przewiduje się, że będzie się stale zwiększać. Podejmowane działania inwestycyjne, mają często na celu utrzymanie i konserwację bieżącej infrastruktury natomiast rzadko wymienia się ją na nową ze względu na duże koszty i wysokie ryzyko inwestycji.

19. Na tle krajów Europy Polska jest krajem o jednym z największych zanieczyszczeń powietrza pyłem PM10 i PM2,5. Jednocześnie wielkości stężeń pyłu PM10 i PM2,5 w województwie małopolskim należą do najwyższych w Polsce. Szczególnie niekorzystanie wypada Kraków, który jest miastem o najwyższych stężeniach pyłu PM10 w Polsce. Na przestrzeni ostatnich lat (2002-2012) poza pyłem PM10, PM2,5; odnotowywane są przekroczenia poziomów normatywnych stężeń również innych zanieczyszczeń powietrza: benzo(a)pirenu, dwutlenku azotu oraz dwutlenku siarki. W 2011 r. z obszaru Małopolski do powietrza wyemitowane zostało 31,9 tys. Mg pyłu PM10, w tym 28,2 tys. Mg pyłu PM2,5. Największa wielkość emisji pyłu PM10 i pyłu PM2,5 pochodzi ze źródeł powierzchniowych, głównie z sektora komunalno-bytowego. **Przekroczenia dopuszczalnego stężenia średniorocznego pyłu PM10 ($40 \mu\text{g}/\text{m}^3$) występują w 23 gminach.** Natomiast obszar przekroczeń dopuszczalnej częstości **przekroczeń poziomu średniodobowego pyłu PM10 ($50 \mu\text{g}/\text{m}^3$) obejmuje aż 90 gmin.** Poziom dopuszczalny stężenie średniorocznych pyłu zawieszonego PM2,5 ($25 \mu\text{g}/\text{m}^3$) został przekroczony na terenie 52 gmin.

Poziom zanieczyszczenia powietrza benzo(a)pirenem w kraju jest zróżnicowany, ale przekroczenia występują praktycznie na obszarze całego kraju. W 2011 r. emisja benzo(a)pirenu wyniosła 10,7 Mg. Benzo(a)piren ze względu na specyfikę emitowany jest głównie ze źródeł powierzchniowych (95%) oraz źródeł punktowych (5%). Stężenia średnioroczne benzo(a)pirenu we wszystkich 182 gminach województwa przekraczają poziom docelowy $1 \text{ ng}/\text{m}^3$.

Z roku na rok notowane są coraz wyższe stężenia dwutlenku azotu. Emisja dwutlenku azotu następuje głównie ze źródeł przemysłowych i ze źródeł związanych z transportem drogowym, co szczególnie widoczne jest w dużych aglomeracjach. Obszarami Aglomeracji Krakowskiej o podwyższonych stężeniach średniorocznych NO_2 są tereny położone wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych szczególnie w centrum miasta i wzdłuż autostrady A4²⁰.

Emisja dwutlenku siarki z terenu województwa małopolskiego w 2012 r. wyniosła 61,5 tys. Mg. Największy udział w emisji mają źródła powierzchniowe (około 52%) oraz źródła punktowe (45%). **Średniodobowe stężenia dopuszczalne dwutlenku siarki w strefie małopolskiej przekraczane były więcej niż 3 dni w roku w 9 gminach.**²¹

Emisja dwutlenku węgla z obszaru województwa małopolskiego wyniosła w 2011 r. 25,7 mln Mg CO_{2e} , w tym 42% z przemysłu, 27% z mieszkalnictwa i 21% z transportu. Na jednego mieszkańca Małopolski przypadła więc emisja dwutlenku węgla w wysokości 7,66 Mg CO_{2e} , co daje wynik poniżej średniej krajowej, która w 2010 roku wyniosła 9,56 Mg CO_{2e} na mieszkańca.

Analiza dotychczasowych efektów działań naprawczych w tym zakresie wskazuje, że ich skala oraz tempo jest zbyt niskie w stosunku do potrzeb. Zastosowanie alternatywnych źródeł ciepła, takich jak instalacje kolektorów słonecznych, nie przynosi dużego efektu ekologicznego w

²⁰ Raport o stanie środowiska w województwie małopolskim w 2011 roku, WIOŚ Kraków

²¹ Raport o stanie województwa małopolskiego 2012

porównaniu z likwidacją węglowego źródła spalania. **Największe efekty przynosiły działania związane z likwidacją starych źródeł spalania i wymianą na nowe niskoemisyjne. Dodatkowo znaczna część prowadzonych termomodernizacji również przynosi efekt ekologiczny w postaci obniżenia zużycia paliw do ogrzania obiektu.**

W latach 2008-2011 zrealizowane zostały inwestycje, dzięki którym stare kotły węglowe zostały zlikwidowane w 5 030 lokalach. Zgodnie z założeniami przyjętymi do realizacji do 2011 r., obniżenie emisji pyłu PM10 nastąpiło tylko w 9,8%, co pozwala na wyciągnięcie wniosków, że dotychczasowe działania w tym zakresie są znacznie poniżej założeń²².

Działania służące poprawie jakości powietrza w dużej mierze powinny koncentrować się na ograniczeniu emisji powierzchniowej (z ogrzewania indywidualnego mieszkań, domów) ponieważ jest ono głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza. Wśród działań zmierzających do poprawy jakości powietrza należy wymienić: wymianę ogrzewania mieszkań niskosprawnymi piecami i kotłami węglowymi na podłączenia do sieci ciepłowniczych, ogrzewanie gazowe, olejowe, nowoczesnymi kotłami retortowymi lub odnawialnymi źródłami energii; rozwój i modernizację sieci ciepłowniczych oraz podłączaniu nowych użytkowników, zmniejszenie zapotrzebowania budynków na energię ciepłą poprzez termomodernizację; wspieranie budownictwa energooszczędnego i pasywnego²³.

20. **System ciepłowniczy w Małopolsce posiada wystarczające rezerwy mocy aby móc podłączyć nowych odbiorców w obszarze swojego działania. Znaczne rezerwy występują zarówno w źródłach ciepła jak i w przepustowości systemów przesyłowych.** Sieci przesyłowe, ciepłownicze w Małopolsce są stale modernizowane i ich stan utrzymuje się na zadowalającym poziomie. Sprawność techniczna małopolskich urządzeń ciepłowniczych wytwarzających ciepło w 2012 roku wynosiła 85,4%, a sprawność przesyłania była na poziomie 87,8%²⁴. Długość sieci ciepłej na terenie województwa małopolskiego w 2012 roku wg GUS wynosiła łącznie 1 889 km, w tym 1 363 km sieci ciepłej przesyłowej i 526,3 km sieci ciepłej przyłączy do budynków i innych obiektów. Większość długości sieci ogółem (724,9 km) przypadała na Miasto Kraków, które posiada drugi co do długości system ciepłowniczy w Polsce.

Od kilku lat w całej Polsce, obserwuje się tendencje zmniejszania zapotrzebowania na energię ciepłą. **Zabiegi termomodernizacyjne obiektów, inwestycje przedsiębiorstw mające na celu poprawę sprawności wytwarzania i przesyłu energii a także zwiększona świadomość społeczeństwa dotycząca racjonalnego wykorzystania energii i płynących z tego oszczędności niosą za sobą powolny lecz sukcesywny spadek zużycia energii ciepłej.**

21. Istotnym źródłem uciążliwości i problemów w zakresie emisji substancji szkodliwych, zwłaszcza w aglomeracjach miejskich, jest transport drogowy. Transportem drogowym realizowanych jest w Polsce 83,6% lądowego transportu pasażerskiego i 75,9% lądowego transportu towarowego. Według danych statystycznych, w skali kraju sektor ten odpowiedzialny jest za ponad 28% całkowitej emisji tlenków azotu, przeszło 27% emisji tlenku węgla oraz powyżej 15% zanieczyszczeń pyłowych. W dużych miastach, zwłaszcza o scentralizowanym systemie ciepłownictwa, udział transportu drogowego w całkowitej emisji tych zanieczyszczeń jest zdecydowanie większy, dochodząc w dzielnicach centralnych nawet do 90%²⁵. **Problemy towarzyszące rozwojowi transportu, szczególnie transportu drogowego, wymagają podjęcia działań pozwalających ograniczać zagrożenia z tym związane, m.in. poprzez zwiększenie znaczenia transportu zbiorowego.**

²² Program ochrony powietrza do 2011 r., Województwo Małopolskie

²³ Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Strategicznego Ochrona Środowiska, Województwo Małopolskie

²⁴ Energetyka ciepła w liczbach, 2012, URE

²⁵ "Zagrożenia środowiskowe ze strony transportu", A. J. Badyda, Nauka (4/2010)

22. Województwo małopolskie charakteryzuje się największą w Polsce ilością opadów ale równocześnie sprzyjającą ich odpływowi rzeźbą terenu, który dzięki temu jest prawie dwukrotnie wyższy od przeciętnego odpływu notowanego dla Polski. **Oznacza to, iż województwo jest rejonem Polski o największej zmienności przepływów, co wskazuje na potrzebę zwiększania retencji.** Duża zmienność przepływów generuje zagrożenia powodziowe; szczególnie dużym potencjałem powodziowym charakteryzują się karpackie dopływy Wisły. **Województwo małopolskie należy uznać za obszar szczególnie zagrożony powodzią.** Na ogólną liczbę 182 gmin województwa 146 (tj. 80%) jest zagrożonych możliwością wystąpienia powodzi. Zagrożenie powodziowe i związana z nim skala szkód wynika głównie z uwarunkowań naturalnych. Jednakże nie bez znaczenia jest wzrost antropopresji na ekosystemy leśne i łąkowe, eksploatacja gleb torfowych oraz „prostowanie” i całkowite betonowanie koryt wstrzymujące przesiąkanie wody płynącej do gruntów. Ponadto na terenie Małopolski obserwuje się ekstremalne zjawiska pogodowe związane m.in. z wysokością opadów – lata mokre z powodzią oraz lata z małą ilością opadów i dotkliwą suszą. **Z punktu widzenia głównych celów małej retencji, czyli retencjonowania wody dla zaspokojenia występujących zapotrzebowań oraz dla ochrony przed powodzią – można uznać, że zapotrzebowanie na tę retencję występuje na całym terenie województwa. Szczególnie zapotrzebowanie na zwiększenie zasobów wodnych, w kontekście suszy, które występowały w ostatnich latach, można uznać za występujące na całym obszarze²⁶.**
23. **Tereny województwa małopolskiego są obszarem wyjątkowo podatnym na ruchy masowe, a w szczególności osuwiska.** Jest to związane ze specyficzną budową geologiczną obszaru fliszu karpackiego – naprzemiennie ułożonych warstw łupków ilastych i piaskowców. Przy dużym nawodnieniu warstw przypowierzchniowych i znacznym nachyleniu terenu ryzyko wystąpienia osuwiska jest bardzo duże. Zjawiska ekstremalne, jakimi są powodzie, często stanowią czynnik, który gwałtownie zmienia warunki wodne na zboczach i powoduje uruchomienie ruchów osuwiskowych. Jak wynika z dotychczasowego rozpoznania osuwiska występują nie tylko w górzystym terenie Karpat zewnętrznych i wewnętrznych, ale także na obszarze zapadliska karpackiego i Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej²⁷. **Fragmentaryczne rozpoznanie obszarów o tendencjach osuwiskowych powoduje brak zahamowania działalności inwestycyjnej naruszającej równowagę zboczy oraz wykonywanie prac powodujących podcinanie i nadmierne obciążanie stoków, a także zmianę stosunków wodnych. Susza podobnie jak powódź zaliczana jest do zjawisk katastrofalnych²⁸.**
24. Województwo małopolskie położone w dorzeczu górnej Wisły posiada wysoką rangę w skali kraju w zakresie gospodarki wodnej ze względu na gęstą sieć rzeczną, jej górski charakter i wielkość zasobów wód powierzchniowych (15% zasobów kraju). Jego południowy obszar obejmuje karpacka część zlewni rzeki Wisły. Jest to obszar o największej gęstości źródeł i sieci rzecznych.
- Województwo charakteryzuje się małymi zasobami eksploatacyjnymi wód podziemnych (640 hm³ – 3,67% zasobów kraju)²⁹ i nierównomiernym rozmieszczeniem przestrzennym ich zbiorników, z czego wynikają deficyty tych wód (szczególnie tereny wschodnie i**

²⁶ Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Strategicznego Ochrony Środowiska

²⁷ *Osuwiska w województwie małopolskim, Atlas-przewodnik*, 2012 r. Państwowy Instytut Badawczy

²⁸ *Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*

²⁹ *Ochrona środowiska*, 2012 r., GUS

północno-wschodnie). Znaczące zasoby wód podziemnych rozmieszczone są na południu i w części północno – zachodniej Małopolski

25. **Małopolska jest regionem o jednym z najwyższych poborów wody.** W 2012 r. wynosił on 554,6 hm³, co stanowiło ok. 5% wody ujętej w Polsce (5. miejsce w kraju). Struktura poboru wody kształtowała się następująco: na potrzeby produkcyjne pobrano 344,8 hm³ (92,8% z wód powierzchniowych), na eksploatację sieci wodociągowej 157,5 hm³ (67,7% z wód powierzchniowych), na cele nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych 52,3 hm³. **Blisko 84% stanowiła woda pochodząca z ujęć powierzchniowych. Stąd też bardzo ważna dla regionu jest ochrona wód zlewni, szczególnie powyżej ujęć wody pitnej.**
26. W 2012 roku z terenu województwa odprowadzono do wód powierzchniowych lub do ziemi łącznie 559,0 hm³ ścieków, w tym 81,2% bezpośrednio z zakładów i 18,2% siecią kanalizacyjną. Spośród ścieków odprowadzonych z zakładów przemysłowych 63,7% stanowiły wody chłodnicze, umownie czyste. Obsługą ścieków w 2012 roku zajmowało się 75 oczyszczalni przemysłowych oraz 238 komunalne. Łącznie emisja ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia wynosiła 267,6 hm³ (48%). W latach 2000-2012 ilość odprowadzanych do wód lub do ziemi ścieków wymagających oczyszczania uległa zmniejszeniu, przede wszystkim dzięki spadkowi o ok. 16% ilości ścieków przemysłowych. Obniżyła się także ilość ścieków oczyszczanych tylko mechanicznie oraz nieoczyszczanych na rzecz oczyszczania biologicznego i z podwyższonym usuwaniem biogenów³⁰. **Jednak nadal największym źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych w województwie małopolskim pozostaje gospodarka komunalna z uwagi na olbrzymi ładunek zanieczyszczeń, jaki odprowadza do odbiorników.** Jednocześnie na przestrzeni ostatnich lat zwiększył się odsetek ludności obsługiwanej przez komunalne oczyszczalnie ścieków, co jest pozytywnym symptomem w zakresie ochrony wód (2012 r. - 58,1% ludności województwa). Najkorzystniejsza sytuacja była w Krakowie, Tarnowie, Nowym Sączu i powiecie oświęcimskim. **Niemniej jednak inwestycje w infrastrukturę ochrony środowiska, szczególnie intensywne w ostatnich latach, nie były w stanie wyeliminować wieloletnich zaniedbań w tym zakresie, co ma odzwierciedlenie szczególnie w niezadowalającej jakości wód.**
27. Istotnym źródłem presji na środowisko wodne jest niedostateczna sanitacja, głównie obszarów wiejskich. Pomimo dynamicznego rozwoju, przede wszystkim w ramach KPOŚK, stosunek sieci kanalizacyjnej do wodociągowej wyniósł tylko 60%. Dopiero w latach 2005-2012 przyrost sieci kanalizacyjnej był większy od przyrostu sieci wodociągowej. W Krakowie w 2012 r. przybyło w Małopolsce 741,3 km sieci kanalizacyjnej (długość kanalizacji wyniosła 11390,4 km), podczas gdy w 2011 r. przyrost ten wyniósł 640,9 km. **Mimo w dalszym ciągu bardzo dużych braków w infrastrukturze kanalizacyjnej występuje wyraźny wzrost długości sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, w tym szczególnie dynamiczny rozwój sieci kanalizacyjnej na obszarach wiejskich.** W 2005 roku kanalizacje wiejskie stanowiły 51,9% ogółu długości sieci kanalizacyjnej, natomiast w 2012 r. kanalizacje na wsi stanowiły już 60,5% ogółu długości sieci kanalizacyjnej województwa.
- Niezależnie od rozwoju sieci wodociągowej, coraz częściej występuje zjawisko braku wody w sieciach wodociągowych na obszarach wiejskich, co spowodowane jest obniżaniem się poziomu wody w studniach i brzegowych ujęciach infiltracyjnych. Zjawisko to miało dotychczas wymiar lokalny, niemniej jednak w obliczu prognozowanych zmian klimatu, w przyszłości może mieć znacznie szerszy zasięg.**

³⁰ Raport o stanie środowiska w województwie małopolskim w 2011 r., WIOŚ Kraków.

28. W 2011 roku w województwie małopolskim powstało łącznie 11 448,4 tys. Mg odpadów z czego: 93,4% stanowiły odpady z działalności gospodarczej³¹, a 6,6%, to odpady komunalne³².
29. Na terenie województwa małopolskiego w 2011 r. wytworzono około 1 022 tys. Mg odpadów komunalnych (5. miejsce w kraju) z czego około 61% powstało na terenach miejskich, a 39% na terenach wiejskich. Mieszkaniec województwa wytworzył w ciągu roku 306 kg, co daje 10 miejsce w kraju. Według danych GUS zbiórką odpadów komunalnych objęte jest 80% ludności. **Na przełomie ostatnich lat ilość odbieranych odpadów komunalnych utrzymuje się na podobnym poziomie.** Część odpadów wykorzystywana jest przez mieszkańców na własne potrzeby. **Jednak nadal dochodzi do niekontrolowanego i nielegalnego pozbywania się tych odpadów (dzikie wysypiska, spalanie w gospodarstwach domowych).** Ponadto niedostateczny stan świadomości ekologicznej mieszkańców skutkuje ograniczoną możliwością zapobiegania powstawania odpadów. **Celowym jest promowanie świadomych postaw konsumenckich oraz technologii niskoodpadowych i bezodpadowych.**
30. W 2012 r. z terenu województwa zebrano około 711,8 tys. Mg odpadów komunalnych, z czego bezpośrednio z gospodarstw domowych zebrano ok. 396,9 tys. Mg. W 2011 r. z terenu województwa małopolskiego zebrano selektywnie łącznie około 103 tys. Mg odpadów, co stanowi 14,5% ogólnej masy zebranych odpadów komunalnych. Na przestrzeni lat 2007-2011 ilość zebranych selektywnie odpadów stale wzrasta mimo to ich udział w ilości zbieranych odpadów pozostaje wciąż niezadawalający. **Głównym sposobem gospodarowania odpadami komunalnymi na terenie województwa małopolskiego jest nadal ich deponowanie na składowiskach:** 84,5% zmieszanych odpadów komunalnych zostało unieszkodliwione przez składowanie, procesom przekształcania mechaniczno – biologicznego poddano 9,4%, 3,4% zostało wysegregowane z odpadów zmieszanych, a 2,7% odpadów unieszkodliwiono biologicznie.
31. W 2011 roku w województwie małopolskim odpady składowano na 52 składowiskach, w tym 24 przemysłowych i 28 komunalnych. Z ogólnej liczby złożonych odpadów tj. 868,2 tys. Mg 61,3% odpadów przyjęły składowiska komunalne, 38,7% składowiska przemysłowe³³. Na terenie województwa funkcjonuje 5 składowisk odpadów niebezpiecznych, z czego 3 to składowiska na których deponowane są odpady azbestowe. Odpady niebezpieczne pochodzące z gospodarstw domowych najczęściej zbierane są w sposób akcyjny lub poprzez ustawienie specjalistycznego pojemnika w placówkach oświatowych i sklepach (np. baterie) lub aptekach (przeterminowane leki). **Niestety nadal brak zorganizowanej sieci zbierania z gospodarstw domowych odpadów niebezpiecznych, których wg szacunków dla 2010 r. opartych na wskaźnikach z KPGO 2014, znajdowało się około 5 tys. Mg w strumieniu odpadów komunalnych**³⁴.
32. Łącznie w 2011 r. w sektorze gospodarczym powstało łącznie 10 697,7 tys. Mg odpadów, z czego: 98,8% - stanowiły odpady inne niż niebezpieczne, 1,2% - odpady niebezpieczne. Głównym sposobem zagospodarowano odpadów jest ich odzysk. W 2011 r. procesom odzysku poddano 9 453,7 tys. Mg odpadów. Głównymi źródłami odpadów były: energetyka, przemysł wydobywczy, budownictwo, hutnictwo, sektor komunalny oraz przemysł spożywczy.

³¹ Wojewódzka baza danych o odpadach (WOS)

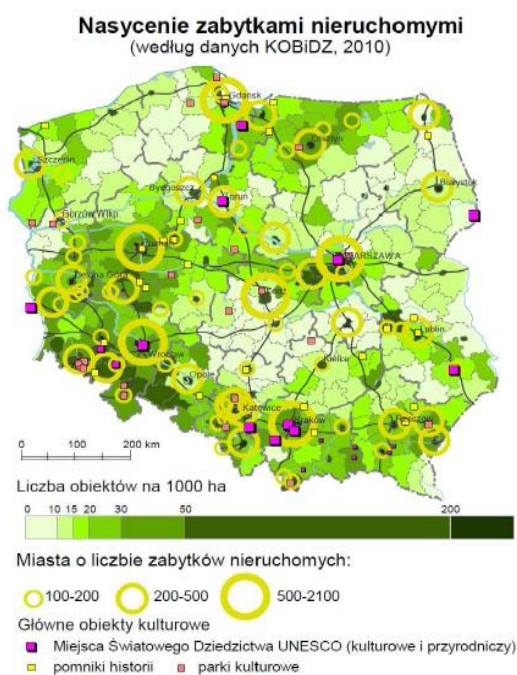
³² Ochrona środowiska, 2012 r., GUS

³³ Raport o stanie środowiska w województwie małopolskim w 2011 r., WIOŚ

³⁴ Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami Województwa Małopolskiego

[6. Dziedzictwo regionalne]

33. W regionie znajduje się najwięcej w Polsce (14 z 29 w kraju) zespołów obiektów chronionych jako światowe dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze UNESCO oraz pięć zespołów zabytków uznanych przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za Pomniki Historii³⁵. Rejestr zabytków nieruchomych na obszarze województwa małopolskiego na koniec 2012 roku obejmował 6.566 obiektów, (jednocześnie ewidencja zabytków obejmowała 37.250 obiektów), natomiast do

Źródło: *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (2011 r.)*

obszarów i obiektów lub zespołów obiektów o wysokiej wartości artystycznej lub historycznej oraz szczególnie istotnym znaczeniu dla regionu. Największe potrzeby remontowe (wymagające generalnego remontu) dotyczą obiektów przemysłowych i parków – ponad 50%, pałaców i dworów – ponad 40%. Tylko 9% zamków jest w dobrym stanie, a 70% z nich, wymaga remontu zabezpieczającego. Ogółem remontu zabezpieczającego wymaga około 1050 obiektów zabytkowych w Małopolsce, remontu generalnego – 890 obiektów, drobnych napraw – ponad 1400 obiektów.³⁸ Widoczne jest skupienie zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru w Krakowie i okolicach, a także w południowej części regionu – powiatach: nowotarskim sądeckim i gorlickim. Najmniej zabytków nieruchomych znajduje się na północy: w powiecie miechowskim dąbrowskim i chrzanowskim.³⁹ Małopolska ma ponadto dobrze przygotowaną ofertę szlaków turystyczno-kulturowych, prezentujących różne aspekty dziedzictwa kulturowego regionu⁴⁰, m.in.

³⁵ Pełna lista obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO oraz uznanych przez Prezydenta RP za Pomnik Historii dostępna jest na stronie internetowej Narodowego Instytutu Dziedzictwa: www.nid.pl

³⁶ Wg danych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Krakowie

³⁷ Wg danych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Krakowie [za:] *Sprawozdanie z realizacji w latach 2010-2011 wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami pn. Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013*, uchwała Sejmiku Województwa Małopolskiego Nr XXX/508/12 z dnia 17 grudnia 2012 roku

³⁸ *Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków, 2010, s. 49,

³⁹ *Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2010-2013*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków, 2010, s. 36

⁴⁰ Wg danych Małopolskiego Instytutu Kultury przez region przebiega ponad 60 szlaków turystyczno-kulturowych, www.mik.krakow.pl

Małopolska Trasa UNESCO, Szlak Architektury Drewnianej, Szlak Żydów Małopolskich, Szlak Cerkwi Łemkowskich, Szlak Jana Pawła II, Szlak Solny, Szlak Orlich Gniazd, Szlak Rzemiosła Tradycyjnego, które wymagają dalszego rozwoju i poprawy ich funkcjonowania. Kluczowym elementem systemu opieki nad zabytkami są muzea. Pod względem ich liczby oraz znaczenia zbiorów Małopolska znajduje się w ścisłej krajowej czołówce. W 2012 roku w Małopolsce działało 108 muzeów (co stanowi 14,1% wszystkich muzeów w Polsce). Tym samym Małopolska utrzymała drugą pozycję w Polsce, za Mazowszem (w 2012 roku – 115 muzeów). W posiadaniu małopolskich muzeów w 2012 roku znajdowało się 4,3 mln muzealiów, co stanowi 27,4% wszystkich muzealiów w Polsce. W 2012 roku małopolskie muzea odwiedziło 7,5 mln osób, tj. 28,1 % ogółu odwiedzających muzea w Polsce w 2012 roku.⁴¹ Dlatego ważne jest podejmowanie działań wpływających na udział instytucji kultury w tworzeniu i korzystaniu z zasobów dziedzictwa kulturowego i kultury, a tym samym sprzyjających włączeniu społecznemu, edukacji i wzrostowi zatrudnienia, w szczególności na obszarach wymagających rewitalizacji. Niezwykle bogactwo regionu (dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze) sprawia, że Małopolska jest jedną z najbardziej popularnych destynacji w kraju, z utrzymującą się od wielu lat stałą tendencją wzrostową w ruchu turystycznym. W 2012 roku Małopolskę odwiedziło 12,1 mln gości w tym 9,1 mln turystów.⁴² Dodatkowo w regionie odnotowano najwięcej osób korzystających z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych (3.470 tys.). Natomiast pod względem liczby udzielonych noclegów (9.563 tys.) województwo zajmowało drugą lokatę (po województwie zachodniopomorskim).⁴³ W 2012 roku gęstość bazy noclegowej 2,5-krotnie przewyższała średnią dla Polski, a liczba turystów i udzielonych im noclegów w stosunku do liczby ludności była 1,8 razy wyższa od ogólnokrajowej⁴⁴. Rola sektora turystycznego w rozwoju gospodarczym jest bardzo ważna. Turystyka dynamicznie wpływa na rozwój innych sektorów, stymuluje wzrost PKB oraz nowych miejsc pracy. W latach 2007-2011 udział gospodarki turystycznej w PKB Polski wynosił 5-6%.⁴⁵ Światowa Rada Podróży i Turystyki (WTTC) podaje, że liczba osób pracujących w sektorze turystyki w Polsce wyniosła w 2011 r. 306 tys. osób (ok. 2% ogółu pracujących). Największe zatrudnienie w turystyce w latach 2007-2011 zarejestrowano (zaraz za województwem mazowieckim i śląskim) w Małopolsce – ok. 20 tys. osób.⁴⁶

Dla zachowania regionalnej różnorodności i oryginalnych cech kulturowych ważne jest wzmocnienie systemu wspierania prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych oraz prac zabezpieczających przed zniszczeniem prowadzonych przy zabytkach oraz podejmowanie działań na rzecz upowszechniania i promocji dziedzictwa kulturowego. Nadając obiektom zabytkowym nowe funkcje (kulturalne, turystyczne, społeczne etc.) zmniejszony zostanie obszar koncentracji środków publicznych, które zamiast na utrzymanie dotychczas popadających w ruinę obiektów będą przeznaczane na działania tworzące nowe miejsca pracy i włączające dziedzictwo kulturowe w obieg gospodarczy⁴⁷. Inicjatywy na rzecz zwiększenia potencjału kulturowego Małopolski, stanowiącego fundament tożsamości regionalnej, korzystnie wpłyną na rozwój społeczny i

---

⁴¹ *Kultura w województwie małopolskim w 2012 r.*, Informacja sygnałowa nr 9 Urzędu Statystycznego w Krakowie, lipiec 2013 oraz *Działalność instytucji kultury w Polsce w 2012 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, 23 lipca 2013 r.

⁴² Na podstawie: *Badanie ruchu turystycznego w województwie Małopolskim w 2012 r. Raport końcowy za rok 2012*

⁴³ *Turystyka w Województwie Małopolskim w 2012 r.*, Urząd Statystyczny w Krakowie, str. 24, tabl. 7, tabl. 15

⁴⁴ *Turystyka w województwie Małopolskim w 2012 roku*, str. 26

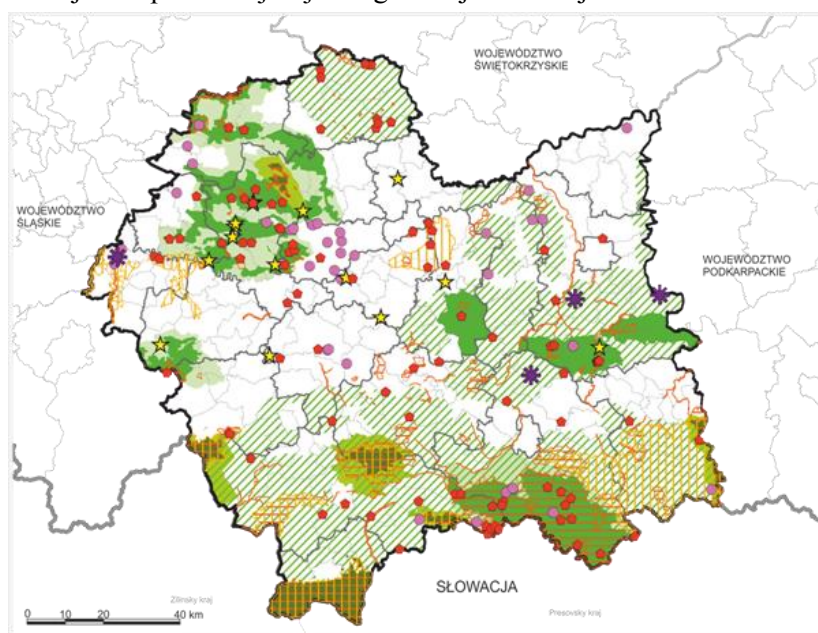
⁴⁵ *Raport o stanie gospodarki turystycznej w latach 2007 - 2011*, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa, luty 2013, str.6

⁴⁶ *Raport o stanie gospodarki turystycznej w latach 2007 - 2011*, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa, luty 2013, str.79

⁴⁷ *Ocena wpływu projektów realizowanych w ramach Osi priorytetowej 3. MRPO „Turystyka i przemysł kulturowy” na podniesienie konkurencyjności turystycznej regionu wraz z opracowaniem raportu końcowego z przeprowadzonego badania* - Centrum Studiów Regionalnych UniRegio

gospodarczy całego regionu. Podejmując działania na rzecz ochrony, udostępnia i promocji dziedzictwa kulturowego regionu, tworzymy jednocześnie warunki dla dalszego rozwoju sektora turystyki, stanowiącego trzeci pod względem znaczenia obszar działalności społeczno - gospodarczej w UE⁴⁸

34. Małopolskę wyróżnia różnorodność krajobrazu wynikająca w dużej mierze z rzeźby terenu, warunków klimatycznych, hydrologicznych i glebowych. Dzięki temu występują tu niejednolite zespoły ekosystemów. Szeroki i urozmaicony wachlarz siedlisk stwarza dogodne warunki egzystencji licznym gatunkom roślin i zwierząt oraz decyduje w wysokim stopniu o różnorodności biologicznej. Ponad połowa powierzchni regionu objęta jest ochroną prawną (około 8% wszystkich obszarów chronionych w Polsce). Pod względem udziału powierzchni prawnie chronionej Małopolska zajmuje drugie miejsce w kraju.

POŁOŻENIE WYBRANYCH FORM OCHRONY PRZYRODY WZGLĘDEM WIELKOobszarowych FORM OCHRONY PRZYRODY

W

●	REZERWATY PRZYRODY	■	PARKI NARODOWE
☆	STANOWISKA DOKUMENTACYJNE	■	PARKI KRAJOBRAZOWE
✱	ZESPOŁY PRZYRODNICZO - KRAJOBRAZOWE	■	OTULINY PARKÓW NARODOWYCH
●	UŻYTKI EKOLOGICZNE	■	OTULINY PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH
▨	OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU		
▨	OBSZARY NATURA 2000 OSO		
▨	OBSZARY NATURA 2000 SOO		

województwie zlokalizowanych jest najwięcej w Polsce (6) parków narodowych, zajmujących łącznie ok. 2,5% powierzchni województwa, w tym 2 uznane za Rezerwat Biosfery UNESCO. Ponadto funkcjonuje 11 parków krajobrazowych (zajmujących łącznie ok. 35% powierzchni województwa), 10 obszarów chronionego krajobrazu (zajmujących łącznie ok. 37% powierzchni województwa), 85 rezerwatów przyrody (zajmujących ok. 0,22% powierzchni województwa), ok. 2.000 pomników przyrody, 80 stanowisk dokumentacyjnych, 33 użytki ekologiczne, 3 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. W województwie położonych jest 99 obszarów NATURA 2000, tj. 11 Obszarów Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 oraz 88 Obszarów Ochrony Siedlisk Natura 2000⁴⁹ (w tym unikatowy w skali Europy obszar Pustyni Błędowskiej objęty programem ochrony Natura 2000, usytuowany na terenie subregionu Małopolski Zachodniej oraz województwa

⁴⁸ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: *Europa- najpopularniejszy kierunek turystyczny na świecie-nowe ramy polityczne dla europejskiego sektora turystycznego* (Bruksela dn. 30.6.2010 KOM (2010) 352

⁴⁹ Pełny rejestr form ochrony przyrody w województwie małopolskim dostępny jest na stronie internetowej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie: www.krakow.rdos.gov.pl

śląskiego). Małopolska ze względu na uwarunkowania geograficzne posiada duży potencjał do tworzenia oferty dla spędzania aktywnego wypoczynku, wędrówek pieszych i rowerowych, w otoczeniu zasobów cennych przyrodniczo. Według danych publikowanych przez GUS długość szlaków turystycznych w Polsce⁵⁰ w 2010 r. wynosiła 67,8 tys. km. Największą długością szlaków turystycznych mogą pochwalić się województwa: małopolskie (9,3 tys. km szlaków turystycznych), zachodniopomorskie (6,7 tys. km) oraz dolnośląskie (6,1 tys. km)⁵¹. Pod względem długości wyznaczonych szlaków rowerowych czołowe pozycje zajmują województwa: zachodniopomorskie (2,6 tys. km), małopolskie (2,2 tys. km), lubuskie (2,3 tys. km) oraz wielkopolskie (2,1 tys. km)⁵². Dodatkowo, nierozzerwalnie związane z krajobrazem regionu są malowniczo usytuowane zbiorniki wodne w szczególności: Dobczycki (subregion Krakowski Obszar Metropolitalny), Czorszyński (subregion podhalański), Świnna Poręba (gł. subregion Małopolska Zachodnia), Rożnowski, Czchowski, Klimkówka (subregion sądecki), które ze względu na swój wielofunkcyjny charakter, oprócz pełnienia roli przeciwpowodziowych czy zaopatrzenia w wodę pitną odgrywają istotną rolę w ochronie bioróżnorodności, a także są miejscem wypoczynku i rekreacji. Dzięki niepowtarzalności krajobrazu Małopolska stanowi doskonałe warunki dla rozwoju przemysłów czasów wolnego, jednak turystyka rozwijana w sposób niekontrolowany i chaotyczny może spowodować istotne zagrożenie dla różnorodności biologicznej, szczególnie na obszarach o wysokich walorach naturalnych. Dlatego tak ważne jest stworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonej turystyki jako formy odpowiedzialnego użytkowania obszarów cennych przyrodniczo.

Biorąc pod uwagę niezwykle duży potencjał regionu bazujący na cennych zasobach naturalnych, konieczne jest przede wszystkim podejmowanie działań zmierzających do zachowania oraz ochrony różnorodności biologicznej. Ponadto niezwykle ważne realizowanie przedsięwzięć zmierzających do rozwoju infrastruktury kanalizującej ruch turystyczny (niekontrolowany może stanowić poważne zagrożenie dla cennych obiektów przyrodniczych), co z jednej strony zapewni lepszą ochronę wartości przyrodniczych, a z drugiej wpłynie na zrównoważony rozwój sektora przemysłów czasu wolnego. Nadmierna eksploatacja zasobów naturalnych jest zagrożeniem dla rozwoju terytorialnego, natomiast współdziałanie z przyrodą i w harmonii z lokalnym pejzażem jest opłacalna i pozwala zachować cechy fizyczne i tożsamość danej okolicy⁵³. Realizacja przedsięwzięć dotyczących rozwoju infrastruktury turystycznej, jeśli towarzyszyć jej będzie wysoka wrażliwość ekologiczna, może przynieść zatem korzystne efekty środowiskowe i społeczno - gospodarcze. Intensywne wsparcie obszarów cennych przyrodniczo, w szczególności objętych różnymi formami ochrony, jest dodatkowo uzasadnione przez fakt, iż bardzo często są to obszary peryferyjne, zagrożone wykluczeniem.⁵⁴ Przede wszystkim jednak są to terytoria bardzo atrakcyjne pod względem turystycznym, a tym samym poddane silnej presji antropogenicznej. Dlatego konieczne jest podejmowanie interwencji, tworząc w sposób zrównoważony i odpowiedzialny warunki dla dalszego rozwoju sektora turystyki.

---

⁵⁰ Dot. szlaków turystycznych wytyczonych i znajdujących się pod opieką oddziałów PTTK - *Raport o stanie gospodarki turystycznej w latach 2007-2011,1*, Ministerstwo Sportu i Turystyki Warszawa, luty 2013

⁵¹ *Raport o stanie gospodarki turystycznej w latach 2007-2011,1* Ministerstwo Sportu i Turystyki Warszawa, luty 2013, str. 153, 154

⁵² *Raport o stanie gospodarki turystycznej w latach 2007-2011*, Ministerstwo Sportu i Turystyki Warszawa, luty 2013, str. 40

⁵³ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów *Zielona Infrastruktura - zwiększanie kapitału naturalnego Europy* /* COM/2013/0249 final

⁵⁴ *Polityka Spójności oparta na wynikach i jej rola w realizacji celów Strategii Europa 2020*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego Warszawa 2012

35. Jednym z priorytetowych zadań współczesnego społeczeństwa powinno być racjonalne oraz zrównoważone zarządzanie przestrzenią, ponieważ często w wyniku intensywnie prowadzonej działalności przemysłowej dochodzi do degradacji środowiska naturalnego jak również do obniżenia wartości inwestycyjnej, estetycznej i społeczno-gospodarczej obszarów miejskich. Na podstawie danych GUS w Małopolsce powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających zagospodarowania i rekultywacji według stanu na dzień 31 XII 2011 r. wynosiła 1 846 ha, czyli o 3,3% więcej niż w 2010 r. W ciągu omawianego roku zrekultywowano 76 ha, w tym na cele rolnicze przeznaczono 50 ha oraz zagospodarowano 37 ha⁵⁵. W regionie oprócz wyżej wymienionych zidentyfikowanych obszarów wymagających rekultywacji, istnieją tereny, które z uwagi na swój dotychczasowy charakter (np. związany z byłą działalnością przemysłu ciężkiego, stanowiący enklawę izolowaną fizycznie i społecznie od reszty miasta w okresie użytkowania) wymagają obecnie podjęcia działań mających na celu włączenie tych zdegradowanych obszarów (wraz z bezpośrednim otoczeniem) do funkcjonującej tkanki miejskiej. **Zaplanowana w programie interwencja prowadzić będzie do stworzenia nowej jakości przestrzeni publicznej w miastach, poprzez zagospodarowanie oraz nadanie nowych funkcji obszarom zdegradowanym, zanieczyszczonym i odizolowanym.**

[7. Nowoczesna infrastruktura transportowa]

38. **Dostępność transportowa, wpływając na różnorodne sfery życia społecznego i gospodarczego, stanowi istotny element organizacji przestrzeni.** Dobra dostępność do Krakowa i pozostałych ośrodków subregionalnych jest kluczowym czynnikiem przyczyniającym się do zapewnienia spójności terytorialnej województwa. Przeprowadzona analiza czasowej dostępności drogowej i kolejowej potwierdza, że Małopolska jest regionem o znacznej skali wyzwań w tym zakresie⁵⁶.
39. Dostępność czasowa do głównych ośrodków miejskich ma istotne znaczenie dla zwiększenia konkurencyjności całego regionu. Dobra dostępność czasowa ośrodków miejskich jest warunkiem nie tylko spójności przestrzennej obszaru województwa, ale również rozprzestrzeniania się impulsów rozwojowych oraz pełniejszego wykorzystania posiadanych atutów i potencjałów, w tym potencjału ludzkiego. Dlatego też program akcentuje wsparcie dla rozwoju zrównoważonego pod względem środowiska naturalnego systemu transportowego regionu, podnoszenie poziomu transportu zbiorowego oraz tworzenie warunków dla zwiększania jego atrakcyjności, w szczególności transportu kolejowego.
40. Szkielet komunikacyjny Małopolski tworzą linie kolejowe o znaczeniu międzynarodowym, tj. linia E30 oraz C-E30, należące także do III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego Berlin – Wrocław – Katowice – Kraków – Kijów oraz dwa główne szlaki drogowe stanowiące fragmenty ciągów międzynarodowych: E77 relacji Gdańsk – Warszawa – Kraków – Zvolen – Budapeszt, w ramach którego zlokalizowana jest droga krajowa nr 7 oraz E40, włącznie

⁵⁵ *Ochrona środowiska w Województwie Małopolskim w latach 2010-2011*, Urząd Statystyczny w Krakowie Kraków 2012, str. 36

⁵⁶ Badanie dostępności komunikacyjnej (drogowej i kolejowej) wybranych miast Małopolski w latach 2011 oraz 2020 miało na celu oszacowanie liczby mieszkańców Małopolski oraz spoza województwa zamieszkujących w izochronach 30, 60, 90 oraz 120 minut od wybranych miast (Krakowa, Tarnowa, Nowego Sącza, Oświęcimia, Nowego Targu).
<http://www.politykarozwoju.obserwatoria.malopolska.pl/CmsContent.mvc/NewsDetails/0/217>

z przebiegiem autostrady A4, stanowiącej fragment transeuropejskiego korytarza relacji Berlin – Wrocław – Katowice – Kraków – Kijów.

Krzyżowanie się na terenie Małopolski ważnych szlaków komunikacyjnych w połączeniu z położeniem tranzytowym oraz posiadaniem walorami krajobrazowymi i turystycznymi oraz planowanym rozwojem społeczno-gospodarczym, to czynniki, które wymuszają znaczące nakłady na infrastrukturę transportową w regionie.

41. Sieć drogowa Małopolski tworzy powiązany i wzajemnie uzupełniający się system, w ramach którego podstawowy układ drogowy województwa tworzą drogi krajowe, oraz drogi wojewódzkie. Układ uzupełniający, stanowiący ważny element komunikacji wewnętrznej regionu, to drogi powiatowe oraz drogi gminne.

Istotnym problemem małopolskich dróg jest bardzo duże obciążenie ruchem, szczególnie sieci dróg krajowych i wojewódzkich. Stan ten potwierdzają kolejne pomiary ruchu przeprowadzane zarówno na poziomie krajowym jak i regionalnym. Generalny pomiar ruchu (GPR) wykonany na zlecenie Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA) w roku 2010 plasuje Małopolskę na 2. pozycji w kraju (po województwie śląskim), ze średnim dobowym natężeniem ruchu na poziomie 12 953 (średnia dla kraju – 9 888 pojazdów). Odnotowana dynamika wzrostu natężenia ruchu to 21,8%, wobec przeciętnej dla kraju wynoszącej 8 244 – z dynamiką na poziomie 19,9%. Średniodobowe natężenie ruchu na drogach wojewódzkich, zgodnie z pomiarem przeprowadzonym w roku 2010, wynosi 5 524 pojazdy/dobę (przeciętny wzrost ruchu o około 26%), natomiast w przypadku 24 odcinków objętych badaniem przekracza ono 10 000 pojazdów/dobę.

Wzmózone obciążenie ruchem samochodowym przenoszone jest również na nieprzystosowane do takiego nasilenia drogi powiatowe i gminne, stwarzając dodatkowe niebezpieczeństwo dla uczestników ruchu przemieszczających się po tych drogach.

42. Obok silnego obciążenia ruchem małopolskich dróg, **istotnym problemem w zakresie transportu drogowego jest zły stan nawierzchni, co niewątpliwie wpływa m.in. na bezpieczeństwo ruchu.** Sytuację komplikuje dodatkowo fakt, że ponad 30% powierzchni województwa to tereny górskie, co znacznie utrudnia i podraża powstawanie nowych ciągów komunikacyjnych. Sieć dróg wojewódzkich na terenie Małopolski obejmuje 39. ciągów drogowych o łącznej długości 1371,9 km. W ramach przeglądu technicznego dróg przeprowadzonego w roku 2011, dokonano oceny ich stanu technicznego - analizowane odcinki podzielono na 3 grupy, w zależności od stanu technicznego, grupując je w ramach następujących kategorii: A - stan dobry (brak potrzeby wykonywania zabiegów remontowych), B - stan zadowalający (potrzeba zabiegów utrzymaniowych do wielkości 20% powierzchni) oraz C - stan zły (ponad 20% powierzchni nawierzchni wykazuje znaczne odkształcenia). **Przeprowadzona analiza wskazała na koniec roku 2011, że 34% sieci dróg wojewódzkich posiada nawierzchnię w złym stanie technicznym (grupa C), a więc wymaga szybkich prac modernizacyjnych, dodatkowo około 12% nawierzchni wymaga pewnych prac i korekt (grupa B).** Analogicznie, w odniesieniu do oceny stanu technicznego 323 obiektów mostowych zlokalizowanych na ciągu dróg wojewódzkich w Małopolsce, przegląd wykazał, że stan niedostateczny to 10% a stan niepokojący to 33% tych obiektów.⁵⁷
43. Warto zauważyć, że w Małopolsce drogi wojewódzkie są znaczącym uzupełnieniem układu dróg krajowych - w większości przypadków drogi wojewódzkie stanowią alternatywne szlaki

⁵⁷ Plan rozwoju sieci dróg wojewódzkich w Małopolsce do roku 2020, Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie, Kraków 2012, s.32-40.

komunikacyjne dla dróg krajowych. **Dlatego też stan sieci krajowych w Małopolsce znacząco oddziałuje na stan sieci dróg wojewódzkich, a zgodnie z danymi statystycznymi, w województwie małopolskim odcinki dróg krajowych o złym stanie występują częściej aniżeli średnia krajowa.**

44. Stan techniczny sieci dróg nie jest bez znaczenia dla bezpieczeństwa wszystkich uczestników ruchu. Z policyjnych danych wynika, że wśród czynników o decydującym wpływie na bezpieczeństwo w ruchu drogowym, najbardziej znaczącym jest błąd człowieka, nie bez znaczenia są jednak również inne czynniki, a wśród nich stan nawierzchni drogi, oznaczenia oraz inne rozwiązania zwiększające bezpieczeństwo ruchu. Pomimo dokonującego się od roku 2000 sukcesywnego spadku liczby wypadków drogowych, w roku 2012 (i poprzednich) najwięcej wypadków drogowych (powyżej i około 4000 rocznie) notowano w województwach: śląskim, małopolskim i łódzkim⁵⁸. Wskaźnik liczby wypadków na 100 tys. mieszkańców w przypadku Małopolski wyniósł w 2012 roku 116,6 (wobec średniej krajowej 96,1) i uplasował region na 3. pozycji w kraju, za województwami łódzkim i pomorskim⁵⁹.
45. Pomimo stosunkowo wysokiego wskaźnika ogólnej gęstości dróg w regionie (1,85 km/km², tj. 2. pozycja w kraju), szczególnie w południowej oraz wschodniej części Małopolski, **odczuwalny jest brak połączeń komunikacyjnych, zwłaszcza o wysokich parametrach pojemności i przepustowości. Podobnie problemem jest duże natężenie ruchu tranzytowego odbywającego się przez centra wielu miast i miejscowości**, co wiąże się nie tylko ze znaczną emisją spalin i hałasu na ich terenie ale również znaczącym obniżeniem bezpieczeństwa podróży i mieszkańców.
46. Sieć kolejową na obszarze województwa małopolskiego tworzy 1043,1 km linii normalnotorowych, co stanowi 5,46% długości linii kolejowych eksploatowanych w Polsce. Wskaźnik gęstości sieci kolejowej dla województwa małopolskiego wynosi 6,9 km/100 km² i jest wyższy od średniego dla Polski wynoszącego 5,9 km/100 km². Największe zagęszczenie sieci linii kolejowych występuje w pobliżu Krakowa, oraz w zachodniej części województwa, graniczącej z województwem śląskim.
47. Począwszy od roku 2001 Województwo rozpoczęło realizację zadań związanych z organizowaniem i dofinansowaniem regionalnych, kolejowych przewozów pasażerskich. Pomimo rosnących wydatków na dopłaty do przewozów pasażerskich w regionie, rola tego środka transportu z roku na rok maleje a świadczy o tym liczba pasażerokilometrów obsługiwanych corocznie w ramach regionalnych przewozów kolejowych - przykładowo w roku 2012 wyniosła ona 542 tys. w porównaniu z 639 tys. rok wcześniej, czy 1,6 mln w roku 2001.
48. Badania przeprowadzone na potrzeby opracowywanego przez Województwo Małopolskie *Planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego w województwie małopolskim* wykazują, że główną przyczyną tego stanu rzeczy są możliwości pozyskiwania pasażerów z powodu mało atrakcyjnej oferty jakościowej usług. **Główne powody takiej sytuacji tkwią w stanie infrastruktury (niskie prędkości handlowe na sieci, oddalenie przystanków od skupisk ludności w mniejszych ośrodkach, niska częstotliwość kursowania pociągów w okresach szczytów przewozowych)**⁶⁰. Badanie dotyczące oceny i satysfakcji z istniejącej obsługi publicznym transportem zbiorowym przeprowadzone na potrzeby prac nad w/w Planem

⁵⁸ *Bezpieczeństwo. Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2012 r.*, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Warszawa 2013, s. 270-271.

⁵⁹ *Wypadki drogowe w Polsce w 2012 r.*, Komenda Główna Policji, Warszawa 2013, s. 14.

⁶⁰ *Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego w województwie małopolskim (projekt z października 2013)* Konsorcjum wykonawców: Politechnika Krakowska, PBS sp. z o.o., J. Friedberg, EKKOM Sp. z o.o., IMS Sp. z o.o.,

zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego w województwie małopolskim pokazało, że najgorzej oceniana jest komunikacja kolejowa, a najwyższe różnice w ocenach występują w następujących parametrach: czas podróży, liczba koniecznych przesiadek oraz częstość kursowania (na korzyść mikrobusów)⁶¹. Województwo Małopolskie jako organizator publicznego transportu zbiorowego w regionie chce nadać preferencje transportowi kolejowemu, dlatego też konieczne jest podjęcie działań na rzecz zwiększenia jego konkurencyjności w stosunku do transportu drogowego, w szczególności poprzez poprawę jakości oferty przewozowej.

Jako podstawowe wyzwania w tym zakresie rysują się działania związane z unowocześnieniem taboru, budową węzłów przesiadkowych oraz parkingów park&ride na rzecz integrowania różnych środków transportu, koordynacja rozkładów jazdy oraz propagowanie i wdrożenie biletu zintegrowanego.

49. **Jednym z elementów stanowiących próbę zapobiegnięcia potencjalnemu paraliżowi komunikacyjnemu oraz problemom towarzyszącym postępującej metropolizacji i suburbanizacji jest koncepcja stworzenia, w oparciu o istniejącą sieć kolejową, szybkiej kolei aglomeracyjnej (SKA), mającej szczególne znaczenie dla obsługi połączeń z Krakowem innych miast Małopolski - docelowo tworzącej zintegrowany system z transportem autobusowym i prywatnym poprzez powstawanie intermodalnych węzłów przesiadkowych. Coraz bardziej odczuwalny jest brak rozwiązań sprzyjających integrowaniu różnych środków transportu, zwłaszcza transportu prywatnego z transportem zbiorowym, w tym w szczególności transportem kolejowym.**

Dlatego też, celem podejmowanych działań powinna być m.in. poprawa w zakresie wykorzystania kolei dla transportu publicznego oraz maksymalizacja obszaru skomunikowanego z Krakowem w czasie 60 minut w całym zasięgu SKA⁶².

50. Uzupełnieniem systemu transportowego regionu jest infrastruktura lotnicza, do której zalicza się przede wszystkim międzynarodowy port lotniczy w Balicach, obsługujący ponad 3 mln pasażerów rocznie. Obecnie jest to drugi polski port lotniczy, po warszawskim Okęciu, zarówno pod względem ilości odprawianych pasażerów, jak i ilości operacji lotniczych. Na obszarze województwa zlokalizowane są także trzy lotniska sportowe o nawierzchni trawiastej: Kraków – Pobiednik Wielki, Nowy Targ oraz Nowy Sącz – Łososina.
51. **Wysoka dostępność lotnicza regionu stanowi istotny czynnik warunkujący jego atrakcyjność inwestycyjną oraz turystyczną, jako ważny czynnik łączący rynki lokalne z rynkami światowymi . Dlatego też istnieje potrzeba nie tylko rozbudowy Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków-Balice i poszerzenia realizowanej oferty przewozowej, ale również rozwoju lotnisk regionalnych, operujących na poziomie subregionów, będzie stanowić dodatkowy impuls rozwojowy, umożliwiając m.in. pełniejsze wykorzystanie wewnętrznych potencjałów terenów znajdujących się w obszarze ich oddziaływania.**
52. Województwo małopolskie jest regionem o dużym potencjale zarówno turystycznym (w 2012 roku Małopolskę odwiedziło 12,1 mln gości, w tym 9,5 mln gości krajowych i 2,6 mln zagranicznych, tj. o 2,1% więcej niż w roku 2011; wzrosła także liczba turystów - w roku 2012

---

⁶¹ j/w, s. 33

⁶² Aktualizacja Wstępnego Studium Wykonalności Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej (SKA) w Aglomeracji Krakowskiej, Zespół Doradców Gospodarczych TOR Sp. z o.o. (na zamówienie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego), s. 40

do Małopolski przyjechało 9,1 mln turystów, w tym 6,6 mln krajowych i blisko 2,5 mln zagranicznych, tj. o 1,6 % więcej w stosunku do roku 2011) jak i gospodarczym, w tym sporym potencjale klientów biznesowych oraz pokaźnym potencjale demograficznym (3,4 mln mieszkańców), to z kolei przekłada się na znaczny potencjał pasażerski. Liczba korzystających z komunikacji lotniczej w Małopolsce systematycznie rośnie - w roku 2012 liczba obsługanych pasażerów MPL Balice wyniosła 3,41 mln osób - lotnisko odnotowało tym samym około 14% wzrost względem roku 2011 oraz odpowiedni 20% wzrost względem roku 2010. Z wyjątkiem MPL Balice, region posiada słabo rozwiniętą infrastrukturę lotniczą, co powoduje ograniczenia w wykorzystaniu tego potencjału w przyszłości. **Rozwój lotnisk regionalnych, uzupełniających ofertę MPL Balice, zwłaszcza w zakresie obsługi niszowych przewozów lotniczych, zarówno komunikacyjnych jak i lotnictwa ogólnego, jest szansą dla wykorzystania dynamicznie rozwijającego się segmentu rynku lotniczego oraz zwiększania atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej Małopolski, tworząc m.in. warunki do intensyfikacji kontaktów turystycznych i gospodarczych.**

[8. Wsparcie zatrudnienia i mobilności pracowników]

53. Analiza trzech najważniejszych wskaźników obrazujących potencjał małopolskiego rynku pracy, tj. wskaźnika aktywności zawodowej, wskaźnika zatrudnienia oraz wskaźnika bezrobocia oraz tendencji zmian, jakie miały miejsce w okresie 2009-2012⁶³ wskazuje, iż:
- Współczynnik aktywności zawodowej ludności osób w wieku produkcyjnym⁶⁴ w Małopolsce, od roku 2009 kształtuje się na poziomie mniej korzystnym niż średnio dla kraju. Dynamika wzrostu wskaźnika jest bardziej widoczna w kraju niż w regionie – w stosunku do roku poprzedniego wzrost w kraju wyniósł 0,8 p.p i osiągnął poziom 72,9%, natomiast w Małopolsce wzrósł o 0,2 p.p i wyniósł 72,2%. Zauważyć można dodatkowo znaczną, niemal 9% różnicę w wartości wskaźnika dla kobiet (67,7) i mężczyzn (76,3%).
  - Analiza struktury ludności Małopolski, wg aktywności ekonomicznej w roku 2012 wskazuje, iż osoby aktywne zawodowo stanowiły 55,3% ogółu ludności w wieku 15+ (w tym 49,54 % to osoby pracujące, a 5,76% osoby bezrobotni), natomiast bierni zawodowo stanowili 44,69%. **Najliczniejszą grupą aktywnych zawodowo bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 15-29 lat (70 tys. osób)⁶⁵.**
  - **Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 maleje** i pod koniec roku 2012 wyniósł, podobnie jak w Polsce 64,7%. Tendencja spadkowa utrzymywała się w ciągu ostatnich 4 lat za wyjątkiem roku 2011, kiedy nastąpił 0,5 % wzrost z stosunku do roku poprzedniego. **Obserwowana jest także stale, zarówno na polskim jak i regionalnym rynku pracy, trudniejsza sytuacja kobiet** – różnica między wielkością wskaźnika zatrudnienia w Małopolsce dla kobiet (57,7%) i mężczyzn (71,7%) wyniosła w roku 2012 aż 14 p.p. (w kraju 14,5 p.p.).
  - Najwyższe wskaźniki zatrudnienia od lat utrzymują się w grupie 30 -sto (80,8%) i 40-sto latków (79,3%), nie mniej jednak nawet wśród tych grup występuje ogromne **zróźnicowanie między wielkością wskaźnika zatrudnienia dla kobiet i mężczyzn** (wśród 30-latków różnica wynosi aż 15,8 p.p., wśród 40-latków 7,7 p.p.).

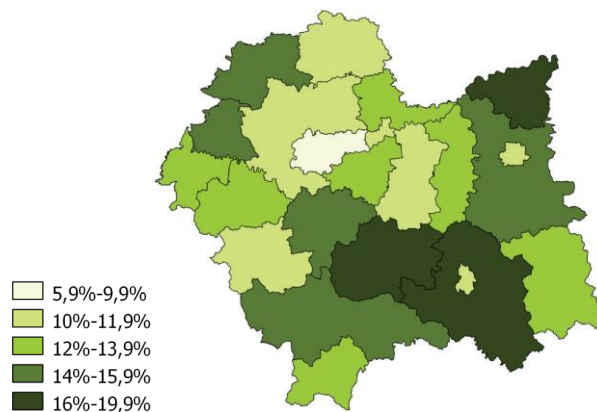
⁶³ Bank Danych Lokalnych GUS, <http://www.stat.gov.pl/bdl>

⁶⁴ Wiek produkcyjny - wiek zdolności do pracy; obejmuje mężczyzn w wieku 18-64 lata i kobiety w wieku 18-59 lat.

⁶⁵ Opracowanie własne na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, GUS

- **Od kilku lat zaobserwować można wyjątkowo trudną sytuację na rynku pracy w grupie osób młodych, w wieku 15-29 lat, wchodzących dopiero na rynek pracy.** Wskaźnik zatrudnienia tej grupy w roku 2012 w Małopolsce wyniósł 41,3% i był niższy o 1,9 p.p. w stosunku do wskaźnika zarejestrowanego na poziomie krajowym. W przypadku osób w wieku 15-24 lat, wartość wskaźnika regionalnego jest jeszcze niższa i wynosi 24% (tj. o 0,7 p.p. mniej niż w przypadku średniej krajowej). **Także w przypadku grupy osób młodych, bilans wartości wskaźnika zatrudnienia kobiet i mężczyzn wypada na niekorzyść tych pierwszych** (35,5% do 47,1% wśród osób w wieku 15-29 oraz odpowiednio 19,1% do 28,7% wśród osób w wieku 15-24).
- **Trudnej sytuacji na małopolskim rynku pracy doświadczają osoby starsze w wieku 50+,** choć sytuacja w przypadku tej grupy w ciągu ostatnich lat ulega niewielkiej poprawie. W roku 2012 wskaźnik zatrudnienia osób tej grupy wyniósł w województwie 30,9%, natomiast w kraju 31,5%.

Stopa bezrobocia w 2012 – ujęcie terytorialne

Źródło: Rynek pracy w Małopolsce 2012 WUP Kraków

- W roku 2012 stopa bezrobocia w województwie wyniosła 11,5% tj. poniżej średniej dla kraju (13,4%) i wzrosła w stosunku do roku poprzedniego o 1 p.p. Małopolska od kilku lat sytuuje się pod względem wartości tego wskaźnika na 4 miejscu w rankingu województw. Pomimo jednak ogólnej lepszej w skali regionalnej sytuacji w zakresie bezrobocia rejestrowanego, jest ono w Małopolsce **znacznie zróżnicowane terytorialnie** (5,9% w Krakowie, powiat dąbrowski 19,9%), a stopa bezrobocia w większości powiatów kształtuje się na poziomie wyższym niż średnia wojewódzka. Bezrobocie w przeciągu ostatniego roku wzrosło szczególnie dynamicznie w tych powiatach, w których stopa bezrobocia była dotychczas na stosunkowo niskim poziomie (szczególnie duży wzrost w Krakowie).

- Na koniec roku 2012 liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w małopolskich powiatowych urzędach pracy wyniosła 161 161, w tym 76 984 mężczyzn oraz 84 177 kobiet (52,2%). W stosunku do roku poprzedniego odnotowano znaczny, bo ponad 11-sto procentowy wzrost tej liczby (saldo między napływem i odpływem bezrobotnych wyniosło 16 tys.). **Najliczniejszą grupą osób bezrobotnych figurujących w rejestrach PUP stanowiły osoby w wieku 25 – 34 lata (blisko 30%) oraz osoby poniżej 25 roku życia (blisko 25%). Wyjątkowo liczną grupą zarejestrowanych bezrobotnych to osoby młode między 25-30 r.ż, które stanowiły ponad 17% ogółu.**

Mając na uwadze uwidocznione problemy konieczne jest z jednej strony - **podjęcie efektywnych i kompleksowych działań, które ułatwiają osobom pozostającym bez zatrudnienia powrót/ wejście na rynek pracy** oraz z drugiej - działań, które przyczynią się do tworzenia nowych miejsc pracy w regionie oraz **kreowania i wzmacniania postaw przedsiębiorczych i przedsiębiorczości**. Indywidualne przygotowane wsparcie kierowane będzie w szczególności do osób młodych (do 30 r.ż), osób starszych (+50) oraz kobiet. Ważną kwestią będzie **zapewnienie właściwego doboru pakietu narzędzi do potrzeb i umiejętności odbiorców wsparcia oraz bazowanie podczas opracowywania indywidualnych ścieżek rozwoju zawodowego** na dotychczasowych doświadczeniach życiowych osób, którym pomoc jest udzielana oraz ścisła współpraca z potencjalnym pracodawcą.

54. Dane charakteryzujące małopolski rynek pracy wskazują na zdecydowanie trudniejszą sytuację kobiet. **Kobiety częściej, niż mężczyźni zasilają szeregi osób bezrobotnych, mniejszy jest też w porównaniu do mężczyzn - odsetek kobiet aktywnych zawodowo.** Taka sytuacja jest widoczna praktycznie w przypadku każdej grupy wiekowej – wyjątek stanowi grupa bezrobotnych powyżej 55 r.ż., którą od lat stanowią w większości mężczyźni (w roku 2012 67,7%)⁶⁶. Szczególnie wyraźna różnica w liczbie bezrobotnych mężczyzn i kobiet widoczna jest w przypadku osób w wieku 25-34 lata (różnica 7,8 tys. osób), czyli wówczas gdy kobiety najczęściej rodzą dzieci⁶⁷. Analiza struktury grupy biernych zawodowo według płci także potwierdza zdecydowaną przewagę liczebną biernych zawodowo kobiet (708 tys.) nad mężczyznami (463 tys.). Wyniki przeprowadzonego w regionie badania jakościowego⁶⁸ wskazują, iż istnieje co najmniej kilka przyczyn mniejszej aktywności zawodowej kobiet: niedopasowanie wykształcenia kobiet do potrzeb rynku (kobiety częściej wybierają studia humanistyczne), pełnienie przez kobiety funkcji opiekuńczych nad osobami zależnymi (dziećmi, wnukami, rodzicami), brak żłobków i przedszkoli, dyskryminacja kobiet na rynku pracy, tradycje kulturowe, gdzie rolą mężczyzny jest zarabianie na utrzymanie rodziny, a kobiety - zajmowanie się domem, brak motywacji lub chęci do podejmowania pracy zawodowej, relatywnie niska samoocena kobiet i brak wiary we własne siły.

Analiza głównych przyczyn bierności zawodowej⁶⁹ w dużym stopniu znajduje pokrycie w opiniach przedstawicieli społeczności lokalnych. W roku 2012 głównymi przyczynami nieposzukiwania pracy prócz emerytury (524 tys.), podejmowania nauki i uzupełniania kwalifikacji (292 tys.) oraz choroby (177 tys.) była właśnie konieczność wypełniania obowiązków rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu (129 tys.). Nie ujmując w analizie emerytów, **osoby bierne zawodowo z powodu konieczności pełnienia funkcji opiekuńczych nad osobami zależnymi, stanowią ponad 20%**. Jednocześnie w rejestrach małopolskich urzędów pracy widnieje niemal 16 tys. bezrobotnych kobiet, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka. Zdecydowana większość z nich (76%) jest długotrwale bezrobotnych⁷⁰. Jest to więc znaczna grupa kobiet, którym kompleksowe wsparcie oferowane w ramach programu operacyjnego powinno umożliwić wejście/powrót na rynek pracy. Aktywizacja zawodowa kobiet jest szczególnie istotna, biorąc pod uwagę także wyniki analiz stosunku liczby bezrobotnych kobiet do liczby

⁶⁶ Zdecydowanie niższa liczba zarejestrowanych bezrobotnych kobiet w wieku 55+ niż mężczyzn w tym samym wieku, ma zapewne ścisły związek z perspektywą stosunkowo szybkiego przejścia na emeryturę w wieku 60 lat i niezgłaszanie się starszych kobiet do PUP (przed wprowadzeniem reformy emerytalnej).

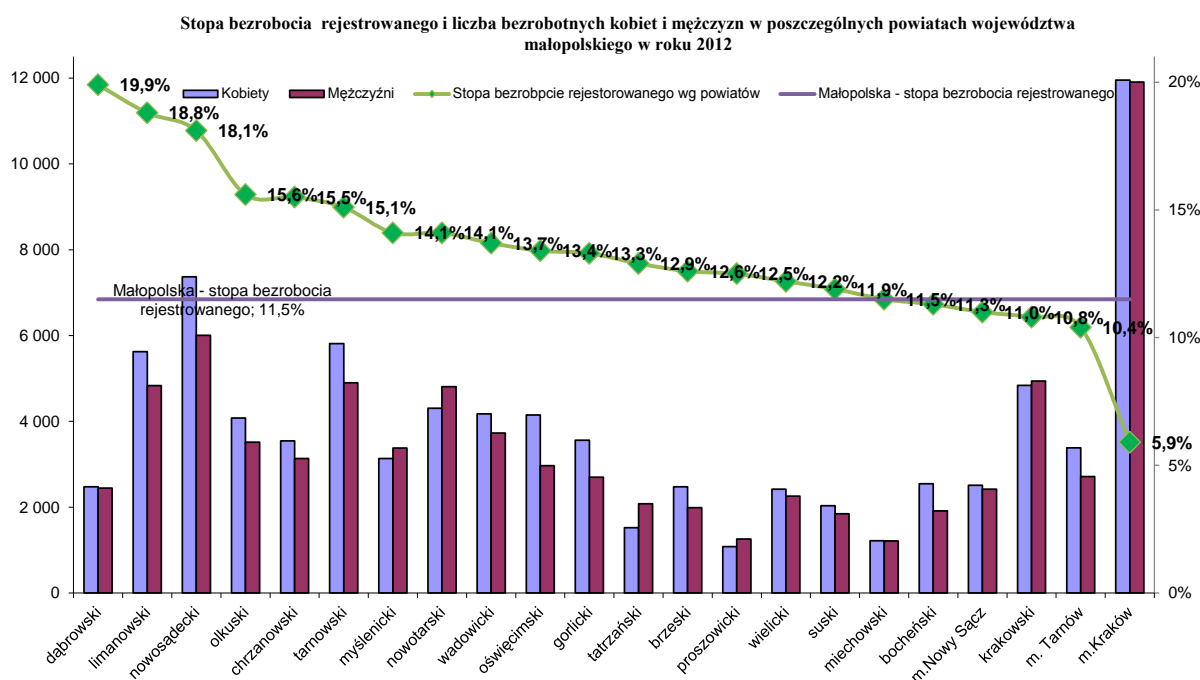
⁶⁷ Najwyższe wskaźniki płodności (urodzenia żywe na 1000 kobiet) w Małopolsce w roku 2011 dotyczą kolejno kobiet w wieku 25-29 - 93,4, w wieku 30-34 - 75,8, w wieku 20-24 - 48,5, w wieku 35-39 - 33,2.

⁶⁸ Problemy rynku pracy, edukacji i przedsiębiorczości w opinii przedstawicieli społeczności lokalnych Małopolski. Raport z prowadzonych dyskusji grupowych. Kraków, listopad 2011 r.

⁶⁹ Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), GUS

⁷⁰ Źródło: Rynek pracy w Małopolsce 2012 WUP Kraków

bezrobotnych mężczyzn oraz liczby pracujących kobiet do pracujących mężczyzn dla 22 powiatów Małopolski. Analiza wskazuje bowiem na ścisłą ujemną korelację obu zmiennych. Oznacza to, że obie zmienne są niejako swoim odbiciem – duży odsetek pracujących kobiet oznacza stosunkowo niski odsetek bezrobotnych i odwrotnie⁷¹.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

55. W nowym okresie programowania konieczne jest podjęcie próby spojrzenia na problem niskiej aktywności zawodowej kobiet w sposób wieloaspektowy i wielowymiarowy. Należy więc **w większym niż do tej pory zakresie kierunkować interwencje na zwiększanie dostępności do instytucjonalnej i nieinstytucjonalnej opieki nad osobami zależnymi oraz promocję (i wdrażanie) wśród pracodawców i pracowników elastycznych form zatrudnienia, a także inne rozwiązania ułatwiające łączenie życia zawodowego z rodzinnym.** Doświadczenia krajów wysokorozwiniętych, wyniki badań naukowych, a także analiza barier ograniczających aktywność zawodową i zatrudnienie kobiet (młodych matek) wskazują, iż kluczowymi dziedzinami, w których potrzebne jest wprowadzenie zmian (prócz zmian podatkowych i uregulowań prawnych w zakresie długości urlopów macierzyńskich i wychowawczych) są: wprowadzanie rozwiązań dotyczących elastyczności form i czasu pracy oraz zwiększania dostępu do instytucjonalnych form opieki i edukacji dla dzieci (do lat 5)⁷². W 2012 r. w województwie małopolskim funkcjonowały jedynie 83 placówki, świadczące usługi opieki nad dziećmi do lat 3 (61 żłobków, 1 oddział żłobkowy, 21 klubów dziecięcych), w których dostępnych było niecałe 3,8 tys. miejsc.⁷³ Uwagę zwraca duże zróżnicowanie terytorialne w dostępności do ww. placówek, są one zlokalizowane jedynie w 25 (na 182) małopolskich gminach, przy czym są to głównie gminy miejskie i miejsko-wiejskie. Od 2011 r. możliwe jest również sprawowanie opieki nad najmłodszymi dziećmi przez dziennego opiekuna, niemniej jednak ta forma nieinstytucjonalnej opieki nie cieszy się popularnością. W 2012 roku w Małopolsce jedynie w 2

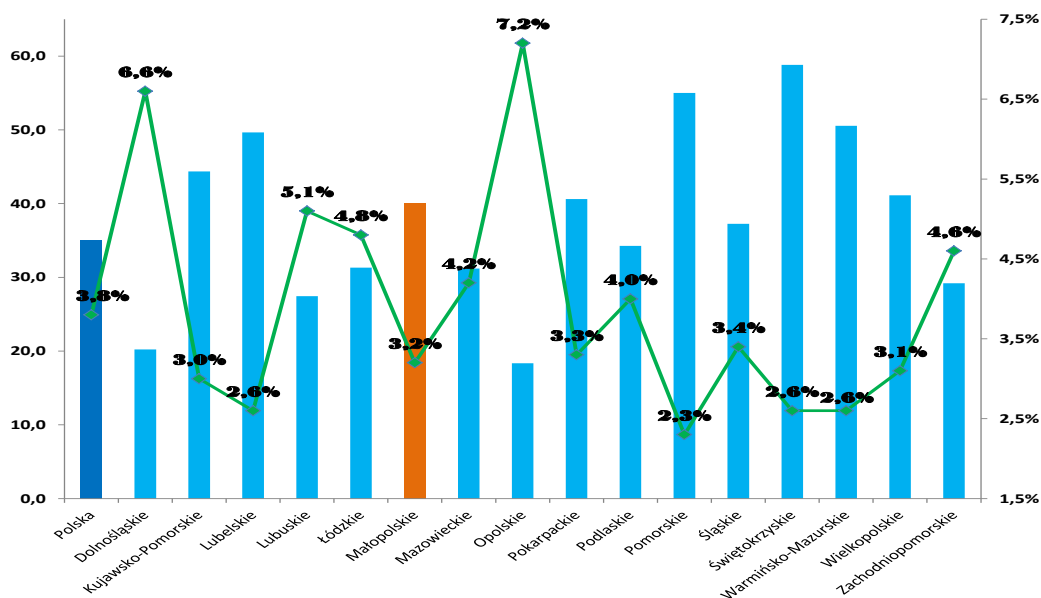
⁷¹ *Gospodarcze uwarunkowania rozwoju rynku pracy w Małopolsce*, Instytut Rozwoju Miast, Kraków 2012

⁷² *Matka Polka Pracująca, czyli jak zwiększyć aktywność zawodową młodych kobiet?* FOR, Warszawa październik 2010

⁷³ Bank Danych Lokalnych GUS, <http://www.stat.gov.pl/bdl>

gminach (Nowe Brzesko, Wieprz) opiekę nad dziećmi sprawowało 19 opiekunów⁷⁴. Biorąc pod uwagę liczbę dzieci w wieku do 3 lat, która na koniec 2012 roku wynosiła prawie 149 tys.⁷⁵ **istniejące zaplecze instytucjonalne jest niewystarczające i stanowi istotną barierę utrudniającą pracę zawodową rodziców i opiekunów najmłodszych Małopolan.** Najbardziej znanymi i stosowanymi elastycznymi formami zatrudnienia w województwie małopolskim są te, oferujące zatrudnienie w formie innej niż umowa o pracę na czas nieokreślony. Niewielu pracodawców natomiast proponuje możliwość elastycznego zatrudnienia pracownikom sprawującym opiekę nad osobami zależnymi. **Konieczne jest więc zwiększenie wiedzy małopolskich pracodawców i pracowników dotyczącej takich form zatrudnienia⁷⁶,** szersza promocja i wdrażanie rozwiązań w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu, w tym dobrych praktyk dotyczących rozwiązań ułatwiających pracownikom pełnienie funkcji opiekuńczych i zawodowych⁷⁷.

Liczba dzieci w wieku 0-3 przypadająca na 1 miejsce w żłobkach, klubach dziecięcych i oddziałach żłobkowych w roku 2012 (oś lewa) oraz % udział dzieci w wieku 0-3 uczęszczających do w/w instytucji w roku 2012 (oś prawa).

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

56. Województwo małopolskie jest regionem z dużym potencjałem przedsiębiorstw oraz przedsiębiorczych mieszkańców, które ze względu na dynamiczną sytuację makroekonomiczną muszą mieć zapewniony dostęp do adekwatnego, dostosowanego od etapu rozwoju firmy i jej

⁷⁴ Opiekun sprawuje opiekę nad maksymalnie pięciorgiem dzieci. Dane MPiPS, rok 2012 <http://www.zlobki.mpips.gov.pl/dla-rodzica/znajdz-instytucje/>

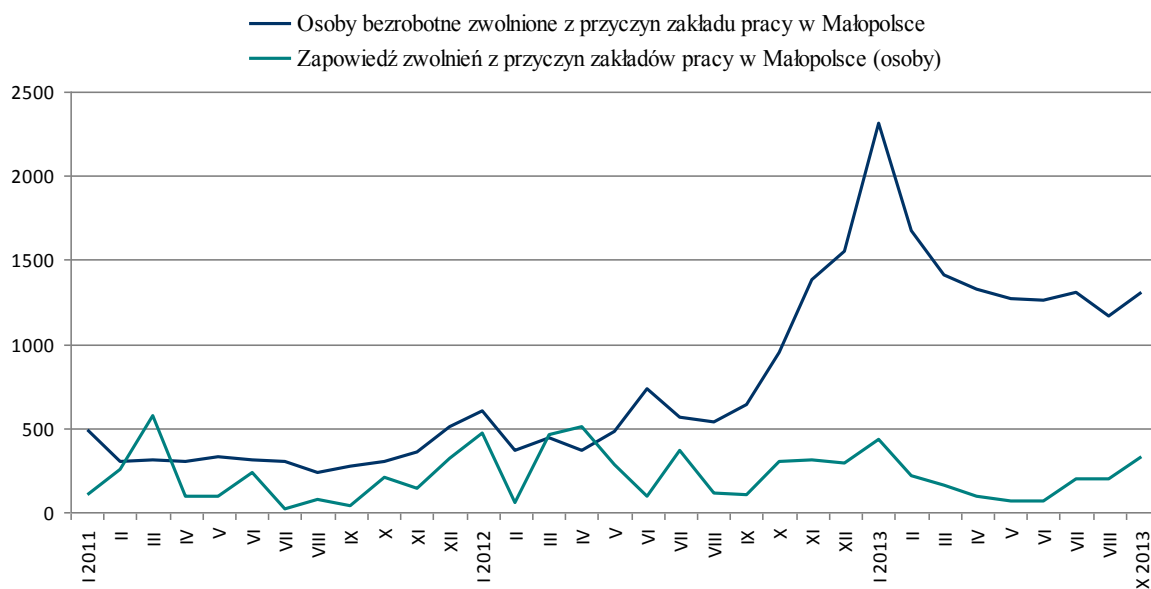
⁷⁵ Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 31XII 2012 r.

⁷⁶ Wyniki wstępnych badań dot. znajomości elastycznych form zatrudnienia w województwie małopolskim w ramach projektu „Elastyczni-nowocześni-Skuteczni. Elastyczne formy zatrudnienia szansą na sukces”. <http://www.elastyczni.eu/strona/26-materialy>

⁷⁷ Z badań wynika, iż mimo iż 94% przedsiębiorstw (zatrudniających mniej niż 250 pracowników) ocenia swoją działalność jako etyczną, mniej niż połowa z nich angażuje się w jakiegokolwiek formy aktywności wykraczające poza obowiązek prawny w dziedzinach takich jak ochrona środowiska, relacje z pracownikami, kontrola jakości czy bezpieczeństwo produktu/usługi. „CSR w Małopolsce” Obserwatorium Gospodarki, 2012

potrzeb – różnorodnego wsparcia na rzecz wzmocnienia konkurencyjności i adaptacyjności, w tym szczególnie w zakresie rozwoju kadr. Wyniki badania OECD pokazują jednak, iż większość MŚP nie jest w stanie ocenić zapotrzebowania pracowników w zakresie niezbędnych do pozyskania umiejętności i najczęściej deklaruje, iż takich potrzeb nie ma wcale. Może to wskazywać na trudności firm w diagnozie deficytów kompetencyjnych i planowaniu rozwoju swoich kadr, jak i ogólny problem z planowaniem biznesowym. Dodatkowo MŚP nie postrzegają szkoleń, jako działań wpływających na uzyskiwanie realnych korzyści ekonomicznych dla firmy. Podobnie nisko oceniają wartość szkoleń dla biorących w udział pracowników⁷⁸. Takie podejście MŚP, a także wskazywany przez firmy problem zbyt wysokich kosztów szkoleń, skutkuje niskim zaangażowaniem przedsiębiorstw w podnoszenie kwalifikacji swoich kadr⁷⁹ – co stanowi poważną barierę dla ich rozwoju, a także wyzwanie dla polityki regionalnej w tym zakresie. **Konieczne jest więc podjęcie działań na rzecz zwiększenia świadomości pracodawców w zakresie korzyści wynikających z podnoszenia kwalifikacji kadr oraz zwiększenia dostępności wysokiej jakości oferty szkoleniowej.** Podejmowanie interwencji w tym zakresie jest szczególnie istotne w kontekście rozwoju mniejszych firm, którym trudno nadążyć z utrzymaniem wysokiego poziomu zasobów materialnych, jak u większych konkurentów i które powinny opierać swoją konkurencyjność głównie na czynnikach niematerialnych, głównie związanych z kwalifikacjami pracowników⁸⁰. Jednocześnie biorąc pod uwagę zmieniające się stale warunki do prowadzenia działalności gospodarczej oraz fakt, iż w roku 2012 w Małopolsce pracę z przyczyn dotyczących zakładów pracy straciło 4,5 tys. osób więcej niż rok wcześniej, **konieczne jest zapewnienie dostępności kompleksowego wsparcia dla tych pracodawców, którzy przechodzą procesy modernizacyjne i adaptacyjne lub chcą się do nich przygotować oraz osób, które są zagrożone zwolnieniem lub zostały zwolnione z pracy z przyczyn leżących po stronie pracodawcy.**

Osoby bezrobotne z przyczyn zakładu pracy i zapowiedzi zwolnień

źródło: Opracowanie własne na podstawie Informacji sprawozdawczych WUP Kraków

⁷⁸ *Rozwój umiejętności i szkolenia w MSP*; OECD 2010

⁷⁹ *Potrzeby szkoleniowe firm zatrudniających do 49 osób. Raport z badania telefonicznego przygotowywanego dla PARP*, PARP 2007 r.

⁸⁰ *Wykształcenie pracowników a pozycja konkurencyjna przedsiębiorstw*, PARP 2010

57. W obliczu przemian demograficznych, jakim ulega polski oraz - chociaż w wolniejszym tempie - także małopolski rynek (szczególnie rynek pracy), konieczne staje się podejmowanie na szerszą niż do tej pory skalę, prewencyjnych działań skoncentrowanych na utrzymaniu zatrudnienia dojrzałych pracowników⁸¹. Choć obecnie Małopolska należy do województw charakteryzujących się jedną z najlepszych sytuacji ludnościowych w Polsce, prognozy wskazują, iż w perspektywie najbliższych 20-30 lat będzie następowało szybkie starzenie się małopolskiej społeczności. Małopolska gospodarka odczuje stale spadającą liczbę osób młodych wchodzących na rynek pracy, co będzie wymuszało w coraz większym stopniu konieczność wykorzystania przez pracodawców potencjału osób dojrzałych (50, a nawet 60- latków). Przyrost naturalny w Małopolsce, w 2012 roku wynosił 1,4 na 1 000 ludności i był wyższy niż przyrost naturalny w Polsce (0,0 w 2012 r.) lecz trzeba mieć na uwadze obserwowany systematyczny jego spadek na przestrzeni ostatnich lat. W ogólnej strukturze ludności w 2012 roku, odsetek mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym wynosił 19,4%, w wieku produkcyjnym – 63,4%, w wieku poprodukcyjnym – 17,3%. Należy zaznaczyć, że program badań statystyki publicznej w 2012 roku obejmował wiek zdolności do pracy dla mężczyzn 18-64 lata, dla kobiet 18-59 lat. Fakt wydłużenia aktywności zawodowej człowieka do 67 roku generuje nowe wyzwania w zakresie utrzymania dobrego stanu zdrowia populacji w wieku produkcyjnym, jak również upoważnia do stwierdzenia, że stan zdrowia kończących w przyszłości pracę zawodową osób w wieku 67 lat, może znacząco różnić się od stanu zdrowia osób aktualnie będących w tym wieku⁸². W 2012 roku wskaźnik przeciętnego dalszego trwania życia dla mężczyzn w Małopolsce wynosił 74 lata (w Polsce 72,7), a dla kobiet w Małopolsce 81,9 (w Polsce 81). Dalsze przeciętne trwanie życia wolno aczkolwiek systematycznie ulega wydłużeniu. W Małopolsce wartości są wyższe niż średnia dla Polski. Przeciętne dalsze trwanie życia mężczyzny w Polsce jest krótsze od życia kobiety o około 8,3 lata, dalsze trwanie życia mężczyzny w Małopolsce jest krótsze od życia kobiety o około 7,9 lat⁸³. Procesy związane z depopulacją i emigracją będą przebiegały także w sposób zróżnicowany terytorialnie⁸⁴. Konieczne i racjonalne staje się więc już teraz podejmowanie działań, które przyczynią się do spowolnienia niekorzystnych trendów i złagodzenia ich skutków, poprzez **wspieranie szeroko rozumianych interwencji na rzecz wydłużania aktywności zawodowej**⁸⁵, skierowanych zarówno do osób dojrzałych (pracujących i pozostających bez zatrudnienia) oraz pracodawców, także poprzez uwzględnienie w programie kwestii ochrony i profilaktyki zdrowotnej. Szczególnie istotne w tym zakresie w nowym okresie programowania będzie nie tylko wsparcie osób, wśród których ryzyko przerwania aktywności zawodowej ze względów zdrowotnych jest wysokie, ale także podejmowanie inicjatyw na rzecz poprawy stanu zdrowia mieszkańców poprzez realizację programów edukacji, profilaktyki i rehabilitacji leczniczej o zasięgu regionalnym. W 2012 roku stwierdzono 198 przypadków chorób zawodowych w Małopolsce. Wśród stwierdzonych chorób zawodowych 33 przypadki (17%) dotyczyły schorzeń narządu ruchu. Upowszechnienie programów zdrowotnych adresowanych do populacji w środowisku pracy, zgodne jest z ideą oddziaływań środowiskowej promocji zdrowia i może przyczynić się do kształtowania odpowiedzialności społecznej biznesu.

---

⁸¹ Takie wnioski potwierdziły także wyniki grantu „Wrażliwy klient (uczestnik) projektów POKL, którego liderem było województwo małopolskie.

⁸² Dane demograficzno-społeczne na podstawie Banku Danych Lokalnych

⁸³ Na podst. tablic trwania życia GUS

⁸⁴ Opracowanie „Gospodarcze uwarunkowania rozwoju rynku pracy w Małopolsce” Instytut Rozwoju Miast Kraków 2012. Procesy okażą się szczególnie dotkliwe w 3 powiatach: Tarnów, miechowski i chrzanowski

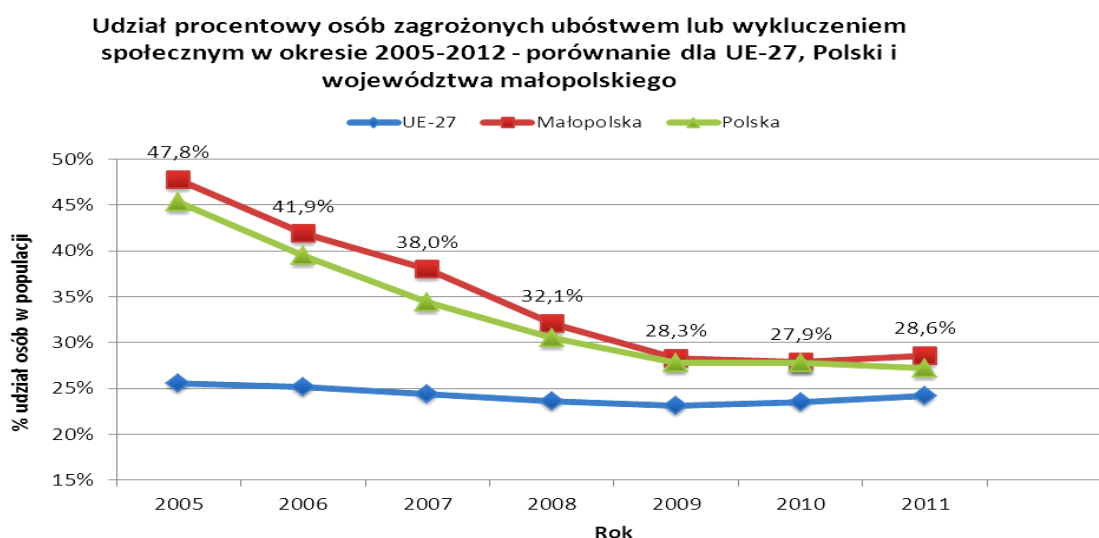
⁸⁵ Konieczność podjęcia działań w odpowiedzi na wyzwanie starzejącego się społeczeństwa tj. działania na rzecz wydłużania aktywności zawodowej, wsparcie produktywności pracy, rozwijanie warunków przyjaznych starszym pracownikom zostały podniesione także w dokumencie „Wyzwania Małopolski w kontekście starzenia się społeczeństwa. Podejście strategiczne”, Kraków Październik 2010

Szczególnie dotyczy to schorzeń narządu ruchu wynikających z wymuszonej pozycji (operatorzy środków transportu, pracownicy biurowi, pracownicy linii produkcyjnych).

[9. Zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem społecznym]

58. W 2011 r. **28,6%** spośród ponad 3,3 mln mieszkańców Małopolski było zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Poziom tego wskaźnika w regionie był wyższy zarówno od średniej krajowej (27,2%), jak i unijnej (24,2 %) ⁸⁶. Po okresie spadku jego wartości w latach 2005 – 2010, w 2011 r. odnotowano niewielki wzrost w stosunku do roku poprzedniego.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

59. Analizując dodatkowo 3 podwskaźniki (wskaźnik zagrożenia ubóstwem po transferach socjalnych ⁸⁷, wskaźnik pogłębionej deprywacji materialnej ⁸⁸ oraz wskaźnik niskiej intensywności pracy ⁸⁹), których wypadkową stanowi wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, można zaobserwować, że:

⁸⁶ Eurostat na podstawie wyników z badania EU-SILC 2011

⁸⁷ Wskaźnik zagrożenia ubóstwem (po uwzględnieniu transferów socjalnych) jest obliczany jako udział osób, których roczny ekwiwalentny dochód do dyspozycji (po uwzględnieniu transferów społecznych) jest niższy od granicy ubóstwa, w ogólnej liczbie ludności. Granica ubóstwa ustalona jest na poziomie 60% mediany rocznych ekwiwalentnych dochodów do dyspozycji w danym kraju.

⁸⁸ Osoby w gospodarstwach domowych deklarujące brak możliwości realizacji ze względów finansowych przynajmniej 4 z 9 wymienionych potrzeb:

1. Deklaracja braku środków finansowych na opłacenie tygodniowego wyjazdu wszystkich członków gospodarstwa domowego na wypoczynek raz w roku
2. Deklaracja braku możliwości, ze względów finansowych, jedzenia mięsa, ryb (lub wegetariańskiego odpowiednika) co drugi dzień
3. Deklaracja braku możliwości, ze względu na trudności finansowe, ogrzewania mieszkania odpowiednio do potrzeb
4. Brak możliwości pokrycia niespodziewanego wydatku (w wysokości odpowiadającej miesięcznej wartości przyjętej w danym kraju granicy ubóstwa relatywnego)
5. Zaległości w terminowych opłatach związanych z mieszkaniem, spłatami rat i kredytów
6. Brak w gospodarstwie domowym, ze względów finansowych, telewizora kolorowego
7. Brak w gospodarstwie domowym, ze względów finansowych, samochodu
8. Brak w gospodarstwie domowym, ze względów finansowych, pralki
9. Brak w gospodarstwie domowym, ze względów finansowych, telefonu (stacjonarnego lub komórkowego)

⁸⁹ Odsetek osób w wieku 0-59 lat mieszkających w gospodarstwach domowych, w których osoby dorosłe w wieku produkcyjnym (18-59 lat) w minionym roku przepracowały mniej niż 20% ich całkowitego potencjału pracy

- W 2011 r. stosunkowo wysoki był odsetek mieszkańców województwa zagrożonych ubóstwem (20,4% w porównaniu ze średnią dla kraju wynoszącą 17,7% oraz średnią UE na poziomie 16,9%). Niepokojąca jest jednocześnie obserwowana od 2008 r. tendencja wzrostowa tego wskaźnika w regionie.
  - W 2011 r. 10,7% mieszkańców regionu było dotkniętych deprawacją materialną, co oznacza, że z powodów finansowych nie byli oni w stanie zaspokoić potrzeb uznanych za podstawowe w warunkach europejskich. Wskaźnik ten kształtował się na poziomie niższym niż średnia krajowa (13%), a jednocześnie wyższym od średniej unijnej (8,8%).
  - 6,2% mieszkańców Małopolski żyło w 2011 r. w gospodarstwach domowych, w których nikt nie pracował (lub których członkowie pracowali w bardzo małym zakresie). Pomimo obserwowanego od 2010 r. wzrostu tego odsetka, jego poziom jest stosunkowo niski w porównaniu zarówno do średniej dla Polski (6,9%), jak i UE (10%).
60. W 2012 r. (w porównaniu do roku poprzedniego) można zaobserwować zwiększenie liczby mieszkańców Małopolski żyjących poniżej progów: relatywnej granicy ubóstwa⁹⁰ - 15,6%, ustawowej granicy ubóstwa⁹¹ - 6,6% oraz granicy ubóstwa skrajnego⁹² - 6,2%. Co istotne ich wartości pozostają nadal niższe od średnich krajowych. Warto jednocześnie zwrócić uwagę, iż **niektóre osoby lub grupy osób znajdują się w najtrudniejszej sytuacji materialnej** i w związku z tym powinny być przedmiotem szczególnego wsparcia. Badanie *Ubóstwo w Polsce w 2012 r.* wskazuje, iż należą do nich przede wszystkim: gospodarstwa domowe z osobami bezrobotnymi⁹³, dzieci i młodzież⁹⁴, rodziny wielodzietne i niepełne⁹⁵ oraz gospodarstwa domowe z osobami niepełnosprawnymi⁹⁶.
61. Jak wynika z badania *Stan Zdrowia Ludności Polski w 2009*, Małopolska jest jednym z województw o najwyższym odsetku osób niepełnosprawnych prawnie w populacji - 13,6% (przy średniej dla kraju wynoszącej 11%). Istotnym problemem w przypadku tej grupy osób pozostaje nadal bardzo niski poziom uczestnictwa w rynku pracy. W 2012 r. wskaźnik zatrudnienia zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16-64 lata w regionie kształtował się na poziomie 20,9% w porównaniu do 21,4% w skali kraju⁹⁷, a jednocześnie udział tej grupy w ogóle zarejestrowanych bezrobotnych wynosił zaledwie 5%. Dane statystyczne GUS wskazują, że niepełnosprawność jest jednym z istotnych czynników pauperyzacji gospodarstw domowych, co wynika nie tylko z trudności z podjęciem pracy przez samą osobę niepełnosprawną, ale

⁹⁰ Relatywna granica ubóstwa - 50% średnich wydatków (ekwiwalentnych) gospodarstw domowych

⁹¹ Ustawowa granica ubóstwa - kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia z pomocy społecznej

⁹² Poziom minimum egzystencji obliczany jest przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (IPiSS) jako granica ubóstwa skrajnego. Minimum egzystencji wyznacza poziom zaspokojenia potrzeb, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. W 2012 r. wartość minimum egzystencji dla samotnej osoby dorosłej wyniosła 521,11 zł. Dla gospodarstwa z dwójką dzieci na utrzymaniu wyniosło prawie 443 zł na osobę, a dla rodziny z trójką dzieci 456 zł na osobę.

⁹³ Zgodnie z *Informacją sygnałną GUS „Ubóstwo w Polsce w 2012 r.”* w 2012 r. wśród gospodarstw domowych, w skład których wchodziła przynajmniej jedna osoba bezrobotna zagrożonych ubóstwem skrajnym było ok. 13% osób, a w przypadku gospodarstw gdzie bezrobotne były przynajmniej 2 osoby – stopa ubóstwa skrajnego wynosiła ok. 33%.

⁹⁴ Zgodnie z *Informacją sygnałną GUS „Ubóstwo w Polsce w 2012 r.”* w 2012 r. w Polsce częściej ubóstwem ekonomicznym zagrożeni są ludzie młodzi, w tym dzieci. W 2012 roku wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym wśród dzieci i młodzieży do lat 18 wyniósł ok. 9% (podobnie jak w roku poprzednim), a osoby w tym wieku stanowiły prawie jedną trzecią populacji zagrożonej ubóstwem skrajnym podczas gdy w populacji ogółem do tej grupy wiekowej należała mniej więcej co piąta osoba.

⁹⁵ Zgodnie z *Informacją sygnałną GUS „Ubóstwo w Polsce w 2012 r.”* rodziny wielodzietne stanowią grupę najbardziej zagrożoną ubóstwem skrajnym. W 2012 r. poniżej minimum egzystencji żyło ok. 27% osób w gospodarstwach małżeństw z 4 i większą liczbą dzieci. Osoby tworzące rodziny niepełne były we względnie lepszej sytuacji. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym dla rodzin niepełnych wyniósł ok. 9%.

⁹⁶ Zgodnie z *Informacją sygnałną GUS „Ubóstwo w Polsce w 2012 r.”* obecność osoby niepełnosprawnej w gospodarstwie domowym znacznie zwiększa ryzyko zagrożenia ubóstwem. Stopa ubóstwa skrajnego wśród osób w gospodarstwach domowych z co najmniej jedną osobą niepełnosprawną wyniosła ok. 10% (w gospodarstwach bez osób niepełnosprawnych – ok. 6%). W najtrudniejszej sytuacji były rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi (12% osób skrajnie ubogich).

⁹⁷ Bank Danych Lokalnych, GUS

i obowiązków opiekuńczych spadających na członków rodziny, przy jednoczesnym wzroście wydatków (leczenie, rehabilitacja, aktywizacja).

62. Zgodnie z danymi zawartymi w sprawozdaniu MPiPS-03, w 2012 r. świadczeniami pomocy społecznej w Małopolsce objętych zostało ponad 79 tysięcy rodzin, a w nich ponad 230 tysięcy osób, co stanowi 6,9% mieszkańców regionu (o 0,5% mniej w stosunku do poprzedniego roku). Wskaźnik dotyczący udziału korzystających z pomocy społecznej w ludności Małopolski spadał sukcesywnie od 2003 r. (gdzie wynosił prawie 15%) i w 2012 r. był niższy od średniej dla kraju wynoszącej 8,4%. Warto zwrócić uwagę, że wśród osób korzystających z pomocy społecznej w województwie małopolskim bardzo liczną grupę stanowią rodziny z dziećmi (prawie 40 tys. rodzin w 2012 r.). W grupie rodzin z dziećmi, które skorzystały za świadczeń pomocy społecznej w 2012 r., ponad 38% stanowiły rodziny wielodzietne (tj. posiadające troje lub więcej dzieci), a rodziny niepełne – ponad 26%. W 2012 r., podobnie jak w latach poprzednich, **najczęściej występującymi przesłankami udzielania pomocy społecznej w Małopolsce były: ubóstwo** (ponad 60% ogółu klientów pomocy społecznej), **bezrobocie** (ponad 45%), **długotrwała lub ciężka choroba** (ponad 36%), **bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego** (33%), **niepełnosprawność** (30%), **potrzeba ochrony macierzyństwa** (ponad 22%) oraz **wielodzietność** (ponad 18%)⁹⁸.
63. Biorąc pod uwagę zdiagnozowane problemy, konieczne jest podjęcie **kompleksowych oraz dostosowanych do potrzeb konkretnych osób lub grup działań na rzecz ich aktywizacji społeczno–zawodowej**. Wsparcie kierowane będzie w szczególności do osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji życiowej, w tym m.in. osób niepełnosprawnych. Mając jednocześnie na uwadze fakt, iż zagrożenie ubóstwem dotyczy w dużym stopniu rodzin, których członkowie borykają się z problemem bezrobocia, a brak pracy stanowi jedną z głównych przyczyn korzystania z pomocy społecznej, działania te koncentrować się będą przede wszystkim na zwiększaniu szans na zatrudnienie osób defaworyzowanych na rynku pracy.
64. Jednym z czynników utrudniających skuteczną walkę z ubóstwem oraz wykluczeniem społecznym, mogą być istniejące w regionie deficyty w dostępie do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych. W Małopolsce **niedostatecznie rozwinięta jest oferta wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, niwelująca ich deficyty rodzinne i rozwojowe**. W 2012 r. w regionie funkcjonowały 122 placówki wsparcia dziennego (z łączną liczbą 5 394 miejsc), w których dzieciom można zagospodarować czas wolny, zapewnić opiekę i wychowanie, a także w razie zdiagnozowanej potrzeby, poddać oddziaływaniom terapeutycznym, korekcyjnym, logopedycznym, itp. Placówki tego typu są istotnym wsparciem zarówno dla pracujących rodziców w sprawowaniu przez nich obowiązków opiekuńczych, jak również pełnią funkcję prewencyjną wobec wykluczenia społecznego. Łącznie tego typu placówki, finansowane przez samorząd terytorialny, funkcjonowały w 40 gminach i 4 powiatach, co oznacza, aż w 142 małopolskich gminach taka forma wsparcia rodziny nie była prowadzona z poziomu samorządu gminy. Należy również zauważyć, iż od 2006 r. systematycznie **zmniejsza się w Małopolsce liczba rodzin zastępczych**, a jednocześnie liczba wychowujących się w nich dzieci. W 2012 r. w regionie funkcjonowało 2 356 rodzin zastępczych, w których przebywało 3 461 dzieci. Ważną kwestią jest **brak na terenie województwa ośrodka preadopcyjnego**, zapewniającego opiekę dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej (do ukończenia przez nie pierwszego roku życia), które w okresie oczekiwania na przysposobienie wymagają specjalistycznej opieki medycznej.

⁹⁸ Przedstawione wartości nie sumują się do 100%, ponieważ w rodzinach może występować więcej niż jedna przyczyna korzystania z pomocy społecznej

Istotnym problemem jest również **ograniczony dostęp do wysokiej jakości specjalistycznych usług pomocy rodzinie, w tym usług interwencji kryzysowej**, która ma na celu przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacjach kryzysowych, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. W 2012 r. w regionie funkcjonowało 14 ośrodków interwencyjnych (w 13 z 22 małopolskich powiatów). Jednocześnie dostępna oferta usług świadczonych przez specjalistów jest niewystarczająca i nieodpasowana do potrzeb odbiorców⁹⁹. Biorąc pod uwagę zdiagnozowane deficyty oraz fakt, że zagrożenie ubóstwem w przypadku dzieci i młodzieży jest znacznie większe niż osób dorosłych, kluczowym zadaniem jest **wzmocnienie wsparcia na rzecz dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem, a także działań mających na celu pomoc rodzinom, w szczególności zagrożonym dysfunkcją lub przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych**.

65. W Małopolsce zaobserwować można **niewystarczający dostęp do usług wczesnej interwencji oraz wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, wykazującego nieprawidłowości w rozwoju psychoruchowym**. Wobec problemów, z którymi spotyka się rodzina z dzieckiem niepełnosprawnym, niezwykle istotne jest stworzenie kompleksowego systemu oddziaływań profilaktycznych, diagnostycznych, leczniczo-rehabilitacyjnych i terapeutyczno-edukacyjnych, skierowanych zarówno do małych dzieci jak również ich rodzin, które mogą prowadzić do całkowitego wyrównania zaburzeń rozwojowych u niektórych dzieci lub też ograniczyć prawdopodobieństwo ich niezdolności do samodzielnego funkcjonowania w późniejszym życiu. Działania z zakresu zapobiegania i minimalizowania skutków niepełnosprawności są szczególnie istotne, mając na uwadze ich wpływ na możliwość podjęcia zatrudnienia przez opiekunów osób niesamodzielnych (np. rodziców). Obecnie w Małopolsce funkcjonują zespoły wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka. Według danych Fundacji Instytut Rozwoju Regionalnego, w 2009 r. zespoły takie funkcjonowały w zaledwie 17 miejscach w regionie, z czego prawie 50% zlokalizowanych było w Krakowie. **Rozwoju wymaga również system wsparcia osób niepełnosprawnych, które nie wymagają opieki całodobowej**. Szczególnie ważne w tym zakresie są działania na rzecz rodzin oraz innych nieformalnych opiekunów osób z niepełnosprawnością. Mając na uwadze fakt, iż obecność osoby niepełnosprawnej w rodzinie jest jednym z czynników znacznie zwiększających zagrożenie ubóstwem oraz wykluczeniem społecznym, a jednocześnie Małopolska jest jednym z regionów o najwyższym udziale osób niepełnosprawnych w populacji, niezbędne jest **podjęcie szerokich działań na rzecz wsparcia tej grupy, w szczególności w obszarze działań zwiększających dostęp do wczesnej interwencji i rehabilitacji oraz upowszechniania usług opiekuńczych dla osób niepełnosprawnych**.
66. **Jedną z konsekwencji postępującego procesu starzenia się społeczeństwa, jest wzrost liczby mieszkańców Małopolski w starszym wieku**, którzy wymagają opieki lub wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu. Efektem tego jest zwiększający się popyt na usługi opiekuńcze. Wzrostowi zapotrzebowania na opiekę towarzyszy jednocześnie spadek liczby potencjalnych opiekunów osób starszych (głównie członków rodzin), co jest związane m.in. ze zmieniającym się modelem rodziny (np. opóźnieniem decyzji o posiadaniu dzieci) oraz mniejszą skłonnością do tworzenia wielorodzinnych gospodarstw domowych. W kontekście zwiększającego się popytu na opiekę, w Małopolsce zauważyć można **znaczne braki w zakresie dostępności półstacjonarnych form usług opiekuńczych dla osób starszych**. W 2012 r.

⁹⁹ Na podstawie *Oceny zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za rok 2012*.

w regionie funkcjonowało zaledwie 7 dziennych domów pomocy, w tym 4 prowadzone przez samorząd terytorialny (po jednym w gminach: Chrzanów, Kraków, Oświęcim i Tarnów) oraz dodatkowo 3 ośrodki wsparcia dla osób starszych prowadzone przez podmioty niepubliczne na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków.¹⁰⁰ Dlatego też, niezbędne jest podjęcie **działań na rzecz rozwoju systemu opieki dziennej nad osobami w podeszłym wieku opartego o dzienne domy pomocy, a jednocześnie wsparcie rozwoju opiekunów nieformalnych takich osób.**

67. W roku 2011 w Małopolsce było 14 wojewódzkich podmiotów leczniczych, w tym 13 szpitali i jedna jednostka świadcząca usługi w zakresie opieki długoterminowej, 19 powiatowych podmiotów leczniczych (szpitale), w strukturach których działają również zakłady opieki długoterminowej, 8 resortowych podmiotów leczniczych (szpitale) oraz 36 niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej (lecznictwo stacjonarne), 3 niepubliczne psychiatryczne zakłady stacjonarnej opieki zdrowotnej oraz 36 publicznych i niepublicznych zakładów opieki długoterminowej tj. zakłady opiekuńczo – lecznicze, zakłady pielęgnacyjno – opiekuńcze, hospicja. Na koniec 2011 roku w Małopolsce było łącznie 1466 łóżek w opiece stacjonarnej. W 2011 roku w odniesieniu do 2010 roku nastąpił wzrost ich liczby o 1,6%. Wskaźnik liczby łóżek wynosi 54,2 łóżka na 10 000 mieszkańców i w roku 2011 został przekroczony w odniesieniu do wskaźnika rekomendowanego w Małopolskim Programie Ochrony Zdrowia (53,0/10 000). W 2010 roku wskaźnik ten wynosił 53,3/10 000 mieszkańców Małopolski.
68. Onkologia. Zmiany demograficzno-społeczne takie jak: wydłużenie przeciętnego trwania życia, coraz dłuższa ekspozycja na czynniki chorobotwórcze środowiska życia i pracy, podejmowanie zachowań ryzykownych itp. sprzyjają rozwojowi przewlekłych problemów zdrowotnych, w tym schorzeń nowotworowych, stanowiących zasadniczy problem epidemiologiczno-zdrowotny. Wśród 11 308 nowych zachorowań na nowotwory złośliwe odnotowanych w Małopolsce w 2009 roku, najwyższy ich odsetek dotyczył nowotworów: płuca, piersi, jelita grubego, gruczołu krokowego, pęcherza moczowego. W Małopolsce obserwowane wskaźniki epidemiologiczne dotyczące umieralności na nowotwory złośliwe wykazują tendencję wzrostową, podobnie jak prognozy epidemiologiczne w zakresie chorób nowotworowych przewidują dalszy wzrost zachorowań w ciągu najbliższych lat. Choroby onkologiczne stanowią drugą przyczynę zgonu po chorobach układu krążenia, jednak poziom zabezpieczenia medycznego jeśli chodzi o kardiologię jest zadowalający, natomiast onkologia ma nadal w naszym województwie spore braki zarówno w zakresie zasobów bazowych jak i kadrowych. W związku z wydłużaniem się średniej wieku oraz w korelacji z innymi czynnikami **prognozowany jest stały wzrost liczby chorych na nowotwory**. Konieczne jest zatem podjęcie działań mających na celu wyrównanie szans mieszkańców Małopolski w zakresie **dostępności do diagnostyki i leczenia, poprzez zapewnienie pacjentom onkologicznym dostępu do nowoczesnej diagnostyki i nowoczesnych metod leczenia** (m.in. radioterapii).
69. Psychiatria i uzależnienia. Statystyki wskazują, że **coraz więcej osób cierpi na różnego rodzaju zaburzenia psychiczne**. Według danych za 2011 r. w województwie małopolskim było leczonych 142 903 osób z zaburzeniami psychicznymi tj. 4,0 % mieszkańców całego województwa. W ostatnich latach liczba leczonych w poradniach zdrowia psychicznego ciągle wzrasta, a najczęstszą przyczyną leczenia w ww. poradniach są zaburzenia nerwicowe związane ze stresem i somatoformiczne – 37 384 (26,1%) przypadków. Zaburzenia zachowania i zaburzenia psychiczne są powszechnymi chorobami dotykającymi ponad 25% ludzi w różnych

---

¹⁰⁰ Na podstawie *Oceny zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za rok 2012*.

okresach życia. Szczególną grupę pacjentów stanowią osoby starsze, których w związku z wydłużaniem się średniej długości życia przybywa (często cierpią one na depresję, demencję starczą, Alzheimera itp.). Baza leczenia psychiatrycznego powinna być oparta na zasobach, które są w województwie, ale muszą również pojawić się **nowe inwestycje sprzyjające decentralizacji w tej dziedzinie** (Szpital Specjalistyczny im. dr. J. Babińskiego to jeden duży szpital na cały region, co powoduje koncentrację opieki psychiatrycznej). Priorytetowym działaniem w skali województwa powinno być wypełnienie białej plamy na mapie zasobów stacjonarnej opieki psychiatrycznej w subregionie tarnowskim oraz rozwój psychiatrii w subregionie sądeckim. Z tego względu **konieczna jest właściwa i skuteczna reorganizacja systemu opieki psychiatrycznej**. Zasadnym jest tworzenie Centrów Zdrowia Psychicznego jako nowych wieloprofilowych jednostek organizacyjnych spełniających standardy wyznaczone w Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego, a także zgodnych z Małopolskim Programem Ochrony Zdrowia Psychicznego.

70. Geriatria. Mieszkańcy Małopolski należą do społeczności demograficznie starych (ok. 14% stanowią osoby po 65 roku życia), a przeciętne trwanie życia jest dłuższe od średniego krajowego o 1,5 roku. Analiza demograficzna wskazuje że przeciętna długość życia mieszkańca Małopolski będzie nadal wzrastała. Dlatego konieczne jest **dostosowanie profilu świadczeń do potrzeb rosnącej grupy osób starszych**. System opieki zdrowotnej będzie musiał zostać zreorganizowany w taki sposób, aby zabezpieczyć opiekę medyczną tej grupie pacjentów, a jednocześnie dostosować poziom świadczonych usług, w szczególności pod względem technologicznym, do możliwości jakie stwarza postęp w dziedzinie geriatrii. Kontrakty na geriatryczną opiekę szpitalną posiadają jedynie trzy placówki w województwie, natomiast świadczenia ambulatoryjne udzielane są w ośmiu poradniach, z czego jedynie trzy zlokalizowane są poza Krakowem. Ponadto, zdecydowana większość specjalistów geriatrii pracuje w Krakowie.
71. W obszarze ochrony zdrowia istnieje tendencja do przesuwania działań z form głównie leczniczych na działania profilaktyczne. Dla osiągnięcia założonych celów zdrowotnych dla mieszkańców regionu ważne jest prowadzenie **skutecznych działań profilaktycznych oraz edukacji zdrowotnej**. Wypromowane muszą zostać działania wspierające i promujące różnorodne inicjatywy, mające na celu m.in. upowszechnianie zasad zdrowego stylu życia, w tym wyeliminowanie czynników ryzyka zwiększających zachorowalność. Wszystkie działania prowadzone na terenie województwa powinny wynikać z rozeznanych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców.
72. Epidemia chorób cywilizacyjnych musi być wyzwaniem dla naszego regionalnego systemu ochrony zdrowia i w tym kierunku powinien być podejmowany główny wysiłek na rzecz kształtowania odpowiedzialnej polityki zdrowotnej i świadomego zagrożeń społeczeństwa. Zagrożenia epidemiologiczne zostały wykazane i kierunek do dalszego działania jest uzasadniony przede wszystkim w obszarach chorób: nowotworowych oraz psychicznych (w tym zaburzeń psychicznych dzieci i młodzieży) oraz w zakresie dostosowania profilu różnorodnych świadczeń medycznych do potrzeb starzejącego się społeczeństwa.
73. Bardzo istotne w kontekście przeciwdziałania ubóstwu oraz wykluczeniu społecznemu są działania na rzecz dalszego rozwoju sektora ekonomii społecznej, który zarówno stwarza szanse na aktywizację, usamodzielnienie oraz integrację osób znajdujących się w trudnej sytuacji społeczno – zawodowej, jak również może dostarczać usługi użyteczności publicznej lub usługi deficytowe w społecznościach lokalnych (np. w zakresie opieki nad osobami niesamodzielnymi). Województwo małopolskie charakteryzuje się **dość dynamicznym rozwojem sektora ekonomii**

społecznej. W porównaniu do innych regionów, potencjał tego sektora mierzony liczbą aktywnych podmiotów jest stosunkowo wysoki. Jedną z najważniejszych grup podmiotów ekonomii społecznej stanowią organizacje pozarządowe działające w sferze pożytku publicznego. Na koniec 2010 r. na terenie Małopolski aktywną działalność prowadziło 6,8 tys. stowarzyszeń, fundacji i innych organizacji społecznych, co plasowało region na 3 miejscu w kraju. Status organizacji pożytku publicznego posiadało ok. 600 organizacji. Wyższa od średniej krajowej była także dostępność aktywnych stowarzyszeń, fundacji i organizacji dla ludności w Małopolsce. Średnio w Polsce w przeliczeniu na 10 tys. osób przypadało 19,9 ww. organizacji, natomiast w Małopolsce dostępność ta kształtowała się na poziomie 21,2 organizacji na 10 tys. mieszkańców. Ważnymi podmiotami sektora ekonomii społecznej są również organizacje pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą. Na koniec 2010 r. działalność gospodarczą prowadziło 10% aktywnych stowarzyszeń, fundacji i innych organizacji społecznych. Kolejnym typem podmiotów ekonomii społecznej są podmioty integracyjne, umożliwiające reintegrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W województwie małopolskim relatywnie dobrze rozwinięta jest infrastruktura warsztatów terapii zajęciowej – w 2012 r. działało 65 podmiotów tego typu. W regionie funkcjonowało natomiast zaledwie 6 zakładów aktywności zawodowej oraz 17 jednostek zatrudnienia socjalnego (w tym 5 centrów integracji społecznej oraz 12 klubów integracji społecznej). Analizując sytuację sektora ekonomii społecznej w regionie, warto również zwrócić szczególną uwagę na jedną z form przedsiębiorstwa społecznego, jaką jest spółdzielnia socjalna. Zgodnie z danymi Ogólnopolskiego Związku Rewizyjnego Spółdzielni Socjalnych, na koniec października 2013 r. w regionie zarejestrowanych było 56 spółdzielni socjalnych. Jednocześnie w Małopolsce obserwuje się dynamiczny wzrost liczby tego typu podmiotów w ostatnim okresie.

74. Na terenie Małopolski realizowanych jest szereg inicjatyw mających na celu wsparcie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej, w tym m.in. Pakt na rzecz Ekonomii Społecznej, który łączy różne sektory w działaniach na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. Jednak pomimo funkcjonujących w regionie instytucji wspierających podmioty ekonomii społecznej oraz podejmowania licznych przedsięwzięć promujących i wspomagających te podmioty, wciąż obserwuje się pewne bariery utrudniające pełne wykorzystanie potencjału tego sektora. Podmioty ekonomii społecznej są nadal często **uzależnione od zewnętrznych źródeł finansowania**. Spośród 104 podmiotów ekonomii społecznej objętych badaniem *Monitoring podmiotów ekonomii społecznej w Małopolsce 2011* ponad 60% stwierdziło, iż finansuje swoją działalność krajowych środków publicznych (rządowych lub samorządowych), natomiast ponad 40% wskazało te środki jako podstawowe źródło finansowania swojej działalności. Sytuacja taka jest w dużym stopniu spowodowana **lukami kompetencyjnymi kadr podmiotów ekonomii społecznej**, w tym przede wszystkim niewystarczającymi kompetencjami osób nimi zarządzających do profesjonalnej ekonomizacji prowadzonej działalności. Wiąże się to m.in. z trudnościami z pozyskiwaniem klientów oraz poszukiwaniem środków finansowych innych niż publiczne, pasywnością w pozyskiwaniu partnerów, brakiem strategii prowadzenia działalności ekonomicznej, słabą promocją i marketingiem. Problemem jest również **niewystarczający poziom współpracy podmiotów ekonomii społecznej z otoczeniem zewnętrznym, a także innymi podobnymi organizacjami**. Wyniki badania *Monitoring podmiotów ekonomii społecznej w Małopolsce 2011* wskazują, że większość podmiotów nie współpracuje w ogóle z biznesem (ani w formie rynkowej ani pozarynkowej np. pozyskując sponsorów lub darowizny) czy też jakimikolwiek sieciami organizacji. Odsetek podmiotów ekonomii społecznej współpracujących

z podobnymi organizacjami jest stosunkowo wysoki¹⁰¹, jednak współpraca ta jest częściej nawiązywana między podmiotami o podobnej formie prawnej niż zbliżonym profilu działalności, co może świadczyć o tym, że częstszym motywem jej podejmowania jest chęć przezwyciężenia specyficznych w danej grupie problemów niż prowadzenie wspólnych działań z podmiotami o podobnych celach społecznych. Pomimo dość wysokiego odsetka podmiotów ekonomii społecznej współpracujących z jednostkami samorządu terytorialnego¹⁰², działania mające na celu podejmowanie wspólnych inicjatyw przez te podmioty powinny być zintensyfikowane. O niewystarczającej współpracy podmiotów ekonomii społecznej z samorządem lokalnym może świadczyć m.in. wciąż bardzo niewielka liczba małopolskich jednostek, które korzystają z możliwości stosowania klauzul społecznych¹⁰³. Badanie *Sprawozdanie z badania opinii na temat skuteczności realizowanych interwencji służących rozwojowi ekonomii społecznej w Małopolsce* wskazuje dodatkowo, iż **obecny system wsparcia nie jest w wystarczającym stopniu ukierunkowany na kreowanie popytu na usługi i produkty podmiotów ekonomii społecznej**. Dotyczy to przede wszystkim kwestii promocji, która w zbyt małym stopniu koncentruje się na ofercie konkretnych podmiotów ekonomii społecznej, a jednocześnie nie dociera do potencjalnych klientów (np. przedstawiciele JST oraz przedsiębiorców).

75. Mając na uwadze zdiagnozowane problemy, a jednocześnie duży potencjał podmiotów ekonomii społecznej, konieczne jest **zapewnienie kompleksowej oferty wsparcia dla tego sektora, obejmującej zarówno działania inicjujące oraz wspomagające tworzenie nowych miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych, jak również wsparcie podmiotów już funkcjonujących, przede wszystkim w zakresie profesjonalizacji ich działalności biznesowej**. Oferowane formy wsparcia powinny być równocześnie w większym stopniu ukierunkowane na zwiększanie popytu na produkty i usługi oferowane przez podmioty ekonomii społecznej (m.in. poprzez skuteczniejszą promocję czy też wzmocnienie współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego).

[10. Edukacja i uczenie się przez całe życie]

76. Od roku 2007 **wskaźnik edukacji przedszkolnej wśród dzieci w wieku 3-5 lat** systematycznie rośnie zarówno w skali kraju, jak i w województwie małopolskim. **W roku 2012** w tej kategorii wiekowej objętych edukacją przedszkolną w województwie było **69,8 % dzieci** (w Polsce 69,7 %) z czego **w miastach 87,4 %** (Polska – 83,7 %), a **na wsi 55,9 %** (Polska – 50,8 %)¹⁰⁴. W pewnej mierze wzrost ten zawdzięczać można środkom z funduszy europejskich, a w szczególności Europejskiemu Funduszowi Społecznemu, ale także przeprowadzanym reformom w systemie oświaty i stopniowym obniżaniem wieku obowiązku przedszkolnego i szkolnego, a także zmianie świadomości rodziców/opiekunów oraz nadaniem większej wagi przez samorządy kwestii upowszechnienia edukacji przedszkolnej. Pomimo coraz lepszej sytuacji w tym zakresie oraz wyeliminowania „białych plam” w edukacji przedszkolnej w regionie, **co roku brakuje miejsc dla kilkudziesięciu tysięcy dzieci w regionie**. Konieczność inwestowania w tworzenie nowych miejsc w przedszkolach, punktach i zespołach przedszkolnych oraz

¹⁰¹ 70% badanych podmiotów współpracowało z organizacją o takiej samej formie prawnej, a 50% wskazało na współpracę z organizacjami o podobnym rodzaju działalności społecznej.

¹⁰² Ponad 70% badanych podmiotów współpracowało z samorządem lokalnym, a ponad 50% wskazało na współpracę z samorządem regionalnym

¹⁰³ Zgodnie z badaniem *Współpraca jednostek samorządu terytorialnego z podmiotami ekonomii społecznej w Małopolsce w 2012*, wśród 190 badanych jst jedynie 5 jednostek gminnych stosowało klauzule społeczne

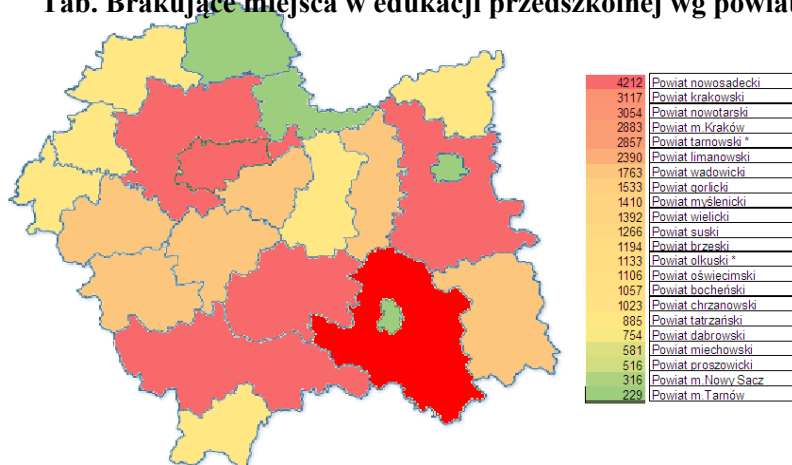
¹⁰⁴ Bank Danych Lokalnych GUS, <http://www.stat.gov.pl/bdl>

oddziałach przy szkole jest oczywista. Uczestniczenie w edukacji przedszkolnej stanowi dla dzieci przygotowanie do dalszego procesu edukacji oraz wpływa na zwiększenie dynamiki rozwoju dziecka. Z drugiej strony rodzicom i opiekunom dzieci (także tym samodzielnie je wychowującym) „dobrze zaopiekowanym” w placówkach edukacji przedszkolnej, ułatwia to łączenie obowiązków zawodowych z życiem prywatnym/rodzinnym.

77. Szczególnie ważna jest edukacja przedszkolna dla dzieci z rodzin biedniejszych, zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dzieci niepełnosprawnych. Uczestnictwo chłopców i dziewczynek w zajęciach przedszkolnych, kontakt z rówieśnikami i innym środowiskiem, niż tylko domowe, może być pierwszym krokiem **w zapobieganiu zjawisku dziedziczenia biedy, przewycięzania deficytów rozwojowych czy nabywania kompetencji społecznych**, a tym samym wyrównywania szans przed wejściem na kolejne etapy edukacji. Dla niepracujących rodziców/opiekunów, w tym w szczególności kobiet może to być szansa na podjęcie działań skierowanych na poszukiwanie i znalezienie pracy. Jednocześnie kształcenie w okresie dzieciństwa ma przełożenie na kształtowanie się późniejszej ścieżki edukacyjnej dziecka niepełnosprawnego. Jedną z ważniejszych misji edukacji przedszkolnej jest **wyrównywanie szans rozwojowych dzieci**, w tym w szczególności rozwoju społecznego dzieci niepełnosprawnych.
78. Programując wsparcie na okres 2014-2020 należy wziąć pod uwagę zmiany zachodzące w systemie oświaty w Polsce związane z finansowaniem wychowania przedszkolnego oraz wprowadzaniem od 1 września 2017 r. prawem 3 i 4-latków do korzystania z wychowania przedszkolnego. Oznacza to, iż nadal ważną kwestią jest **zwiększanie ilości miejsc w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego, podniesienie jakości wychowania przedszkolnego oraz działania na rzecz podnoszenia świadomości w zakresie korzyści płynących z edukacji przedszkolnej** w środowiskach gdzie ta świadomość jest niska. Jednocześnie należy zapewnić, aby miejsca powstawały tam, gdzie są deficyty w tym zakresie, a więc z jednej strony na obszarach wiejskich, gdzie wskaźnik upowszechnienia edukacji jest niższy niż w miastach, przy czym muszą temu towarzyszyć działania zachęcające rodziców i opiekunów do wysyłania dzieci do placówek przedszkolnych, a z drugiej strony w miastach gdzie pomimo wysokiego wskaźnika upowszechnienia edukacji przedszkolnej, bezwzględna ilość brakujących miejsc jest wysoka.

Tab. Brakujące miejsca w edukacji przedszkolnej wg powiatów, na podstawie danych z GUS

79. Kształcenie ogólne obejmuje (poza wychowaniem przedszkolnym) kształcenie w szkołach podstawowych, gimnazjach, szkołach ponadgimnazjalnych oraz artystycznych. Problemem z którym w najbliższych latach będą borykać się małopolskie szkoły, to zmniejszająca się liczba uczniów i uczennic wynikająca ze zmian demograficznych, które mają miejsce nie tylko w regionie ale dotyczą całej Polski, a nawet szerzej - Europy. Co roku liczba uczniów i uczennic szkół podstawowych i gimnazjalnych zmniejsza się o parę tysięcy, przy czym spadek jest większy na wsiach, niż w miastach.¹⁰⁵ Samorządy w regionie, jako organy prowadzące szkoły będą musiały przemyśleć kwestie zarządzania podległymi szkołami, licząc się z koniecznością likwidacji części z nich, jednocześnie pamiętając o konieczności zapewnienia odpowiedniej ich dostępności oraz jakości kształcenia.
80. Uczniowie i uczennice z Małopolski osiągają **lepsze średnie wyniki z egzaminów zewnętrznych w stosunku do średniej w Polsce**. W sprawdzianie po szkole podstawowej, uczniowie i uczennice w Polsce otrzymali w roku 2013 średnio 24,03 pkt na możliwych 40, natomiast wynik dla Małopolski to 25,13 pkt. Dziewczynki otrzymują średnio wyższe wyniki od chłopców, natomiast uczniowie ze szkół w miastach powyżej 100 tysięcy mieszkańców osiągnęli średni wynik wyższy od średnich wyników uczniów ze wsi i mniejszych miast, a różnica ta, jest największa w odniesieniu do wyników szkół wiejskich.¹⁰⁶

Tabela poniżej przedstawia wyniki egzaminu gimnazjalnego w roku 2013.

Tab. Średnie wyniki z egzaminu gimnazjalnego w 2013 r.¹⁰⁷ (średnia ilość uzyskanych pkt.)

Zadania z zakresu języka polskiego (część humanistyczna)		Zadania z zakresu matematyki (część matematyczno-przyrodnicza)		Zadań z zakresu przedmiotów przyrodniczych (część matematyczno-przyrodnicza)	
Polska	Małopolska	Polska	Małopolska	Polska	Małopolska
62%	64%	48%	51%	59%	63%

źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

81. **Egzamin maturalny w roku 2013** w kraju, jak i w Małopolsce **zdało** 81 % przystępujących do niego. Poziom zdawalności egzaminu w kraju, jak i w Małopolsce jest różny, w zależności od typu szkoły – najlepiej egzamin zdają uczniowie i uczennice liceów ogólnokształcących, a potem techników, liceów profilowanych, a najgorzej wypada on w liceach i technicach uzupełniających.¹⁰⁸

Poziom zdawalności egzaminów zewnętrznych w Małopolsce jest nieznacznie wyższy niż w Polsce, dlatego interwencja ukierunkowana będzie na wzmacnianie potencjałów uczniów, a z drugiej strony na **podniesie jakości nauczania** tak, aby wyniki z egzaminów były jeszcze lepsze.

Potencjał uczniów i uczennic zdolnych, osiągających dobre wyniki w nauce i w sprawdzianach wewnętrznych, a także odnoszących sukcesy w olimpiadach i konkursach przedmiotowych, będzie wzmacniany poprzez uruchomienie wsparcia polegającego na rozwijaniu w szczególności kompetencji kluczowych, twórczego myślenia i przedsiębiorczości, a także poprzez programy

¹⁰⁵ Bank Danych Lokalnych GUS, <http://www.stat.gov.pl/bdl>

¹⁰⁶ Osiągnięcia uczniów kończących szkołę podstawową w roku 2013, CKE; Sprawozdanie ze sprawdzianu w szóstej klasie szkoły podstawowej w roku 2013, OKE w Krakowie

¹⁰⁷ Osiągnięcia uczniów kończących gimnazjum w roku 2013 r., CKE w Warszawie; Rozkłady wyników i parametry statystyczne rozkładu wyników egzaminu gimnazjalnego w kwietniu 2013 r. Województwo małopolskie, OKE w Krakowie.

¹⁰⁸ Osiągnięcia maturzystów w roku 2013, CKE w Warszawie; Sprawozdanie z egzaminu maturalnego w roku 2013, OKE w Krakowie

stypendialne. W toku edukacji usprawnienia wymaga zarówno proces identyfikacji osób uzdolnionych, właściwe metody pracy z tymi uczniami, jak również organizacja wsparcia, które pomogąby uczniom na pełne wykorzystanie ich zdolności i talentów.

82. Atutem Małopolski, a jednocześnie całego kraju jest stosunkowo **niski wskaźnik przerywania nauki**. Przedwczesne opuszczanie systemu edukacji przez dzieci i młodzież nie jest widocznym problemem naszego regionu. Cel krajowy w zakresie ograniczenia tego wskaźnika oszacowany został na poziomie 4,5%. W Polsce wskaźnik przerywania nauki w roku 2008 był na poziomie 5,3 %, a w Małopolsce nawet 3,2 %. I choć w Polsce widoczny jest nieznaczny wzrost w stosunku do lat poprzednich – 5,7 % (2012 r.), to w Małopolsce wskaźnik ten jest jeszcze niższy: 2,8 % w roku 2012.¹⁰⁹ Należy pamiętać, iż **ryzyko wcześniejszego przerywania nauki jest statystycznie częstsze wśród mężczyzn niż wśród kobiet**.

Aby podtrzymać pozytywny trend, wsparcie ukierunkowane zostanie przede wszystkim na **podniesienie jakości edukacji i rozwijanie oferty edukacyjnej** szkoły w zakresie zajęć szkolnych, ale także w obszarze czasu pozalekcyjnego. Działania będą się też koncentrować na wczesnej interwencji w odniesieniu do dzieci i młodzieży, która potencjalnie bardziej może być narażona na przedwczesne opuszczenie szkoły np. ze względu na niepełnosprawność. Interwencja będzie dotyczyć z jednej strony identyfikowania i przełamywania barier w dostępie do edukacji, a z drugiej strony nakierowana zostanie na zapewnienie zajęć wyrównawczych oraz innych działań dla uczniów i uczennic wymagających wsparcia.

83. Zgodnie z diagnozą przedstawioną w Programie Strategicznym Kapitał Intelktualny i Rynek Pracy (dokument implementacyjny do Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020), aktualnie obserwuje się **znaczące rozbieżności pomiędzy tym, co oferowane jest w szkołach, a tym czego wymagają pracodawcy**. Nauczanie w szkołach zawodowych, odbywa się z wykorzystaniem przestarzałej bazy techno-dydaktycznej oraz zawiera za mało zajęć praktycznych, szczególnie prowadzonych bezpośrednio w firmach, u potencjalnych pracodawców. Nieadekwatność kształcenia przekłada się na problemy pracodawców z zatrudnianiem pracowników. Działania podejmowane w ostatnich kilku latach w zakresie modernizacji kształcenia zawodowego w Małopolsce są odpowiedzią na te problemy, a że przynoszą już oczekiwane efekty, powinny być kontynuowane i wzmocnione w kolejnych latach. Badania wskazują, że 75% absolwentów szkół zawodowych w Małopolsce w rok po ukończeniu szkoły zawodowej pracuje lub łączy naukę z pracą, lub kontynuuje naukę, **co czwarty absolwent w wykształceniu zawodowym ma kłopoty w wejściu na rynek pracy**¹¹⁰. Przyczynę tego stanu rzeczy, młodzież widzi w niedostatecznym teoretycznym i praktycznym poznaniu zawodu oraz niemożnością przetestowania umiejętności w realnych warunkach pracy. Znacząca część szkół wymaga modernizacji, przede wszystkim w obszarze wyposażenia w materiały dydaktyczne, jak również urządzenia służące praktycznej nauce zawodu. W przypadku nauczania niektórych zawodów, ze względu na duży koszt wyposażenia pracowni (związany np. z zakupem drogich maszyn), zasadne byłoby tworzenie centrów, których warsztaty mogłyby obsługiwać więcej niż jedną szkołę. Szkoły powinny zapewnić również nauczycielom możliwość podnoszenia wiedzy i umiejętności tak, by nadążała za wymogami i oczekiwaniami rynku i pracodawców. **Pracodawcy odgrywają kluczową rolę w procesie kształcenia zawodowego** młodzieży, lecz współpraca środowiska szkolnego i praktyki gospodarczej jest niewystarczająca. Kierownicy praktycznej nauki zawodu wskazują, że znalezienie pracodawców spełniających

¹⁰⁹ Za Eurostat

¹¹⁰ Zawodowy start. Raport z badania losów absolwentów szkół zawodowych 2011, Wojewódzki Urząd Pracy, Kraków 2012

wszystkie warunki i wymogi do praktycznej nauki jest bardzo trudne¹¹¹. W ich ocenie, firmy powinny dawać sygnały dotyczące oczekiwań od przyszłych absolwentów kształcenia zawodowego, świadczyć wsparcie dla kadry uczącej w szkołach (w obszarze nauczania teoretycznej i praktycznej nauki zawodu), jak również oferować miejsce praktyk dla młodzieży, celem przetestowania zdobytych w szkole umiejętności na stanowisku pracy. Współpraca pomiędzy szkołami zawodowymi, a pracodawcami wydaje się więc kluczowa i korzystna dla obydwu stron. **Podniesienie jakości szkolnictwa zawodowego sprawi także, że szkoła zawodowa stanie się szkołą pozytywnego wyboru** – co jest zjawiskiem pożądanym z punktu widzenia młodzieży stojącej przed dylematem do jakiej szkoły pójść – w przypadku wyboru szkoły zawodowej nie będzie się to wiązało z uszczerbkiem dla jakości uzyskanego tam wykształcenia.

84. Z ewaluacji interwencji w inwestycje w infrastrukturę edukacyjną kształcenia zawodowego w ramach MRPO na lata 2007-2013 wynika, że wsparte projekty w znacznym stopniu przyczyniają się do poprawy warunków kształcenia, dzięki rozbudowie bazy dydaktycznej oraz wyposażeniu w sprzęt służący praktycznej nauce zawodu. W okresie 2014 -2020 utworzona zostanie na terenie Małopolski sieć Centrów Kształcenia Zawodowego stanowiąca bazę dydaktyczną wyposażoną w wysokiej jakości sprzęt i narzędzia, która będzie służyć wszystkim szkołom i placówkom prowadzącym kształcenie zawodowe.
85. Jak wynika z Międzynarodowego Badania Kompetencji Osób Dorosłych PIAAC¹¹², w ramach którego przebadanych zostało 166 tys. osób w wieku 16-65 lat z 24 krajów, **przeciętny poziom umiejętności Polaków** w tej grupie wiekowej **jest niższy niż przeciętny poziom umiejętności mieszkańców krajów OECD**. Stosunkowo wysoki jest odsetek osób, które posiadają niskie umiejętności we wszystkich trzech badanych obszarach, tzn. w zakresie umiejętności rozumienia tekstu, rozumowania matematycznego, a szczególnie w zakresie umiejętność wykorzystywania TIK. Wyrażna jest też różnica w poziomie umiejętności pomiędzy osobami młodymi (16-24 lat), a osobami starszymi (szczególnie po 55 roku życia) na niekorzyść starszych. Umiejętności Polaków w ostatnich latach poprawiły się, jednak nadal pozostają poniżej średnich wyników międzynarodowych.
86. **Odsetek osób dorosłych angażujących się w uczenie się przez całe życie** jest bardzo niski (wskaźnik *Participation of adults aged 25-64 in education and training* dla kraju w 2012 wynosił 4,5 %, a dla **Małopolski 4,6 %**¹¹³). Jednocześnie w Programie Strategicznym Kapitał Intelktualny i Rynek Pracy wskazano, iż Małopolska pozytywnie wyróżnia się na tle kraju, zarówno jeśli chodzi o poziom uczestnictwa mieszkańców w doksztalcaniu jak i poziom inwestycji pracodawców w kadry: jest jednym z dwóch najaktywniejszych w zakresie doksztalcania województw, wraz z podlaskim. W 2012 roku w różnych formach doksztalało się 34% pracujących i 21% bezrobotnych Małopolan¹¹⁴. Grupy klientów, które w dalszym ciągu wymagają aktywizacji, to osoby powyżej 45. roku życia, osoby z niższym poziomem wykształcenia, pracownicy MŚP. Niska aktywność w zakresie doksztalcania wynika najczęściej z braku poczucia takiej potrzeby. Jednocześnie podkreślić należy, iż wskaźniki odnoszące się do uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu pomijają całe spektrum dotyczące kształcenia

---

¹¹¹ *Nauka zawodu. Szkoła czy pracodawca? Raport z badania praktycznej nauki zawodu realizowanej przez małopolskich przedsiębiorców*, Wojewódzki Urząd Pracy, Kraków 2009

¹¹² *Umiejętności Polaków-wyniki Międzynarodowego Badania Kompetencji Osób Dorosłych (PIACC)*, IBE

113 za Eurostat

¹¹⁴ Na podstawie wyników badania „*Bilans Kapitału Ludzkiego*” – *Kształcenie przez całe życie*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2012

nieformalnego – a więc przyswajania wiedzy i nabywania umiejętności w sposób incydentalny np. w miejscu pracy, w trakcie realizowania różnych działań. Przygotowywany przez MEN Krajowy System Kwalifikacji pozwalał będzie na potwierdzanie kwalifikacji zdobytych także drogą nieformalną, co może przyczynić się zwiększenia rangi tego kształcenia i uznania, iż kształcenie takie należy uwzględnić w metodologii obliczania powyższego wskaźnika.

87. Biorąc pod uwagę konieczność podwyższania umiejętności osób dorosłych, szczególnie w tak podstawowych obszarach, pozwalających dobrze funkcjonować na rynku pracy, jak rozumienie tekstu, rozumowanie matematyczne czy wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych, **działania przyczyniające się do zwiększenia odsetka osób dorosłych uczestniczących w kształceniu ustawicznym**, będą jednym z ważniejszych kwestii w ramach interwencji w obszarze edukacji.
88. **W Polsce, odsetek osób w wieku 30-34 lat posiadających wyższe wykształcenie, w roku 2011 wyniósł 36,9 %, a w roku 2012 – 39,1 %¹¹⁵. W Małopolsce** odpowiednio było to **37,8 % i 39,9 %**. Założenia do Umowy Partnerstwa wskazują, iż wartość docelowa tego wskaźnika dla Polski powinna wynosić 45 %. Osiągnięciu zakładanej przez UE wartości tego wskaźnika sprzyja obecna sytuacja demograficzna, a więc duża ilość dostępnych miejsc na studiach wyższych w stosunku do ilości potencjalnych kandydatów. Wyzwaniem w tym obszarze będzie przede wszystkim w kolejnych latach podniesienie jakości studiów i adekwatności kształcenia w odniesieniu do zmieniających się wymagań rynku pracy i gospodarki.

Jednocześnie warto podkreślić, iż zdecydowanie lepiej wykształcone są kobiety – w tym przedziale wiekowym w Małopolsce odsetek kobiet z wyższym wykształceniem w roku 2011 był na poziomie 43,8 %, a roku 2012 – 47 %, w porównaniu do mężczyzn, dla których odpowiednio było to w 2011r. – 31,4 %, w 2012 – 33,7 %. Odrębnym problemem jest w tym zakresie adekwatność wykształcenia do zapotrzebowania na rynku pracy na absolwentów czy absolwentki różnych kierunków studiów i **konieczność zwiększenia, szczególnie w grupie kobiet, osób wybierających studia z zakresu nauk ścisłych, technicznych i przyrodniczych**. Istotne w tym zakresie będzie **położenie nacisku na doradztwo zawodowe w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych** bez powielania stereotypowych przekazów, dotyczących rozwoju kariery czy wyboru ścieżki zawodowej przez kobiety i mężczyzn. Ze względu na brak bezpośrednich działań w programie dotyczących kształcenia na poziomie wyższym, podejmowane interwencje jedynie w sposób pośredni przyczynią się do zwiększenia wartości wskaźnika dotyczącego odsetka osób posiadających wyższe wykształcenie.

89. Podsumowując, dążąc do osiągnięcia celów wyznaczonych w europejskich, krajowych, a także regionalnych dokumentach strategicznych, **wsparcie** w obszarze edukacji będzie ukierunkowane na **dzieci i młodzież uzdolnioną**, a z drugiej strony na **wyrównywanie szans tych, którzy przejawiają trudności** w kształceniu lub których pozycja społeczna czy sytuacja materialna utrudnia dostęp do dobrej jakości usług edukacyjnych. Uwzględniając zapotrzebowanie lokalnych i regionalnych rynków pracy nacisk zostanie położony na **doradztwo edukacyjne**, rozwój **kompetencji kluczowych**, a także w obrębie szkolnictwa zawodowego na **współpracę szkół z pracodawcami i szkołami wyższymi** – także w celu zachęcania młodzieży do kontynuowania nauki na studiach wyższych. Zmieniająca się sytuacja demograficzna w kraju i na świecie¹¹⁶ – starzejące się społeczeństwo i konieczność dłuższego utrzymania osób na rynku pracy, a także

¹¹⁵ Za Eurostat

¹¹⁶ Szacuje się, że w następstwie negatywnych zjawisk demograficznych do 2020 r. zmniejszy się liczba ludności w ok. 1/3 regionów europejskich (*Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2010–2020: regiony, miasta, obszary wiejskie, str. 41*)

coraz częściej wymuszana przez sytuację gospodarczą elastyczność w wykonywanej pracy i umiejętność przekwalifikowania się, **wzmacniają rolę idei LLL Long Life Learning) i uczenia się formalnego, pozaformalnego i nieformalnego osób dorosłych.**

[11. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej]

90. Procesem wpływającym wyraźnie na poziom zaludnienia województwa są migracje ludności. Małopolska jest od wielu lat drugim (1,3‰) po Mazowszu (2,7‰) regionem o wysokim dodatnim saldzie migracji. Podobna sytuacja, ale o niższym wskaźniku występuje jedynie w woj. pomorskim, wielkopolskim i dolnośląskim. W roku 2011 został utrzymany najwyższy od 2000 roku poziom salda migracji – przybyło 4,3 tys. osób, czyli prawie dwukrotnie więcej niż w roku 2008 (2,2 tys. osób)¹¹⁷.
91. Silne procesy suburbanizacyjne wokół największych miast Małopolski powodują spadek liczby i starzenie się społeczności miejskich, a równocześnie wywołują wielorakie skutki przestrzenne w tworzących się strefach podmiejskich, przejawiające się w szczególności rozproszeniem zabudowy, nasileniem presji na środowisko oraz zwiększeniem kosztów infrastrukturalnych. Problemy suburbanizacyjne zaczynają narastać również w miastach średnich. Główne przyczyny tych procesów, oprócz osobistych aspiracji mieszkańców miast przeprowadzających się do strefy podmiejskiej, wynikają ze słabnącej atrakcyjności miast, w szczególności ich centrów, jako miejsc zamieszkania czy też problemów społecznych często dotyczących znaczne obszary miast.
92. Prawidłowy rozwój miast i obszarów wiejskich (często wykazujących bariery rozwojowe uniemożliwiające pełne wykorzystanie ich potencjałów) staje się obecnie wyzwaniem niezbędnym dla przestrzennego równoważenia rozwoju województwa oraz poprawy spójności wewnątrzregionalnej. Odpowiedzią na zdiagnozowane problemy społeczne tych obszarów powinna być kompleksowa rewitalizacja (stanowiąca połączenie przekształceń przestrzennych, społecznych, gospodarczych i środowiskowych), która jest istotnym czynnikiem rozwoju na poziomie lokalnym, oddziałującym na atrakcyjność społeczno-gospodarczą regionu.
93. Największym **miastem**, a zarazem stolicą regionu, jest Kraków (758 tys. mieszkańców). Dynamicznie rozwijająca się strefa podmiejska, obejmująca pierścień gmin otaczających miasto (13 gmin, które, oprócz Krakowa objęte będą interwencją w ramach zintegrowanych inwestycji terytorialnych), licząca 258 tys. mieszkańców, stanowi wraz ze stolicą regionu Krakowski Obszar Funkcjonalny, liczący 1 016 tys. mieszkańców (w ramach subregionu Krakowski Obszar Metropolitalny). Pozostałe duże miasta Małopolski to ośrodki subregionalne: Tarnów – 113 tys. mieszkańców (subregion tarnowski), Nowy Sącz – 84 tys. mieszkańców (subregion sądecki), Nowy Targ – 34 tys. mieszkańców, Zakopane – 28 tys. mieszkańców (subregion podhalański), Oświęcim – 40 tys. mieszkańców, Chrzanów – 38 tys. mieszkańców, Olkusz – 37 tys. mieszkańców (subregion Małopolska Zachodnia). Jednak charakterystyczną cechą miejskiej sieci osadniczej województwa jest znacząca przewaga małych i średnich miast. Spośród 61 miast województwa, ponad połowa to miasta poniżej 10 tys. mieszkańców. Małopolskie miasta zamieszkuje 1 617 tys. osób (48% ludności województwa).

¹¹⁷ *Województwo Małopolskie 2012*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2012, str. 30

94. System osadniczy obszarów **wiejskich** to 1 990 wsi, które zamieszkuje 1 670 tys. osób (52% ludności województwa). Tereny wiejskie posiadają bardzo wysoki stopień zaludnienia – 121 osób na km², co stawia Małopolską na pierwszym miejscu w kraju (przy średniej krajowej 50 osób na km²).¹¹⁸ Obszary wiejskie w Małopolsce podlegają w ostatnich latach dynamicznym przemianom gospodarczym, społecznym i przestrzennym, stymulowanym przez procesy inwestycyjne. W województwie notuje się najniższą średnią powierzchnię gospodarstw, działki rolnicze szczególnie w górach i na pogórzu są bardzo rozdrobnione i rozproszone terytorialnie. W wyniku postępujących przemian Małopolska, szczególnie jej południowa część, w ostatnich 20 latach przeobraziła się z regionu „głodu ziemi” w region borykający się z problemami w racjonalnym jej zagospodarowaniu i użytkowaniu. Zjawisko to (podobnie jak wiele innych) charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem w obrębie województwa¹¹⁹.
95. Małopolska zawdzięcza swą bogatą bioróżnorodność i wysokie walory krajobrazu wiejskiego dogodnym warunkom naturalnym oraz zachowaniu się na znacznych obszarach średnio intensywnych i ekstensywnych form rolnictwa. Dzięki temu krajobrazy małopolskie charakteryzują się różnorodnością pól, są bogate w miedze, ugory, zadrzewienia śródpolne i łąki, z naturalnymi siedliskami roślin. Pod tym względem województwo wykazuje się wyższą konkurencyjnością w odniesieniu do większości regionów UE i w większym stopniu spełnia współcześnie stawiane rolnictwu wymagania w zakresie tzw. ekologizacji rolnictwa i ochrony bioróżnorodności¹²⁰.
96. Groźnym zjawiskiem staje się marginalizacja obszarów wiejskich z uwagi na niedostateczne wyposażenie w infrastrukturę i braki w zakresie dostępu do usług publicznych, szczególnie widoczna z perspektywy pogłębiających się różnic w poziomie rozwoju między miastem a wsią. Jej wynikiem jest postępująca migracja z obszarów wiejskich, szczególnie kobiet, osób młodych i wysoko wykwalifikowanych, a w ich konsekwencji – zmiana struktury wiekowej ludności charakteryzująca się wzrostem udziału osób starszych w ogólnej liczbie mieszkańców obszarów wiejskich.
97. Małopolska, to obok Dolnego Śląska, drugi wiodący region oferty **uzdrowiskowej** w Polsce o uznanej tradycji i bogatej historii. Na obszarze województwa znajduje się 9 spośród 45 polskich uzdrowisk, stanowiących doskonałą bazę dla rozwoju turystyki uzdrowiskowej i usług zdrowotnych (pobyty kuracyjne, wypoczynek zdrowotny). Najbardziej znanymi uzdrowiskami regionu są posiadające wieloletnie tradycje: Krynica Zdrój, Szczawnica Zdrój oraz Rabka Zdrój, ale również miejscowości Muszyna, Wysowa-Zdrój, Żegiestów, Kraków-Swoszowice, Piwniczna-Zdrój, Wapienne.
98. Biorąc pod uwagę zapisy unijnych i krajowych dokumentów strategicznych, które wskazują, iż jednym z priorytetowych obszarów interwencji w perspektywie 2014 - 2020 powinny być miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji, należy zwrócić szczególną uwagę właśnie na sytuację małopolskich miast. W regionie od lat postępuje proces dezurbanizacji, czyli systematycznego zmniejszania się udziału ludności miejskiej w całej populacji. Dane wskazują jednoznacznie, że przy kontynuacji trendów w ciągu najbliższych 15-20 lat, wszystkie miasta

---

¹¹⁸ Na podstawie materiału roboczego dot. zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego, str. 16

¹¹⁹ Program Strategiczny Obszary Wiejskie (projekt), str. 17

¹²⁰ Tamże, str. 18

Małopolski zostaną dotknięte spadkiem liczby mieszkańców na dużą skalę¹²¹. Należy zatem dążyć do skupienia się na lepszym zagospodarowaniu terenów już zurbanizowanych i przekształcaniu słabo wykorzystywanych działek w obszary zwartej zabudowy. Priorytetem musi stać się finansowanie rewitalizacji i odnowy, działań, które można nazwać „recyclingiem miejskim”¹²². Przyspieszenie procesów rewitalizacji zdegradowanych dzielnic śródmiejskich i wielkich osiedli miejskich prowadziłyby także do zmniejszenia presji suburbanizacyjnej. Daleko idące konsekwencje dla wsparcia procesów rewitalizacji kosztem suburbanizacji miałyby ograniczenie łatwości inwestowania na terenach niezabudowanych (greenfield) w granicach miast i w gminach podmiejskich oraz tworzenie zachęt do wykorzystania i zwiększenia opłacalności inwestowania na zdegradowanych obszarach zurbanizowanych (brownfield).¹²³

99. Z doświadczeń perspektywy finansowej UE 2007-2013 wynika, że potrzeby działań rewitalizacyjnych występują we wszystkich małopolskich miastach, jednak skala potrzeb oraz sposoby interwencji są zróżnicowane w zależności od wielkości oraz funkcji ośrodków. W ramach *Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013*, wsparcie na rewitalizację miast (działanie 6.1 *Rozwój Miast*, Schemat A. *Projekty realizowane wyłącznie w ramach programów rewitalizacji*) cieszyło się bardzo dużym zainteresowaniem ze strony władz miejskich. Spośród 61 małopolskich miast Lokalne Programy Rewitalizacji (LPR) przygotowały i złożyły do oceny aż 52 miasta (wartość projektów wpisanych do tych programów przekraczała 1,6 mld zł). Ostatecznie dofinansowanych zostało 47 projektów, które zostały zrealizowane w 37 miastach. Natomiast w odniesieniu do wsparcia małopolskich uzdrowisk (działanie 3.1 *Rozwój infrastruktury turystycznej*, Schemat B. *Inwestycje w obiekty i infrastrukturę uzdrowiskową*), złożonych zostało 9 Planów Rozwoju Uzdrowisk, w ramach których złożono 14 wniosków o dofinansowanie projektów, z których ostatecznie wsparcie otrzymało 11 przedsięwzięć.¹²⁴ W przypadku projektów dotyczących odnowy obszarów wiejskich (działanie 6.2. *Rozwój obszarów wiejskich*, Schemat A. *Odnowa centrów wsi*) działania te również cieszyły się dużą popularnością wśród beneficjentów. W ramach konkursu złożonych zostało 116 wniosków, których całkowita wartość przekroczyła 256 mln zł. Ostatecznie wybranych do dofinansowania zostało 29 projektów, których dofinansowanie wyniosło ok. 44 mln zł.
100. Biorąc pod uwagę, że procesy rewitalizacji powinny odnosić się do kompleksowych, wieloaspektowych działań, zmierzających do ożywienia społeczno - gospodarczego podejmowanych z udziałem lokalnych społeczności, należy zwrócić uwagę, że w województwie małopolskim istnieje duża grupa osób wykluczonych społecznie. W 2011 r. 28,6% spośród ponad 3,3 mln mieszkańców Małopolski było zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Poziom tego wskaźnika w regionie był więc wyższy zarówno od średniej krajowej (27,2%), jak i unijnej (24,2 %) ¹²⁵. Analizując sytuację w obszarze wykluczenia społecznego, warto również zwrócić uwagę na liczbę mieszkańców Małopolski, którzy korzystają z pomocy społecznej. W 2012 r. świadczeniami pomocy społecznej objętych zostało ponad 79 tysięcy rodzin, a w nich ponad 230 tysięcy osób, co stanowi 6,9% mieszkańców regionu. Analiza przestrzennego

---

¹²¹ Małopolskie Studia Regionalne 1/27/2013 *Polityka miejska Województwa Małopolskiego*, Opracowanie eksperckie (Janusz Sepioł, dr hab. Aleksander Noworól, prof. UJ, prof. dr hab. Bolesław Domański, dr Magdalena Dej, dr Jarosław Działek, Paweł Hałat), Małopolskie Obserwatorium Polityki Rozwoju, str. 12

¹²² Tamże, str. 15

¹²³ Tamże, str. 62

¹²⁴ *Ocena skuteczności zastosowania wybranych mechanizmów programowych wpływających na efekty wdrażania Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, w tym planów rozwoju uzdrowisk oraz programów rewitalizacji*, Instytut Rozwoju Miast (2012).

¹²⁵ Eurostat na podstawie wyników z badania EU-SILC 2011

zróznicowania odsetka beneficjentów pomocy społecznej w populacji poszczególnych powiatów pokazuje znaczące dysproporcje w tym zakresie pomiędzy różnymi częściami Małopolski. Podkreślić należy również, iż powiaty, w których występuje wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej, w dużym stopniu charakteryzują się jednocześnie wysoką stopą bezrobocia, co powinno znaleźć odzwierciedlenie w realizacji projektów kompleksowych uwzględniających zarówno działania o charakterze społecznym jak i zawodowym. Dodatkowo niepokojący jest fakt, iż często obszarom o kumulacji problemów społecznych towarzyszy ograniczony dostęp do wysokiej jakości usług publicznych, w tym przede wszystkim społecznych, które mogłyby być wykorzystywane do walki z istniejącymi problemami. Sytuacja dużego nagromadzenia problemów społecznych w połączeniu z deficytem narzędzi i instrumentów ich rozwiązywania, może natomiast prowadzić do dalszego utrwalania się sytuacji marginalizowania niektórych obszarów regionu.

Miasta oraz obszary wiejskie województwa małopolskiego, podobnie jak w całej Polsce, borykają się z wieloma wyzwaniami rozwojowymi. Na części z tych obszarów doszło do kumulacji negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych oraz do degradacji fizycznej i społecznej. Dlatego zaplanowana w programie interwencja w obszarze dotyczącym kompleksowej rewitalizacji obszarów miejskich i wiejskich powinna koncentrować się na uruchomieniu procesu odnowy wybranych obszarów, nie tylko poprzez poprawę estetyki i spójności przestrzennej zaniedbanych, odizolowanych, zdegradowanych terenów, ale także na działaniach sprzyjających włączeniu społecznemu, które przełożą się na wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia i przedsiębiorczości. Dla zrównoważonego rozwoju regionu niezwykle istotne jest zatem podejmowanie kompleksowych projektów rewitalizacyjnych, będących odpowiedzią na zdiagnozowane problemy społeczne, poprzez wprowadzenie do odnowionych przestrzeni nowych funkcji społecznych i gospodarczych, wspieranie włączenia społecznego, a także podejmowanie inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz rozwijania kapitału ludzkiego i społecznego.

Analiza SWOT

BADANIA NAUKOWE, ROZWÓJ TECHNOLOGICZNY, INNOWACJE ORAZ PODNOSZENIE KONKURENCYJNOŚCI MŚP	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> Przedsiębiorczość Małopolan – rosnący wskaźnik przedsiębiorczości Wysoki na tle innych polskich regionów poziom nakładów ogółem na B+R (GERD) w relacji do PKB Wysoki poziom koncentracji w regionie jednostek sektora nauki Rozwinięte zasoby infrastruktury sektora nauki, szczególnie w obszarach powiązanych ze specjalizacją regionalną Wysoka aktywność naukowców w europejskich i krajowych programach badawczych, w tym powiązanych ze specjalizacją regionalną Wysoki na tle kraju udział aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw przemysłowych 	<ul style="list-style-type: none"> Znaczący dystans wobec regionów europejskich w rankingach konkurencyjności gospodarczej i innowacyjności Wielokrotnie niższy na tle europejskim oraz przeciętny na tle kraju poziom nakładów na B+R ponoszonych przez przedsiębiorstwa w relacji do PKB (BERD) Niekorzystna struktura nakładów na B+R, w której środki publiczne wyraźnie dominują nad prywatnymi Przeciętny na tle kraju poziom zatrudnienia w działalności badawczo-rozwojowej, szczególnie w sektorze prywatnym Słabe powiązania pomiędzy sektorem nauki i przedsiębiorstw Przeciętnie na tle kraju rozwinięta infrastruktura ośrodków innowacji typu parki technologiczne
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> Wdrożenie preferencji w ubieganiu się o wsparcie dla przedsięwzięć w obszarach specjalizacji regionalnej oraz we współpracy z przedsiębiorstwami Wdrożenie efektywnych zachęt stymulujących sektor prywatny, szczególnie MŚP do zwiększania nakładów na działalność B+R – samodzielnie oraz w ramach klastrów i powiązań kooperacyjnych, a także we współpracy z sektorem naukowo-badawczym 	<ul style="list-style-type: none"> Utrzymujące się w konsekwencji kryzysu gospodarczego ograniczenia w poziomie prywatnych nakładów na inwestycje, szczególnie w obszarze B+R+I Brak bezpośredniego przełożenia efektów reform podejmowanych w obszarze nauki i szkolnictwa wyższego na wzrost zainteresowania jednostek naukowych współpracą z sektorem gospodarki Niedostateczna atrakcyjność inwestycyjna regionu Zjawiska kryzysowe w gospodarce

SPOŁECZEŃSTWO INFORMACYJNE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> Aktywność instytucji publicznych w zakresie informatyzacji oraz rozwijania systemów usprawniających funkcjonowanie urzędów Rosnąca dostępność usług świadczonych przez systemy zarządzania wdrożone w małopolskich urzędach Rozwinięta sieć publicznych punktów dostępu do Internetu 	<ul style="list-style-type: none"> Fragmentaryczny lub lokalny charakter części inwestycji wspartych funduszami europejskimi w perspektywie 2007-13
SZANSE	ZAGROŻENIA

<ul style="list-style-type: none"> Zapewnienie możliwości dostępu do Internetu szerokopasmowego dla 90% gospodarstw domowych oraz 100% instytucji publicznych i przedsiębiorców w efekcie projektu Małopolska Sieć Szerokopasmowa 	<ul style="list-style-type: none"> Administracyjno-prawne ograniczenia w dostępie oraz upowszechnianiu zasobów treści cyfrowych Brak standardów dotyczących funkcjonowania systemów udostępniania zasobów i świadczenia usług drogą elektroniczną <p>Niski poziom świadomości społecznej w zakresie możliwości korzystania z e-administracji</p>
--	--

WSPIERANIE PRZEJŚCIA NA GOSPODARKĘ NISKOEMISYJNĄ WE WSZYSTKICH SEKTORACH	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> System monitoringowy jakości powietrza oraz prognozowanie ryzyka przekroczenia dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń Zmniejszenie presji zakładów przemysłowych na środowisko Wystarczające rezerwy mocy dla podłączenia nowych odbiorców do systemów ciepłowniczych Potencjalne źródła energii odnawialnej i alternatywnej (m.in. hydroenergetyka, geotermia, biomasa, odpady) Silne ośrodki akademickie – możliwości rozwoju innowacji w sektorze energetyki, OZE oraz czystych technologii Dobre praktyki w regionie w ramach inwestycji w OZE 	<ul style="list-style-type: none"> Występowanie przekroczeń poziomów zanieczyszczeń powietrza w wielu miejscowościach województwa Zbyt duża liczba mieszkańców korzystająca z węglowych kotłów indywidualnych – niska emisja Warunki klimatyczne i topograficzne regionu Wysoka energochłonność gospodarki Niski udział energii odnawialnej w bilansie energetycznym Dekapitalizacja techniczna infrastruktury energetycznej Przewidywany wzrost zapotrzebowania na energię elektryczną i ciepłą Ograniczona liczba producentów urządzeń i instalacji dla OZE Małopolska – konsumentem energii Niska świadomość energetyczna konsumentów
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> Systematyczna modernizacja zakładów przemysłowych skutkująca zmniejszeniem ich uciążliwości dla środowiska Rozwój odnawialnej energetyki rozproszonej i prosumenckiej Możliwość rozbudowy systemu geotermalnego ogrzewania Zwiększenie możliwości dystrybucyjnej sieci elektroenergetycznej Zmiany aktów prawnych gwarantujące rozwój energetyki rozproszonej 	<ul style="list-style-type: none"> Wysokie koszty inwestycyjne energetyki odnawialnej Wysokie koszty technologii ochrony środowiska Wytwarzanie ciepła w oparciu o węgiel kamienny Wzrost natężenia ruchu komunikacyjnego przy jednoczesnym złym stanie dróg (zanieczyszczenie powietrza i hałas) Duże oddziaływanie sektora energetyki na środowisko naturalne Brak odpowiednich przepisów prawnych umożliwiających skuteczną ochronę powietrza oraz rozwój odnawialnej energetyki rozproszonej

OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO¹²⁶

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Stały wzrost ilości mieszkańców obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków • Malejący udział ścieków nieoczyszczonych w ogólnej ilości ścieków odprowadzonych do wód powierzchniowych lub do ziemi • Efektywny system zbiórki odpadów azbestowych pochodzących z gospodarstw domowych • Wysoki odsetek odzysku odpadów przemysłowych, w tym odpadów niebezpiecznych • Stały wzrost udziału zebranych selektywnie odpadów w ogólnej masie zebranych odpadów komunalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Brak gminnych planów zagospodarowania przestrzennego • Niezadowalająca jakość zasobów wodnych wód powierzchniowych • Niekorzystny stosunek sieci kanalizacyjnej do wodociągowej • Występowanie zjawiska suszy • Problem gospodarki osadami ściekowymi w większości oczyszczalni • Niedostateczny rozwój systemu gospodarki odpadami komunalnymi • Duży udział odpadów komunalnych składowanych na składowiskach • Zły stan istniejących urządzeń przeciwpowodziowych, niedostateczny monitoring przeciwpowodziowy • Niewystarczający poziom retencji wodnej
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Dobra jakość wód podziemnych, jako źródło wody pitnej • Duże potencjalne zasoby wód powierzchniowych oraz liczne obszary źródłiskowe rzek i potoków • Zbiorniki retencyjne na najważniejszych ciągach rzecznych województwa • Zwiększająca się świadomość ekologiczna społeczeństwa oraz usprawnienie mechanizmów administracyjno-prawnych i ekonomicznych	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki stopień zagrożenia powodziowego • Zwiększenie częstotliwości gwałtownych zdarzeń pogodowych • Zagrożenie występowaniem suszy w wyniku wysokiego deficytu wody w regionie • Występowanie na dużą skalę zjawisk i procesów o charakterze osuwiskowym • Odpady jako surowiec w paleniskach domowych na obszarach miejskich i wiejskich • Niedostateczne finansowanie działań z zakresu ochrony środowiska, w tym ochrony przyrody

¹²⁶ Oś priorytetowa 5. realizuje cel tematyczny 5/PI 5.2 (działanie 5.1) i cel tematyczny 6./PI 6.1 (działanie 5.2) i PI 6.2 (działanie 5.3).

DZIEDZICTWO REGIONALNE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> Różnorodność, bogactwo i unikatowość dziedzictwa – główne źródła atrakcyjności regionu, tworzące jego przewagę konkurencyjną Duży udział terenów o wysokich wartościach przyrodniczych, wysoka różnorodność siedlisk, ekosystemów, gatunków - ponad połowa powierzchni regionu objęta ochroną prawną Największa liczba zespołów obiektów chronionych jako światowe dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze UNESCO w Polsce oraz wyjątkowy w skali europejskiej zasób sakralnych zabytkowych obiektów architektury drewnianej i zabytkowego budownictwa drewnianego Jeden z najbardziej popularnych regionów turystycznych w Polsce (stała tendencja wzrostowa w ruchu turystycznym), bogata sieć szlaków kulturowych 	<ul style="list-style-type: none"> Niewystarczająca ochrona regionalnego dziedzictwa kulturowego ze względu na wysokie koszty prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkach Brak mechanizmów włączających dziedzictwo w obieg gospodarczy Niezadawalające działania w zakresie udostępniania i promocji dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu Deficyt dokumentów planistycznych dla form ochrony przyrody Zdegradowane, zanieczyszczone i odizolowane tereny na obszarach miejskich
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> Włączenie dziedzictwa kulturowego w obieg gospodarczy, przy jednoczesnym zachowaniu priorytetu ochrony zabytku i autentyczności dziedzictwa Rozwój zrównoważonej oferty turystycznej i rekreacyjnej z wykorzystaniem walorów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego Rozwój infrastruktury kanalizującej ruch turystyczny zapewniającej lepszą ochronę wartości przyrodniczych Tworzenie w zdegradowanych i odizolowanych dzielnicach miast warunków dla rozwoju społeczno-gospodarczego 	<ul style="list-style-type: none"> Postępująca degradacja stanu obiektów zabytkowych Utrata charakteru krajobrazu kulturowego, a tym samym ustalonej, wysokiej pozycji kulturowej i turystycznej regionu Zagrożenie cennych zasobów naturalnych niekontrolowanym rozwojem ruchu turystycznego Pogarszający się stan środowiska miejskiego, postępująca izolacja terenów zdegradowanych

TRANSPORT	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> Położenie na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych Bezpośredni dostęp do korytarzy TEN-T Stosunkowo wysoka gęstość sieci drogowej i kolejowej Znaczny ruch tranzytowy towarów, skoncentrowany głównie w korytarzu wschód-zachód, wzdłuż autostrady A4 	<ul style="list-style-type: none"> Duże obciążenie ruchem układu drogowego Niski stan techniczny infrastruktury transportowej Występowanie w regionie obszarów o bardzo niskiej dostępności komunikacyjnej Brak spójnego systemu dróg szybkiego ruchu Bariery naturalne (szczególnie w południowej części regionu) znacząco podrażające koszty inwestycji infrastrukturalnych

<ul style="list-style-type: none"> Rozwijający się, drugi co do wielkości w kraju, międzynarodowy port lotniczy 	<ul style="list-style-type: none"> Słaba integracja różnych form transportu Brak rozwiniętego systemu lotnisk regionalnych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> Uzupełnienie sieci krajowej o nowe odcinki o wysokich parametrach przepustowości Planowane połączenie Krakowa z systemem szybkich kolei Rozwój ruchu lotniczego oraz rosnący popyt na usługi tej gałęzi transportu - możliwości rozwoju kilku mniejszych portów lotniczych Wysoka atrakcyjność turystyczna regionu, rozwój przedsiębiorczości i rosnący dobrobyt społeczeństwa 	<ul style="list-style-type: none"> Dokonująca się dekapitalizacja znacznej części infrastruktury transportowej Brak inwestycji lub znaczne opóźnienia w budowie i rozwoju krajowych ciągów komunikacyjnych Brak rozwiązań realnie zwiększających atrakcyjność komunikacji zbiorowej promujących komunikację zbiorową w miejsce komunikacji indywidualnej Ograniczenia w finansowaniu inwestycji transportowych w okresie programowania 2014-2020

OBSZARY RYNKU PRACY, EDUKACJI I WŁĄCZENIA SPOŁECZNEGO	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> Stosunkowo niska stopa bezrobocia w regionie Duży potencjał mieszkańców w zakresie tworzenia i rozwijania własnej działalności gospodarczej Relatywnie wysoka aktywność podmiotów ekonomii społecznej Wysoki odsetek osób z wykształceniem wyższym Niski odsetek osób przedwcześnie opuszczających system edukacji Przyrost ludności regionu oparty na ruchu naturalnym i migracyjnym 	<ul style="list-style-type: none"> Znaczne zróżnicowanie terytorialne bezrobocia Niski wskaźnik zatrudnienia osób młodych, dojrzałych (+ 50) oraz kobiet Niska dostępność do usług opieki nad dziećmi do lat 3 Stosunkowo wysoki odsetek osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym Stosunkowo duże zróżnicowanie terytorialne w zakresie dostępności do usług społecznych Wciąż niski wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej w grupie wiekowej 3-4 lat Stały wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> Planowana nowelizacja ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy Planowana nowelizacja ustawy o pomocy społecznej Postępująca reforma systemu edukacji oraz zmiany w finansowaniu edukacji przedszkolnej 	<ul style="list-style-type: none"> Dynamiczna sytuacja makroekonomiczna i jej bezpośredni wpływ na regionalny rynek pracy Przedłużający się proces opracowania i wdrożenia: Krajowych Ram Kwalifikacji, standardów i wytycznych opracowywanych na poziomie krajowym, Rejestru Usług Rozwojowych

REWITALIZACJA PRZESTRZENI REGIONALNEJ	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Historycznie ukształtowany ład przestrzenny, zespoły staromiejskie o zachowanym rozplanowaniu historycznym i dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi, tradycyjne ruralistyczne zespoły osadnicze • Policentryczny układ miejski regionu: ośrodek metropolitalny, ośrodki subregionalne, sieć małych i średnich miast • Postępujący proces metropolizacji i rosnące znaczenie polityki miejskiej w politykach rozwoju. • Bogata oferta uzdrowskowa o uznanej tradycji i historii. 	<ul style="list-style-type: none"> • Koncentracja dotychczasowych działań rewitalizacyjnych na projektach infrastrukturalnych bez dostatecznego uwzględnienia społecznego aspektu rewitalizacji • Niedostateczna partycypacja społeczna w prowadzeniu działań rewitalizacyjnych • Niewystarczająca oferta uzdrowska w stosunku do dużego popytu na usługi w zakresie lecznictwa uzdrowskiego
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Kompleksowa odnowa zdegradowanych obszarów poprzez realizację wieloaspektowych projektów rewitalizacyjnych, będących odpowiedzią na zdiagnozowane problemy społeczne, tworzenie na tych terenach warunków dla zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego • Wzrost wrażliwości estetycznej i poczucia współodpowiedzialności za przestrzeń publiczną lokalnych społeczności • Rozwój bazy dla uprawiania turystyki uzdrowskiej i usług zdrowotnych (pobyty kuracyjne, wypoczynek zdrowotny) 	<ul style="list-style-type: none"> • Kontynuacja podejścia do procesu rewitalizacji z koncentracją na działaniach infrastrukturalnych • Nasilanie się negatywnych zjawisk na obszarach miejskich („rozlewanie” się miast wskutek niekontrolowanej suburbanizacji oraz związany z tym chaos przestrzenny w gminach podmiejskich, fragmentacja tkanki miejskiej) • Utrata atrakcyjności i konkurencyjności małopolskich uzdrowsk w wyniku spadku jakości usług i degradacji przestrzeni

WKŁAD PROGRAMU W REALIZACJĘ STRATEGII EUROPA 2020

Strategia „Europa 2020”, zastępując realizowaną od roku 2000 Strategię Lizbońską, stała się nowym długookresowym programem rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej. Koncentruje ona uwagę na konieczności podjęcia przez państwa członkowskie wspólnego wysiłku, celem sprostania wyzwaniom związanym z procesami globalizacji, starzenia się społeczeństw oraz potrzebą racjonalizacji wykorzystania posiadanych zasobów.

Strategia wyznacza trzy podstawowe priorytety:

- a) wzrost inteligentny (smart growth) - rozwój oparty na wiedzy i innowacjach,
- b) wzrost zrównoważony (sustainable growth) - przekształcenia w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów i konkurencyjnej,

- c) wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu (inclusive growth) - wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Mając na uwadze, że program operacyjny jest jednym z instrumentów realizacji Strategii "Europa 2020", planuje się, że niniejszy program przyczyni się do jej urzeczywistnienia w następujących obszarach i zakresach:

[1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego, innowacji]

Interwencja programu w ramach celu tematycznego 1. stanowi wkład w realizację Strategii "Europa 2020" – w zakresie priorytetu dotyczącego rozwoju inteligentnego – rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, przy uwzględnieniu założeń projektu przewodniego „Unia Innowacji” oraz celu związanego ze zwiększeniem nakładów na inwestycje w badania i rozwój.

Zakres interwencji stanowi odpowiedź na wyzwanie związane z koniecznością poprawy warunków prowadzenia oraz finansowania działalności badawczo-rozwojowej, szczególnie przez podmioty prywatne, a także transferu technologii, tak aby innowacyjne pomysły przeradzały się w nowe produkty i usługi, których komercjalizacja przyczyni się do wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy.

Środki finansowe alokowane w ramach osi priorytetowej 1. skierowane zostaną z jednej strony na zwiększenie nakładów prywatnych na działalność badawczo-rozwojową i innowacyjną w sektorze przedsiębiorstw, a równolegle na wsparcie interwencji służącej wzmacnianiu potencjału sektora badawczo-rozwojowego oraz profesjonalizacji usług otoczenia biznesu, zgodnie z regionalną strategią inteligentnej specjalizacji.

[2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych]

Interwencja programu w ramach celu tematycznego 2. stanowi wkład w realizację Strategii Europa 2020 – w zakresie priorytetu dotyczącego rozwoju inteligentnego – rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, przy uwzględnieniu założeń projektu przewodniego „Europejska Agenda Cyfrowa”.

Zakres interwencji stanowi odpowiedź na wyzwanie związane z potrzebą upowszechnienia technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz gospodarczego i społecznego wykorzystania możliwości społeczeństwa cyfrowego, przy uwzględnieniu aktywnego wsparcia działań na rzecz upowszechniania e-administracji oraz udostępniania zasobów gromadzonych przez instytucje sektora publicznego.

Środki finansowe alokowane w ramach osi priorytetowej 2. skierowane zostaną zarówno na interwencje służące zwiększeniu zakresu danych dostępnych w postaci cyfrowej, jak również na przedsięwzięcia służące poprawie dostępności usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną.

[3. Podnoszenie konkurencyjności sektora MŚP oraz atrakcyjności inwestycyjnej regionu]

Interwencja programu w ramach celu tematycznego 3. stanowi wkład w realizację Strategii "Europa 2020" – w zakresie priorytetu dotyczącego rozwoju inteligentnego – rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacji.

Zakres interwencji stanowi odpowiedź na wyzwanie związane z koniecznością wzmocnienia konkurencyjności sektora MŚP oraz podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej regionu i jego rozpoznawalności, jako marki gospodarczej i turystycznej, celem dynamizowania wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy.

Wsparcie udzielane w ramach osi priorytetowej 3. skierowane zostanie na działania mające na celu budowę otwartego na innowacje, konkurencyjnego i silnego sektora MŚP. Równolegle, środki tej osi skierowane zostaną na budowę infrastruktury rozwoju gospodarczego (w tym infrastruktury stref aktywności gospodarczej, parków przemysłowych, inkubatorów przedsiębiorczości), budowę silnej marki Małopolski, jako regionu atrakcyjnego gospodarczo i turystycznie.

[4. Regionalna polityka energetyczna przyjazna środowisku]

Interwencja programu skierowana na **realizację celu tematycznego 4.** stanowi wkład w realizację Strategii Europa 2020 - w zakresie priorytetu dotyczącego zrównoważonego rozwoju, ukierunkowanego na wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. Równocześnie zakres interwencji programu uwzględnia założenia projektu przewodniego „*Europa efektywnie korzystająca z zasobów*”.

Zakres interwencji wynika ze zidentyfikowanych wyzwań jakie stoją przed regionem w zakresie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną, w tym stworzenie warunków i mechanizmów mających na celu zwiększenie udziału energii odnawialnej w bilansie energetycznym województwa, wsparcie działań w zakresie efektywnego i oszczędnego wykorzystania energii. Rezultaty tych działań powinny zwiększyć bezpieczeństwo energetyczne regionu oraz przyczynić się do wypełnienia wymogów stawianych Polsce w ramach Pakietu klimatyczno-energetycznego.

Środki finansowe alokowane w ramach osi priorytetowej 4. skierowane zostaną zarówno na zwiększenie udziału OZE w produkcji energii, rozwój energetyki rozproszonej, poprawę stanu infrastruktury dystrybucyjnej i usuwanie niedoborów przepustowości oraz zmniejszenie energochłonności sektora przemysłowego i mieszkaniowego, jak również systemów transportowych miast w regionie. Ważnym działaniem będzie również redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza na terenie województwa.

[5. Ochrona środowiska naturalnego]

Interwencja programu skierowana na **realizację celu tematycznego 5. i celu tematycznego 6.** (w ramach Priorytetów Inwestycyjnych 6.1 i 6.2) stanowi wkład w realizację Strategii Europa 2020 - w zakresie priorytetu dotyczącego zrównoważonego rozwoju, ukierunkowanego na wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. Równocześnie zakres interwencji programu uwzględnia założenia projektu przewodniego „*Europa efektywnie korzystająca z zasobów*”.

Zakres interwencji wynika ze zidentyfikowanych wyzwań jakie stoją przed regionem w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatu, efektywnego korzystania z zasobów oraz intensyfikacji działań w ramach recyklingu odpadów.

Środki skierowane zostaną przede wszystkim na najbardziej problemowe w tym wsparciu obszary obejmujące zapobieganie i reagowanie na klęski żywiołowe, gospodarkę wodno-ściekową i gospodarkę odpadami.

Zapewnienie finansowania powinno być ukierunkowane na zwiększenie ilości oczyszczanych ścieków odprowadzanych do wód powierzchniowych, wzrost liczby mieszkańców obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków oraz dalsze inwestowanie w infrastrukturę wodociągową i kanalizacyjną. W obszarze gospodarki odpadami środki finansowe skierowane zostaną przede wszystkim na redukcję udziału odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska, zwiększenie ilości odpadów zbieranych selektywnie oraz unieszkodliwianie osadów ściekowych. Natomiast w ramach poprawy zdolności adaptacji do zmian klimatu realizowana będzie mała retencja, przeciwdziałanie suszy oraz ruchom masowym.

Podjęcie ww. działań będzie jednocześnie istotne z punktu wdrożenia zobowiązań wynikających z członkostwa Polski w UE w zakresie gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami. Z drugiej strony zrealizowanie tych postanowień przyniesie zarówno efekt gospodarczy jak i poprawi jakość życia ludzi.

[6. Dziedzictwo regionalne]

Interwencja programu w części **celu tematycznego 6**, dotycząca ochrony, rozwoju, udostępniania i promocji dziedzictwa kulturowego i naturalnego wpisuje się w wyzwania zdefiniowane w *Strategii Europa 2020*, w części dotyczącej *Rozwoju zrównoważonego - wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej*. Zakres przewidzianych w programie działań jest zgodny z projektem przewodnim *Polityka przemysłowa w erze globalizacji* (w części dotyczącej zwiększania konkurencyjności europejskiej turystyki) oraz projektem *Europa efektywnie korzystająca z zasobów* (w części dotyczącej racjonalnego korzystania przez społeczeństwo ze wszystkich swoich zasobów). Odpowiednie stymulowanie rozwoju turystyki kulturowej czy aktywnej, będącej elementem turystyki zrównoważonej (opartej na właściwej ochronie środowiska naturalnego, dziedzictwa kulturowego i krajobrazu), nie tylko będzie zapobiegać degradacji cennych zasobów kulturowych i przyrodniczych, ale również przyczyni się do zwiększenia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej. Zaplanowane w programie działania zabezpieczające najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego w regionie oraz przedsięwzięcia racjonalnie wykorzystujące zasoby cenne przyrodniczo dla rozwoju przemysłów czasu wolnego, przyniosą korzystne efekty środowiskowe i ekonomiczne, wpływając na zrównoważony rozwój regionu, oparty o walory przestrzenne i walory dziedzictwa, twórczo wykorzystywane poprzez aktywności kulturalne i proekologiczne. Dodatkowo na terenach zdegradowanych (m.in. poprzemysłowych) planuje się realizację działań zmierzających do przywrócenia tym obszarom utraconych funkcji lub nadania nowych, które przyczynią się do ich ożywienia społeczno-gospodarczego. Ponadto interwencja programu wpisuje się w wyzwania zdefiniowane w *Strategii Europa 2020*, w części dotyczącej *Rozwoju inteligentnego - rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji*, gdyż dla rozwoju innowacyjnej gospodarki kluczowe znaczenie mają działania wzmacniające kompetencje kulturowe i kreatywne¹²⁷ mieszkańców regionu. Podstawą działań podejmowanych w tym obszarze w ramach 6. osi priorytetowej jest założenie, że uczestnictwo w kulturze (m.in. dzięki stymulowaniu kreatywnego myślenia, wyobraźni i autoekspresji) jest skuteczną metodą rozwijania kompetencji społecznych i obywatelskich oraz inicjatywności i przedsiębiorczości, a więc kompetencji kluczowych dla gospodarki opartej na wiedzy i innowacji¹²⁸. W ślad za opinią Komitetu Regionów dotyczącą *Sektora Kulturalnego i Kreatywnego na rzecz*

¹²⁷ Konkluzje Rady w sprawie kompetencji kulturowych i kreatywnych i ich roli w budowaniu kapitału intelektualnego Europy (2011/C 372/05)

¹²⁸ „Kompetencje kluczowe w uczeniu się przez całe życie – europejskie ramy odniesienia” to załącznik do zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, opublikowanego w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej z dnia 30 grudnia 2006 r./L394. (http://eur-lex.europa.eu/LexUriSer v/site/pl/oj/2006/L_394/L_39420061230p100100018.pdf)

wzrostu gospodarczego i miejsc pracy, warto podkreślać wysoką zdolność sektora kultury i sektora kreatywnego do generowania wzrostu i zatrudnienia, ich wkładu w rozwijanie innowacji oraz efektu mnożnikowego w innych branżach i obszarach polityki.¹²⁹

[7. Nowoczesna infrastruktura transportowa]

Interwencja programu w **zakresie celu tematycznego 7.** jest ukierunkowana na tworzenie warunków sprzyjających wzrostowi konkurencyjności regionu, ciągłą poprawę jego atrakcyjności inwestycyjnej poprzez usuwanie ograniczeń infrastrukturalnych, przy uwzględnieniu postulatów Strategii "Europa 2020" w obszarze wspierania gospodarki bardziej konkurencyjnej. Zakres wsparcia przewidziany w ramach 7. osi priorytetowej ma również na celu poprawę dostępności komunikacyjnej, a przez to sprzyjanie zwiększonej mobilności przestrzennej mieszkańców regionu, szczególnie w obszarze dojazdów do pracy, szkół i uczelni wyższych oraz dostępności głównych ośrodków usług publicznych i centrów gospodarczych. Interwencja ta będzie stanowiła uzupełnienie szerszych działań przewidzianych w innych osiach priorytetowych programu, sprzyjających włączeniu społecznemu poprzez wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i przedsiębiorczości oraz zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną z uwzględnieniem wymogów rozwoju zrównoważonego.

[8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników]

Interwencja programu w **zakresie celu tematycznego 8.** ukierunkowanego na wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników wpisuje się w wyzwania zdefiniowane w *Strategii Europa 2020*, w części dotyczącej *Rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną. Zakres przewidzianych w programie działań jest zgodny z projektami przewodnimi KE: „*Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia*” oraz z projektem przewodnim „*Europejski program walki z ubóstwem*” (w części dotyczącej profilaktyki zdrowotnej oraz równości płci). W ślad za projektami przewodnimi, zaplanowany w programie katalog działań jest szeroki i różnorodny, podobnie jak katalog odbiorców wsparcia. Profilowane interwencje zostaną skierowane zarówno do osób bezrobotnych, pracujących oraz pracodawców, szczególnie sektora MŚP. Jednocześnie podejmowane będą przedsięwzięcia mające na celu zwiększenie dostępu do usług opiekuńczych nad osobami zależnymi oraz profilaktyki zdrowotnej. Wszystkie działania zaplanowane w ramach 8. osi priorytetowej realizują w sposób bezpośredni lub pośredni cel dotyczący zwiększenia stopy zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata i będą sprzyjać zwiększeniu zatrudnienia szczególnie wśród grup, których sytuacja na rynku pracy jest obecnie najtrudniejsza – tj. osób starszych, młodych oraz kobiet, a interwencje w nim przewidziane znajdują odzwierciedlenie w większości priorytetowych działań wskazanych wyżej dokumentów.

[9. Zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem społecznym]

Interwencja programu w **zakresie 9. celu tematycznego** ukierunkowanego na wspieranie włączenia społecznego i walki z ubóstwem wpisuje się w wyzwania zdefiniowane w *Strategii Europa 2020* w części dotyczącej *Rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*: *wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.* Zakres przewidzianych

¹²⁹ Komitet Regionów, 101. sesja plenarna w dniu 30 maja 2013 r. OPINIA Komitetu Regionów; Sektory Kulturalny i Kreatywny na rzecz wzrostu gospodarczego i miejsc pracy, EDUC-V-029

w programie działań jest zgodny z projektem przewodnim „Europejski program walki z ubóstwem”. W ślad za projektem przewodnim, w programie przewidziany jest szeroki zakres działań zmierzających do aktywizacji społeczno – zawodowej osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Jednocześnie planowana jest realizacja przedsięwzięć mających na celu zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych i społecznych, w tym w szczególności usług opiekuńczych. Istotnym elementem programu będzie również wykorzystanie potencjału ekonomii społecznej oraz przedsiębiorczości społecznej, jako skutecznych instrumentów aktywizacji oraz integracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych. Działania zaplanowane w ramach 9. osi priorytetowej realizują w sposób bezpośredni lub pośredni określony w Strategii Europa 2020 cel dotyczący zmniejszenia liczby osób zagrożonych ubóstwem, a interwencje przewidziane w ramach programu znajdują odzwierciedlenie w większości priorytetowych działań wskazanych w ww. dokumentach.

[10. Edukacja i uczenie się przez całe życie]

Interwencja programu w ramach **celu tematycznego 10.** wpisuje się w wyzwania zdefiniowane w *Strategii Europa 2020* w zakresie priorytetu *Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji*, w zakresie wyznaczonych tam celów odnoszących się do obszaru edukacji, tj., ograniczenia wskaźnika przerywanie nauki do 10 % (cel krajowy: 4,5 %) oraz zwiększenie do 2020 r. odsetka osób w wieku 30-34 lat posiadających wyższe wykształcenie do co najmniej 40 % (cel krajowy: 45 %). Zakres przewidzianych w programie działań jest jednocześnie zgodny z projektem przewodnim *Młodzież w drodze*, w zakresie zapewnienia odpowiedniego poziom inwestycji w systemy kształcenia i szkolenia, poprawiania rezultatów procesu kształcenia, uwzględniając kluczowe kompetencje i dążąc do ograniczenia liczby osób przedwcześnie kończących naukę szkolną, lepszego łączenia rezultatów procesu kształcenia z potrzebami rynku pracy oraz ułatwiania młodzieży wchodzenia na rynek pracy poprzez zintegrowane działania obejmujące m.in. udzielanie informacji, doradztwo, staże.

[11. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej]

Interwencja programu w części **celu tematycznego 9.** ukierunkowanego na rewitalizację społeczną oraz fizyczną miast i obszarów wiejskich wpisuje się w wyzwania zdefiniowane w *Strategii Europa 2020*, w części dotyczącej rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Zapisy *Strategii Europa 2020* wskazują na konieczność podejmowania działań sprzyjających włączeniu społecznemu poprzez wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i przedsiębiorczości oraz zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną. W ślad za projektem przewodnim UE *Europejski program walki z ubóstwem*, zaplanowane w programie działania sprzyjać będą ograniczeniu zjawiska wykluczenia społecznego, dzięki podjęciu kompleksowych projektów rewitalizacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i środowiskowej, będącej odpowiedzią na zdiagnozowane problemy społeczne. Ponadto zaplanowane w programie działania przyczynią się bezpośrednio lub pośrednio do realizacji określonych w *Strategii Europa 2020* celów dotyczących zmniejszenia liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz zwiększenia wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata.

UZASADNIENIE WYBORU CELÓW TEMATYCZNYCH I PRIORYTETÓW INWESTYCYJNYCH ORAZ ROZKŁADU ŚRODKÓW

Wybrany CT	Wybrany PI	Uzasadnienie wyboru
<p>1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji</p>	<p>1.1. udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i podnoszenie zdolności do tworzenia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności leżących w interesie Europy</p>	<p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, projektu Umowy Partnerstwa 2014-2020, a także Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020 oraz projektu Regionalnej Strategii Innowacji 2013-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stymulowanie wzrostu nakładów sektora rządowego oraz szkolnictwa wyższego na działalność B+R, - zapewnienie wysokiej jakości infrastruktury naukowo-badawczej poprzez wsparcie wybranych inwestycji w infrastrukturę B+R jednostek naukowych, zgodnie z regionalną strategią inteligentnej specjalizacji, w zakresie komplementarnym wobec planowanego na poziomie krajowym mechanizmu wsparcia strategicznej infrastruktury badawczej oraz innych instrumentów finansowania infrastruktury sektora nauki - zapewnienie wsparcia dla projektów jednostek naukowych, ukierunkowanych na komercjalizację i transfer wyników do gospodarki, w zakresie komplementarnym wobec interwencji realizowanych na poziomie krajowym, w szczególności programów Narodowego Centrum Badań i Rozwoju oraz innych instrumentów wsparcia działalności B+R
	<p>1.2. promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych i aplikacji z dziedziny usług publicznych, tworzenie sieci, pobudzanie popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację; wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu</p>	<p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Krajowego Programu Reform wraz z Zaleceniami Rady w sprawie krajowego programu reform Polski z 2013 r., Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, projektu Umowy Partnerstwa 2014-2020, a także Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020 oraz Regionalnej Strategii Innowacji 2013-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stymulowanie wzrostu nakładów prywatnych na działalność B+R, - zapewnienie mechanizmów stymulujących zaawansowaną współpracę sektora nauki z przedsiębiorstwami w celu zwiększenia aplikacyjności badań naukowych (dopasowanie prac B+R do rynkowych potrzeb małopolskich przedsiębiorstw) - wdrożenie mechanizmu sprzyjającego nawiązywaniu pierwszej współpracy pomiędzy mikro i małymi firmami, a organizacjami badawczymi / jednostkami naukowymi - uzupełnienie potencjału proinnowacyjnego otoczenia biznesu - zapewnienie warunków służących pobudzeniu popytu przedsiębiorstw na innowacje i prace badawczo-rozwojowe poprzez bezpośrednie wsparcie finansowe inwestycji firm w obszarze B+R+I - zapewnienie warunków służących rozwojowi działalności B+R+I prowadzonej przez przedsiębiorstwa w ramach powiązań kooperacyjnych, klastrów i inicjatyw klastrowych - kontynuowanie działań służących wzmocnieniu współpracy sektora nauki i biznesu, wraz z promocją nauki i innowacji
<p>2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych</p>	<p>2.3 Wzmacnianie zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia</p>	<p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, projektu Umowy Partnerstwa, a także Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020 oraz Regionalnej Strategii Innowacji 2013-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kontynuowanie udostępniania informacji sektora publicznego

		<p>wraz z zapewnieniem możliwości ich ponownego wykorzystania, zgodnie z Dyrektywą Parlamentu i Rady 2003/98/WE z 17.11 2003 w sprawie ponownego wykorzystania informacji sektora publicznego, wraz ze zmianą dyrektywy, rozszerzającej zakres stosowania na biblioteki, muzea i archiwa</p> <ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie zakresu, jakości i dostępności usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną - upowszechnienie funkcjonowania cyfrowych urzędów - zapewnienie interoperacyjności systemów informatycznych i rejestrów publicznych
3. Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury	3.1 Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm	<p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, projektu Umowy Partnerstwa a także Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020 oraz Regionalnej Strategii Innowacji 2013-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tworzenie warunków dla napływu inwestycji, w tym BIZ - wspieranie do młodych stażem przedsiębiorców w początkowym okresie rozwijania działalności gospodarczej (start-up)
	3.2. Opracowanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu internacjonalizacji	<p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, projektu Umowy Partnerstwa, a także Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020 oraz Regionalnej Strategii Innowacji 2013-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wspieranie aktywności międzynarodowej MŚP - wspieranie i promocja ekspansji zagranicznej małopolskich przedsiębiorstw - kreowanie wizerunku gospodarczego regionu oraz promocja turystyczna regionu - promowanie postaw probiznesowych
	3.3. Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	<p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Krajowego Programu Reform, Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, a także Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020 oraz Regionalnej Strategii Innowacji 2013-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zapewnienie warunków wymuszających większą konkurencyjność oraz innowacyjność MŚP, w tym działających w ramach powiązań klastrowych i kooperacyjnych
4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.1 Promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii	<p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Krajowego Programu Reform, Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Polityki Energetycznej do roku 2030, Krajowy Plan Działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych, Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Założeń Umowy Partnerstwa oraz Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020, Regionalnego Planu Energetycznego 2013-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w produkcji energii - uniezależnienie wzrostu gospodarczego regionu od wykorzystania zasobów i energii oraz budowa gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów - zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego regionu - wspieranie produkcji urządzeń i technologii związanych z OZE - dostosowanie sieci dystrybucyjnych do rozwijającego się rynku OZE - wzrost znaczenia odnawialnej energetyki rozproszonej, ze szczególnym uwzględnieniem prosumentów - poprawa lokalnego bezpieczeństwa energetycznego m.in. poprzez opracowanie planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.

	<p>4.2 Promowanie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii przez przedsiębiorstwa</p>	<p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Krajowego Programu Reform, Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Polityki Energetycznej do roku 2030, Drugi Krajowy Plan Działań dotyczący efektywności energetycznej dla Polski 2011, Założeń Umowy Partnerstwa oraz Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020, Regionalnego Planu Energetycznego 2013-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wzrost efektywności wykorzystania energii koncentrowany w przedsiębiorstwach - opracowywanie audytów energetycznych - stymulowanie rozwoju kogeneracji - przeprowadzanie kompleksowych działań termomodernizacyjnych wraz z wymianą źródła ciepła - wspieranie budownictwa energooszczędnego i pasywnego
	<p>4.3 Wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturach publicznych i sektorze mieszkaniowym</p>	<p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Krajowego Programu Reform, Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Polityki Energetycznej do roku 2030, Założeń Umowy Partnerstwa oraz Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020, Regionalnego Planu Energetycznego 2013-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wzrost efektywności wykorzystania energii koncentrowany na gospodarstwach domowych - opracowywanie audytów energetycznych - stymulowanie rozwoju kogeneracji - przeprowadzanie kompleksowych działań termomodernizacyjnych wraz z wymianą źródła ciepła - wspieranie budownictwa energooszczędnego i pasywnego
	<p>4.5 Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowanie odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygujących</p>	<p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Krajowego Programu Reform, Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Polityki Energetycznej do roku 2030, Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Założeń Umowy Partnerstwa oraz Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020, Regionalnego Planu Energetycznego 2013-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zmniejszenie emisji zanieczyszczeń pochodzących z indywidualnego ogrzewania mieszkań, procesów przemysłowych i energetyki - rozbudowa i modernizacja systemów ciepłowniczych
	<p>4.7 Promowanie wysokosprawnej kogeneracji energii cieplnej i elektrycznej w oparciu o popyt na użytkowaną energię cieplną</p>	<p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Krajowego Programu Reform, Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Polityki Energetycznej do roku 2030, Założeń Umowy Partnerstwa oraz Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020, Regionalnego Planu Energetycznego 2013-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizacja działań na rzecz wzrostu efektywności energetycznej, w tym systematyczne wspieranie rozwoju kogeneracji
<p>5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem</p>	<p>5.2 Promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi</p>	<p>Zgodnie z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> - retencjonowanie wód (<i>cel operacyjny 3. Ochrona i poprawa stanu środowiska oraz adaptacja do zmian klimatu.</i>) <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Kraju do 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - retencjonowanie wód (<i>cel. II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami</i>) <p>Zgodnie z celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Miasta. Regiony. Obszary wiejskie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwój systemów małej retencji oraz budowanie innych niezbędnych obiektów gospodarki wodnej - likwidowanie skutków zjawisk ekstremalnych - przeciwdziałanie erozji gleb (<i>cel 1. Wzmacnianie konkurencyjności regionów, cel cząstkowy 1.3.5</i>)

		<p>Zgodnie z celami Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zwiększenie naturalnej retencji oraz opóźnienie spływu powierzchniowego - Zwiększenie stabilności ekosystemów <p><i>(cel 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska, kierunek interwencji 1b) Gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody)</i></p> <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zwiększanie naturalnej retencji oraz przeciwdziałanie ruchom masowym <p><i>(kierunek 6.1 Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego oraz wykorzystanie ekologii dla rozwoju Małopolski)</i></p> <p>Zgodnie z celami Umowy Partnerstwa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zwiększanie naturalnej retencji, zapobieganie skutkom suszy oraz przeciwdziałanie ruchom masowym <p><i>(cel. Poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu)</i></p>
<p>6. Ochrona środowiska i promowanie efektywnego gospodarowania zasobami</p>	<p>6.1. Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze odpadów w celu spełnienia wymogów dorobku prawnego Unii dotyczącego środowiska</p>	<p>Zgodnie z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> - inwestowanie w gospodarkę odpadami <p><i>(cel operacyjny 3. Ochrona i poprawa stanu środowiska oraz adaptacja do zmian klimatu.)</i></p> <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Kraju do 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - inwestowanie w gospodarkę odpadami <p><i>(cel II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami, II.6.4. Poprawa stanu środowiska)</i></p> <p>Zgodnie z celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Miasta. Regiony. Obszary wiejskie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zapewnienie podstawowych usług komunalnych w zakresie efektywnej gospodarki odpadami <p><i>(cel. 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych, cel cząstkowy 2.2.4)</i></p> <p>Zgodnie z celami Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działania ukierunkowane na stopniowe przechodzenie z systemu polegającego na składowaniu odpadów na system wspierający przetworzenie i odzysk surowców bądź ich energetyczne wykorzystanie - Wspierania działań zapobiegających powstawaniu odpadów - Zapewnienie funkcjonowania systemu selektywnego odbierania odpadów komunalnych - Wspieranie efektywnych ekonomicznie i ekologicznie technologii unieszkodliwiania i przetwarzania odpadów <p><i>(cel. 3 Poprawa stanu środowiska, kierunek interwencji 3c) Racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne)</i></p> <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zapewnienie podstawowych usług komunalnych w zakresie efektywnej gospodarki odpadami <p><i>(kierunek 6.1 Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego oraz wykorzystanie ekologii dla rozwoju Małopolski)</i></p> <p>Zgodnie z celami Umowy Partnerstwa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zapewnienie podstawowych usług komunalnych w zakresie efektywnej gospodarki odpadami <p><i>(cel. Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych)</i></p> <p>Zgodnie z celami Plan Gospodarki Odpadami Województwa Małopolskiego:</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - Rozwijanie systemu gospodarki odpadami w zakresie wynikającym z WPGO
	<p>6.2. Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze wodnym w celu spełnienia wymogów dorobku prawnego Unii dotyczącego środowiska</p>	<p>Zgodnie z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> - inwestowanie w gospodarkę wodno-ściekową (<i>cel operacyjny 3. Ochrona i poprawa stanu środowiska oraz adaptacja do zmian klimatu.</i>) <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Kraju do 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - inwestowanie w gospodarkę wodno-ściekową (<i>cel II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami, II.6.4. Poprawa stanu środowiska</i>) <p>Zgodnie z celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Miasta. Regiony. Obszary wiejskie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zapewnienie podstawowych usług komunalnych w zakresie rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej, wodociągowej, oczyszczalni ścieków (<i>cel. 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych, cel cząstkowy 2.2.4</i>) <p>Zgodnie z celami Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko:</p> <ul style="list-style-type: none"> - budowa gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów - budowa systemu wodociągowo - kanalizacyjnego - zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych (<i>cel 3. Poprawa stanu środowiska, Kierunek interwencji 3a) Poprawa jakości powietrza</i>) <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zapewnienie podstawowych usług komunalnych w zakresie rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej, wodociągowej, oczyszczalni ścieków (<i>kierunek 6.1 Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego oraz wykorzystanie ekologii dla rozwoju Małopolski</i>) <p>Zgodnie z celami Umowy Partnerstwa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zapewnienie podstawowych usług komunalnych w zakresie rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej, wodociągowej, oczyszczalni ścieków (<i>cel. Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych</i>)
	<p>6.3. Ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego</p>	<p>Zgodnie z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zwiększanie dostępności zasobów kultury (<i>cel 11 - Wzrost społecznego kapitału rozwoju</i>) <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Kraju do 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - działania zwiększające ofertę kulturalną, poprawa dostępu do usług kulturalnych i ich jakość (<i>Cel I Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem, Priorytet rozwojowy 3.2. Rozwój kapitału społecznego</i>) <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tworzenie warunków wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym (<i>kierunek działań 4.1.1</i>) - ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu (<i>kierunek działań 4.1.2</i>) <p>Zgodnie z celami Umowy Partnerstwa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cel Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych: zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów - wzrost efektywności wykorzystania potencjałów dziedzictwa kulturowego

		<p>Zgodnie z celami Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zabezpieczenia możliwości dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zachowane w dobrym stanie zasoby naturalne, kulturowe i lokalne walory środowiska, (cel 4. <i>Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.</i>) <p>Zgodnie z celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Miasta. Regiony. Obszary wiejskie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego (cel 1. <i>Wzmacnianie konkurencyjności regionów 1.3.6.</i>) - wykorzystywanie specyfiki terytorialnej i pogłębianie specjalizacji społeczno-gospodarczej decydującej o przewadze komparatywnej danego obszaru – w takich dziedzinach jak turystyka. (cel 1. <i>Wzmacnianie konkurencyjności regionów -1.2.4. Efektywne wykorzystanie w procesach rozwojowych potencjału specjalizacji terytorialnej.</i>) <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - podejmowanie inicjatyw na rzecz ochrony małopolskiej przestrzeni kulturowej (kierunek 2.1. <i>Ochrona małopolskiej przestrzeni kulturowej</i>)
	<p>6.4. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu natura 2000 oraz zielonej infrastruktury</p>	<p>Zgodnie z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wspieranie wykorzystania zasobów lokalnych (cel 8 - <i>Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</i>) <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Kraju do 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ochrona i zachowanie różnorodności biologicznej, zapewnienie efektywnej i aktywnej ochrony cennych przyrodniczo obszarów (Cel II.6. <i>Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko, priorytet rozwojowy II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami</i>) <p>Zgodnie z celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Miasta. Regiony. Obszary wiejskie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego (cel 1. <i>Wzmacnianie konkurencyjności regionów 1.3.6</i>) - wykorzystywanie specyfiki terytorialnej i pogłębianie specjalizacji społeczno-gospodarczej decydującej o przewadze komparatywnej danego obszaru – w takich dziedzinach jak turystyka. (cel 1. <i>Wzmacnianie konkurencyjności regionów -1.2.4. Efektywne wykorzystanie w procesach rozwojowych potencjału specjalizacji terytorialnej.</i>) <p>Zgodnie z celami Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zabezpieczenia możliwości dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zachowane w dobrym stanie zasoby naturalne, kulturowe i lokalne walory środowiska, (cel 4. <i>Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.</i>) <p>Zgodnie z celami Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przeciwdziałanie czynnikom i zjawiskom negatywnie oddziałującym na stan różnorodności biologicznej, - uwzględnienie wielofunkcyjnego charakteru gospodarki leśnej m.in. tworzenie warunków dla rekreacji oraz uprawiania turystyki (Cel 1. <i>Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska, kierunek</i>

		<p><i>interwencji Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej, w tym wielofunkcyjna gospodarka leśna)</i></p> <p>Zgodnie z celami Krajowej Strategii Ochrony i Zrównoważonego Użytkowania Różnorodności Biologicznej, w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cel II: Skuteczne usunięcie lub ograniczanie pojawiających się zagrożeń różnorodności biologicznej. - cel III: Zachowanie i/lub wzbogacenie istniejących oraz odtworzenie utraconych elementów różnorodności biologicznej. - cel IV: Pełne zintegrowanie działań na rzecz ochrony różnorodności biologicznej z działaniami oddziałyującymi na tę różnorodność sektorów gospodarki oraz administracji publicznej i społeczeństwa (w tym organizacji pozarządowych), przy zachowaniu właściwych proporcji pomiędzy zapewnieniem równowagi przyrodniczej, a rozwojem społeczno gospodarczym kraju. - cel V: Podniesienie wiedzy oraz ukształtowanie postaw i aktywności społeczeństwa na rzecz ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej. <p>Zgodnie z celami Nasze ubezpieczenie na życie i nasz kapitał naturalny – unijna strategia ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020: utrzymanie i wzmocnienie ekosystemów i ich funkcji</p> <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zapewnienie właściwego wykorzystania zasobów dziedzictwa przyrodniczego, warunkujących wzmocnienie zewnętrznej konkurencyjności regionu (<i>kierunek 2.2 Zrównoważony rozwój infrastruktury oraz komercjalizacja usług czasu wolnego</i>) <p>Zgodnie z celami Umowy Partnerstwa</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>cel Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych</i>: zmniejszenie presji na środowisko naturalne - zachowanie i efektywne wykorzystanie zasobów naturalnych (ochrona różnorodności biologicznej) <p>Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające Program działań na rzecz środowiska i klimatu LIFE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ochrona i polepszanie jakości środowiska naturalnego oraz zatrzymywanie i odwracanie tendencji utraty bioróżnorodności.
	<p>6.5. Działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego, w tym rekultywacja terenów przemysłowych i redukcja zanieczyszczenia powietrza</p>	<p>Zgodnie z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przeciwdziałanie narastaniu niekorzystnych zjawisk na obszarach problemowych w miastach, zdegradowanych dzielnic śródmiejskich, terenów przemysłowych, powojaskowych, a także innych obszarów miast, gdzie koncentrują się negatywne zjawiska społeczne (<i>cel 8 - Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</i>) <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Kraju do 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zastosowanie instrumentów restrukturyzacji i przywracania na ścieżkę wzrostu dużych obszarów miejskich, w tym zurbanizowanych obszarów przemysłowych (<i>Priorytet rozwojowy 3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej</i>) <p>Zgodnie z celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Miasta. Regiony. Obszary wiejskie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze (<i>cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych - 2.3</i>) <p>Zgodnie z celami Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030:</p>

		<p>- Restrukturyzacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych i miast (cel 2. <i>Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów, kierunek działań 2.3.2.</i>)</p> <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020:</p> <p>- przeprowadzenie kompleksowej rewitalizacji obszarów zdegradowanych (<i>kierunek 2.1. Ochrona małopolskiej przestrzeni kulturowej</i>)</p> <p>Zgodnie z celami Umowy Partnerstwa</p> <p>- cel <i>Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych</i>: zmniejszenie presji na środowisko naturalne - poprawa stanu środowiska w miastach i na terenach zdegradowanych (w szczególności rekultywacja gleb na terenach przemysłowych)</p>
<p>7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych</p>	<p>7.2. Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T</p>	<p>Zgodnie z celami Białej księgi - Plan utworzenia jednolitego europejskiego obszaru transportu – dążenie do osiągnięcia konkurencyjnego i zasobooszczędnego systemu transportu, Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Strategii rozwoju transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku), projektu Umowy Partnerstwa, a także Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020 oraz Strategii rozwoju transportu w województwie małopolskim:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zapewnienie warunków dla zwiększenia mobilności, rozwoju społeczno-gospodarczego oraz intermodalności systemów transportowych – niwelowanie barier infrastrukturalnych w rozwoju społeczno-gospodarczym – tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju regionu i jego mieszkańców
	<p>7.3. Rozwój przyjaznych dla środowiska w tym "cichych" i niskoemisyjnych systemów transportu, włączając transport śródlądowy, morski, porty i połączenia multimodalne i infrastrukturę lotniskową w celu promowania zrównoważonej regionalnej i lokalnej mobilności</p>	
	<p>7.4. Rozwój i rehabilitacja kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego</p>	
<p>8. Promowanie zatrudnienia i mobilności pracowników</p>	<p>8.5. Zapewnienie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników</p>	<p>Zgodnie z 6 celem strategicznym Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030 oraz priorytetowymi kierunkami dotyczącymi zwiększenia poziomu zatrudnienia poprzez umożliwienie startu młodym na rynku pracy, podniesienie aktywności kobiet, realizację programów 50+ .</p> <p>Zgodnie z priorytetowymi kierunkami interwencji Strategii Rozwoju Kraju do 2020 dotyczącymi zwiększenia aktywności zawodowej (II.4.1) oraz mobilności zawodowej i przestrzennej (II.4.3).</p> <p>Zgodnie z celem szczegółowym Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego (projekt marzec 2013) dot. wzrostu zatrudnienia.</p> <p>Zgodnie ze Stanowiskiem służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020 w zakresie realizacji wyzwań dot. wzrostu współczynnika aktywności zawodowej, w szczególności do kobiet, osób młodych i starszych oraz w zakresie konieczności podnoszenia kwalifikacji kapitału ludzkiego w celu umożliwienia oparcia gospodarki na innowacjach, a także konieczności zwiększania mobilności pracowników.</p> <p>Zgodnie z Zaleceniami Rady w sprawie krajowego programu reform Polski z 2013 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na lata 2012–2016 w zakresie konieczności zwiększenia wysiłków na rzecz obniżenia bezrobocia osób młodych.</p>

		<p>Zgodnie z celem Umowy Partnerstwa dotyczącym lepszego wykorzystania zasobów na rynku pracy poprzez zwiększenie szans na zatrudnienie osób bezrobotnych i poszukujących pracy.</p> <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020 w obszarze - podejmowania inicjatyw na rzecz poprawy jakości i efektywności usług w zakresie planowania i rozwoju kariery zawodowej oraz wspierania zatrudnienia (I.4).</p> <p>Zgodnie z celem Europejskiej Strategii w Sprawie Niepełnosprawności 2010 – 2020 dotyczącym zwiększenia możliwości osób niepełnosprawnych, tak aby mogły one w pełni korzystać ze swoich praw i uczestniczyć w życiu społecznym oraz w europejskiej gospodarce</p>
8.7 samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy		<p>Zgodnie z 4 oraz 6 celem strategicznym Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030 oraz priorytetowymi kierunkami dotyczącymi zwiększenia poziomu zatrudnienia oraz konieczności wyposażenia w odpowiednią wiedzę i możliwości współpracy młodych przedsiębiorców, którzy są na etapie tworzenia własnej firmy.</p> <p>Zgodnie z priorytetowymi kierunkami interwencji Strategii Rozwoju Kraju do 2020 dotyczącymi zwiększenia aktywności zawodowej (II.4.1).</p> <p>Zgodnie z celem szczegółowym Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego (projekt marzec 2013) dot. wzrostu zatrudnienia.</p> <p>Zgodnie ze Stanowiskiem służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020 w zakresie konieczności wzrostu współczynnika aktywności zawodowej, w szczególności kobiet, osób młodych i starszych oraz priorytetowego traktowania działań służących uwolnieniu potencjału przedsiębiorczości, promowaniu samozatrudnienia i rozwoju przedsiębiorstw.</p> <p>Zgodnie z Zalecenia Rady w sprawie krajowego programu reform Polski z 2013 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na lata 2012–2016 w zakresie zwiększenia wysiłków na rzecz obniżenia bezrobocia osób młodych.</p> <p>Zgodnie z celem Umowy Partnerstwa dotyczącym lepszego wykorzystania zasobów na rynku pracy poprzez zwiększenie szans na zatrudnienie osób bezrobotnych i poszukujących pracy.</p> <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020 w obszarze podejmowania inicjatyw na rzecz poprawy wzmocnienia i promocji przedsiębiorczości (1.5).</p> <p>Zgodnie z celem Europejskiej Strategii w Sprawie Niepełnosprawności 2010 – 2020 dotyczącym zwiększenia możliwości osób niepełnosprawnych, tak aby mogły one w pełni korzystać ze swoich praw i uczestniczyć w życiu społecznym oraz w europejskiej gospodarce.</p>
8.8 równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego		<p>Zgodnie z 6 oraz 3 celem strategicznym Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030 oraz priorytetowymi kierunkami dotyczącymi zwiększenia poziomu zatrudnienia poprzez podniesienie aktywności kobiet, wsparcia rodzin w edukacji i opiece nad dziećmi, tworzenie nowych miejsc wczesnej edukacji oraz opieki instytucjonalnej i pozainstytucjonalnej dla dzieci, propagowanie elastyczności zatrudnienia.</p>

		<p>Zgodnie z priorytetowymi kierunkami interwencji Strategii Rozwoju Kraju do 2020 dotyczącymi zwiększenia aktywności zawodowej (II.4.1).</p> <p>Zgodnie z celami szczegółowymi Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego (projekt marzec 2013) w zakresie wzrostu zatrudnienia, wydłużenia okresu aktywności zawodowej i zapewnienia lepszej jakości funkcjonowania osób starszych.</p> <p>Zgodnie ze Stanowiskiem służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020 w zakresie konieczności zwiększenia współczynnika aktywności zawodowej kobiet, którego częściową przyczyną jest brak przystępnych cenowo usług opieki nad dziećmi, konieczności zwiększenia udziału elastycznych uregulowań w pracy oraz konieczności promowania równości kobiet i mężczyzn oraz godzenia życia zawodowego i rodzinnego.</p> <p>Zgodnie z Zaleceniami Rady w sprawie krajowego programu reform Polski z 2013 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na lata 2012–2016 w zakresie konieczności kontynuowania wysiłków na rzecz zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy szczególnie przez inwestowanie w wysokiej jakości, przystępną cenowo opiekę nad dziećmi.</p> <p>Zgodnie z celem Umowy Partnerstwa dotyczącym lepszego wykorzystania zasobów na rynku pracy poprzez zwiększenie szans na zatrudnienie osób bezrobotnych i poszukujących pracy</p> <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020 w obszarze podejmowania inicjatyw na rzecz poprawy jakości i efektywności usług w zakresie planowania i rozwoju kariery zawodowej oraz wspierania zatrudnienia (1.4), rozwój kapitału intelektualnego (1.1) oraz wzmocnienia i promocji przedsiębiorczości (1.5)</p>
	<p>8.9 adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian</p>	<p>Zgodnie z 4 celem strategicznym Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030 oraz priorytetowymi kierunkami dotyczącymi konieczności profesjonalizacji kadr przedsiębiorstw oraz zwiększenia adaptacyjności przedsiębiorstw.</p> <p>Zgodnie z priorytetowymi kierunkami interwencji Strategii Rozwoju Kraju do 2020 dotyczącymi zwiększenia aktywności zawodowej (II.4.1), poprawy jakości kapitału ludzkiego (II.4.2) oraz mobilności zawodowej i przestrzennej (II.4.3).</p> <p>Zgodnie z celami szczegółowymi Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego (projekt marzec 2013) w zakresie wzrostu zatrudnienia, wydłużenia okresu aktywności zawodowej i zapewnienia lepszej jakości funkcjonowania osób starszych oraz podniesienia poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.</p> <p>Zgodnie ze Stanowiskiem służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020 w zakresie konieczności zwiększenia konkurencyjności i stabilności MŚP - głównego źródła tworzenia miejsc pracy a także szczególnego wsparcia przedsiębiorstw przechodzących procesy modernizacyjne.</p> <p>Zgodnie z celem Umowy Partnerstwa dotyczącym lepszego wykorzystania zasobów na rynku pracy poprzez poprawę adaptacyjności osób aktywnych zawodowo i przedsiębiorstw.</p> <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020 w obszarze podejmowania inicjatyw na rzecz poprawy jakości i efektywności usług w zakresie planowania i rozwoju kariery zawodowej oraz wspierania zatrudnienia (1.4), a także rozwoju</p>

		<p>kapitału intelektualnego (<i>1.1</i>).</p> <p>Zgodnie z celem Europejskiej Strategii w Sprawie Niepełnosprawności 2010 – 2020 dotyczącym zwiększenia możliwości osób niepełnosprawnych, tak aby mogły one w pełni korzystać ze swoich praw i uczestniczyć w życiu społecznym oraz w europejskiej gospodarce.</p>
	8.10 aktywne i zdrowe starzenie się	<p>Zgodnie z 6 celem strategicznym Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030 oraz priorytetowymi kierunkami dotyczącymi zwiększenia poziomu zatrudnienia poprzez podniesienie aktywności kobiet, realizację programów 50+, a także wykorzystywanie potencjału i zapobieganie wykluczeniu osób starszych, propagowanie elastyczności zatrudnienia osób starszych, oraz zwiększanie dostępności do programów zdrowotnych.</p> <p>Zgodnie z priorytetowymi kierunkami interwencji Strategii Rozwoju Kraju do 2020 dotyczącymi zwiększenia aktywności zawodowej (II.4.1) oraz poprawy jakości kapitału ludzkiego (II.4.2).</p> <p>Zgodnie z celami szczegółowymi Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego (projekt marzec 2013) w zakresie wzrostu zatrudnienia, wydłużenia okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych, poprawy zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej a także odniesienia poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.</p> <p>Zgodnie z celem Umowy Partnerstwa dotyczącym lepszego wykorzystania zasobów na rynku pracy poprzez poprawę zdrowia zasobów pracy</p> <p>Zgodnie ze Stanowiskiem służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020 w zakresie konieczności zwiększania wskaźnika zatrudnienia osób starszych poprzez aktywne i prewencyjne wsparcie oraz konieczności podejmowania działań na rzecz przedłużania zdrowego życia zawodowego.</p> <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020 w obszarze podejmowania inicjatyw na rzecz poprawy jakości i efektywności usług w zakresie planowania i rozwoju kariery zawodowej oraz wspierania zatrudnienia (<i>1.4</i>), rozwoju kapitału intelektualnego (<i>1.1</i>) oraz poprawy bezpieczeństwa zdrowotnego (<i>6.2</i>)</p>
9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9.1 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych	<p>Zgodnie z priorytetowymi kierunkami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030 w zakresie zwiększenia dostępności do wysokiej jakości usług zdrowotnych w priorytetowych, wynikających z uwarunkowań epidemiologicznych, dziedzinach medycyny oraz dostosowania systemu ochrony zdrowia do prognozowanych do roku 2030 zmian demograficznych</p> <p>Zgodnie z priorytetowymi kierunkami Strategii Rozwoju Kraju do 2020 w zakresie zwiększenia bezpieczeństwa obywatela (m.in. poprzez rozwój infrastruktury ochrony zdrowia, w tym infrastruktury opieki długoterminowej, uwzględniający trendy demograficzne i profil zdrowotny społeczeństwa)</p> <p>Zgodnie z celami szczegółowymi Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 (projekt marzec 2013) w zakresie poprawy zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej, a także poprawy sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym</p> <p>Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020 w zakresie wzmocnienia funkcji uzdrowiskowo-leczniczych (rozwój rehabilitacji i lecznictwa uzdrowiskowego) w subregionie sądeckim i podhalańskim oraz poprawy bezpieczeństwa</p>

		<p>zdrowotnego (profilaktyki i ochrony zdrowia)</p> <p>Zgodnie ze Stanowiskiem służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014 – 2020 w zakresie konieczności koncentracji na zwiększeniu dostępności wysokiej jakości świadczeń zdrowotnych w oparciu o jasną strategię, przy uwzględnieniu przejścia z opieki instytucjonalnej na opiekę środowiskową (w celu zmniejszenia nierówności w dostępie do usług zdrowotnych), wspieraniu w oparciu o jasną koncepcję tworzenia skutecznego i stabilnego systemu wysokiej jakości usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym, przy uwzględnieniu możliwych scenariuszy przejścia z opieki instytucjonalnej na opiekę środowiskową oraz zwiększeniu dostępności usług społecznych w celu ograniczenia nierówności społecznych</p> <p>Zgodnie z Umową Partnerstwa w zakresie konieczności koncentracji na poprawie dostępu do usług ochrony zdrowia.</p>
	<p>9.2. Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich</p>	<p>Zgodnie z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przeciwdziałanie narastaniu niekorzystnych zjawisk na obszarach problemowych w miastach, zdegradowanych dzielnic śródmiejskich, blokowisk, a także innych obszarów miast, gdzie koncentrują się negatywne zjawiska społeczne (<i>cel 8 - Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</i>) <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Kraju do 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - działania na rzecz rewitalizacji zdegradowanych oraz najuboższych obszarów miejskich oraz wsparcia powiązań miasto - wieś (<i>Priorytet rozwojowy 3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmocnienia potencjału obszarów wiejskich</i>) - wspieranie rozwoju infrastruktury społecznej, w tym infrastruktury kulturalnej stanowiącej ważny czynnik rozwoju i podnoszenia atrakcyjności miast, a także wpływającej na budowanie silnej pozycji konkurencyjnej ośrodków miejskich (<i>Priorytet rozwojowy 3.2. Wzmocnienie ośrodków wojewódzkich</i>) - podejmowanie działań na obszarach wiejskich o najsłabszych perspektywach rozwojowych, które spowodują zmniejszenie różnic poziomu dostępu do usług (edukacyjnych, zdrowotnych, kultury, sportu, transportowych, doradztwa biznesowego, lokalnej infrastruktury transportowej, infrastruktury służącej inwestycjom w pozarolnicze działy gospodarki), warunkujących włączenie się mieszkańców tych obszarów w regionalne procesy rozwojowe - wspomaganie kompleksowej rewitalizacji i restrukturyzacji społeczno- gospodarczej obszarów w mniejszych skalach przestrzennych (<i>Priorytet rozwojowy 3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej</i>) <p>Zgodnie z celami Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych słabszych ośrodków miejskich (<i>dz.2.1.3.</i>) - Wspieranie rozwoju ośrodków subregionalnych (<i>dz.2.2.2.</i>) - Integracja przestrzenna i funkcjonalna obszarów wiejskich (<i>dz.2.2.3.</i>) - Wspomaganie obszarów o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług warunkującym możliwości rozwojowe (<i>dz. 2.3.1.</i>) - Restrukturyzacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych i miast (<i>dz.2.3.2.</i>) <p>Zgodnie z celami Krajowego Programu Reform:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ograniczenie ubóstwa i wykluczenia społecznego poprzez działania zmierzające do zwiększenia aktywności społecznej, oraz zwiększenia gotowości do podejmowania pracy. (<i>Cel w zakresie przeciwdziałania</i>

		<p>ubóstwu)</p> <p>Zgodnie z celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Miasta. Regiony. Obszary wiejskie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wspieranie rozwoju i znaczenia miast subregionalnych oraz wykorzystanie potencjału rozwojowego obszarów wiejskich (<i>cel 1 Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów</i>) - restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno - gospodarcze (<i>cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych</i>) <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie wykorzystania zasobów lokalnych instytucji publicznych dla rozwijania aktywności obywatelskiej (<i>kierunek 2.1.3</i>) - rozwijanie i wzmacnianie aktywności obywatelskiej oraz zwiększanie udziału obywateli w życiu publicznym poprzez wykorzystanie potencjału fizycznego (infrastruktura) i ludzkiego lokalnych instytucji publicznych, takich jak biblioteki, archiwa, szkoły, domy kultury czy obiekty sportowe. (<i>2.1.3</i>) <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przeprowadzenie kompleksowej rewitalizacji obszarów zdegradowanych - ochrona i kształtowanie zabudowy historycznych miast i miasteczek - ochrona tradycyjnej zabudowy regionalnej i układów ruralistycznych (<i>kierunek 2.1. Ochrona małopolskiej przestrzeni kulturowej</i>) - wspieranie zrównoważonego rozwoju gospodarczego małych i średnich miast oraz otaczających je obszarów wiejskich (<i>kierunek 5.2 Rozwój gospodarczy małych i średnich miast oraz terenów wiejskich</i>) - racjonalne zagospodarowanie i wykorzystanie przestrzeni lokalnej (<i>kierunek 5.3 funkcjonalne zarządzanie przestrzenią na poziomie lokalnym</i>) - rozwój turystyki uzdrowiskowej i prozdrowotnej (<i>kierunek 2.2 zrównoważony rozwój infrastruktury oraz komercjalizacja usług czasu wolnego</i>) <p>Zgodnie z celami Umowy Partnerstwa</p> <ul style="list-style-type: none"> - zwiększanie dostępu do usług publicznych, - kompleksowa rewitalizacja społeczna, fizyczna, gospodarcza, środowiskowa i przestrzenna - zadania dotyczące głębokiej przebudowy i adaptacji zdegradowanych obiektów np. na cele kulturalne (<i>cel Zmniejszenie poziomu ubóstwa</i>)
	<p>9.4 Aktywna integracja ze szczególnym uwzględnieniem poprawy zatrudnialności</p>	<p>Zgodnie z priorytetowymi kierunkami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030 w zakresie zapewnienia realnego wsparcia rodzin wielodzietnych zabezpieczającego je przed ryzykiem wykluczenia społecznego</p> <p>Zgodnie z priorytetowymi kierunkami Strategii Rozwoju Kraju do 2020 w zakresie zwiększania aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym (m.in. poprzez programy integracji społecznej nastawione na likwidowanie deficytów jednostek oraz wspieranie ich potencjałów) oraz zmniejszania ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych (w tym m.in. rodzin wielodzietnych, osób niepełnosprawnych, osób starszych)</p> <p>Zgodnie z celami szczegółowymi Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 (projekt marzec 2013) w zakresie wydłużania okresu aktywności zawodowej i zapewnienia lepszej jakości funkcjonowania osób starszych oraz poprawy sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym</p>

		<p>Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020 w zakresie poprawy bezpieczeństwa społecznego (integrującej polityki społecznej)</p> <p>Zgodnie ze Stanowiskiem służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014 – 2020 w zakresie konieczności koncentracji na zapewnieniu ukierunkowanego i zindywidualizowanego wsparcia oraz wzmocnieniu działań mających na celu pomoc w powrocie do zatrudnienia</p> <p>Zgodnie z Umową Partnerstwa w zakresie konieczności koncentracji na: poprawie szans na włączenie społeczne/integrację społeczną osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej i zawodowej, w tym m.in. poprzez aktywną integrację społeczną (w tym indywidualizację oraz kompleksowość wsparcia) oraz integrację usług różnych służb publicznych, w szczególności publicznych służb zatrudnienia i ośrodków pomocy społecznej</p> <p>Zgodnie z celem Europejskiej Strategii w Sprawie Niepełnosprawności 2010 – 2020 dotyczącym zwiększenia możliwości osób niepełnosprawnych, tak aby mogły one w pełni korzystać ze swoich praw i uczestniczyć w życiu społecznym oraz w europejskiej gospodarce.</p>
	<p>9.7 Ułatwienie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym</p>	<p>Zgodnie z priorytetowymi kierunkami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030 w zakresie podejmowania działań na rzecz rozwoju profilaktyki rodziny oraz pracy z rodziną w kryzysie, zapewnienia realnego wsparcia rodzin wielodzietnych zabezpieczającego je przed ryzykiem wykluczenia społecznego (m.in. poprzez zapewnienie rodzinom wielodzietnym w kryzysie odpowiedniego wsparcia psychologicznego i interwencyjnego) oraz wsparcia rozwoju <i>srebrnej gospodarki</i></p> <p>Zgodnie z priorytetowymi kierunkami Strategii Rozwoju Kraju do 2020 w zakresie podnoszenia jakości i dostępności usług publicznych</p> <p>Zgodnie z celami szczegółowymi Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 (projekt marzec 2013) w zakresie wydłużania okresu aktywności zawodowej i zapewnienia lepszej jakości funkcjonowania osób starszych, poprawy zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej oraz poprawy sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym</p> <p>Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020 w zakresie poprawy bezpieczeństwa społecznego (integrującej polityki społecznej)</p> <p>Zgodnie ze Stanowiskiem służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014 – 2020 w zakresie konieczności koncentracji na zwiększeniu dostępności wysokiej jakości świadczeń zdrowotnych w oparciu o jasną strategię, przy uwzględnieniu przejścia z opieki instytucjonalnej na opiekę środowiskową (w celu zmniejszenia nierówności w dostępie do usług zdrowotnych), wspieraniu w oparciu o jasną koncepcję tworzenia skutecznego i stabilnego systemu wysokiej jakości usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym, przy uwzględnieniu możliwych scenariuszy przejścia z opieki instytucjonalnej na opiekę środowiskową oraz zwiększaniu dostępności usług społecznych w celu ograniczenia nierówności społecznych</p> <p>Zgodnie z Umową Partnerstwa w zakresie konieczności koncentracji na poprawie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych</p> <p>Zgodnie z celem Europejskiej Strategii w Sprawie</p>

		<p>Niepelnospprawności 2010 – 2020 dotyczącym zwiększenia możliwości osób niepełnosprawnych, tak aby mogły one w pełni korzystać ze swoich praw i uczestniczyć w życiu społecznym oraz w europejskiej gospodarce.</p> <p>Zgodnie z priorytetowymi kierunkami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030 w zakresie rozbudowy i zwiększania instrumentów ekonomii społecznej, w tym spółdzielni socjalnych</p> <p>Zgodnie z priorytetowymi kierunkami Strategii Rozwoju Kraju do 2020 w zakresie zwiększania aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym</p> <p>Zgodnie z celami szczegółowymi Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 (projekt marzec 2013) w zakresie poprawy sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym</p> <p>Zgodnie z kierunkiem działań Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 w zakresie wspierania rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu, w tym wspierania różnorodnych form samopomocy</p> <p>Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020 w zakresie wsparcia działań wzmacniających rozwój przedsiębiorczości społecznej</p> <p>Zgodnie ze Stanowiskiem służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014 – 2020 w zakresie konieczności koncentracji na ekspansji sektora stabilnych kapitałowo przedsiębiorstw społecznych</p> <p>Zgodnie z Umową Partnerstwa w zakresie konieczności koncentracji na poprawie szans na włączenie społeczne/integrację społeczną osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej i zawodowej, w tym m.in. poprzez wsparcie ekonomii społecznej i miejsc pracy w PES.</p> <p>Zgodnie z celem Europejskiej Strategii w Sprawie Niepełnosprawności 2010 – 2020 dotyczącym zwiększenia możliwości osób niepełnosprawnych, tak aby mogły one w pełni korzystać ze swoich praw i uczestniczyć w życiu społecznym oraz w europejskiej gospodarce.</p>
	<p>9.8 Wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych</p>	<p>Zgodnie z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opracowanie programów przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu na obszarach problemowych miast (<i>cel 8 - Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</i>) - działania na rzecz wzmocnienia i kształtowania postaw prozdrowotnych, zwiększania dostępności do programów zdrowotnych (profilaktycznych, rehabilitacyjnych) w celu zmniejszenia zachorowalności i umieralności, w szczególności z powodu chorób cywilizacyjnych (<i>Kierunek interwencji w ramach celu 6 - Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia</i>) <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Kraju do 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - podejmowanie działań na obszarach wiejskich o najniższych perspektywach rozwojowych, które spowodują zmniejszenie różnicowań poziomu dostępu do usług (...) warunkujących włączenie się mieszkańców tych obszarów w regionalne procesy rozwojowe (<i>Priorytet rozwojowy 3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej</i>) - skoncentrowane i zintegrowane działania (infrastruktura, zagadnienia społeczne i gospodarcze) w zakresie rewitalizacji miast i obszarów tracących dotychczasowe funkcje (<i>Priorytet rozwojowy 3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej</i>)
	<p>9.9 Lokalne strategie rozwoju realizowane przez społeczność</p>	

		<p>Zgodnie z celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Miasta. Regiony. Obszary wiejskie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykorzystanie potencjału rozwojowego obszarów wiejskich (<i>Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów</i>) - restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze (<i>Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych</i>) <p>Zgodnie z celami Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012 – 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, a także podnoszenie umiejętności, zwiększanie zatrudnienia, zapobieganie i ograniczanie wykluczenia społecznego oraz aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich (<i>Cel szczegółowy 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich</i>) <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu, w tym wspieranie różnorodnych form samopomocy (<i>Cel szczegółowy - Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne</i>) <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - niwelowanie i przeciwdziałanie różnorodnym formom wykluczenia społecznego (<i>kierunek 6.3 Poprawa bezpieczeństwa społecznego integrująca polityka społeczna</i>) <p>Zgodnie z celami Umowy Partnerstwa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kompleksowa rewitalizacja społeczna, fizyczna, gospodarcza, środowiskowa i przestrzenna – kwestie społeczne powinny obejmować działania na rzecz aktywizacji środowisk młodzieżowych, kobiet, osób 50+, niepełnosprawnych, osób zagrożonych wykluczeniem (<i>cel Zmniejszenie poziomu ubóstwa</i>). <p>Zgodnie z Konkluzjami Rady z dnia 27 listopada 2009 r. w sprawie promowania pokolenia kreatywnego: rozwijanie kreatywności i innowacyjności dzieci i młodzieży dzięki ekspresji kulturowej i dostępowi do kultury:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nabywanie kompetencji i umiejętności, które mają istotne znaczenie dla włączenia społecznego, budowania postawy aktywnego obywatela i zwiększenia szans na zatrudnienie m.in. poprzez zapewnienie dostępu do rozmaitych form ekspresji kulturalnej, działań artystycznych i dzieł sztuki oraz kontakt z nimi.
<p>10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie</p>	<p>10.1 Zapobieganie i ograniczanie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz promowanie dostępu do wysokiej jakości edukacji</p>	<p>Zgodnie z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju w zakresie poprawy dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki, w ramach kierunków interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie powszechnie dostępnej oferty wczesnej edukacji i opieki wysokiej jakości, nastawionej na wspomaganie rodziców wychowujących dzieci w wieku 0–5 lat • Podnoszenie jakości edukacji poprzez zorientowanie na efekty uczenia się, w szczególności w zakresie kluczowych kompetencji, a także personalizację nauczania oraz ewaluację pracy szkół i placówek • Poprawa jakości i efektywności kształcenia i szkolenia zawodowego na wszystkich poziomach, połączona ze zwiększeniem jego atrakcyjności poprzez silniejsze powiązanie z rynkiem pracy • Upowszechnianie uczenia się dorosłych, przede wszystkim w

		<p>trybie pozaformalnym oraz w miejscu pracy oraz zapewnienie skutecznego mechanizmu łączącego finansowanie tej formy uczenia ze środków prywatnych i publicznych</p> <p>Zgodnie ze Strategią Rozwoju Kraju do 2020, w zakresie celu rozwój kapitału ludzkiego i priorytetowym kierunkiem interwencji: poprawa jakości kapitału ludzkiego.</p> <p>Zgodnie z celami Krajowej strategii rozwoju regionalnego 2010—2020: regiony, miasta, obszary wiejskie, w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zwiększenia dostępności edukacji przedszkolnej oraz zwiększenie efektywności nauczania na poziomach podstawowym i średnim <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego w zakresie podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli i wskazanych tam interwencji takich jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa dostępności i jakości wczesnej edukacji • Rozwijanie dodatkowych zajęć edukacyjnych uzupełniających edukację szkolną, rozwijających zainteresowania i uzdolnienia uczniów oraz wspomagających rodziców w wychowaniu. • Poprawa jakości kształcenia i szkolenia na wszystkich poziomach oraz rozwój kreatywności i innowacyjności osób uczących się <p>Zgodnie z celami Strategii Województwa Małopolskiego w zakresie kluczowych działań dot. rozwoju kapitału intelektualnego, m.in. wdrożenia mechanizmów odkrywania, kształtowania i wspierania talentów.</p> <p>Zgodnie ze Stanowiskiem służb komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020, w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększania szans dzieci ze środowisk znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na nadrobienie zaległości w umiejętnościach społecznych i uczenia się, tak aby miały one równy start z innymi uczniami w szkole. • Wsparcia inwestycji w infrastrukturę przedszkolną na obszarach słabiej rozwiniętych oraz na obszarach miejskich, gdzie liczba placówek przedszkolnych jest niewystarczająca. <p>Zgodnie z Umową Partnerstwa w zakresie celu szczegółowego: lepsze kompetencje kadr gospodarki poprzez wsparcie poprawy jakości kształcenia oraz lepszego dostępu do wysokiej jakości i stabilnych usług edukacyjnych.</p> <p>Zgodnie z celem Europejskiej Strategii w Sprawie Niepełnosprawności 2010 – 2020 dotyczącym zwiększenia możliwości osób niepełnosprawnych, tak aby mogły one w pełni korzystać ze swoich praw i uczestniczyć w życiu społecznym oraz w europejskiej gospodarce.</p>
	<p>10.3 Poprawa dostępności do kształcenia ustawicznego, doskonalenia umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz zwiększanie dostosowania systemów edukacji i szkolenia do potrzeb rynku pracy (w tym podnoszenie jakości szkolnictwa zawodowego oraz rozwój kształcenia opartego na praktyce zawodowej)</p>	<p>Zgodnie z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju w zakresie poprawy dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienia konkurencyjności nauki, w ramach kierunków interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości i efektywności kształcenia i szkolenia zawodowego na wszystkich poziomach, połączona ze zwiększeniem jego atrakcyjności poprzez silniejsze powiązanie z rynkiem pracy • Upowszechnianie uczenia się dorosłych, przede wszystkim w trybie pozaformalnym oraz w miejscu pracy oraz zapewnienie skutecznego mechanizmu łączącego finansowanie tej formy uczenia ze środków prywatnych i publicznych

		<p>Zgodnie ze Strategią Rozwoju Kraju do 2020, w zakresie celu rozwój kapitału ludzkiego i priorytetowym kierunkiem interwencji: poprawa jakości kapitału ludzkiego.</p> <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego, w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zwiększenia stopnia zaangażowania ze strony pracodawców w proces kształcenia zawodowego oraz poprawy stopnia popularności system kształcenia zawodowego • podniesienia poziom kompetencji i kwalifikacji osób dorosłych. • Niewystarczające upowszechnienie i efektywność form uczenia się dorosłych oraz niedocenywanie uczenia się w pracy i uczenia się praktycznego, jako podstawy dla nowoczesnego systemu uczenia się dorosłych, co powoduje trudności w dostosowywaniu się pracowników do ciągle zmieniających się wyzwań rynku pracy. • Lepszego dopasowanie kształcenia i szkolenia zawodowego na wszystkich poziomach do potrzeb gospodarczych i społecznych oraz wymagań rynku pracy <p>Zgodnie z celami Krajowej strategii rozwoju regionalnego 2010 - 2020: regiony, miasta, obszary wiejskie w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwoju szkolnictwa zawodowego oraz uczenia się dorosłych, • nacisku na uczenie się, zarówno w ujęciu formalnym jak i pozaformalnym <p>Zgodnie z celami Strategii Województwa Małopolskiego w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kluczowych działań dot. rozwoju kapitału intelektualnego, m.in. kształtowania i promocji postaw związanych z uczeniem się przez całe życie oraz korzystaniem z kształcenia ustawicznego • kluczowych działań dot. rozwoju kształcenia zawodowego i wspierania zatrudnienia <p>Zgodnie ze Stanowiskiem służb komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014-2020, w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koncentracji na poprawie jakości edukacji zwłaszcza w odniesieniu do kształcenia zawodowego i szkolnictwa wyższego • Zwiększaniu liczby staży • Upowszechniania szkoleń praktycznych • Zwiększenia udziału osób o niskich kwalifikacjach oraz osób starszych w programach uczenia się przez całe życie • Przewycięzania barier, które skutkują niedopasowaniem rezultatów kształcenia do potrzeb rynku pracy <p>Zgodnie z Zaleceniami rady w sprawie krajowego programu reform Polski z 2013 r., w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przyjęcia projektu strategii na rzecz uczenia się przez całe życie i zwiększenia odsetka osób dorosłych angażujących się w uczenie się przez całe życie • zwiększenia dostępności przyuczania do zawodu oraz uczenia się poprzez praktykę w celu zacieśnienia współpracy między szkołami a pracodawcami oraz poprawy jakości nauczania. <p>Zgodnie z Umową partnerstwa w zakresie przyczyniania się do osiągnięcia celu szczegółowego: lepsze kompetencje kadr gospodarki poprzez wsparcie zwiększenia powiązania systemu edukacji i umiejętności osób z potrzebami rynku pracy</p>
--	--	--

		Zgodnie z celem Europejskiej Strategii w Sprawie Niepełnosprawności 2010 – 2020 dotyczącym zwiększenia możliwości osób niepełnosprawnych, tak aby mogły one w pełni korzystać ze swoich praw i uczestniczyć w życiu społecznym oraz w europejskiej gospodarce.
--	--	---

ROZKŁAD ŚRODKÓW FINANSOWYCH

Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu

Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe Priorytetów inwestycyjnych	Wsk. rezultatu odpowiadające poszczególnym celom szczegółowym	Fundusz	Wsparcie UE (EUR)	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu (w podziale na fundusze)
1. Warunki dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy	1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1.1 Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i podnoszenie zdolności do tworzenia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności leżących w interesie Europy	Wzmocnienie potencjału jednostek naukowych w zakresie zdolności do prowadzenia wysokiej jakości badań i prac badawczo-rozwojowych w obszarach specjalizacji regionalnej oraz promowanie kompetencji w zakresie nauki i innowacji	Nakłady sektora rządowego i szkolnictwa wyższego na działalność B+R w relacji do PKB	EFRR	110 mln	3,83%
1. Warunki dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy	1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1.2 Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych i aplikacji z dziedziny usług publicznych, tworzenie sieci, pobudzanie popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację; wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu	Wzrost nakładów prywatnych na działalność badawczo-rozwojową, poprzez wdrożenie mechanizmów zwiększających aktywność innowacyjną przedsiębiorstw w ramach działalności realizowanej samodzielnie oraz we współpracy z proinnowacyjnym otoczeniem biznesu	Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB	EFRR	190 mln	6,61%

Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe Priorytetów inwestycyjnych	Wsk. rezultatu odpowiadające poszczególnym celom szczegółowym	Fundusz	Wsparcie UE (EUR)	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu (w podziale na fundusze)
2. Cyfrowa Małopolska	2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych	2.3 Wzmacnianie zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia	Wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych do zwiększenia zakresu danych dostępnych w postaci cyfrowej oraz usprawnienia procesów wewnętrznych i sposobu świadczenia usług publicznych	Odsetek urzędów udostępniających usługi elektroniczne	EFRR	140 mln	4,87%

Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe Priorytetów inwestycyjnych	Wsk. rezultatu odpowiadające poszczególnym celom szczegółowym	Fundusz	Wsparcie UE (EUR)	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu (w podziale na fundusze)
3. Aktywna gospodarczo Małopolska	3. Podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)	3.1 Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm	Tworzenie warunków zwiększających atrakcyjność inwestycyjną regionu oraz kreowanie postaw przedsiębiorczych	Napływ niepublicznych inwestorów polskich i zagranicznych do stworzonych terenów inwestycyjnych (SAG)	EFRR	130 mln	4,52%
3. Aktywna gospodarczo Małopolska	3. Podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)	3.2 Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu internacjonalizacji	Zwiększenie rozpoznawalności Małopolski jako marki gospodarczej i turystycznej oraz zwiększenie aktywności międzynarodowej małopolskich MŚP	Zwiększenie rozpoznawalności małopolskiej marki gospodarczej i turystycznej	EFRR	50 mln	1,74%
3. Aktywna gospodarczo Małopolska	3. Podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)	3.3 Wspieranie tworzenia i rozszerzenia możliwości rozwoju zaawansowanych produktów i usług	Wzmacnianie konkurencyjności sektora małopolskich MŚP	Nakłady przedsiębiorstw sektora MŚP na działalność innowacyjną w relacji do całości nakładów inwestycyjnych (z wyłączeniem nakładów na B+R)	EFRR	110 mln	3,83%

Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe Priorytetów inwestycyjnych	Wsk. rezultatu odpowiadające poszczególnym celom szczegółowym	Fundusz	Wsparcie UE (EUR)	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu (w podziale na fundusze)
4. Regionalna polityka energetyczna przyjazna środowisku	4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.1 Promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii	Zwiększenie produkcji i wykorzystania rozproszonych odnawialnych źródeł energii i równoczesne dostosowanie sieci dystrybucyjnych do rozwijającego się rynku odnawialnych źródeł energii.	Zużycie energii pierwotnej Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto Emisja gazów cieplarnianych Emisja pyłów (PM10)	EFRR	80 mln	2,78%
4. Regionalna polityka energetyczna przyjazna środowisku	4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.2 Promowanie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii przez przedsiębiorstwa	Zwiększenie efektywności energetycznej, poprzez ograniczenie strat oraz zużycia energii, ciepła i wody w przedsiębiorstwach (MŚP).	Zużycie energii pierwotnej Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto Emisja gazów cieplarnianych Emisja pyłów (PM10)	EFRR	-	Realizowany w ramach PI 4.1 i 4.3
4. Regionalna polityka energetyczna przyjazna środowisku	4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.3 Wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturach publicznych i sektorze mieszkaniowym	Zwiększenie efektywności energetycznej oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym.	Zużycie energii pierwotnej Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto Emisja gazów cieplarnianych Emisja pyłów (PM10)	EFRR	70 mln	2,43%
4. Regionalna polityka energetyczna przyjazna środowisku	4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.5 Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowanie odpowiednich działań adaptacyjnych i	Poprawa jakości powietrza poprzez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń oraz gazów cieplarnianych do powietrza pochodzących z indywidualnego ogrzewania mieszkań, procesów przemysłowych i energetyki. Stworzenie	Zużycie energii pierwotnej Emisja gazów cieplarnianych Emisja pyłów (PM10) Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych [CO ₂]	EFRR	200 mln	6,96%

		mitigacyjnych	warunków dla budowy sprawnych, przyjaznych dla podróży, ekologicznych i zintegrowanych systemów transportu miejskiego w regionie				
4. Regionalna polityka energetyczna przyjazna środowisku	4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.7 Promowanie wysokosprawnej kogeneracji energii cieplnej i elektrycznej w oparciu o popyt na użytkowaną energię ciepłą	Zwiększenie efektywności energetycznej, wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz redukcji emisji CO ₂ .	Zużycie energii pierwotnej Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto Emisja gazów cieplarnianych Emisja pyłów (PM10)	EFRR	-	Realizowany w ramach PI 4.1

Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe Priorytetów inwestycyjnych	Wsk. rezultatu odpowiadające poszczególnym celom szczegółowym	Fundusz	Wsparcie UE (EUR)	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu (w podziale na fundusze)
5. Ochrona środowiska naturalnego	5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem	5.2 Promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi	Wzmocnienie stanu bezpieczeństwa ekologicznego regionu z zachowaniem zasad równowagi pomiędzy poprawą stanu środowiska, racjonalnym użytkowaniem zasobów naturalnych oraz minimalizowaniem niekorzystnych oddziaływań na środowisko i jego zasoby.	Pojemność obiektów małej retencji	EFRR	36 mln	1,25%
5. Ochrona środowiska naturalnego	6. Ochrona środowiska i promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	6.1. Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze odpadów w celu spełnienia wymogów dorobku prawnego Unii dotyczącego środowiska	Zapobieganie powstawaniu odpadów, przygotowanie do ponownego ich użycia oraz intensyfikacja odzysku odpadów, a tym samym ograniczenie ich ilości na składowiskach.	Udział odpadów komunalnych niepodlegających składowaniu w ogólnej masie odpadów komunalnych	EFRR	25 mln	0,87%
5. Ochrona środowiska naturalnego	6. Ochrona środowiska i promowanie efektywnego gospodarowania	6.2. Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze wodnym	Ochrona zasobów wodnych poprzez ograniczenie zanieczyszczeń przedostających się	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	EFRR	86 mln	2,99%

	zasobami	w celu spełnienia wymogów dorobku prawnego Unii dotyczącego środowiska	do wód podziemnych, powierzchniowych, gleb oraz działania na rzecz poprawy jakości wód.				
--	----------	--	---	--	--	--	--

Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe Priorytetów inwestycyjnych	Wsk. rezultatu odpowiadające poszczególnym celom szczegółowym	Fundusz	Wsparcie UE (EUR)	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu (w podziale na fundusze)
6. Dziedzictwo regionalne	6. Ochrona środowiska i promowanie efektywnego gospodarowania zasobami.	6.3. Ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego	Zachowanie dziedzictwa kulturowego i włączenie go w obieg gospodarczy, społeczny i kulturowy poprzez twórcze wykorzystywanie jego zasobów.	Korzystający z noclegów w turystycznych obiektach zakwaterowania zbiorowego	EFRR	45 mln	1,56%
6. Dziedzictwo regionalne	6. Ochrona środowiska i promowanie efektywnego gospodarowania zasobami.	6.4. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu natura 2000 oraz zielonej infrastruktury	Zachowanie wysokiej jakości przyrodniczej i walorów krajobrazu oraz zapobieganie degradacji środowiska naturalnego, przy jednoczesnym zrównoważonym wykorzystaniu tych zasobów dla rozwoju społeczno-gospodarczego.	Parki krajobrazowe objęte planami ochrony	EFRR	55 mln	1,91%
6. Dziedzictwo regionalne	6. Ochrona środowiska i promowanie efektywnego gospodarowania zasobami.	6.5. Działania mające na celu poprawę środowiska miejskiego, w tym rekultywacja terenów przemysłowych i redukcja zanieczyszczenia powietrza.	Podniesienie atrakcyjności miast poprzez zagospodarowanie oraz nadanie nowych funkcji zdegradowanym i odizolowanym terenom.	Liczba osób korzystających z nowej otwartej przestrzeni na obszarach miejskich	EFRR	5 mln	0,17%

Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe Priorytetów inwestycyjnych	Wsk. rezultatu odpowiadające poszczególnym celom szczegółowym	Fundusz	Wsparcie UE (EUR)	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu (w podziale na fundusze)
7. Nowoczesna infrastruktura transportowa dla rozwoju społeczno-gospodarczego	7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych	7.2 Zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T	Tworzenie warunków dla budowy sprawnego układu drogowego o znaczeniu regionalnym i subregionalnym, uwzględniając przy tym jego powiązania z siecią istniejących	Wskaźnik dostępności drogowej subregionów Małopolski / miast subregionalnych (na bazie wskaźnika WMDT)	EFRR	295,5 mln	10,28%

			oraz planowanych dróg krajowych, w tym w szczególności z siecią TEN-T, sprzyjających procesom rozwojowym, a także poprawie dostępności przestrzennej ośrodków pracy, edukacji oraz usług społecznych				
7. Nowoczesna infrastruktura transportowa dla rozwoju społeczno-gospodarczego	7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych	7.3 Rozwój przyjaznych dla środowiska, w tym „cichych” i niskoemisyjnych systemów transportu, włączając transport śródlądowy, morski, porty i połączenia multimodalne i infrastrukturę lotniskową w celu promowania zrównoważonej regionalnej i lokalnej mobilności	Rozwój przyjaznych dla środowiska, w tym „cichych” i niskoemisyjnych systemów transportu, włączając transport śródlądowy, morski, porty i połączenia multimodalne i infrastrukturę lotniskową w celu promowania zrównoważonej regionalnej i lokalnej mobilności	Dostępność transportu lotniczego w Małopolsce	EFRR	10 mln	0,35%
7. Nowoczesna infrastruktura transportowa dla rozwoju społeczno-gospodarczego	7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych	7.4 Rozwój przyjaznych dla środowiska, w tym „cichych” i niskoemisyjnych systemów transportu, włączając transport śródlądowy, morski, porty i połączenia multimodalne i infrastrukturę lotniskową w celu promowania zrównoważonej regionalnej i lokalnej mobilności	Rozwój i rehabilitacja kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego	Przewozy pasażerów komunikacją regionalną - transport kolejowy	EFRR	100 mln	3,48%

Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe Priorytetów inwestycyjnych	Wsk. rezultatu odpowiadające poszczególnym celom szczegółowym	Fundusz	Wsparcie UE (EUR)	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu (w podziale na fundusze)
8. Otwarty rynek pracy	8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	8.5 Zapewnienie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	Zapewnienie warunków do aktywizacji zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy w tym w szczególności: osób powyżej 50 r.ż., osób młodych w wieku 25-30, kobiet.	Liczba osób posiadających zatrudnienie 6 miesięcy po opuszczeniu programu (w tym samozatrudnieni)	EFS	122 mln	4,24%
8. Otwarty rynek pracy	8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	8.7 Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy	Stworzenie warunków sprzyjających powstawaniu nowych i trwałych miejsc pracy w regionie, szczególnie poprzez zapewnienie dostępności do doradztwa i kapitału zewnętrznego dla osób pragnących założyć własną działalność gospodarczą.	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 m-cy po uzyskaniu wsparcia finansowego.	EFS	55 mln	1,91%
8. Otwarty rynek pracy	8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	8.9 Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	1 Dostosowanie kwalifikacji kadr do potrzeb regionalnej gospodarki 2. Zapobieganie wzrostowi bezrobocia w regionie poprzez realizację wsparcia dla pracodawców przechodzących procesy modernizacyjne i adaptacyjne oraz wsparcia dla pracowników, którzy odczuwają skutki zachodzących zmian organizacyjnych.	1. Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu 2. Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie w dotychczasowym miejscu pracy	EFS	45 mln	1,56%

8. Otwarty rynek pracy	8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	8.8 Równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego	Umożliwienie powrotu lub wejścia na rynek pracy osobom, które w nim nie uczestniczą ze względu na pełnienie funkcji opiekuńczych.	Liczba osób posiadających zatrudnienie 6 miesięcy po opuszczeniu programu (w tym samozatrudnieni)	EFS	20 mln	0,70%
8. Otwarty rynek pracy	8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	8.10 Aktywne i zdrowe starzenie się	Poprawa dostępu do usług profilaktyki, diagnostyki i rehabilitacji dla osób dorosłych oraz umożliwienie zachowania aktywności zawodowej szczególnie osób (pracujących i pozostających bez zatrudnienia), wśród których ryzyko jej zaprzestania z przyczyn zdrowotnych jest wysokie.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	EFS	20 mln	0,70%

Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe Priorytetów inwestycyjnych	Wsk. rezultatu odpowiadające poszczególnym celom szczegółowym	Fundusz	Wsparcie UE (EUR)	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu (w podziale na fundusze)
9. Region spójny społecznie	9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9.4 Aktywna integracja ze szczególnym uwzględnieniem poprawy zatrudnialności	Zapewnienie warunków dla wzrostu aktywności społecznej i zawodowej osób będących w szczególnie trudnej sytuacji społeczno-zawodowej	Liczba osób nieaktywnych zawodowo, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	EFS	90 mln	3,13%
9. Region spójny społecznie	9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9.7 Ułatwienie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym	Zwiększenie dostępności i jakości usług społecznych i zdrowotnych w regionie		EFS	111 mln	3,86%
9. Region spójny społecznie	9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9.8 Wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych	Zwiększenie aktywności społeczności lokalnych w oparciu o inicjatywy ekonomii społecznej	Liczba utworzonych podmiotów ekonomii społecznej Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	EFS	12 mln	0,42%

9. Region spójny społecznie	9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9.1 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych	Zwiększenie dostępności i jakości usług społecznych i zdrowotnych w regionie	Oczekiwana liczba osób korzystających z ulepszonych usług opieki zdrowotnej	EFRR	111 mln	3,86%
------------------------------------	--	--	--	---	------	---------	-------

Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe Priorytetów inwestycyjnych	Wsk. rezultatu odpowiadające poszczególnym celom szczegółowym	Fundusz	Wsparcie UE (EUR)	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu (w podziale na fundusze)
10. Wiedza i kompetencje mieszkańców	10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	10.1 Zapobieganie i ograniczanie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz promowanie dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, podstawowej i ponadpodstawowej	tworzenie warunków do podniesienia dostępności i jakości edukacji przedszkolnej oraz edukacji w szkołach prowadzących kształcenie ogólne	Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK	EFS	75 mln	2,61%
10. Wiedza i kompetencje mieszkańców	10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	10.3 Poprawa dostępności do kształcenia ustawicznego, doskonalenia umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz zwiększanie dostosowania systemów edukacji i szkolenia do potrzeb rynku pracy (w tym podnoszenie jakości szkolnictwa zawodowego oraz rozwój kształcenia opartego na praktyce zawodowej)	tworzenie w regionie warunków do podniesienia jakości szkolnictwa zawodowego oraz zwiększenie udziału osób dorosłych z regionu w edukacji całożyciowej.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (C) [osoby]	EFS	95 mln	3,30%

Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe Priorytetów inwestycyjnych	Wsk. rezultatu odpowiadające poszczególnym celom szczegółowym	Fundusz	Wsparcie UE (EUR)	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu (w podziale na fundusze)
11.Rewitalizacja przestrzeni regionalnej	9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9.2. Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich.	Odnowa oraz zrównoważony rozwój miast, uzdrowisk oraz obszarów wiejskich poprzez przywrócenie utraconych lub nadanie nowych funkcji obszarom wymagającym rewitalizacji.	Saldo migracji gminnych na pobyt stały na 1000 mieszkańców	EFRR	225 mln	7,82%
11.Rewitalizacja przestrzeni regionalnej	9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9. 9. Lokalne strategie rozwoju realizowane przez społeczność	Wzmocnienie rozwoju lokalnego sprzyjającego włączeniu społecznemu	Liczba osób nieaktywnych zawodowo, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	EFS	55 mln	1,91%

Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe Priorytetów inwestycyjnych	Wsk. rezultatu odpowiadające poszczególnym celom szczegółowym	Fundusz	Wsparcie UE (EUR)	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu (w podziale na fundusze)
12.Pomoc techniczna (EFS)	-	-	-	-	EFS	102 mln	3,55%

2. OPIS OSI PRIORYTETOWYCH

2.1. OŚ PRIORYTETOWA 1. WARUNKI DLA ROZWOJU GOSPODARKI OPARTEJ NA WIEDZY

Wyzwaniem dla Małopolski w najbliższych latach będzie skuteczne wdrożenie regionalnej strategii na rzecz zmiany gospodarczej, opartej na inteligentnej specjalizacji. Głównym założeniem tej strategii będzie ukierunkowanie interwencji na obszary o największym potencjale rozwoju, decydujące dla budowania pozycji konkurencyjnej regionu. Efektywna realizacja strategii inteligentnej specjalizacji wymaga systemu wzmacniającego innowacyjność przedsiębiorstw, sprzyjającego rozwijaniu współpracy z sektorem nauki oraz profesjonalizacji otoczenia biznesu. Mając na uwadze powyższe, **głównym celem osi priorytetowej jest wzrost innowacyjności gospodarki regionalnej, wyrażający się zwiększeniem nakładów na działalność badawczo-rozwojową, a także wzmocnieniem działań stymulujących komercjalizację wiedzy oraz popyt na innowacje w sektorze przedsiębiorstw.**

Powiązanie osi priorytetowej z CT, PI i funduszami

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1.1. udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i podnoszenie zdolności do tworzenia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności leżących w interesie Europy	EFRR
	1.2. promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych i aplikacji z dziedziny usług publicznych, tworzenie sieci, pobudzanie popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację; wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu	EFRR

W ramach osi priorytetowej planowane są następujące obszary wsparcia:

➔ **Cel tematyczny 1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji**
Priorytet inwestycyjny 1.1 Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i podnoszenie zdolności do tworzenia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności leżących w interesie Europy

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest **wzmocnienie potencjału jednostek naukowych w zakresie zdolności do prowadzenia wysokiej jakości badań i prac badawczo-rozwojowych w obszarach specjalizacji regionalnej oraz promowanie kompetencji w zakresie nauki i innowacji.**

Wskaźniki rezultatu strategicznego

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Nakłady sektora rządowego i szkolnictwa wyższego na działalność B+R w relacji do PKB	%	slabiej rozwinięte	0,69	2009	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	GUS	corocznie

W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą w szczególności dwie grupy operacji:

- wsparcie jednostek naukowych w zakresie działalności badawczo-rozwojowej w obszarach specjalizacji regionalnej,
- utworzenie regionalnego centrum popularyzowania nauki i innowacji.

W obszarze dotyczącym wsparcia jednostek naukowych w zakresie działalności badawczo-rozwojowej realizowane będą wyłącznie przedsięwzięcia wynikające z regionalnej strategii inteligentnej specjalizacji. Wsparciem objęte zostaną przedsięwzięcia dotyczące w szczególności rozwijania infrastruktury badawczo-rozwojowej w jednostkach naukowych, niezbędnej do uruchomienia lub rozszerzenia zakresu prowadzonych badań, a także komercjalizacji ich wyników.

W tej grupie operacji wsparciem objęte zostaną wybrane przedsięwzięcia, wynikające z regionalnej strategii inteligentnej specjalizacji, uwzględniające mechanizm efektywnej komercjalizacji lub współfinansowanie ze środków prywatnych. Realizowane projekty nie będą powielać istniejących zasobów, ale uzupełniać wcześniej wytworzoną infrastrukturę naukowo-badawczą. Przedsięwzięcia z zakresu infrastruktury badawczo-rozwojowej służyć będą zdefiniowanej agendzie badawczej, dla realizacji której niezbędne jest uzupełnienie istniejącej infrastruktury. Wyłączone ze wsparcia będą inwestycje w infrastrukturę dydaktyczną szkół wyższych.

Ponadto w ramach priorytetu inwestycyjnego wsparciem objęte zostanie przedsięwzięcie dotyczące utworzenia regionalnego centrum popularyzowania nauki i innowacji. Mając na uwadze wysoki potencjał sektora nauki w Małopolsce planowane jest wykreowanie instytucji, prowadzącej w sposób systemowy działalność o charakterze poznawczo-rozwojowym i promocyjnym, szczególnie w zakresie tych dziedzin nauki, które wpisują się w obszary inteligentnej specjalizacji regionu.

Interwencja wspierająca rozwój potencjału B+R sektora nauki przyczyni się do realizacji celu szczegółowego priorytetu inwestycyjnego poprzez wzmocnienie potencjału wybranych jednostek naukowych w zakresie zdolności do prowadzenia wysokiej jakości badań i prac badawczo-rozwojowych w obszarach specjalizacji regionalnej. Rezultatem interwencji będzie wzmocnienie pozycji i konsolidacja potencjału wspartych jednostek naukowych – w krajowej i europejskiej przestrzeni badawczej, poprawa warunków dla działalności badawczej, rozwijanie kompetencji kadr oraz wzmocnienie transferu nowej wiedzy do gospodarki w celu jej praktycznego zastosowania. Interwencja w ramach priorytetu inwestycyjnego przyczyni się także do realizacji celu szczegółowego priorytetu inwestycyjnego poprzez promowanie kompetencji w zakresie nauki i innowacji. Rezultatem interwencji w tym zakresie będzie popularyzowanie nauki i innowacji wśród społeczeństwa oraz promowanie potencjału naukowego regionu.

W ramach realizowanych działań inwestycyjnych możliwe będzie uzupełniające wsparcie dla rozwijania kompetencji kadr. W tym zakresie przewiduje się zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego (cross-financing).

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

Potencjalne grupy beneficjentów:

1. jednostki naukowe, szkoły wyższe
2. konsorcja jednostek naukowych
3. konsorcja jednostek naukowych i przedsiębiorców
4. jednostki samorządu terytorialnego oraz jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną

Głównymi grupami docelowymi interwencji w ramach priorytetu inwestycyjnego są: przedsiębiorcy, zespoły naukowo-badawcze, pracownicy naukowci, doktoranci, studenci, a w zakresie działań związanych z popularyzowaniem nauki i innowacji – również mieszkańcy województwa, w tym szczególnie dzieci i młodzież.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem objęte zostaną interwencje o zasięgu i znaczeniu regionalnym. Inwestycje skoncentrowane będą głównie na terenie Miasta Krakowa – przyczyniając się tym samym do realizacji zintegrowanego podejścia terytorialnego w zakresie wspierania obszaru strategicznej interwencji państwa, jakim jest Krakowski Obszar Funkcjonalny, tj. miasto wojewódzkie wraz z obszarem funkcjonalnym.

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie **trybu pozakonkursowego, w formule projektów strategicznych**. W obszarze dotyczącym wsparcia jednostek naukowych w zakresie działalności badawczo-rozwojowej, interwencja dotyczyć będzie wyłącznie przedsięwzięć ujętych w kontrakcie terytorialnym, w konsekwencji uzgodnienia pomiędzy Instytucją Zarządzającą, Ministerstwem Rozwoju Regionalnego oraz Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Zastosowanie tego trybu uzasadnione jest w szczególności ze względu na:

- a) przedmiot wsparcia, który stanowi obszar szczególnie ważny ze względu na jego strategiczne znaczenie dla realizacji programu operacyjnego, a także powiązanie z celami *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020* oraz *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Małopolskiego na lata 2013-2020*,
- b) fakt, iż dotyczy on projektów o znacznej skali i sile oddziaływania, bezpośrednio odpowiadających na potrzeby mieszkańców regionu oraz wpływających na zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej regionu i na jakość życia w regionie,
- c) przewidywaną liczbę planowanych przedsięwzięć wymagających znacznych nakładów inwestycyjnych,
- d) komplementarność z przedsięwzięciami już realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, przez co tworzące warunki dla zwielokrotnienia oczekiwanych efektów (w tym efektów synergii).

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Na obecnym etapie prac w ramach priorytetu inwestycyjnego nie zidentyfikowano projektów dużych, przyczyniających się do osiągnięcia celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba jednostek naukowych objętych wsparciem w zakresie inwestycji w infrastrukturę B+R	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	5	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
2.	Liczba wspartych instytucji popularyzujących naukę i innowacje	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	1	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

➡ Cel tematyczny 1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji

Priorytet inwestycyjny 1.2 Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych i aplikacji z dziedziny usług publicznych, tworzenie sieci, pobudzanie popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację; wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest **wzrost nakładów prywatnych na działalność badawczo-rozwojową, poprzez wdrożenie mechanizmów zwiększających aktywność innowacyjną przedsiębiorstw w ramach działalności realizowanej samodzielnie oraz we współpracy z proinnowacyjnym otoczeniem biznesu.**

Wskaźniki rezultatu strategicznego

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB	%	słabiej rozwinięte	0,21	2010	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	GUS	corocznie

W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą w szczególności trzy grupy operacji:

- bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw w obszarze działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej,
- wsparcie w formie bonów na innowacje skierowanych do mikro i małych przedsiębiorstw, z przeznaczeniem na projekty o małej skali, ukierunkowane na zwiększenie aktywności innowacyjnej oraz współpracę z organizacjami badawczymi,
- wsparcie ośrodków innowacji typu parki technologiczne, inkubatory technologiczne, centra transferu technologii, w zakresie rozwoju infrastruktury oraz oferty specjalistycznych usług na rzecz przedsiębiorstw, zgodnie z regionalną strategią inteligentnej specjalizacji.

W zakresie dotyczącym bezpośredniego wsparcia inwestycji przedsiębiorstw, interwencja skierowana będzie do przedsiębiorców rozpoczynających lub rozwijających działalność badawczo-rozwojową i innowacyjną. Wspierane będą przedsięwzięcia realizowane samodzielnie przez przedsiębiorców, a także we współpracy z innymi podmiotami, w szczególności z innymi przedsiębiorstwami lub jednostkami naukowymi. Interwencja ukierunkowana zostanie przede wszystkim na wsparcie:

- badań oraz prac badawczo-rozwojowych, w tym badań stosowanych, badań przemysłowych oraz eksperymentalnych prac rozwojowych, prowadzących do opracowania nowych lub istotnie ulepszonych rozwiązań, z uwzględnieniem przygotowania prototypów doświadczalnych oraz wytworzeniem instalacji pilotażowych / demonstracyjnych; wsparcie w ramach tego schematu powinno zapewnić doprowadzenie danego rozwiązania do etapu gotowości do wdrożenia (komercjalizacji lub zastosowania w praktyce działalności danego przedsiębiorstwa);
- wdrożeń technologii, które nie zostały jeszcze skomercjalizowane i wykorzystane w praktyce, posiadających postać wyników prac badawczo-rozwojowych (opracowanych lub nabytych przez przedsiębiorcę) oraz uruchomienie na ich podstawie pierwszej produkcji i wprowadzenie na rynek; wsparcie w ramach tego schematu obejmować może również przeprowadzenie kolejnych etapów prac badawczo-rozwojowych, w celu rozwinięcia lub udoskonalenia danej technologii;
- tworzenia i rozwijania infrastruktury badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw, poprzez inwestycje w aparaturę, sprzęt i innego typu infrastrukturę niezbędną do rozwinięcia działalności innowacyjnej; wsparcie w ramach tego schematu powinno przyczyniać się do uruchamiania i rozszerzania działalności laboratoriów B+R oraz działów badawczo-rozwojowych, a także tworzenia i rozwijania centrów badawczo-rozwojowych w przedsiębiorstwach; wsparcie obejmować może również infrastrukturę służącą badaniu jakości wytwarzanych produktów.

W tej grupie operacji wdrożony zostanie także mechanizm zapewniający możliwość realizacji kompleksowego cyklu inwestycyjnego, od fazy badań, poprzez prace rozwojowe, aż do wdrożenia tj. wprowadzenia do praktycznego zastosowania danego rozwiązania w rynkowej działalności przedsiębiorstw.

W zakresie dotyczącym bonów na innowacje, wsparcie skierowane zostanie do mikro i małych przedsiębiorstw. Interwencją objęte zostaną projekty o małej skali, ukierunkowane głównie na zwiększenie aktywności innowacyjnej tej kategorii firm. Wsparcie przeznaczone zostanie na nabycie usługi, której wykonawcą jest organizacja badawcza. Zakres usług wspieranych w ramach instrumentu bon na innowacje obejmować będzie m.in. zakup wyników badań, wdrożenie własnych lub zakupionych wyników badań, zakup usługi polegającej na opracowaniu nowego lub udoskonaleniu istniejącego rozwiązania technologicznego (produktu lub usługi), wykonanie testów laboratoryjnych, wykonanie analiz przedwdrożeńowych, przeprowadzenie badań w zakresie optymalizacji produktu, zakup licencji, wsparcie doradcze w zakresie przejścia procedury ochrony patentowej, zakup usługi dotyczącej wzornictwa przemysłowego.

W ramach priorytetu inwestycyjnego interwencją objęte zostaną także wybrane ośrodki innowacji typu parki technologiczne, inkubatory technologiczne, centra transferu technologii, w zakresie rozwoju infrastruktury, a w ramach kompleksowych projektów także oferty specjalistycznych usług na rzecz innowacyjnych przedsiębiorstw w obszarach inteligentnej specjalizacji regionalnej. W tej grupie operacji wsparcie dotyczyć będzie przedsięwzięć realizowanych w bezpośredniej współpracy z przedsiębiorstwami lub tworzących warunki dla działalności innowacyjnych przedsiębiorstw.

W ramach realizacji działań inwestycyjnych możliwe będzie uzupełniające wsparcie dla rozwijania kompetencji kadr, szczególnie w zakresie podnoszenia kompetencji kadr B+R przedsiębiorstw oraz pracowników naukowych (w ramach projektów realizowanych we współpracy pomiędzy jednostkami naukowymi i przedsiębiorstwami). W tym zakresie przewiduje się zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego (cross-financing).

Interwencja realizowana w ramach priorytetu inwestycyjnego przyczyni się do realizacji celu szczegółowego priorytetu inwestycyjnego poprzez wdrożenie mechanizmów zwiększających aktywność przedsiębiorstw w prowadzeniu prac B+R i wdrażaniu rozwiązań o wysokim potencjale innowacyjnym. Rezultatem interwencji będzie w szczególności zwiększenie aplikacyjnego charakteru prowadzonych badań, rozszerzenie współpracy przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi, zwiększenie liczby wdrożeń wyników badań i prac B+R.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

Potencjalne grupy beneficjentów:

1. przedsiębiorcy i konsorcja przedsiębiorców
2. konsorcja przedsiębiorców i organizacji badawczych
3. klastry oraz inicjatywy klastrowe z wyraźnie określoną funkcją B+R+I
4. instytucje otoczenia biznesu, w tym organizacje badawcze oraz jednostki samorządu terytorialnego lub jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną oraz organizacje pozarządowe

Głównymi grupami docelowymi interwencji w ramach priorytetu inwestycyjnego są: przedsiębiorcy, organizacje badawcze, zespoły naukowo-badawcze, pracownicy naukowcy oraz pracownicy działów B+R w przedsiębiorstwach.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a inwestycje lokalizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie w przede wszystkim **konkursowej ścieżki wyboru**.

Wyjątkiem od tej reguły będzie zastosowanie trybu pozakonkursowego, w formule projektów strategicznych w odniesieniu do inwestycji w wybrane ośrodki innowacji typu parki technologiczne, inkubatory technologiczne, centra transferu technologii, zgodnie z regionalną strategią inteligentnej specjalizacji.

Zastosowanie tego trybu uzasadnione jest w szczególności ze względu na:

- a) przedmiot wsparcia, który stanowi obszar szczególnego zainteresowania ze względu na jego strategiczne znaczenie dla realizacji programu operacyjnego, a także powiązanie z celami *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020* oraz *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Małopolskiego na lata 2013-2020*,
- b) fakt, iż dotyczy on projektów o znacznej skali i sile oddziaływania, bezpośrednio odpowiadających na potrzeby mieszkańców regionu oraz wpływających na zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej regionu i na jakość życia w regionie,
- c) przewidywaną liczbę planowanych przedsięwzięć wymagających znacznych nakładów inwestycyjnych,
- d) komplementarność z przedsięwzięciami już realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, przez co tworzące warunki dla zwielokrotnienia oczekiwanych efektów (w tym efektów synergii).

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020* oraz *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Małopolskiego na lata 2013-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Kryteria wyboru projektów opracowane zostaną z uwzględnieniem w szczególności takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność oraz zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

W procesie wyboru projektów przewiduje się zastosowanie preferencji dla interwencji w obszarach specjalizacji regionalnej oraz przedsięwzięć realizowanych w ramach współpracy pomiędzy przedsiębiorstwem a jednostką naukową.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Na obecnym etapie prac nie zidentyfikowano projektów dużych, przyczyniających się do osiągnięcia celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI)	szt.	EFRR	slabiej rozwinięte	200 (dotacje) 3000 (bony)	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
2.	Liczba wspartych instytucji otoczenia biznesu – ośrodki innowacji	szt.	EFRR	slabiej rozwinięte	12	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Ramy wykonania osi priorytetowej

Pełna lista wskaźników wyznaczonych w ramach osi priorytetowej do oceny wykonania (wraz z kluczowymi etapami wdrażania w wymaganych przypadkach) zostanie wskazana na późniejszym etapie prac nad programem operacyjnym.

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
Liczba jednostek naukowych objętych wsparciem w zakresie inwestycji w infrastrukturę B+R	szt.	EFRR	slabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	5	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI)	szt.	EFRR	slabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	200 (dotacje) 3000 (bony)	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

➔ Kategorie interwencji planowane w osi priorytetowej

Indykatywny katalog kategorii interwencji planowanych do wykorzystania w ramach osi priorytetowej zawiera poniższa tabela.

Tabela X: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela X: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela X: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela X: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela X: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/EFS)	
kod	EUR	kod	EUR	Kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR
058	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	01	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	01	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	00	Nie dotyczy	01	300 mln
059	do uzupełnienia na dalszym etapie prac								
060	do uzupełnienia na dalszym etapie prac								
061	do uzupełnienia na dalszym etapie prac								
063	do uzupełnienia na dalszym etapie prac								
064	do uzupełnienia na dalszym etapie prac								
066	do uzupełnienia na dalszym etapie prac								
				05	do uzupełnienia na dalszym etapie prac				

Przyporządkowanie kategorii do poszczególnych wymiarów przeprowadzono w oparciu o założenie, że każdy z wymiarów porządkujących jest niezależny od pozostałych, co oznacza, że każdorazowo kwota alokowana na oś priorytetową przypisywana jest kategoriom interwencji przewidzianym w danym wymiarze.

➔ Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej dedykowanej pomocy technicznej.

2.2. OŚ PRIORYTETOWA 2. CYFROWA MAŁOPOLSKA

W ramach osi priorytetowej realizowana będzie interwencja spójna z celami polityki państwa w obszarze cyfryzacji i informatyzacji, której elementem jest dążenie do zapewnienia obywatelom, przedsiębiorcom i administracji publicznej dostępu do narzędzi użytecznych, bezpiecznych, prostych w stosowaniu, powszechnie dostępnych i neutralnych technologicznie. Kontynuowanie polityki cyfryzacji jest także warunkiem brzegowym efektywnej realizacji regionalnej strategii rozwoju w obszarze wzmocnienia innowacyjności i konkurencyjności gospodarczej oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Mając na uwadze powyższe, **głównym celem osi priorytetowej jest zwiększenie poziomu wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu poprawy dostępności zasobów oraz efektywnego świadczenia usług związanych z realizacją zadań publicznych.**

Powiązanie osi priorytetowej z CT, PI i funduszami

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych	2.3 Wzmacnianie zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia	EFRR

W ramach osi priorytetowej planowane są następujące obszary wsparcia:

<p>➔ Cel tematyczny 2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych</p> <p>Priorytet inwestycyjny 2.3 Wzmacnianie zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia</p>

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest **wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych do zwiększenia zakresu danych dostępnych w postaci cyfrowej oraz usprawnienia procesów wewnętrznych i sposobu świadczenia usług publicznych.**

Wskaźniki rezultatu strategicznego

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Odsetek urzędów udostępniających usługi elektroniczne	%	słabiej rozwinięte	38	2012	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	MAiC/ badanie	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą w szczególności dwie grupy operacji:

- rozwój i udostępnianie zasobów gromadzonych przez instytucje sektora publicznego;
- rozwój elektronicznej administracji oraz e-usług publicznych.

W obszarze dotyczącym rozwijania i udostępniania zasobów sektora publicznego, realizowane będą przedsięwzięcia służące zwiększeniu podaży zasobów sektora publicznego w postaci umożliwiającej ich ponowne wykorzystanie. Wsparciem objęte zostaną przede wszystkim projekty w obszarze danych gromadzonych przez instytucje sektora publicznego oraz zasobów kultury i dziedzictwa kulturowego. W tej grupie operacji realizowane będą w szczególności projekty związane z digitalizacją i udostępnianiem zasobów, tworzeniem i rozbudową repozytoriów cyfrowych, z uwzględnieniem budowy lub rozbudowy infrastruktury na potrzeby bezpiecznego przechowywania udostępnianych zasobów.

W grupie interwencji dotyczącej rozwijania elektronicznej administracji oraz e-usług publicznych, realizowane będą w szczególności operacje związane z:

- a) informatyzacją administracji samorządowej, w oparciu o standardy funkcjonowania cyfrowych urzędów, w szczególności poprzez upowszechnianie systemów elektronicznego zarządzania dokumentacją, a także działania z zakresu budowy, rozbudowy i modernizacji rejestrów publicznych, polityki bezpieczeństwa teleinformatycznego, interoperacyjności i integracji istniejących systemów,
- b) rozwijaniem regionalnych i ponadlokalnych systemów teleinformatycznych, zapewniających zwiększenie dostępności i poziomu dojrzałości usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną, w szczególności w takich obszarach jak ochrona zdrowia, edukacja, nauka, kultura, informacja przestrzenna, a także w innych obszarach realizacji zadań publicznych.

W tej grupie operacji wsparciem objęte zostaną przedsięwzięcia służące usprawnieniu funkcjonowania instytucji publicznych, a także zapewniające rozszerzenie zakresu usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną na rzecz obywateli i przedsiębiorców. Realizowane przedsięwzięcia służyć będą zwiększeniu interoperacyjności systemów informatycznych i rejestrów publicznych, zapewnieniu bezpieczeństwa przechowywanych danych oraz przygotowaniu ich do udostępnienia, przy uwzględnieniu potrzeby integracji systemów oraz wprowadzania jednolitych rozwiązań w skali całego regionu i zachowania kompatybilności z systemami na poziomie krajowym.

W ramach realizowanych działań inwestycyjnych możliwe będzie uzupełniające wsparcie dla rozwijania kompetencji kadr, w szczególności w zakresie niezbędnym do wdrożenia i obsługi realizowanych przedsięwzięć teleinformatycznych. W tym zakresie przewiduje się zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego (cross-financing).

Interwencja realizowana w ramach priorytetu inwestycyjnego przyczyni się do realizacji celu szczegółowego priorytetu inwestycyjnego poprzez zwiększenie zakresu danych dostępnych w postaci cyfrowej oraz usprawnienie procesów wewnętrznych (back-office) i zewnętrznych (front-office) w administracji. Rezultatem interwencji będzie zwiększenie podaży usług cyfrowych oraz poprawa dostępu do zasobów gromadzonych w sektorze publicznym, podniesienie jakości danych w rejestrach publicznych i zdolności rejestrów do wzajemnej wymiany danych, zwiększenie dostępności i poziomu dojrzałości usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną – w istotnych obszarach realizacji zadań publicznych, ucyfrowienie procesów wewnętrznych w administracji dla poprawy obsługi klienta zewnętrznego, a także optymalizacja wydatków na infrastrukturę teleinformatyczną w konsekwencji realizacji zintegrowanych i kompleksowych projektów w danej dziedzinie.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

Potencjalne grupy beneficjentów:

1. jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną
2. jednostki naukowe
3. instytucje kultury
4. podmioty lecznicze działające w publicznym systemie ochrony zdrowia
5. organizacje pozarządowe
6. kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych
7. administracja rządowa: w zakresie projektów o zasięgu regionalnym
8. przedsiębiorcy: w ramach projektów realizowanych w partnerstwie

Głównymi grupami docelowymi interwencji w ramach priorytetu inwestycyjnego są: mieszkańcy województwa małopolskiego, turyści i odwiedzający województwo, instytucje publiczne.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a inwestycje lokalizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie **zarówno konkursowej ścieżki wyboru, jak i trybu pozakonkursowego, w formule projektów strategicznych.**

Zastosowanie trybu pozakonkursowego uzasadnione jest w szczególności ze względu na:

- a) przedmiot wsparcia, który stanowi obszar szczególnie ważny ze względu na jego strategiczne znaczenie dla realizacji programu operacyjnego oraz silne powiązanie z celami *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*,
- b) fakt, iż dotyczy on projektów o znacznej skali i sile oddziaływania, bezpośrednio odpowiadających na potrzeby mieszkańców regionu oraz wpływających na zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej regionu i na jakość życia w regionie,
- c) beneficjenta, którym jest podmiot realizujący zadania publiczne, posiadający w przedmiotowym zakresie monopol kompetencyjny,
- d) przewidywaną liczbę planowanych przedsięwzięć wymagających znacznych nakładów inwestycyjnych,
- e) komplementarność z przedsięwzięciami już realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, przez co tworzące warunki dla zwielokrotnienia oczekiwanych efektów (w tym efektów synergii).

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie **ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący**, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Kryteria wyboru projektów opracowane zostaną z uwzględnieniem w szczególności takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność oraz zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego, na obecnym etapie prac zidentyfikowane zostało potencjalne zastosowanie projektów dużych, w zakresie dotyczącym budowy aktualnych rejestrów publicznych (geodezyjnych). Planowane przedsięwzięcie służy zwiększeniu zakresu i jakości świadczenia usług publicznych drogą elektroniczną poprzez zapewnienie administracji publicznej, obywatelom i przedsiębiorcom dostępu do aktualnych i kompletnych informacji o nieruchomościach gromadzonych w powiatowych rejestrach publicznych, w tym ewidencji gruntów i budynków, mapy zasadniczej i sieci uzbrojenia terenu. Realizacja interwencji w tym zakresie wpłynie na usuwanie barier w kontakcie obywatela i przedsiębiorcy z urzędem poprzez: uproszczenie procedur administracyjnych, usprawnienie i podniesienie efektywności wykonywania zadań i świadczenia usług, usprawnienie procesów decyzyjnych, zapewnienie zgodności pomiędzy dokumentami określającymi zasięg prawa własności a faktycznym stanem użytkowania, a także umożliwienie bezpośredniego dostępu do zintegrowanych baz danych oraz obniżenie kosztów ich pozyskiwania.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba urzędów, które usprawniły funkcjonowanie dzięki awansowi cyfrowemu	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	50	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
2.	Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w instytucjach publicznych	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	25	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
3	Pojemność zdigitalizowanych informacji sektora publicznego oraz zasobów publicznych	GB	EFRR	słabiej rozwinięte	2200	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

➤ Ramy wykonania osi priorytetowej

Pełna lista wskaźników wyznaczonych w ramach osi priorytetowej do oceny wykonania (wraz z kluczowymi etapami wdrażania w wymaganych przypadkach) zostanie wskazana na późniejszym etapie prac nad programem operacyjnym.

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
Liczba urzędów, które usprawniły funkcjonowanie dzięki awansowi cyfrowemu	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	50	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w instytucjach publicznych	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	25	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

➤ Kategorie interwencji planowane w osi priorytetowej

Indykatorywny katalog kategorii interwencji planowanych do wykorzystania w ramach osi priorytetowej zawiera poniższa tabela.

Tabela X: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela X: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela X: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela X: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela X: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/EFS)	
kod	EUR	kod	EUR	Kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR
078	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	01	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	01	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	00	Nie dotyczy	02	140 mln
079	do uzupełnienia na dalszym etapie prac			05	do uzupełnienia na dalszym etapie prac				

Przyporządkowanie kategorii do poszczególnych wymiarów przeprowadzono w oparciu o założenie, że każdy z wymiarów porządkujących jest niezależny od pozostałych, co oznacza, że każdorazowo kwota alokowana na oś priorytetową przypisywana jest kategoriom interwencji przewidzianym w danym wymiarze.

➤ Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej dedykowanej pomocy technicznej.

2.3. OŚ PRIORYTETOWA 3. AKTYWNA GOSPODARCZO MAŁOPOLSKA

Tworzenie warunków dla trwałego wzrostu gospodarczego w regionie wymaga w szczególności koncentracji na działaniach służących budowaniu i wzmocnieniu pozycji konkurencyjnej sektora MŚP. Interwencja efektywnie wspierająca konkurencyjność małych i średnich firm powinna być ukierunkowana na zwiększenie produktywności i internacjonalizacji ich działalności, ukierunkowanej na poszukiwanie nowych rynków zbytu oraz prowadzić do tworzenia nowych miejsc pracy i rozwiązywania problemów społecznych. Wraz z zapewnieniem dostępu do odpowiednich instrumentów wsparcia finansowego, przedsiębiorcy powinni uzyskać możliwość korzystania z profesjonalnej oferty usług doradczych, dostosowanej bezpośrednio do popytu i potrzeb rynkowych firm. W ramach kontynuowania działań na rzecz wzmocnienia atrakcyjności inwestycyjnej Małopolski wzmocnieniu powinna ulec promocja gospodarcza, w tym turystyczna regionu a także budowany potencjał inwestycyjny, m.in. poprzez tworzenie odpowiednio przygotowanych terenów inwestycyjnych. W tym kontekście, **głównym celem osi priorytetowej jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu, poprzez wzmocnienie potencjału małopolskiej przedsiębiorczości oraz tworzenie korzystnych warunków do lokowania na jego obszarze przedsiębiorstw i inwestycji.**

Powiązanie osi priorytetowej z CT, PI i funduszami

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
3. Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury	3.1 Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwienie gospodarczego wykorzystania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm	EFRR
	3.2. Opracowanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu internacjonalizacji	EFRR
	3.3. Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	EFRR

W ramach osi priorytetowej planowane są następujące obszary wsparcia:

<p>➔ Cel tematyczny 3. Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury</p> <p>Priorytet inwestycyjny 3.1 Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwienie gospodarczego wykorzystania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm</p>

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest tworzenie warunków zwiększających atrakcyjność inwestycyjną regionu oraz kreowanie postaw przedsiębiorczych.

Realizacja priorytetu inwestycyjnego przyczyni się do tworzenia warunków sprzyjających dynamizowaniu rozwoju społeczno-gospodarczego Małopolski. Dzięki wsparciu ukierunkowanemu na wyposażenie regionu w podstawową infrastrukturę sprzyjającą podejmowaniu działalności gospodarczej oraz lokowaniu inwestycji na terenie Małopolski, poprzez ofertę odpowiednio

przygotowanych terenów inwestycyjnych, stworzone zostaną warunki dla wzrostu zatrudnienia oraz dodatkowo aktywizacji gospodarczej kooperantów działających poza wspartymi terenami inwestycyjnymi. Oprócz tego, wsparcie inwestycyjne dla firm na początkowym etapie działalności będzie mieć niebagatelne znaczenie dla wzmocnienia sektora młodych, perspektywistycznych podmiotów budujących dopiero swoją pozycję na rynku.

Wskaźniki rezultatu strategicznego

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Napływ niepublicznych inwestorów polskich i zagranicznych do stworzonych terenów inwestycyjnych (SAG)	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	słabiej rozwinięte	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	badanie IZ	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą **przedsięwzięcia z zakresu tworzenia i rozbudowy infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości.**

W obszarze dotyczącym infrastruktury i działań na rzecz rozwoju gospodarczego regionu, **realizowane będą w szczególności operacje związane z tworzeniem nowych i rozbudową istniejących stref aktywności gospodarczej**, w tym kompleksowe uzbrojenie, dozbrojenie terenów inwestycyjnych - także działających w formule parków przemysłowych, w tym m.in. tworzenia na ich terenie wewnętrznych układów komunikacyjnych oraz wyposażenia w niezbędne do ich funkcjonowania budynki, budowle i infrastrukturę. **Możliwe będzie również tworzenie i rozwój infrastruktury inkubatorów przedsiębiorczości oraz ośrodków wspierających przedsiębiorczość akademicką.**

W odniesieniu do przedsięwzięć z zakresu tworzenia i rozbudowy stref aktywności gospodarczej, kontynuowane będzie podejście, zgodnie z którym o wsparcie mogą ubiegać się inwestycje służące kompleksowemu przygotowaniu terenów pod inwestycje, w tym z wykorzystaniem terenów poprzemysłowych, powojkowych, pokolejowych. Zakłada się, iż tereny powinny charakteryzować się dogodnym dojazdem oraz odpowiedniej wielkości powierzchnią w zwartym i dyspozycyjnym układzie. Usytuowanie strefy inwestycyjnej objęte wspieranym projektem powinno wynikać z dokumentów planowania przestrzennego. Kompleksowe zagospodarowanie może obejmować wyposażenie w podstawowe media (gaz, prąd, woda, kanalizacja, itp.), nie wyklucza jednak inwestycji w dodatkową infrastrukturę oraz rozwiązania konieczne ze względu na specyficzne wymagania potencjalnych inwestorów.

Dodatkowo, w ramach priorytetu inwestycyjnego **przewiduje się również wsparcie inwestycyjne dla nowopowstałych firm (start-up)**, wsparcie w przedmiotowym zakresie będzie komplementarne względem wsparcia planowanego w ramach 8. osi priorytetowej, co oznacza, że będzie ono skierowane do młodych stażem przedsiębiorców w początkowym okresie rozwijania działalności gospodarczej, którzy nie założyli działalności gospodarczej z udziałem wsparcia finansowego 8. osi priorytetowej.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

W obszarze infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego wśród głównych grup beneficjentów wskazać należy:

1. jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
2. jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną
3. instytucje otoczenia biznesu
4. organizacje pozarządowe
5. mikroprzedsiębiorcy (start-up)

Grupę docelową wsparcia stanowić będą przedsiębiorcy zainteresowani zlokalizowaniem działalności gospodarczej w tworzonej/rozbudowywanej strefie aktywności gospodarczej, zainteresowani ofertą inkubatorów przedsiębiorczość oraz młodzi stażem mikroprzedsiębiorcy.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a inwestycje lokalizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich. Jednocześnie ze względu na fakt występowania znacznych różnic wewnątrzregionalnych, w szczególności w zakresie wskaźnika przedsiębiorczości nie wyklucza się wprowadzania - na podstawie bieżących danych oraz w zależności od zmieniającej się sytuacji w regionie - preferencji dla projektów, które przyczynią się do zmniejszania dysproporcji w w/w zakresie.

Jednocześnie w odniesieniu do zaplanowanych działań z zakresu tworzenia i rozbudowy infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości przewiduje się zastosowanie instrumentów rozwoju terytorialnego, tj. subregionalnego programu rozwoju (instrument dedykowany interwencji w ramach 5 subregionów funkcjonalnych – obszarów strategicznej interwencji województwa) oraz zintegrowanych inwestycji terytorialnych (na terenie Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego, tj. obszaru strategicznej interwencji państwa - miasto wojewódzkie wraz z obszarem funkcjonalnym).

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W odniesieniu do przedsięwzięć z zakresu tworzenia i rozbudowy infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości, w ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie przede wszystkim specjalnego mechanizmu opartego na ścieżce subregionalnej, jako szczególnej formy trybu konkursowego.

Dodatkowo, w w/w obszarze wsparcia, przewiduje się na terenie Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego wykorzystanie specjalnego mechanizmu, tj. **zintegrowanej inwestycji terytorialnej**, opartej na formule negocjacji i uzgodnień gmin wchodzących w skład związku ZIT, pod warunkiem ujęcia danego zagadnienia w strategii ZIT - w tym przypadku **możliwe będzie zastosowanie trybu pozakonkursowego, w formule projektów strategicznych**, mając na uwadze, że zastosowanie tego trybu uzasadnione jest w szczególności ze względu na:

- a) przedmiot wsparcia, który stanowi obszar szczególnego zainteresowania z uwagi na jego strategiczne znaczenie dla realizacji programu operacyjnego oraz silne powiązanie z celami *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*,
- b) fakt, iż dotyczy on projektów o znacznej skali i sile oddziaływania, bezpośrednio odpowiadających na potrzeby mieszkańców oraz wpływających na zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej regionu i na jakość życia w regionie,
- c) przewidywaną liczbę planowanych przedsięwzięć wymagających znacznych nakładów inwestycyjnych,

- d) komplementarność z przedsięwzięciami już realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, przez co stworzone zostaną warunki dla zwielokrotnienia oczekiwanych efektów (w tym efektu synergii).

W odniesieniu do wsparcia inwestycyjnego dla nowopowstałych firm (start-up) zakładane jest **wykorzystanie trybu konkursowego**.

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie **ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący**, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Kryteria wyboru projektów opracowane zostaną z uwzględnieniem w szczególności takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność oraz zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego planuje się wykorzystanie zarówno wsparcia w formie bezzwrotnych dotacji jak i w formie zwrotnej, tj. z wykorzystaniem instrumentów finansowych.

Wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji przewidywane jest w odniesieniu do interwencji dotyczących tworzenia i rozbudowy infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości.

Wykorzystanie instrumentów zwrotnych lub mieszanych form wsparcia, łączących wsparcie zwrotne z dotacjami, rozważane jest w odniesieniu do interwencji dotyczących wsparcia inwestycyjnego nowopowstałych firm (start-up). Szczegółowe rozstrzygnięcia dotyczące zakresu zaangażowania instrumentów finansowych, wskazania typów instrumentów oraz ich ewentualnego łączenia z wsparciem bezzwrotnym, a także warunków korzystania z tego typu wsparcia, przedstawione zostaną w dokumencie uszczegóławiającym program operacyjny w oparciu o wyniki analizy wymaganej przepisami art. 32 projektu rozporządzenia ogólnego.

IZ prowadzi prace nad zleceniem badania eksperckiego na potrzeby przeprowadzenia oceny ex-ante, o której mowa w art. 32 projektu rozporządzenia ogólnego.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Na obecnym etapie prac nie zidentyfikowano projektów dużych, przyczyniających się do osiągnięcia celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Powierzchnia wspartych (przygotowanych) terenów inwestycyjnych	ha	EFRR	słabiej rozwinięte	3100	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

2.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe inne niż dotacje (CI)	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	260	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>
----	---	------	------	--------------------	-----	----------------	---

➔ Cel tematyczny 3. Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury

Priorytet inwestycyjny 3.2 Opracowanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu internacjonalizacji

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest zwiększenie rozpoznawalności Małopolski jako marki gospodarczej i turystycznej oraz zwiększenie aktywności międzynarodowej małopolskich MŚP.

Realizacja priorytetu inwestycyjnego przyczyni się do zwiększenia rozpoznawalności Małopolski oraz zwiększenia aktywności międzynarodowej małopolskich przedsiębiorstw sektora MŚP, w szczególności działających w branżach innowacyjnych, tym samym będzie tworzyć warunki dla przełamania barier, głównie wizerunkowych, ograniczających konkurencyjność małopolskich przedsiębiorstw.

Wskaźniki rezultatu strategicznego

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Zwiększenie rozpoznawalności małopolskiej marki gospodarczej i turystycznej	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	słabiej rozwinięte	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	badanie IZ	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

W ramach priorytetu inwestycyjnego na wsparcie mogą liczyć **przedsięwzięcia z zakresu szeroko rozumianej promocji gospodarczej i turystycznej regionu, oraz promocji przedsiębiorczości i kreowania postaw przedsiębiorczych i innowacyjności.**

W obszarze tym, realizowane będą w szczególności operacje związane z:

- promocją gospodarczą i turystyczną regionu, w wymiarze zarówno krajowym jak i zagranicznym
- promocją przedsiębiorczości oraz kreowaniem postaw przedsiębiorczych, m.in. poprzez wzmocnienie systemu wspierającego proces inicjowania, tworzenia i rozwoju nowych firm, służące w szczególności zwiększaniu liczby nowopowstających firm oraz odsetka przedsiębiorstw działających w oparciu o nowe technologie, w tym również propagowaniem idei innowacyjności
- wsparciem małopolskich firm w ekspansji na rynki zewnętrzne
- zapewnieniem wsparcia procesu inwestycyjnego w regionie.

Dodatkowo, w ramach priorytetu inwestycyjnego **przewiduje się również wsparcie dla małopolskich MŚP na rzecz zwiększania ich aktywności międzynarodowej**, w tym na działania z zakresu promocji przedsiębiorstwa na rynkach międzynarodowych, międzynarodowej współpracy gospodarczej przedsiębiorstw oraz działalności przedsiębiorstw nastawionych na zwiększenie eksportu i zdobywanie nowych rynków zbytu.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

W obszarze promocji regionu oraz promocji przedsiębiorczości i kreowania postaw przedsiębiorczych i innowacyjności, wsparcia małopolskich firm w ekspansji na rynki zewnętrzne wśród głównych grup beneficjentów wskazać należy:

1. jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
2. jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną
3. instytucje otoczenia biznesu
4. organizacje pozarządowe

Natomiast w obszarze wspierania aktywności międzynarodowej małopolskich MŚP - przedsiębiorstwa sektora MŚP, także w ramach klastrów i porozumień kooperacyjnych oraz klastry i porozumienia kooperacyjne.

Główną grupę docelową wsparcia stanowić będą przedsiębiorcy sektora MŚP zainteresowani umiędzynarodawianiem swojej działalności.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem w zakresie działań promocyjnych oraz internacjonalizacji MŚP objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, kraju i rynków międzynarodowych a inwestycje lokalizowane będą na terenie Małopolski, zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie **zarówno konkursowej ścieżki wyboru, jak i trybu pozakonkursowego, w formule projektów strategicznych.**

W odniesieniu do przedsięwzięć z zakresu szeroko rozumianej promocji gospodarczej i turystycznej regionu, oraz promocji przedsiębiorczości i kreowania postaw przedsiębiorczych i innowacyjności, a także wsparcia małopolskich firm w ekspansji na rynki zewnętrzne oraz zapewniania wsparcia inwestycyjnego w regionie, stosowany będzie tryb konkursowy i pozakonkursowy, w formule projektów strategicznych, mając na uwadze, że zastosowanie tego trybu uzasadnione jest w szczególności ze względu na:

- a) przedmiot wsparcia, który stanowi obszar szczególnego zainteresowania z uwagi na jego strategiczne znaczenie dla realizacji programu operacyjnego oraz silne powiązanie z celami *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*,
- b) fakt, iż dotyczy on projektów o znacznej skali i sile oddziaływania, bezpośrednio odpowiadających na potrzeby mieszkańców oraz wpływających na zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej regionu,
- c) przewidywaną liczbę planowanych przedsięwzięć wymagających znacznych nakładów inwestycyjnych,

- d) komplementarność z przedsięwzięciami już realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, przez co stworzone zostaną warunki dla zwielokrotnienia oczekiwanych efektów (w tym efektu synergii).

W odniesieniu do wsparcia inwestycyjnego dla umiędzynaradawiania działalności MŚP zakładane jest **wykorzystanie trybu konkursowego**.

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie **ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący**, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Kryteria wyboru projektów opracowane zostaną z uwzględnieniem w szczególności takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność oraz zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji.

System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego planuje się wykorzystanie zarówno wsparcia w formie bezzwrotnych dotacji jak i w formie zwrotnej, tj. z wykorzystaniem instrumentów finansowych.

Wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji przewidywane jest w odniesieniu do interwencji dotyczących **promocji gospodarczej i turystycznej regionu, oraz promocji przedsiębiorczości i kreowania postaw przedsiębiorczych i innowacyjności, zapewnienia wsparcia procesu inwestycyjnego w regionie oraz wspierania małopolskich firm w ekspansji na rynki zewnętrzne**.

Wykorzystanie instrumentów zwrotnych lub mieszanych form wsparcia, łączących wsparcie zwrotne z dotacjami, **rozważane jest w odniesieniu do interwencji dotyczących wsparcia na rzecz zwiększania aktywności międzynarodowej MŚP**. Szczegółowe rozstrzygnięcia dotyczące zakresu zaangażowania instrumentów finansowych, wskazania typów instrumentów oraz ich ewentualnego łączenia z wsparciem bezzwrotnym, a także warunków korzystania z tego typu wsparcia, przedstawione zostaną w dokumencie uszczegóławiającym program operacyjny w oparciu o wyniki analizy wymaganej przepisami art. 32 projektu rozporządzenia ogólnego.

IZ prowadzi prace nad zleceniem badania eksperckiego na potrzeby przeprowadzenia oceny ex-ante, o której mowa w art. 32 projektu rozporządzenia ogólnego.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Na obecnym etapie prac nie zidentyfikowano projektów dużych, przyczyniających się do osiągnięcia celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wspartych przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych o charakterze międzynarodowym	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	8	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
2.	Liczba wspartych przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych o charakterze krajowym	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	12	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
3.	Liczba wspartych instytucji otoczenia biznesu - ośrodki przedsiębiorczości	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	3	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
4.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe inne niż dotacje (CI)	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	30 000	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

➤ **Cel tematyczny 3. Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury**

Priorytet inwestycyjny 3.3 Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest wzmocnienie konkurencyjności sektora małopolskich MŚP.

Realizacja priorytetu inwestycyjnego przyczyni się do tworzenia warunków sprzyjających budowie silnego i stabilnego sektora MŚP w Małopolsce, jako warunku niezbędnego dla zdynamizowania rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.

Wskaźniki rezultatu strategicznego

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Nakłady przedsiębiorstw sektora MŚP na działalność innowacyjną w relacji do całości nakładów inwestycyjnych (z wyłączeniem nakładów na B+R)	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	słabiej rozwinięte	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	badanie IZ	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane **będzie wsparcie inwestycyjne na rzecz MŚP, w tym również realizowane w ramach klastrów i powiązań kooperacyjnych.**

Dodatkowo, w ramach priorytetu inwestycyjnego **przewiduje się również wsparcie na specjalistyczne doradztwo na rzecz MŚP oraz klastrów i powiązań kooperacyjnych.** Rozważa się, aby wsparcie w przedmiotowym zakresie było realizowane w formule bonów na doradztwo. W odniesieniu do klastrów i powiązań kooperacyjnych planuje się udostępnienie możliwości zakupu usług doradczych i szkoleń służących rozwojowi powiązania kooperacyjnego /klastra, w tym również ekspansji rynkowej, przygotowywania i rozwijania wspólnego produktu / usługi w formule wsparcia degresywnego, tzn. przyznawane byłoby ono na z góry określony czas, a wypłacane w ustalonych odstępach czasu, w oparciu o jednolite, malejące stawki.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

W obszarze infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego wśród głównych grup beneficjentów wskazać należy:

1. MŚP
2. klastry i powiązania kooperacyjne

Grupę docelową wsparcia stanowić sektor małopolskich MŚP.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a inwestycje lokalizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich. Jednocześnie ze względu na fakt występowania znacznych różnic wewnątrzregionalnych, w szczególności w zakresie wskaźnika przedsiębiorczości nie wyklucza się wprowadzania - na podstawie bieżących danych oraz w zależności od zmieniającej się sytuacji w regionie - preferencji dla projektów, które przyczynią się do zmniejszania dysproporcji w w/w zakresie.

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie **wyłącznie konkursowej ścieżki wyboru**.

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie **ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący**, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Kryteria wyboru projektów opracowane zostaną z uwzględnieniem w szczególności takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność oraz zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego planuje się wykorzystanie zarówno wsparcia w formie bezzwrotnych dotacji jak i w formie zwrotnej, tj. z wykorzystaniem instrumentów finansowych.

Wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji przewidywane jest w odniesieniu do interwencji dotyczących wsparcia doradczego.

Wykorzystanie instrumentów zwrotnych lub mieszanych form wsparcia, łączących wsparcie zwrotne z dotacjami, rozważane jest w odniesieniu do interwencji dotyczących wsparcia inwestycyjnego MŚP. Szczegółowe rozstrzygnięcia dotyczące zakresu zaangażowania instrumentów finansowych, wskazania typów instrumentów oraz ich ewentualnego łączenia z wsparciem bezzwrotnym, a także warunków korzystania z tego typu wsparcia, przedstawione zostaną w dokumencie uszczegóławiającym program operacyjny w oparciu o wyniki analizy wymaganej przepisami art. 32 rozporządzenia ogólnego.

IZ prowadzi prace nad zleceniem badania eksperckiego na potrzeby przeprowadzenia oceny ex-ante, o której mowa w art. 32 rozporządzenia ogólnego.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Nie dotyczy.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe inne niż dotacje (CI)	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	30 000	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

2.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CI)	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	4000	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
----	---	------	------	--------------------	------	----------------	--

➡ Ramy wykonania osi priorytetowej

Pełna lista wskaźników wyznaczonych w ramach osi priorytetowej do oceny wykonania (wraz z kluczowymi etapami wdrażania w wymaganych przypadkach) zostanie wskazana na późniejszym etapie prac nad programem operacyjnym.

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
Powierzchnia wspartych (przygotowanych) terenów inwestycyjnych	ha	EFRR	słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
Liczba wspartych przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych o charakterze międzynarodowym	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
Liczba wspartych przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych o charakterze krajowym	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

➡ Kategorie interwencji planowane w osi priorytetowej

Indykatorywny katalog kategorii interwencji planowanych do wykorzystania w ramach osi priorytetowej zawiera poniższa tabela.

Kategoria regionu i fundusz: EFRR - Regiony słabiej rozwinięte					
Tabela X: Wymiar 1 Zakres interwencji	Tabela X: Wymiar 2 Forma finansowania	Tabela X: Wymiar 3 Typ terytorium	Tabela X: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania	Tabela X: Wymiar 7 EFS secondary theme	Tabela X: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/EFS)

kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR
069	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	01	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	01	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	00	Nie dotyczy	00	Nie dotyczy	03	290 mln
072	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>										
074	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	04	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	05	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>						
075	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>										
068	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>										

Przyporządkowanie kategorii do poszczególnych wymiarów przeprowadzono w oparciu o założenie, że każdy z wymiarów porządkujących jest niezależny od pozostałych, co oznacza, że każdorazowo kwota alokowana na oś priorytetową przypisywana jest kategoriom interwencji przewidzianym w danym wymiarze.

➡ Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej dedykowanej pomocy technicznej.

2.4. OŚ PRIORYTETOWA 4. REGIONALNA POLITYKA ENERGETYCZNA PRZYJAZNA ŚRODOWISKU

Czynnikiem sprzyjającym realizacji sformułowanych celów polityki energetycznej regionu będzie podejmowanie kompleksowych i zintegrowanych działań na kilku płaszczyznach. Mając dodatkowo na uwadze fakt, iż budowa gospodarki niskoemisyjnej w kraju będzie procesem długotrwałym i kosztownym to udział w niej regionu będzie dokonywany z uwzględnieniem warunków regionalnych, biorąc pod uwagę ochronę interesów odbiorców, posiadane zasoby energetyczne oraz uwarunkowania technologiczne. Jako najbardziej skuteczne w osiągnięciu założonych celów uznane zostały kwestie wzrostu efektywności energetycznej, zwiększenia poziomu produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz promowanie „czystego” transportu miejskiego uwzględniającego rosnące potrzeby mobilności mieszkańców miast i ich obszarów funkcjonalnych. **Celem głównym jest stworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju nowoczesnego sektora energetycznego oraz sektora transportu miejskiego celem zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego mieszkańców regionu oraz poprawy jakości ich życia, z uwzględnieniem zasad ochrony środowiska.**

Powiązanie osi priorytetowej z CT, PI i funduszami

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.1 Promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii	EFRR
	4.2 Promowanie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii przez przedsiębiorstwa	EFRR
	4.3 Wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturach publicznych i sektorze mieszkaniowym	EFRR
	4.5 Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowanie odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygacyjnych	EFRR
	4.7 Promowanie wysokosprawnej kogeneracji energii cieplnej i elektrycznej w oparciu o popyt na użytkowaną energię cieplną	EFRR

W ramach osi priorytetowej planowane są następujące obszary wsparcia:

<p>➔ Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach Priorytet inwestycyjny 4.1 Promowanie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii</p>

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest **zwiększenie produkcji i wykorzystania rozproszonych odnawialnych źródeł energii i równoczesne dostosowanie sieci dystrybucyjnych do rozwijającego się rynku odnawialnych źródeł energii.**

Wskaźniki rezultatu strategicznego

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Zużycie energii pierwotnej	tys. toe	słabiej rozwinięte	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	2011	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>
2.	Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto	%	słabiej rozwinięte	2012	13,9	15	GUS	corocznie
3.	Emisja gazów cieplarnianych	tys. ton	słabiej rozwinięte	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	2011	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>
4.	Emisja pyłów (PM10)	tys. ton	słabiej rozwinięte	2011	31,9	22,9	GUS	corocznie

Rozwój energii z OZE zostanie oparty na zasadach racjonalnego wykorzystania istniejących zasobów tej energii, co jest jednym z celów pakietu klimatyczno-energetycznego. Elementem tego pakietu jest także zobowiązanie Polski do zwiększenia udziału energii ze źródeł odnawialnych w bilansie energii finalnej brutto do poziomu co najmniej 15% w 2020 r.

Interwencje w regionie w realizację projektów inwestycyjnych dotyczących wytwarzania energii z odnawialnych źródeł energii planuje się skierować do jednostek o mniejszej mocy wytwarzania. Realizacja założeń będzie opierała się na generowaniu energii w systemie rozproszonym, w oparciu o budowę lokalnych, małych źródeł energii elektrycznej i ciepłej na potrzeby lokalne, które nie będą wymagały przesyłania jej na duże odległości.

Rosnące zainteresowanie pozyskiwaniem energii z odnawialnych źródeł powinno być ściśle skorelowane z koniecznością budowy, rozbudowy i modernizacji sieci dystrybucyjnych, których stan techniczny jak i poziom rozwoju wymagają wsparcia w celu prawidłowego funkcjonowania.

Ma to służyć przede wszystkim przyłączeniu nowo powstających instalacji OZE oraz kolejnych odbiorców energii, jak i ograniczeniu strat sieciowych.

Interwencja będzie obejmowała swoim zasięgiem bardzo duży zakres technologii energetycznych małej skali, wytwarzanych w oparciu o lokalne zasoby energii odnawialnej. Tym samym wsparcie w tym obszarze może przyczynić się do aktywizacji gospodarczej regionu.

Rozwój energetyki rozproszonej będzie też czynnikiem wpływającym na poprawę bezpieczeństwa energetycznego regionu przez zwiększenie pewności zasilania oraz zmniejszenie uzależnienia od zewnętrznych nośników energii. Rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii prowadzony będzie m.in. poprzez realizację inwestycji w zakresie budowy lub modernizacji jednostek wytwarzania:

- energii elektrycznej wykorzystujących biomasę, biogaz, energię wiatru oraz wody,
- ciepła przy wykorzystaniu energii geotermalnej lub słonecznej,
- energii elektrycznej i ciepła w skojarzeniu spełniające wymogi kogeneracji (wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych).

Realizacja ww. działań będzie możliwa w przypadku wykazania zasadności interwencji przy pomocy środków publicznych w świetle możliwości sfinansowania tych samych działań przez sektor prywatny ewentualnie przy wsparciu środków krajowych.

Wsparcie w ramach priorytetu będzie również kierowane na rozwój zintegrowanego planowania systemu energetycznego w regionie, w szczególności poprzez działania usprawniające i stymulujące planowanie energetyczne w gminach polegającego na rozwijaniu potencjału ekspertów

energetycznych w gminach, opracowywaniu metodologii oraz gminnych planów energetycznych przy wykorzystaniu mechanizmu cross-financing.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

1. Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
2. Jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną
3. Przedsiębiorcy
4. Jednostki naukowe
5. Szkoły wyższe
6. Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe
7. Instytucje kultury
8. Podmioty lecznicze działające w publicznym systemie ochrony zdrowia
9. Organizacje pozarządowe
10. Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych

Główną grupę docelową interwencji w priorytecie będą stanowić użytkownicy indywidualni, przedsiębiorcy oraz sektor publiczny zainteresowani wsparciem zwiększenia udziału OZE w produkcji energii oraz rozwojem energetyki prosumenckiej.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a inwestycje lokalizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich – przy uwzględnieniu lokalnych potencjałów dla produkcji OZE.

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie przede wszystkim **konkursowej ścieżki wyboru**.

Tryb pozakonkursowy zastosowany zostanie w szczególności w obszarze interwencji o znaczeniu regionalnym mając na uwadze, że zastosowanie tego trybu uzasadnione jest w szczególności ze względu na:

- a) przedmiot wsparcia, który stanowi obszar szczególnego zainteresowania ze względu na jego strategiczne znaczenie dla realizacji programu operacyjnego, a także powiązanie z celami *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*,
- b) fakt, iż dotyczy on projektów o znacznej skali i sile oddziaływania, bezpośrednio odpowiadających na potrzeby mieszkańców regionu oraz wpływających na zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej regionu i na jakość życia w regionie,
- c) beneficjenta, którym jest podmiot realizujący zadania publiczne, posiadający w przedmiotowym zakresie monopol kompetencyjny,
- d) przewidywaną liczbę planowanych przedsięwzięć wymagających znacznych nakładów inwestycyjnych,
- e) komplementarność z przedsięwzięciami już realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, przez co tworzące warunki dla zwielokrotnienia oczekiwanych efektów (w tym efektów synergii).

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie **ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący**, zapewniające wybór projektów optymalnych

z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych.

Kryteria wyboru projektów opracowane zostaną z uwzględnieniem w szczególności takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność oraz zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Na obecnym etapie prac w ramach priorytetu inwestycyjnego nie zidentyfikowano projektów dużych, przyczyniających się do osiągnięcia celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik produktu: WLWK 2014-2020 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wybudowanych/zmodernizowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej/ciepłej z OZE	szt.	EFRR	slabiej rozwinięte	46	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

➡ Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach
Priorytet inwestycyjny 4.2 Promowanie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii przez przedsiębiorstwa

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest zwiększenie efektywności energetycznej, poprzez ograniczenie strat oraz zużycia energii, ciepła i wody w przedsiębiorstwach (MŚP).

Wskaźniki rezultatu strategicznego

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Zużycie energii pierwotnej	tys. toe	słabiej rozwinięte	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	2011	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>
2.	Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto	%	słabiej rozwinięte	2012	13,9	15	GUS	corocznie
3.	Emisja gazów cieplarnianych	tys. ton	słabiej rozwinięte	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	2011	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>
4.	Emisja pyłów (PM10)	tys. ton	słabiej rozwinięte	2011	31,9	22,9	GUS	corocznie

W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą w szczególności działania przyczyniające się do zwiększenia efektywności energetycznej przedsiębiorstwa oraz rozwoju odnawialnych źródeł energii z wykorzystaniem wyników wcześniej przeprowadzonych audytów energetycznych.

Projekty wspierane w ramach tego priorytetu inwestycyjnego będą musiały wykazać pozytywny wpływ na środowisko przedstawiony w formie konkretnych celów: zmniejszenia strat energii, ciepła i wody, a tym samym optymalizacji zużycia energii oraz wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Zmniejszenie zużycia energii przez wsparte przedsiębiorstwa powinno przyczynić się również do ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza, a w efekcie do poprawy jakości powietrza w regionie.

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie może być udzielane m.in. w zakresie wprowadzenia energooszczędnych technologii produkcji, modernizacji energetycznej budynków, inwestowania we własne instalacje OZE oraz efektywniejsze energetycznie linie produkcyjne, jak również wprowadzanie systemów zarządzania energią.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

1. Przedsiębiorcy

Główną grupę docelową interwencji w priorytecie będą stanowić mikro, mali i średni przedsiębiorcy inwestujący w zakresie poprawy efektywności energetycznej działania przedsiębiorstwa oraz wykorzystania w nim OZE. Dodatkowo grupą docelową będą także odbiorcy usług/produktów wytworzonych przez przedsiębiorstwa w ramach rozwijanej przez nich produkcji urządzeń i technologii.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a inwestycje lokalizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie przede wszystkim **konkursowej ścieżki wyboru**.

Tryb pozakonkursowy zastosowany zostanie w szczególności w obszarze interwencji o znaczeniu regionalnym mając na uwadze, że zastosowanie tego trybu uzasadnione jest w szczególności ze względu na:

- a) przedmiot wsparcia, który stanowi obszar szczególnego zainteresowania ze względu na jego strategiczne znaczenie dla realizacji programu operacyjnego, a także powiązanie z celami *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*,
- b) fakt, iż dotyczy on projektów o znacznej skali i sile oddziaływania, bezpośrednio odpowiadających na potrzeby mieszkańców regionu oraz wpływających na zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej regionu i na jakość życia w regionie,
- c) przewidywaną liczbę planowanych przedsięwzięć wymagających znacznych nakładów inwestycyjnych,
- d) komplementarność z przedsięwzięciami już realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, przez co tworzące warunki dla zwielokrotnienia oczekiwanych efektów (w tym efektów synergii).

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie **ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący**, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych.

Kryteria wyboru projektów opracowane zostaną z uwzględnieniem w szczególności takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność oraz zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego planuje się wykorzystanie zarówno wsparcia w formie bezzwrotnych dotacji (w bardzo ograniczonym zakresie) jak i w formie zwrotnej, tj. z wykorzystaniem instrumentów finansowych.

Wykorzystanie instrumentów zwrotnych lub mieszanych form wsparcia, łączących wsparcie zwrotne z dotacjami, rozważane jest w odniesieniu do wszystkich interwencji w tym priorytecie inwestycyjnym, poza przeprowadzeniem audytu energetycznego.

Szczegółowe rozstrzygnięcia dotyczące zakresu zaangażowania instrumentów finansowych, wskazania typów instrumentów oraz ich ewentualnego łączenia z wsparciem bezzwrotnym, a także warunków korzystania z tego typu wsparcia, przedstawione zostaną w dokumencie uszczegóławiającym program operacyjny w oparciu o wyniki analizy wymaganej przepisami art. 32 projektu rozporządzenia ogólnego.

IZ prowadzi prace nad zleceniem badania eksperckiego na potrzeby przeprowadzenia oceny ex-ante, o której mowa w art. 32 projektu rozporządzenia ogólnego.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Na obecnym etapie prac w ramach priorytetu inwestycyjnego nie zidentyfikowano projektów dużych, przyczyniających się do osiągnięcia celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik produktu: WLWK 2014-2020 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wybudowanych/zmodernizowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej/ciepłej z OZE	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
2.	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	11	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
3.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

➡ Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach

Priorytet inwestycyjny 4.3 Wspieranie efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturach publicznych i sektorze mieszkaniowym

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest zwiększenie efektywności energetycznej oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym.

Wskaźniki rezultatu strategicznego

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Zużycie energii pierwotnej	tys. toe	słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	2011	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
2.	Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii	%	słabiej rozwinięte	2012	13,9	15	GUS	corocznie

	brutto							
3.	Emisja gazów cieplarnianych	tys. ton	słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	2011	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
4.	Emisja pyłów (PM10)	tys. ton	słabiej rozwinięte	2011	31,9	22,9	GUS	corocznie

Mając na uwadze wysoki procentowy udział zużycia energii przez sektory budownictwa mieszkaniowego i użyteczności publicznej można założyć znaczny potencjał w zakresie oszczędności energii. Przewiduje się, że wsparcie w ramach tego priorytetu będzie skierowane głównie na kompleksową modernizację energetyczną budynków wraz z wykorzystaniem instalacji OZE i wymianą źródła ciepła. Kluczowym aspektem realizacji takich projektów będzie uzyskanie założonego efektu ekologicznego w postaci ilości zaoszczędzonej energii w odniesieniu do planowanych nakładów finansowych. W związku z czym wstępnym warunkiem rozpoczęcia takich inwestycji powinno być przeprowadzenie audytu energetycznego, opracowanie programów energooszczędnościowych, analizy opłacalności działań a następnie dopiero kompleksowa termomodernizacja, obejmująca swoim zakresem m.in.:

- ocieplenie obiektu, wymianę okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne; (jako dodatkowe zadanie realizowane równoległe z termomodernizacją obiektu)
- przebudowę systemów grzewczych (wraz z wymianą i przyłączeniem źródła ciepła), systemów wentylacji i klimatyzacji, zastosowanie automatyki pogodowej i systemów zarządzania budynkiem;
- budowę lub modernizację wewnętrznych instalacji odbiorczych oraz likwidację dotychczasowych źródeł ciepła;
- instalację mikrogeneracji lub mikrotrigeneracji na potrzeby własne,
- wykorzystanie technologii OZE w budynkach;
- instalację systemów chłodzących, w tym również z OZE.

Działania takie stanowiłyby podstawę do zastosowania na szerszą skalę takich rozwiązań, i wykreowania „wyspy energetyczne”, czyli prawie samowystarczalnych energetycznie obszarów (obszary miast, gminy, dzielnice, parki technologiczne).

Dodatkowo w ramach interwencji przewiduje się budowę budynków o niemal zerowym zużyciu energii oraz wspieranie budownictwa pasywnego.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

1. Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
2. Jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną
3. Jednostki naukowe
4. Szkoły wyższe
5. Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe
6. Instytucje kultury
7. Podmioty lecznicze działające w publicznym systemie ochrony zdrowia
8. Organizacje pozarządowe
9. Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych

Główną grupę docelową interwencji w priorytecie będą stanowić mieszkańcy województwa oraz instytucje zainteresowane poprawą efektywności energetycznej infrastruktury mieszkaniowej i publicznej.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparcie objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a inwestycje lokalizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie przede wszystkim **konkursowej ścieżki wyboru**.

Tryb pozakonkursowy zastosowany zostanie w szczególności w obszarze interwencji o znaczeniu regionalnym mając na uwadze, że zastosowanie tego trybu uzasadnione jest w szczególności ze względu na:

- a) przedmiot wsparcia, który stanowi obszar szczególnego zainteresowania ze względu na jego strategiczne znaczenie dla realizacji programu operacyjnego, a także powiązanie z celami *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*,
- b) fakt, iż dotyczy on projektów o znacznej skali i sile oddziaływania, bezpośrednio odpowiadających na potrzeby mieszkańców regionu oraz wpływających na zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej regionu i na jakość życia w regionie,
- c) przewidywaną liczbę planowanych przedsięwzięć wymagających znacznych nakładów inwestycyjnych,
- d) komplementarność z przedsięwzięciami już realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, przez co tworzące warunki dla zwielokrotnienia oczekiwanych efektów (w tym efektów synergii).

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie **ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący**, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych.

Kryteria wyboru projektów opracowane zostaną z uwzględnieniem w szczególności takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność oraz zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego planuje się wykorzystanie zarówno wsparcia w formie bezzwrotnych dotacji jak i w formie zwrotnej, tj. z wykorzystaniem instrumentów finansowych.

Wykorzystanie instrumentów zwrotnych lub mieszanych form wsparcia, łączących wsparcie zwrotne z dotacjami, rozważane jest w szczególności w odniesieniu do interwencji dotyczących termomodernizacji budynków w sektorze mieszkaniowym.

Szczegółowe rozstrzygnięcia dotyczące zakresu zaangażowania instrumentów finansowych, wskazania typów instrumentów oraz ich ewentualnego łączenia z wsparciem bezzwrotnym, a także warunków korzystania z tego typu wsparcia, przedstawione zostaną w dokumencie

uszczegóławiającym program operacyjny w oparciu o wyniki analizy wymaganej przepisami art. 32 projektu rozporządzenia ogólnego.

IZ prowadzi prace nad zleceniem badania eksperckiego na potrzeby przeprowadzenia oceny ex-ante, o której mowa w art. 32 projektu rozporządzenia ogólnego.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Na obecnym etapie prac w ramach priorytetu inwestycyjnego nie zidentyfikowano projektów dużych, przyczyniających się do osiągnięcia celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik produktu: WLWK 2014-2020 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	42	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
2.	Zmniejszenie zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych	kWh/rok	EFRR	słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

➡ Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach
Priorytet inwestycyjny 4.5 Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności na obszarach miejskich, wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowanie odpowiednich działań adaptacyjnych i mitygacyjnych

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest poprawa jakości powietrza poprzez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń oraz gazów cieplarnianych do powietrza pochodzących z indywidualnego ogrzewania mieszkań, procesów przemysłowych i energetyki.

Wskaźniki rezultatu strategicznego

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Zużycie energii pierwotnej	tys. toe	słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	2011	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
2.	Emisja gazów cieplarnianych	tys. ton	słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	2011	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
3.	Emisja pyłów (PM10)	tys. ton	słabiej rozwinięte	2011	31,9	22,9	GUS	corocznie

Realizacja działań w ramach priorytetu inwestycyjnego będzie miała charakter uzupełniający do działań podejmowanych z poziomu krajowego. Głównym zadaniem będzie sukcesywne zmniejszanie emisji zanieczyszczeń do powietrza zwłaszcza pochodzących z systemów indywidualnego ogrzewania mieszkań, czyli tzw. niska emisja. Wsparcie będzie skierowane na teren miasta lub miasta i obszaru powiązanego z nim funkcjonalnie, posiadającego opracowane plany gospodarki niskoemisyjnej. Dokument ten będzie miał charakter lokalnej strategii w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego.

Równocześnie, biorąc pod uwagę **skalę problemu związaną z zanieczyszczeniem powietrza na terenie województwa w wyniku tzw. niskiej emisji, planuje się dużą część alokacji w ramach priorytetu inwestycyjnego skierować na realizację projektów dotyczących likwidacji źródeł tego zanieczyszczenia**. W celu osiągnięcia jak największego efektu ekologicznego w wyniku realizacji działania planowane jest przyjęcie odrębnej ścieżki dofinansowania takich projektów. Mając na uwadze, iż głównymi źródłami zanieczyszczeń są indywidualne systemy ogrzewania mieszkań, odbiorcami końcowymi projektu byłiby m.in. mieszkańcy, osoby prawne.

Wprowadzenie odrębnej procedury polegałoby na uwzględnieniu możliwości rozliczania wszelkich prac zrealizowanych bezpośrednio przez ww. indywidualnych końcowych odbiorców projektu w oparciu o wystawiane na nich, jako na osoby trzecie rachunki, przy założeniu, że beneficjentem przyznawanej pomocy byłyby jednostki samorządu terytorialnego. Oznacza to, iż rozliczenie projektu następowaloby na podstawie wydatków poniesionych przez osobę trzecią, a nie beneficjenta projektu. W takiej sytuacji własność zakupionych rzeczy (pieców, instalacji grzewczych) od początku przysługiwałaby odbiorcom końcowym projektu, a nie beneficjentowi projektu. W celu zachowania m.in. trwałości rezultatów projektu będą zawierane umowy pomiędzy beneficjentem projektu, a odbiorcami końcowymi.

Dodatkowo w ramach działań związanych z poprawą jakości powietrza wsparcie będzie również skierowane na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń pochodzących z procesów przemysłowych. Interwencja będzie dotyczyła sektora MŚP w zakresie m.in. wprowadzania odpowiednich instalacji, urządzeń i nowoczesnych technologii produkcji skutkujących redukcją emisji zanieczyszczeń.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

1. Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
2. Jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną
3. Przedsiębiorcy
4. Jednostki naukowe
5. Szkoły wyższe
6. Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe
7. Instytucje kultury
8. Podmioty lecznicze działające w publicznym systemie ochrony zdrowia
9. Organizacje pozarządowe
10. Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych

Główną grupę docelową interwencji w priorytecie będą stanowić mieszkańcy województwa, w tym przede wszystkim zamieszkujących regiony o najniekorzystniejszych warunkach pod względem jakości powietrza i występujących tam zanieczyszczeń.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a inwestycje lokalizowane będą na obszarach miejskich, a także uzupełniająco na terenach wiejskich powiązanych z nimi funkcjonalnie.

Jednocześnie w odniesieniu do zaplanowanych działań z zakresu redukcji emisji zanieczyszczeń z sektora mieszkaniowego przewiduje się zastosowanie instrumentów rozwoju terytorialnego, tj. subregionalnego programu rozwoju (instrument dedykowany interwencji w ramach 5 subregionów funkcjonalnych – obszarów strategicznej interwencji województwa) oraz zintegrowanych inwestycji terytorialnych (na terenie Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego tj. obszaru strategicznej interwencji państwa - miasto wojewódzkie wraz z obszarem funkcjonalnym).

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie **przede wszystkim specjalnego mechanizmu opartego na ścieżce subregionalnej, jako szczególnej formy trybu konkursowego.**

Dodatkowo, w w/w obszarze wsparcia, przewiduje się na terenie Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego wykorzystanie specjalnego mechanizmu, tj. **zintegrowanej inwestycji terytorialnej**, opartej na formule negocjacji i uzgodnień gmin wchodzących w skład związku ZIT, pod warunkiem ujęcia danego zagadnienia w strategii ZIT - w tym przypadku **możliwe będzie zastosowanie trybu pozakonkursowego, w formule projektów strategicznych**, mając na uwadze, że zastosowanie tego trybu uzasadnione jest w szczególności ze względu na:

- a) przedmiot wsparcia, który stanowi obszar szczególnego zainteresowania z uwagi na jego strategiczne znaczenie dla realizacji programu operacyjnego oraz silne powiązanie z celami *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*,
- b) fakt, iż dotyczy on projektów o znacznej skali i sile oddziaływania, bezpośrednio odpowiadających na potrzeby mieszkańców oraz wpływających na zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej regionu i na jakość życia w regionie,
- c) przewidywaną liczbę planowanych przedsięwzięć wymagających znacznych nakładów inwestycyjnych,
- d) komplementarność z przedsięwzięciami już realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, przez co stworzone zostaną warunki dla zwielokrotnienia oczekiwanych efektów (w tym efektu synergii).

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie **ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący**, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Kryteria wyboru projektów opracowane zostaną z uwzględnieniem w szczególności takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność oraz zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Na obecnym etapie prac w ramach priorytetu inwestycyjnego nie zidentyfikowano projektów dużych, przyczyniających się do osiągnięcia celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik produktu: WLWK 2014-2020 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	42	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach

Priorytet inwestycyjny 4.5 Promowanie niskoemisyjnych strategii dla wszystkich rodzajów obszarów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym promowanie zrównoważonej mobilności

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest stworzenie warunków dla budowy sprawnych, przyjaznych dla podróżnych, ekologicznych i zintegrowanych systemów transportu miejskiego w regionie.

Realizacja priorytetu inwestycyjnego przyczyni się do zwiększenia roli transportu publicznego, jako alternatywy dla motoryzacji indywidualnej, zwłaszcza w miastach i ich obszarach funkcjonalnych, poprzez wprowadzanie zintegrowanych systemów zarządzania ruchem preferujących transport publiczny, tworzenie zintegrowanych węzłów transportowych jak również unowocześnianie parku taborowego miejskich przewoźników. Dodatkowo interwencja stanowić będzie wkład do stworzenia komunikacyjnych węzłów aglomeracyjnych, rozprawdzających komunikację w subregionach - w tym przypadku może to być również czynnik wspierający rozwój ośrodków subregionalnych oraz kreowania efektywnych połączeń transportowych miasto-wieś w celu zwiększenia mobilności mieszkających poza obszarami miejskimi. Promowanie czystego transportu miejskiego to także wyjście naprzeciw coraz większej bolączce miast, jaką staje się problem nadmiernego zatłoczenia szlaków komunikacyjnych zarówno wewnątrz nich, jak i szlaków bezpośrednio do nich prowadzących.

Wskaźniki rezultatu strategicznego

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych [CO2]	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	slabiej rozwinięte	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

W ramach priorytetu inwestycyjnego, w obszarze dotyczącym zrównoważonego transportu miejskiego realizowane będą inwestycje ukierunkowane na wzmacnianie transportu zbiorowego w miastach oraz obszarach powiązanych z nimi funkcjonalnie.

Wsparcie dotyczyć będzie w szczególności zakupu środków transportu na potrzeby obsługi miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie – przyjazny środowisku, nowy tabor autobusowy. Możliwa jest również modernizacja taboru pod kątem ograniczeń emisji substancji szkodliwych. Realizowane projekty mogą dotyczyć także **przedsięwzięć z zakresu wspomaganie zarządzania systemami miejskiego transportu zbiorowego z wykorzystaniem nowoczesnych technologii** (inteligentne systemy transportu), rozwiązań usprawniających działanie transportu miejskiego, podnoszących jego dostępność i szybkość przemieszczania się tym transportem, w tym m.in.: inwestycje w rozwiązania umożliwiające integrację różnych środków transportu, jak np. węzły (centra) przesiadkowe, systemy Park & Ride, systemy wspólnych opłat za przewozy, organizacja i koordynacja rozkładów jazdy, inwestycje w urządzenia i rozwiązania z zakresu telematycznych systemów zarządzania ruchem i obsługi podróżnych, rozwiązania z zakresu organizacji ruchu, ułatwiające sprawne poruszanie się pojazdów komunikacji zbiorowej. **Ważnym uzupełnieniem inwestycji w infrastrukturę transportu miejskiego mogą być udogodnienia dla ruchu niezmotoryzowanego (pieszego i rowerowego)** – w tym, np. rozwój systemów tras rowerowych, energooszczędne i ekologiczne oświetlenie ulic oraz budowa instalacji do dystrybucji biokomponentów i biopaliw lub innych nośników energii dla komunikacji zbiorowej.

Szczególnie pożądane będą inwestycje kompleksowe, łączące zakup taboru z innymi inwestycjami w infrastrukturę transportu miejskiego, łączące różne typy projektów.

Wsparcie inwestycji w infrastrukturę transportu miejskiego będzie komplementarne wobec wsparcia możliwego w ramach PO Infrastruktura i Środowisko 2014-2020.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

Potencjalne główne grupy beneficjentów to:

1. jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
2. jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną
3. przedsiębiorcy

Grupę docelową wsparcia stanowić będą wszyscy użytkownicy miejskiej infrastruktury transportu zbiorowego.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a inwestycje lokalizowane będą na obszarach miejskich, a także uzupełniająco na terenach wiejskich powiązanych z nimi funkcjonalnie.

Jednocześnie w odniesieniu do zaplanowanych działań **przewiduje się zastosowanie instrumentów rozwoju terytorialnego, tj. subregionalnego programu rozwoju** (instrument dedykowany interwencji w ramach 5 subregionów funkcjonalnych – obszarów strategicznej interwencji województwa) **oraz zintegrowanych inwestycji terytorialnych (na terenie Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego** tj. obszaru strategicznej interwencji państwa - miasto wojewódzkie wraz z obszarem funkcjonalnym).

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie **przede wszystkim specjalnego mechanizmu opartego na ścieżce subregionalnej, jako szczególnej formy trybu konkursowego.**

Dodatkowo, w w/w obszarze wsparcia, przewiduje się na terenie Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego wykorzystanie specjalnego mechanizmu, tj. **zintegrowanej inwestycji terytorialnej**, opartej na formule negocjacji i uzgodnień gmin wchodzących w skład związku ZIT, pod warunkiem ujęcia danego zagadnienia w strategii ZIT - w tym przypadku **możliwe będzie zastosowanie trybu pozakonkursowego, w formule projektów strategicznych**, mając na uwadze, że zastosowanie tego trybu uzasadnione jest w szczególności ze względu na:

- a) przedmiot wsparcia, który stanowi obszar szczególnego zainteresowania z uwagi na jego strategiczne znaczenie dla realizacji programu operacyjnego oraz silne powiązanie z celami *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*,
- b) fakt, iż dotyczy on projektów o znacznej skali i sile oddziaływania, bezpośrednio odpowiadających na potrzeby mieszkańców oraz wpływających na zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej regionu i na jakość życia w regionie,
- c) przewidywaną liczbę planowanych przedsięwzięć wymagających znacznych nakładów inwestycyjnych,
- d) komplementarność z przedsięwzięciami już realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, przez co stworzone zostaną warunki dla zwielokrotnienia oczekiwanych efektów (w tym efektu synergii).

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie **ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący**, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Kryteria wyboru projektów opracowane zostaną z uwzględnieniem w szczególności takich aspektów jak:

obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność oraz zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Na obecnym etapie prac nie zidentyfikowano projektów dużych, przyczyniających się do osiągnięcia celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba zakupionego lub zmodernizowanego taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	50	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>
2.	Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych / zintegrowanych centrów przesiadkowych	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	6	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>
3.	Liczba wybudowanych obiektów Park&Ride	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	10	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

➤ Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach
Priorytet inwestycyjny 4.7 Promowanie wysokosprawnej kogeneracji energii cieplnej i elektrycznej w oparciu o popyt na użytkowaną energię ciepłą

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest zwiększenie efektywności energetycznej, wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz redukcji emisji CO₂.

Wskaźniki rezultatu strategicznego

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Zużycie energii pierwotnej	tys. toe	słabiej rozwinięte	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>
2.	Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto	%	słabiej rozwinięte	2012	13,9	15	GUS	corocznie
3.	Emisja gazów cieplarnianych	tys. ton	słabiej rozwinięte	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>
4.	Emisja pyłów (PM10)	tys. ton	słabiej rozwinięte	2011	31,9	22,9	GUS	corocznie

W ramach działań związanych z wysokosprawnym wytwarzaniem w skojarzeniu, przewiduje się, że wsparcie skierowane będzie na budowę lub rozbudowę jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w technologii wysokosprawnej kogeneracji oraz przebudowę jednostki wytwarzania ciepła, w wyniku której jednostki te zostaną zastąpione jednostkami wytwarzania energii w technologii wysokosprawnej kogeneracji. Wspierane będą również projekty wykorzystujące OZE.

W celu zapewnienia kompleksowości wsparcia planuje się budowę przyłączy do sieci ciepłowniczej i elektroenergetycznej dla jednostek wytwarzających energię elektryczną i ciepła w skojarzeniu, w tym i z OZE. Rozwój wysokosprawnej kogeneracji oraz sieci będzie mógł następować w koordynacji z realizacją projektów z zakresu modernizacji energetycznej budynków prowadzących do zmniejszenia zapotrzebowania na ciepło i energię elektryczną. Biorąc to pod uwagę, przewiduje się wsparcie w szczególności następujących obszarów:

- budowa lub przebudowa jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w wysokosprawnej kogeneracji, w tym z OZE;
- budowa lub przebudowa jednostek wytwarzania ciepła w wyniku której jednostki te zostaną zastąpione jednostkami wytwarzania energii w skojarzeniu, w tym z OZE;
- budowa przyłączy do sieci ciepłowniczych i elektroenergetycznych do wykorzystania ciepła użytkowego wyprodukowanego w jednostkach wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w skojarzeniu.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

1. Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
2. Jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną
3. Przedsiębiorcy
4. Jednostki naukowe
5. Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe

Grupą docelową interwencji w ramach priorytetu inwestycyjnego będą mieszkańcy województwa, jako użytkownicy wspartej infrastruktury.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a inwestycje lokalizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie przede wszystkim **konkursowej ścieżki wyboru**.

Tryb pozakonkursowy zastosowany zostanie w szczególności w obszarze interwencji o znaczeniu regionalnym mając na uwadze, że zastosowanie tego trybu uzasadnione jest w szczególności ze względu na:

- a) przedmiot wsparcia, który stanowi obszar szczególnego zainteresowania ze względu na jego strategiczne znaczenie dla realizacji programu operacyjnego, a także powiązanie z celami *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*,
- b) fakt, iż dotyczy on projektów o znacznej skali i sile oddziaływania, bezpośrednio odpowiadających na potrzeby mieszkańców regionu oraz wpływających na zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej regionu i na jakość życia w regionie,
- c) przewidywaną liczbę planowanych przedsięwzięć wymagających znacznych nakładów inwestycyjnych,
- d) komplementarność z przedsięwzięciami już realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, przez co tworzące warunki dla zwielokrotnienia oczekiwanych efektów (w tym efektów synergii).

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie **ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący**, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych.

Kryteria wyboru projektów opracowane zostaną z uwzględnieniem w szczególności takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność oraz zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Na obecnym etapie prac w ramach priorytetu inwestycyjnego nie zidentyfikowano projektów dużych, przyczyniających się do osiągnięcia celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wybudowanych/zmodernizowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej/ciepłej z OZE w kogeneracji	szt.	EFRR	slabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
2.	Liczba wybudowanych/zmodernizowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej w ramach kogeneracji	szt.	EFRR	slabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

➔ Ramy wykonania osi priorytetowej

Pełna lista wskaźników wyznaczonych w ramach osi priorytetowej do oceny wykonania (wraz z kluczowymi etapami wdrażania w wymaganych przypadkach) zostanie wskazana na późniejszym etapie prac nad programem operacyjnym.

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
Liczba wybudowanych/zmodernizowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej/ciepłej z OZE	szt.	EFRR	slabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	EFRR	slabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	szt.	EFRR	slabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

➔ Kategorie interwencji planowane w osi priorytetowej

Indykatorywny katalog kategorii interwencji planowanych do wykorzystania w ramach osi priorytetowej zawiera poniższa tabela.

Tabela X: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela X: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela X: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela X: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela X: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/EFS)	
kod	EUR	kod	EUR	Kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR
011	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	01	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	01	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	01	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	04	350 mln
012	do uzupełnienia na dalszym etapie prac								
013	do uzupełnienia na dalszym etapie prac								
014	do uzupełnienia na dalszym etapie prac								
015	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	04	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	05	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	02	do uzupełnienia na dalszym etapie prac		
016	do uzupełnienia na dalszym etapie prac								
017	do uzupełnienia na dalszym etapie prac								
018	do uzupełnienia na dalszym etapie prac								

019	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>							
046	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>							
047	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>							

Przyporządkowanie kategorii do poszczególnych wymiarów przeprowadzono w oparciu o założenie, że każdy z wymiarów porządkujących jest niezależny od pozostałych, co oznacza, że każdorazowo kwota alokowana na oś priorytetową przypisywana jest kategoriom interwencji przewidzianym w danym wymiarze.

➡ Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej dedykowanej pomocy technicznej.

2.5. OŚ PRIORYTETOWA 5. OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO

Jednym z wyzwań stojących przed Małopolską będzie w najbliższych latach zapewnienie wzrostu gospodarczego z zachowaniem i efektywnym wykorzystaniem zasobów środowiska, poprawą jego stanu oraz równoczesną adaptacją do zmian klimatu. Odpowiedzią na te wyzwania będzie realizacja wyznaczonych celów w najistotniejszych obszarach oddziaływania. W kontekście zmian klimatu oraz koniecznych do przeprowadzenia działań adaptacyjnych w regionie za jeden z najważniejszych sektorów i obszarów problemowych należy uznać gospodarowanie wodami. Pomimo podejmowanych w ostatnich latach działań na rzecz zapewnienia ochrony i lepszego stanu środowiska nadal występują duże potrzeby w obszarze ochrony zasobów wodnych i gospodarki odpadami. Działania zaplanowane w ramach tego kierunku interwencji umożliwią jednocześnie realizację zobowiązań związanych z obecnością Polski w UE. **Celem głównym osi jest wzmocnienie stanu bezpieczeństwa ekologicznego regionu z zachowaniem zasad równowagi pomiędzy poprawą stanu środowiska, racjonalnym użytkowaniem zasobów naturalnych oraz minimalizowaniem niekorzystnych oddziaływań na środowisko i jego zasoby.**

W ramach osi 5. wprowadzono połączenie priorytetów inwestycyjnych z dwóch celów tematycznych CT5 i CT6. Uzasadnieniem dla zastosowania osi dwufunduszowej jest bezpośrednia współzależność pomiędzy działaniami podejmowanymi w ramach zapewnienia wysokiego poziomu bezpieczeństwa mieszkańcom Małopolski oraz poprawy jakości ich życia. Zachowanie równowagi w tym podejściu wymaga spójnego i kompleksowego zarządzania dostępem do zasobów środowiska, jak również działań prowadzących do zapobiegania i likwidacji negatywnych dla środowiska skutków działalności człowieka.

Powiązanie osi priorytetowej z CT, PI i funduszami

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem	5.2 Promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi	EFRR
6. Ochrona środowiska i promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	6.1. Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze odpadów w celu spełnienia wymogów dorobku prawnego Unii dotyczącego środowiska	EFRR
	6.2 Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze wodnym w celu spełnienia wymogów dorobku prawnego Unii dotyczącego środowiska	EFRR

W ramach osi priorytetowej planowane są następujące obszary wsparcia:

➤ **Cel tematyczny 5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem**

Priorytet inwestycyjny 5.2 Promowanie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje ryzyka, zapewniających odporność na klęski żywiołowe oraz stworzenie systemów zarządzania klęskami żywiołowymi

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest zapewnienie stabilności ekosystemów oraz odporności na wpływ zewnętrznych zakłóceń środowiska oraz zapobieganie i minimalizowanie ryzyka wystąpienia klęsk żywiołowych

Wskaźniki rezultatu strategicznego

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Pojemność obiektów małej retencji	dam ³	słabiej rozwinięte	4 511,4	2012	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	GUS	corocznie

Skutki zmian klimatu w ostatnich dekadach pogłębiają się i z tego względu stały się przedmiotem działania w skali międzynarodowej. Zmiany te mogą powodować zwiększenie częstotliwości i skali zjawisk powodziowych i suszy, wskutek częstszego pojawienia się ekstremalnych warunków pogodowych. Mając na uwadze specyfikę województwa wśród działań najbardziej istotnych z punktu widzenia adaptacji do zmian klimatu należy wymienić wzmocnienie odporności oraz zapobieganie zagrożeniom naturalnym. Jednym z najistotniejszych sektorów problemowych jest gospodarka wodna, przede wszystkim w kwestii podejmowania działań dostosowawczych w zakresie nadmiaru i deficytu wody. W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą wszelkie działania o charakterze regionalnym i lokalnym nakierowane na zwiększenie naturalnej retencji dolin rzecznych, w tym: zbiorniki małej retencji, odtworzone tereny zalewowe oraz działania z zakresu renaturalizacji rzek. Działania te będą miały charakter uzupełniający do zadań wspieranych w ramach systemowej ochrony przeciwpowodziowej z krajowego programu operacyjnego. Realizacja inwestycji będzie jednak możliwa pod warunkiem zapewnienia zgodności z wymogami Ramowej Dyrektywy Wodnej. Wsparcie z tego priorytetu kierowane będzie równoległe na przeciwdziałanie zjawisku suszy i ruchom masowym, których częstotliwość występowania oraz zasięg terytorialny stanowią istotne zagrożenie naturalne w regionie. W kontekście zarządzania ryzykiem i zagrożeniami istotną kwestią będzie wzmocnienie i rozwijanie systemu ratowniczego, w tym poprzez poprawę funkcjonowania oraz wyposażenia służb ratowniczych. Dopelnieniem powyższych działań będą przedsięwzięcia związane z tworzeniem i rozwijaniem systemów monitorowania i ostrzegania przed klęskami żywiołowymi mającymi kluczowe znaczenie dla zwiększenia bezpieczeństwa ludności.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

1. Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
2. Jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną
3. Administracja rządowa
4. Spółki wodne
5. Przedsiębiorcy
6. Organizacje pozarządowe, partnerzy społeczni i gospodarczy

Grupę docelową interwencji w ramach priorytetu inwestycyjnego będą stanowić wszyscy mieszkańcy województwa, a przede wszystkim mieszkańcy terenów zagrożonych wystąpieniem naturalnych katastrof.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a inwestycje lokalizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.

Inwestycje z zakresu przeciwdziałania ruchom masowym skoncentrowane będą na obszarach stwierdzonych osuwisk – przyczyniając się tym samym do realizacji zintegrowanego podejścia terytorialnego w zakresie wspierania obszaru strategicznej interwencji województwa.

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego **przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym.**

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020* oraz z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Kryteria wyboru projektów opracowane zostaną z uwzględnieniem w szczególności takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność oraz zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Na obecnym etapie prac w ramach priorytetu inwestycyjnego nie zidentyfikowano projektów dużych, przyczyniających się do osiągnięcia celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Pojemność obiektów małej retencji	dam ³	EFRR	słabiej rozwinięte	2 800	GUS	corocznie

2.	Liczba jednostek służb ratowniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	47	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>
----	--	------	------	--------------------	----	----------------	---

➔ **Cel tematyczny 6. Ochrona środowiska i promowanie efektywnego gospodarowania zasobami**

Priorytet inwestycyjny 6.2. Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze wodnym w celu spełnienia wymogów dorobku prawnego Unii dotyczącego środowiska

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest ochrona zasobów wodnych poprzez ograniczenie zanieczyszczeń przedostających się do wód podziemnych, powierzchniowych, gleb oraz działania na rzecz poprawy jakości wód.

Wskaźniki rezultatu strategicznego

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	%	słabiej rozwinięte	65	2012	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	GUS	corocznie

Aktualny stan zasobów wodnych w województwie wymaga dalszego wspierania inwestycji w gospodarce wodno-ściekowej. Przede wszystkim wspierane będą działania mające na celu ograniczenie zanieczyszczeń przedostających się do wód powierzchniowych i podziemnych. Ze względu na wciąż duży ładunek zanieczyszczeń, którego źródłem jest gospodarka komunalna wsparcie będzie kierowane na kompleksową rozbudowę sieci kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków w aglomeracjach poniżej 10 000 RLM oraz poza aglomeracjami. Dopełnieniem tych działań będzie także wsparcie gospodarki osadami ściekowymi w większości oczyszczalni, w celu innego niż składowanie ich zagospodarowania. Zasoby wodne Małopolski zaspokajają z nadwyżką jej potrzeby, jednak konieczne jest wyrównanie poziomu zaopatrzenia w wodę na całym obszarze województwa. W tym celu na potrzeby obszarów ubogich w zasoby woda pobierana jest z obszarów bogatych i przesyłana systemami wodociągów, nawet na znaczne odległości. W związku z powyższym interwencja będzie skierowana na działania związane z zaopatrywaniem ludności w wodę, w tym systemy zarządzania dystrybucją oraz likwidowania strat wody.

Przewiduje się wsparcie w następujących obszarach:

- Budowa sieci kanalizacyjnej, oczyszczalni ścieków oraz przydomowych oczyszczalni ścieków
- Inwestycje w zakresie instalacji służących do odwadniania osadów ściekowych
- Utrzymanie i rozbudowa systemów zaopatrzenia w wodę i optymalizacja zużycia wody

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

1. Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
2. Jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną
3. Spółki wodne
4. Przedsiębiorcy
5. Organizacje pozarządowe, partnerzy społeczni i gospodarczy

Grupę docelową interwencji w ramach priorytetu inwestycyjnego będą stanowić wszyscy mieszkańcy województwa.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparcie objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a inwestycje lokalizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.

Jednocześnie w odniesieniu do zaplanowanych działań **przewiduje się zastosowanie instrumentu rozwoju terytorialnego, tj. subregionalnego programu rozwoju** (instrument dedykowany interwencji w ramach 5 subregionów funkcjonalnych – obszarów strategicznej interwencji województwa).

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego **planowane jest wykorzystanie specjalnego mechanizmu opartego na ścieżce subregionalnej, jako szczególnej formy trybu konkursowego.**

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie **ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący**, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020* oraz z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Kryteria wyboru projektów opracowane zostaną z uwzględnieniem w szczególności takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność oraz zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Na obecnym etapie prac w ramach priorytetu inwestycyjnego nie zidentyfikowano projektów dużych, przyczyniających się do osiągnięcia celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wybudowanych, rozbudowanych lub zmodernizowanych oczyszczalni ścieków komunalnych	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	40	GUS	corocznie
2.	Długość wybudowanej, rozbudowanej lub zmodernizowanej kanalizacji sanitarnej	km	EFRR	słabiej rozwinięte	1 323	GUS	corocznie

➔ Cel tematyczny 6. Ochrona środowiska i promowanie efektywnego gospodarowania zasobami

Priorytet inwestycyjny 6.1. Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie inwestycji w sektorze odpadów w celu spełnienia wymogów dorobku prawnego Unii dotyczącego środowiska

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest zapobieganie powstawaniu odpadów, przygotowanie do ponownego ich użycia oraz intensyfikacja odzysku odpadów, a tym samym ograniczenie ich ilości na składowiskach

Wskaźniki rezultatu strategicznego

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Udział odpadów komunalnych niepodlegających składowaniu w ogólnej masie odpadów komunalnych	%	słabiej rozwinięte	8	2012	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	GUS	corocznie

Celem głównym w rozwijaniu systemu gospodarki odpadami jest przerwanie powiązania między ilością odpadów, a wzrostem gospodarczym poprzez położenie nacisku na zapobieganie powstawaniu odpadów i na ponowne ich użycie, jak i intensyfikację odzysku, szczególnie recyklingu szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury. Powyższe działania przyczynią się do ograniczenia ilości odpadów unieszkodliwianych na składowiskach odpadów oraz pozwolą na osiągnięcie celów założonych w polityce ekologicznej państwa i wymagań zawartych w Traktacie Akcesyjnym.

Przewiduje się wsparcie w następujących obszarach:

- Budowa gminnych punktów selektywnego zbierania odpadów
- Budowa instalacji do przetwarzania surowców wtórnych
- Budowa instalacji do unieszkodliwiania osadów ściekowych
- Przedsięwzięcia związane z usuwaniem azbestu

- e) Rekultywacja składowisk odpadów komunalnych zamkniętych i planowanych do zamknięcia

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

1. Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
2. Jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną
3. Przedsiębiorcy
4. Organizacje pozarządowe, partnerzy społeczni i gospodarczy

Grupę docelową interwencji w ramach priorytetu inwestycyjnego będą stanowić wszyscy mieszkańcy województwa.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a inwestycje lokalizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego **przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym.**

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020* oraz z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Kryteria wyboru projektów opracowane zostaną z uwzględnieniem w szczególności takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność oraz zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Na obecnym etapie prac w ramach priorytetu inwestycyjnego nie zidentyfikowano projektów dużych, przyczyniających się do osiągnięcia celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
------	----------	-------------------	---------	-------------------	-------------------------	---------------	----------------------------

1.	Liczba wspartych Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	100	GUS	corocznie
2.	Ilość zebranych selektywnie odpadów komunalnych	Mg	EFRR	słabiej rozwinięte	172 000	GUS	corocznie

Ramy wykonania osi priorytetowej

Pełna lista wskaźników wyznaczonych w ramach osi priorytetowej do oceny wykonania (wraz z kluczowymi etapami wdrażania w wymaganych przypadkach) zostanie wskazana na późniejszym etapie prac nad programem operacyjnym.

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
Liczba jednostek służb ratowniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	20	47	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>
Liczba wybudowanych, rozbudowanych lub zmodernizowanych oczyszczalni ścieków komunalnych	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	24	40	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>
Ilość zebranych selektywnie odpadów komunalnych	Mg	EFRR	słabiej rozwinięte	111 800	172 000	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

Kategorie interwencji planowane w osi priorytetowej

Indykatorywny katalog kategorii interwencji planowanych do wykorzystania w ramach osi priorytetowej zawiera poniższa tabela.

Tabela X: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela X: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela X: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela X: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela X: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/EFS)	
kod	EUR	kod	EUR	Kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR
020	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	01	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	01	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	05	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	05	36 mln
021	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>								
023	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>								
024	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>			05	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>			06	111 mln
025	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>								
085	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>								
086	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>								

Przyporządkowanie kategorii do poszczególnych wymiarów przeprowadzono w oparciu o założenie, że każdy z wymiarów porządkujących jest niezależny od pozostałych, co oznacza, że każdorazowo kwota alokowana na oś priorytetową przypisywana jest kategoriom interwencji przewidzianym w danym wymiarze.

➡ Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej dedykowanej pomocy technicznej.

2.6. OŚ PRIORYTETOWA 6. DZIEDZICTWO REGIONALNE

Różnorodność, bogactwo i unikatowość dziedzictwa, to główne źródła atrakcyjności regionu, tworzące jego przewagę konkurencyjną. Dziedzictwo kulturowe oraz przyrodnicze powinny być traktowane jako znaczący element regionalnej szansy, warunkujący rozwój działalności opartej na przemysłach czasu wolnego. Nowe postrzeganie tych potencjałów powinno prowadzić do przypisania im roli ważnych czynników rozwoju społeczno-ekonomicznego, kreujących znaczącą część regionalnego PKB w sferze usług i produkcji oraz generujących zatrudnienie. Biorąc pod uwagę potencjał Małopolski bazujący na zasobach kulturowych i przyrodniczych, konieczne jest jednocześnie podejmowanie działań zmierzających do likwidacji terenów zdegradowanych, zanieczyszczonych i odizolowanych poprzez ich zagospodarowanie oraz nadanie im nowych funkcji. Mając na uwadze powyższe zależności, **głównym celem osi priorytetowej jest podniesienie atrakcyjności i konkurencyjności regionu w oparciu o walory dziedzictwa kulturowego oraz udostępnienie i przywrócenie do użytkowania terenów zdegradowanych.**

Powiązanie osi priorytetowej z CT, PI i funduszami

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
6. Ochrona środowiska i promowanie efektywnego gospodarowania zasobami	6.3. Ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego	EFRR
	6.4. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu natura 2000 oraz zielonej infrastruktury	EFRR
	6.5. Działania mające na celu poprawę środowiska miejskiego, w tym rekultywacja terenów poprzemysłowych i redukcja zanieczyszczenia powietrza	EFRR

W ramach osi priorytetowej planowane są następujące obszary wsparcia:

<p>➔ Cel tematyczny 6. Ochrona środowiska i promowanie efektywnego gospodarowania zasobami.</p> <p>Priorytet inwestycyjny 6.3. Ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego</p>

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest zachowanie dziedzictwa kulturowego i włączanie go w obieg gospodarczy, społeczny i kulturowy poprzez twórcze wykorzystywanie jego zasobów.

Wskaźniki rezultatu strategicznego

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Korzystający z noclegów w turystycznych obiektach zakwaterowania zbiorowego	szt.	słabiej rozwinięte	3,47 mln	2012	<i>do uzupełnienia na późniejszym etapie prac</i>	GUS	corocznie

W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą przedsięwzięcia z zakresu ochrony, rozwoju, udostępnienia i promocji zasobów **dziedzictwa kulturowego**, w szczególności poprzez:

- realizację prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, prac zabezpieczających przed zniszczeniem, prowadzonych przy zabytkach (wraz z ich otoczeniem) a także podejmowanie działań zmierzających do ochrony krajobrazu kulturowego, w tym realizowanych na terenie parków kulturowych;
- dostosowywanie obiektów zabytkowych do nowych funkcji gospodarczych i społecznych (m.in. turystycznych, kulturalnych), z jednoczesnym wprowadzeniem działalności pozwalającej na utrzymanie obiektu (tam gdzie to jest zasadne i możliwe);
- udostępnianie i promocja dziedzictwa kulturowego regionu oraz oferty turystycznej opartej na zasobach tego dziedzictwa, w szczególności poprzez realizację projektów kulturalnych, artystycznych i interdyscyplinarnych o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym oraz poprzez rozwój szlaków kulturowych.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

W obszarze dziedzictwa kulturowego wśród głównych grup beneficjentów wskazać należy:

1. jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
2. jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną.
3. instytucje kultury
4. partnerzy społeczni i gospodarczy (w tym organizacje pozarządowe)
5. kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych
6. szkoły wyższe
7. przedsiębiorstwa

Grupę docelową wsparcia stanowić będą mieszkańcy regionu oraz turyści odwiedzający region.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a inwestycje lokalizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się przede wszystkim wykorzystanie **konkursowej ścieżki wyboru, jak i trybu pozakonkursowego, w formule projektów strategicznych.**

W odniesieniu do przedsięwzięć w zakresie ochrony i rozwoju dziedzictwa kulturowego, planowane jest wykorzystanie przede wszystkim **trybu konkursowego**.

Tryb pozakonkursowy zastosowany zostanie w szczególności w obszarze dotyczącym promocji dziedzictwa kulturowego Małopolski. Zastosowanie tego trybu uzasadnione jest w szczególności ze względu na:

- a) przedmiot wsparcia, który stanowi obszar szczególnego zainteresowania ze względu na jego znaczenie dla realizacji programu operacyjnego oraz powiązanie z celami *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*;
- b) fakt, iż dotyczy on projektów o znaczącej skali i sile oddziaływania, poprzez stworzenie spójnej i kompleksowej oferty o zasięgu ponadregionalnym, promującej dziedzictwo kulturowe Małopolski, wpływającej jednocześnie na zwiększanie atrakcyjności turystycznej regionu;
- c) wzrost efektywności wydatkowania środków dzięki rzeczywistemu kreowaniu wysokiej jakości oferty wydarzeń kulturalnych i artystycznych w regionie;
- d) przewidywaną liczbę planowanych przedsięwzięć wymagających znacznych nakładów finansowych;
- e) komplementarność z przedsięwzięciami już realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, przez co stworzone zostaną warunki dla zwielokrotnienia oczekiwanych efektów (w tym efektu synergii).

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie **ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący**, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych.

Kryteria wyboru projektów opracowane zostaną z uwzględnieniem w szczególności takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność oraz zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Na obecnym etapie prac nie zidentyfikowano projektów dużych, przyczyniających się do osiągnięcia celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów.

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	43	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

➔ **Cel tematyczny 6. Ochrona środowiska i promowanie efektywnego gospodarowania zasobami.**

Priorytet inwestycyjny 6.4. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu natura 2000 oraz zielonej infrastruktury

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest zachowanie wysokiej jakości przyrodniczej i walorów krajobrazu oraz zapobieganie degradacji środowiska naturalnego, przy jednoczesnym zrównoważonym wykorzystaniu tych zasobów dla rozwoju społeczno-gospodarczego.

Wskaźniki rezultatu strategicznego

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Parki krajobrazowe objęte planami ochrony	%	słabiej rozwinięte	0	2012	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą działania z zakresu ochrony, udostępnienia i promocji **dziedzictwa przyrodniczego**, w szczególności poprzez:

- przedsięwzięcia zmierzające do zachowania oraz ochrony różnorodności biologicznej (m.in. dzięki czynnej ochronie ekosystemów, siedlisk i gatunków, edukacji ekologicznej, opracowywaniu dokumentów planistycznych dla form ochrony przyrody), prowadzone na terenach cennych przyrodniczo, w szczególności w parkach krajobrazowych, rezerwach przyrody, na obszarach chronionego krajobrazu.

- przedsięwzięcia wykorzystujące lokalne zasoby przyrodnicze dla rozwoju sektora przemysłów czasu wolnego (w szczególności działania służące właściwej kanalizacji ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo), m.in. rozwój i promocja szlaków turystycznych i rekreacyjnych, zagospodarowanie na cele turystyczne obszarów w otoczeniu zbiorników i cieków wodnych, rozwój infrastruktury turystycznej służącej przede wszystkim ochronie przyrody i promocji obszarów chronionych.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

1. jednostki samorządu terytorialnego, ich związek i stowarzyszenia
2. jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną.
3. partnerzy społeczni i gospodarczy (w tym organizacje pozarządowe)
4. kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych
5. parki krajobrazowe
6. PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne
7. przedsiębiorstwa

Grupę docelową wsparcia stanowią będą mieszkańcy regionu oraz turyści odwiedzający region.

Terytorialny obszar realizacji:

Wsparciem objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a inwestycje lokalizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.

Jednocześnie w odniesieniu do zaplanowanych działań z zakresu ochrony, udostępnienia i promocji dziedzictwa przyrodniczego przewiduje się zastosowanie instrumentu rozwoju terytorialnego, tj. subregionalnego programu rozwoju (instrument dedykowany interwencji w ramach 5 subregionów funkcjonalnych – obszarów strategicznej interwencji województwa).

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania:

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie **zarówno konkursowej ścieżki wyboru, jak i trybu pozakonkursowego, w formule projektów strategicznych.**

W odniesieniu do przedsięwzięć w zakresie ochrony różnorodności biologicznej, planowane jest wykorzystanie przede wszystkim **trybu konkursowego.**

Tryb pozakonkursowy zastosowany zostanie w szczególności w odniesieniu do przedsięwzięć związanych z realizacją zintegrowanej sieci tras rowerowych bazujących głównie na lokalnych zasobach przyrodniczych. Zastosowanie tego trybu uzasadnione jest w szczególności ze względu na:

- a) przedmiot wsparcia, który stanowi obszar szczególnego zainteresowania ze względu na jego strategiczne znaczenie dla realizacji programu operacyjnego oraz powiązanie z celami *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*;
- a) fakt, iż dotyczy on projektów o znacznej skali i sile oddziaływania, odpowiadających na potrzeby mieszkańców regionu oraz wpływających na zwiększanie atrakcyjności i konkurencyjności oferty turystycznej regionu oraz zwiększenie dostępności turystycznej Małopolski;
- b) przewidywaną liczbę planowanych przedsięwzięć wymagających znacznych nakładów inwestycyjnych;
- c) komplementarność z przedsięwzięciami już realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, przez co stworzone zostaną warunki dla zwielokrotnienia oczekiwanych efektów (w tym efektów synergii);
- d) ponadregionalny i kompleksowy charakter przedsięwzięcia efektywnie wykorzystujący lokalne zasoby przyrodnicze dla rozwoju sektora przemysłów czasu wolnego przy spełnieniu określonych europejskich standardów.

W odniesieniu do przedsięwzięć wykorzystujących lokalne zasoby przyrodnicze dla rozwoju sektora przemysłów czasu wolnego, planowane jest wykorzystanie przede wszystkim **specjalnego mechanizmu opartego na ścieżce subregionalnej, jako szczególnej formy trybu konkursowego.**

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie **ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący**, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych.

Kryteria wyboru projektów opracowane zostaną z uwzględnieniem w szczególności takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność oraz zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych:

W ramach priorytetu inwestycyjnego nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji.

Planowane zastosowanie dużych projektów:

Na obecnym etapie prac nie zidentyfikowano projektów dużych, przyczyniających się do osiągnięcia celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego.

Wskaźniki produktu:

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody objętych wsparciem	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	30	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>
2.	Długość utworzonych szlaków turystycznych	km	EFRR	słabiej rozwinięte	200	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

➔ **Cel tematyczny 6. Ochrona środowiska i promowanie efektywnego gospodarowania zasobami**

Priorytet inwestycyjny 6.5. Działania mające na celu poprawę środowiska miejskiego, w tym rekultywacja terenów przemysłowych i redukcja zanieczyszczenia powietrza

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest podniesienie atrakcyjności miast poprzez zagospodarowanie oraz nadanie nowych funkcji zdegradowanym i odizolowanym terenom.

Wskaźniki rezultatu strategicznego

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba osób korzystających z nowej otwartej przestrzeni na obszarach miejskich	os.	słabiej rozwinięte	0	2013	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	monitoring RPO	corocznie

W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą działania wpływające na poprawę stanu środowiska miejskiego, poprzez przedsięwzięcia włączające odizolowane tereny zdegradowane do funkcjonującej tkanki miejskiej. Działania te prowadzić będą do stworzenia nowej jakości przestrzeni publicznej, m.in. poprzez tworzenie na obszarach przemysłowych (i w ich bezpośrednim sąsiedztwie) warunków infrastrukturalnych do rozwoju przestrzeni społecznej. Interwencja programu powinna eliminować powody izolacji zdegradowanych, przemysłowych, zanieczyszczonych terenów od pozostałych części miasta oraz włączać je w funkcjonującą przestrzeń publiczną.

Do zaplanowanej interwencji zastosowanie znajduje instrument rozwoju terytorialnego - **zintegrowana inwestycja terytorialna**, realizowana na terenie Krakowa i jego obszaru funkcjonalnego.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

1. jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
2. jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną
3. IOB (spółka z większością udziałów JST)

Grupę docelową wsparcia stanowić będą mieszkańcy regionu oraz osoby korzystające z nowej przestrzeni miejskiej.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem objęte zostaną interwencje skoncentrowane na terenie Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego, przyczyniając się tym samym do realizacji zintegrowanego podejścia terytorialnego poprzez zastosowanie instrumentu zintegrowanych inwestycji terytorialnych (obszar strategicznej interwencji państwa - miasto wojewódzkie wraz z obszarem funkcjonalnym).

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania:

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się na terenie Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego wykorzystanie specjalnego mechanizmu, tj. zintegrowanej inwestycji terytorialnej, opartej na formule negocjacji i uzgodnień gmin wchodzących w skład związku ZIT, pod warunkiem ujęcia danego zagadnienia w strategii ZIT - w tym przypadku możliwe jest zastosowanie trybu pozakonkursowego, w formule projektów strategicznych, mając na uwadze, że zastosowanie tego trybu uzasadnione jest w szczególności ze względu na:

- a) przedmiot wsparcia, który stanowi obszar szczególnego zainteresowania z uwagi na jego strategiczne znaczenie dla realizacji programu operacyjnego oraz silne powiązanie z celami Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020,
- b) fakt, iż dotyczy on projektów o znacznej skali i sile oddziaływania, bezpośrednio odpowiadających na potrzeby mieszkańców oraz wpływających na zwiększanie atrakcyjności zdegradowanych terenów miejskich,
- c) przewidywaną liczbę planowanych przedsięwzięć wymagających znacznych nakładów inwestycyjnych,
- d) komplementarność z przedsięwzięciami już realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, przez co stworzone zostaną warunki dla zwielokrotnienia oczekiwanych efektów (w tym efektu synergii).

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie **ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący**, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych.

Kryteria wyboru projektów opracowane zostaną z uwzględnieniem w szczególności takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność oraz zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Na obecnym etapie prac nie zidentyfikowano projektów dużych, przyczyniających się do osiągnięcia celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów.

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Nowa otwarta przestrzeń na obszarach miejskich	m ²	EFRR	słabiej rozwinięte	360 000	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

➔ Ramy wykonania osi priorytetowej

Pełna lista wskaźników wyznaczonych w ramach osi priorytetowej do oceny wykonania (wraz z kluczowymi etapami wdrażania w wymaganych przypadkach) zostanie wskazana na późniejszym etapie prac nad programem operacyjnym.

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
Liczba parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody objętych wsparciem	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
Nowa otwarta przestrzeń na obszarach miejskich	m ²	EFRR	słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

➔ Kategorie interwencji planowane w osi priorytetowej

Indykatorywny katalog kategorii interwencji planowanych do wykorzystania w ramach osi priorytetowej zawiera poniższa tabela.

Tabela X: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela X: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela X: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela X: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela X: Wymiar 7 EFS secondary theme		Tabela X: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/EFS)	
kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR
087	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	01	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	01	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	01	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	00	Nie dotyczy	06	105 mln
089	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>										
088	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>										
090	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>			05	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	03	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>				
091	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>										
092	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>					05	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>				
093	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>										

Przyporządkowanie kategorii do poszczególnych wymiarów przeprowadzono w oparciu o założenie, że każdy z wymiarów porządkujących jest niezależny od pozostałych, co oznacza, że każdorazowo kwota alokowana na oś priorytetową przypisywana jest kategoriom interwencji przewidzianym w danym wymiarze.

➡ Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej dedykowanej pomocy technicznej.

2.7. OŚ PRIORYTETOWA 7. NOWOCZESNA INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA DLA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO

Nowoczesna i efektywna infrastruktura transportowa tworzy warunki sprzyjające zwiększaniu atrakcyjności inwestycyjnej regionu oraz umożliwia przestrzenne rozpraszanie korzyści związanych z dokonującym się rozwojem społeczno-gospodarczym. Wpływa również na przestrzenną dostępność usług publicznych, w tym w szczególności z zakresu edukacji i ochrony zdrowia. W przypadku Małopolski nabiera ona szczególnego znaczenia także w związku z rozmiarami ruchu turystycznego oraz ciągłym dążeniem do tworzenia korzystnych warunków dla działalności gospodarczej oraz lokowania nowych inwestycji, w tym z zakresu B+R.

Z drugiej strony, dokonujący się rozwój społeczno-gospodarczy generuje zwiększone zapotrzebowanie na transport, co z kolei wymaga odpowiedniej jakości infrastruktury transportowej, tak aby nie stanowiła ona dla niego bariery. Dlatego tak istotne jest także zapewnienie sprawnego systemu połączeń pomiędzy obszarami wiejskimi i miastami, co z kolei stanowi warunek zwiększenia mobilności zawodowej mieszkańców obszarów wiejskich, dla których pobliskie miasta są miejscem pracy i nauki.

Rosnące przepływy przemieszczających, dokonujące się procesy suburbanizacji, to w konsekwencji m.in. narastający problem zatłoczenia dróg, zwiększona presja na środowisko oraz utrzymująca się na wysokim poziomie liczba wypadków i zdarzeń drogowych.

Jak pokazują badania, województwo małopolskie należy do najbardziej zróżnicowanych wewnętrznie pod względem dostępności komunikacyjnej. Występują tutaj największe w skali całego kraju odległości mierzone czasem dojazdu do stolicy województwa. Jest też województwem z dużym obszarem, z którego jest bliżej do stolicy innego województwa, do której wiodą lepsze i szybsze drogi (Olkusz – Katowice, Oświęcim – Katowice, Kęty – Katowice przez Bielsko-Białą)¹³⁰.

W tym kontekście, głównym celem osi priorytetowej jest tworzenie nowoczesnego systemu transportowego efektywnie zaspokajającego potrzeby rozwoju gospodarczego oraz adekwatnego do potrzeb mobilnego społeczeństwa, poprzez rozwój infrastruktury transportowej sprzyjającej konkurencyjności gospodarczej i spójności przestrzennej regionu, przyczyniającej się do ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko.

Powiązanie osi priorytetowej z CT, PI i funduszami

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych	7.2 Zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T	EFRR
	7.3 Rozwój przyjaznych dla środowiska, w tym „cichych” i niskoemisyjnych systemów transportu, włączając transport śródlądowy, morski, porty i połączenia multimodalne i infrastrukturę lotniskową w celu promowania zrównoważonej regionalnej i lokalnej mobilności	EFRR
	7.4 Rozwój i rehabilitacja kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego	EFRR

¹³⁰ R. Guzik, A. Kołoś: *Relacje przestrzenne miast oraz identyfikacja i delimitacja obszarów funkcjonalnych w: „Badanie funkcji, potencjału oraz trendów rozwojowych miast w województwie małopolskim”*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej oraz Instytut Spraw Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2010, s. 396.

W ramach osi priorytetowej planowane są działania w ramach następujących obszarów interwencji:

➡ **Cel tematyczny 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktural sieciowych**
Priorytet inwestycyjny 7.2 Zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest tworzenie warunków dla budowy sprawnego układu drogowego o znaczeniu regionalnym i subregionalnym, uwzględniając przy tym jego powiązania z siecią istniejących oraz planowanych dróg krajowych, w tym w szczególności z siecią TEN-T, sprzyjających procesom rozwojowym, a także poprawie dostępności przestrzennej ośrodków aktywności gospodarczej, pracy, edukacji oraz usług społecznych.

Realizacja priorytetu inwestycyjnego przyczyni się do budowy bardziej efektywnego regionalnego systemu komunikacyjnego między głównymi ośrodkami społeczno-gospodarczymi Małopolski, poprzez usprawnianie połączeń drogowych między subregionami oraz zwiększanie ich dostępności wewnętrznej i zewnętrznej, w tym poprzez budowę obwodnic miast i miejscowości dotkniętych wysoką uciążliwością ruchu tranzytowego. Bezpośrednim rezultatem realizowanych inwestycji drogowych będzie zwiększenie bezpieczeństwa na przebudowywanych, modernizowanych i budowanych odcinkach dróg poprzez zastosowanie rozwiązań umożliwiających zwiększenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Realizacja inwestycji odbywać się będzie z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju.

Wskaźniki rezultatu strategicznego

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Wskaźnik dostępności drogowej subregionów Małopolski / miast subregionalnych (na bazie wskaźnika WMDT)	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	słabiej rozwinięte	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	badanie IZ	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą przedsięwzięcia z zakresu rozwoju infrastruktury drogowej istotnej dla rozwoju regionu, tj. dróg o znaczeniu regionalnym oraz w uzasadnionych przypadkach dróg o znaczeniu subregionalnym, w szczególności poprzez inwestycje z zakresu:

- budowy, przebudowy oraz modernizacji dróg, w tym również budowy obwodnic, wraz z towarzyszącą infrastrukturą
- budowy, przebudowy oraz modernizacji obiektów mostowych, wiaduktów estakad, tuneli drogowych i innych obiektów inżynierskich zlokalizowanych w ciągach dróg o znaczeniu regionalnym/subregionalnym, wraz z towarzyszącą infrastrukturą
- nowoczesnych technik zarządzania ruchem, przyczyniających się do usprawnienia ruchu oraz zwiększania jego bezpieczeństwa na drogach o znaczeniu regionalnym/subregionalnym.

Kontynuowane będzie podejście, zgodnie z którym interwencja będzie skoncentrowana przede wszystkim na zagadnieniach traktowanych jako priorytetowe, tj. związanych z zapewnieniem warunków dla tworzenia spójnego i sprawnego układu drogowych szlaków komunikacyjnych regionu oraz ich powiązania z krajową siecią drogową, w tym siecią TEN-T, a także budową obwodnic miast i miejscowości dotkniętych wysoką uciążliwością ruchu, mając na uwadze potrzebę obniżenia zagrożeń dla bezpieczeństwa użytkowników dróg oraz zmniejszenia utrudnień w ruchu generowanych w takich miejscach.

Ze względu na znaczenie działań ukierunkowanych na zwiększanie bezpieczeństwa ruchu drogowego, przewiduje się wprowadzenie preferencji dla projektów uwzględniających wykorzystanie rozwiązań infrastrukturalnych zwiększających bezpieczeństwo uczestników ruchu.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

W obszarze infrastruktury drogowej wśród głównych grup beneficjentów wskazać należy:

1. jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
2. jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną.

Grupę docelową wsparcia stanowić będą wszyscy użytkownicy infrastruktury drogowej w regionie.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparcie w zakresie infrastruktury drogowej dotyczy terenu całego województwa, a inwestycje lokalizowane będą zarówno na obszarach miejskich jak i wiejskich.

Jednocześnie w odniesieniu do zaplanowanych działań z zakresu dróg o znaczeniu subregionalnym przewiduje się zastosowanie instrumentu rozwoju terytorialnego, tj. subregionalnego programu rozwoju (instrument dedykowany interwencji w ramach 5 subregionów funkcjonalnych – obszarów strategicznej interwencji województwa).

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie **zarówno konkursowej ścieżki wyboru, jak i trybu pozakonkursowego, w formule projektów strategicznych.**

Tryb pozakonkursowy zastosowany zostanie w szczególności w obszarze interwencji z zakresu dróg o znaczeniu regionalnym mając na uwadze, że zastosowanie tego trybu uzasadnione jest w szczególności ze względu na:

- a) przedmiot wsparcia, który stanowi obszar szczególnego zainteresowania ze względu na jego strategiczne znaczenie dla realizacji programu operacyjnego oraz silne powiązanie z celami *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*,
- b) fakt, iż dotyczy on projektów o znacznej skali i sile oddziaływania, bezpośrednio odpowiadających na potrzeby mieszkańców regionu oraz wpływających na zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej regionu i na jakość życia w regionie,
- c) beneficjenta, którym jest podmiot realizujący zadania publiczne, posiadający w przedmiotowym zakresie monopol kompetencyjny,
- d) przewidywaną liczbę planowanych przedsięwzięć wymagających znacznych nakładów inwestycyjnych,

- e) komplementarność z przedsięwzięciami już realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, przez co tworzące warunki dla zwielokrotnienia oczekiwanych efektów (w tym efektów synergii).

W przypadku dróg o znaczeniu regionalnym, jako rozwiązanie alternatywne, rozważane jest zastosowanie ścieżki konkursowej z naborem otwartym.

W odniesieniu do inwestycji w zakresie dróg o znaczeniu subregionalnym, planowane jest wykorzystanie przede wszystkim specjalnego mechanizmu opartego na ścieżce subregionalnej, jako szczególnej formy trybu konkursowego.

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Kryteria wyboru projektów opracowane zostaną z uwzględnieniem w szczególności takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność oraz zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Na obecnym etapie prac nie zidentyfikowano projektów dużych, przyczyniających się do osiągnięcia celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Całkowita długość nowych dróg	km	EFRR	słabiej rozwinięte	45	monitoring RPO	do uzupełnienie na późniejszym etapie
2.	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	km	EFRR	słabiej rozwinięte	263	monitoring RPO	do uzupełnienie na późniejszym etapie

➡ **Cel tematyczny 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastrukturalnych sieciowych**

Priorytet inwestycyjny 7.3 Rozwój przyjaznych dla środowiska, w tym „cichych” i niskoemisyjnych systemów transportu, włączając transport śródlądowy, morski, porty i połączenia multimodalne i infrastrukturę lotniskową w celu promowania zrównoważonej regionalnej i lokalnej mobilności

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest **promowanie zrównoważonej regionalnej i lokalnej mobilności, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju transportu lotniczego ukierunkowanego na wzmocnienie potencjału turystycznego regionu oraz zwiększenie jego atrakcyjności inwestycyjnej.**

Realizacja priorytetu inwestycyjnego przyczyni się do wykorzystania potencjału dla rozwoju lokalnych połączeń lotniczych w postaci zwiększającego się ruchu turystycznego w Małopolsce, zwłaszcza na obszarach poza Krakowem. Duży i stale rosnący ruch turystyczny, intensywne kontakty biznesowe i zwiększanie się dobrobytu społeczeństwa stwarzają szanse dla rozwoju lotnisk regionalnych (lokalnych), tworzących ofertę uzupełniającą względem oferty międzynarodowego portu lotniczego w Balicach, poprawiając jednocześnie dostępność atrakcyjnych gospodarczo i turystycznie terenów województwa dla pasażerów o wyższych dochodach. **W ramach priorytetu inwestycyjnego dopuszcza się także realizację projektów mających na celu rozwój intermodalnych terminali towarowych, w tym zakresie realizacja priorytetu inwestycyjnego przyczyni się do rozwoju i wzmocnienia transportu kombinowanego w województwie.** Obecny układ powiązań transportowych sprawia, że województwo małopolskie ma szansę na stanie się ważnym centrum dla rozwoju przewozów multimodalnych w południowej Polsce, w tym szczególnie przewozów intermodalnych, zwłaszcza z uwagi na sąsiedztwo i powiązania gospodarcze z województwem śląskim. Interwencji w tym zakresie pozwoli w większym stopniu wykorzystać obecne i przyszłe zasoby gospodarcze i transportowe województwa.

Wskaźniki rezultatu strategicznego

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Dostępność transportu lotniczego w Małopolsce	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	słabiej rozwinięte	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	badanie IZ	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

W ramach priorytetu inwestycyjnego **realizowane będą działania w ramach dwóch obszarów wsparcia, tj. wsparcia na rzecz rozwoju transportu lotniczego oraz rozwiązań z zakresu rozwoju transportu multmodalnego/intermodalnego.**

W obszarze dotyczącym wsparcia dla rozwoju transportu lotniczego realizowane będą przedsięwzięcia z zakresu budowy i rozbudowy infrastruktury lotniskowej o znaczeniu regionalnym. Docelowo przyjmuje się, że wsparcie zostanie skierowane na utworzenie lotniska regionalnego, uzupełniającego ofertę międzynarodowego portu lotniczego w Balicach.

Wsparcie zostanie skierowane ponadto na rozwiązania z zakresu rozwoju transportu multmodalnego/intermodalnego, w tym m.in. na przedsięwzięcia z zakresu budowy, rozbudowy, remontu infrastruktury terminali przeładunkowych, centrów logistycznych zlokalizowanych przy linii kolejowej.

Ponadto uzupełniająco, możliwe byłyby inwestycje uzupełniające, mające na celu np.: zakup urządzeń, instalacji i systemów informatycznych służących zarządzaniu terminalem/centrum, budowa i instalacja/modernizacja dźwigów i suwnic oraz innego sprzętu specjalistycznego do przeładunku kontenerów, a także modernizacja linii kolejowych (bocznic kolejowych) prowadzących do terminala/centrum.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

Potencjalne główne grupy beneficjentów to:

1. jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
2. jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną
3. przedsiębiorcy
4. organizacje pozarządowe

Grupę docelową wsparcia stanowią będą wszyscy użytkownicy infrastruktury lotniczej oraz przedsiębiorcy korzystający z transportu kombinowanego.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a inwestycje lokalizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie **trybu pozakonkursowego, w formule projektów strategicznych, nie wykluczając jednak wykorzystania trybu konkursowego.**

Tryb pozakonkursowy zastosowany zostanie w szczególności w **obszarze interwencji z zakresu rozwoju transportu lotniczego** mając na uwadze, że zastosowanie tego trybu uzasadnione jest w szczególności ze względu na:

- a) przedmiot wsparcia, który stanowi obszar szczególnego zainteresowania z uwagi na jego strategiczne znaczenie dla realizacji programu operacyjnego oraz silne powiązanie z celami *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*,
- b) fakt, iż dotyczy on projektów o znacznej skali i sile oddziaływania, bezpośrednio odpowiadających na potrzeby mieszkańców regionu oraz wpływających na zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej regionu i na jakość życia w regionie,
- c) przewidywaną liczbę planowanych przedsięwzięć wymagających znacznych nakładów inwestycyjnych,
- d) komplementarność z przedsięwzięciami już realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, przez co tworzące warunki dla zwielokrotnienia oczekiwanych efektów (w tym efektów synergii).

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie **ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący**, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Kryteria wyboru projektów opracowane zostaną z uwzględnieniem w szczególności takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność oraz zgodność z zasadami

zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Na obecnym etapie prac nie zidentyfikowano projektów dużych, przyczyniających się do osiągnięcia celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wspartych lotnisk	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	1	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

➔ **Cel tematyczny 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktury sieciowych**
Priorytet inwestycyjny 7.4 Rozwój i rehabilitacja kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest **wzmocnienie kolejowych regionalnych przewozów pasażerskich, jako podsystemu transportu zbiorowego w regionie, w szczególności na rzecz zwiększenia dostępności przestrzennej ośrodków pracy, edukacji oraz usług społecznych.**

Prowadzenie polityki rozwoju w zgodzie z zasadą rozwoju zrównoważonego wymaga m.in. inwestowania w rozwój systemów transportu zbiorowego, tworząc infrastrukturę oraz prowadząc działania zachęcające do rezygnacji mieszkańców regionu ze środków transportu indywidualnego, na rzecz transportu zbiorowego.

W tym kontekście, sprawne funkcjonowanie systemu transportowego, posiadającego zdolność wspomagania rozwoju społeczno-gospodarczego jest uwarunkowane zsynchronizowanym powiązaniem układu drogowego z układem kolejowym, lotniczym oraz możliwości koordynacji środków transportu indywidualnego z transportem zbiorowym.

Przewidywane wsparcie przyczyni się do promowania transportu kolejowego w regionie, m.in. poprzez tworzenie warunków dla budowy na terenie Małopolski sprawnego i efektywnego systemu szybkiej kolei aglomeracyjnej, mającej szczególne znaczenie dla obsługi relacji z Krakowem, jako głównym ośrodkiem o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, stanowiącym centrum obszaru o najwyższej sile oddziaływania na rozwój Małopolski.

Wskaźniki rezultatu strategicznego

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Przewozy pasażerów komunikacją regionalną - transport kolejowy	pasażero-kilometry	słabiej rozwinięte	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	badanie IZ	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą przedsięwzięcia mające na celu rozwój regionalnego transportu kolejowego, a w szczególności następujące grupy operacji:

- rozwiązania integrujące różne środki transportu, w tym m.in.: węzły (centra) przesiadkowe, systemy Park & Ride, systemy wspólnych opłat za przewozy, organizacja i koordynacja rozkładów jazdy, w tym na potrzeby szybkiej kolei aglomeracyjnej,
- zakupy taboru kolejowego, w tym na potrzeby szybkiej kolei aglomeracyjnej.

W zakresie dotyczącym rozwiązań integrujących różne środki transportu wsparciem zostaną objęte przedsięwzięcia, których motywem przewodnim jest tworzenie warunków sprzyjających integracji transportu kolejowego z innymi środkami transportu, w szczególności na potrzeby tworzonej w Małopolsce szybkiej kolei aglomeracyjnej. Ze wsparcia w przedmiotowym zakresie nie wyłącza się projektów zlokalizowanych na terenach miast, w tym Krakowa. Przewiduje się, że będzie to wsparcie komplementarne względem wsparcia przewidzianego w 4. osi priorytetowej, dedykowanego transportowi miejskiemu.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

Potencjalne główne grupy beneficjentów to:

1. jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
2. jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną.

Grupę docelową wsparcia stanowić będą wszyscy korzystający z transportu kolejowego w regionie.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a inwestycje lokalizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich, tam gdzie zapewniony jest dostęp do transportu kolejowego.

Jednocześnie w odniesieniu do zaplanowanych działań z zakresu integracji różnych środków transportu przewiduje się zastosowanie instrumentu rozwoju terytorialnego - zintegrowanych

inwestycji terytorialnych (na terenie Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego tj. obszaru strategicznej interwencji państwa - miasto wojewódzkie wraz z obszarem funkcjonalnym).

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie **w szczególności trybu pozakonkursowego, w formule projektów strategicznych** - nie jest wykluczone jednak wykorzystanie trybu konkursowego, w tym ścieżki konkursowej z naborem otwartym.

Tryb pozakonkursowy zastosowany zostanie **zwłaszcza** w obszarze interwencji z zakresu **zakupu taboru kolejowego na potrzeby przewozów regionalnych**, w tym szybkiej kolei aglomeracyjnej, mając na uwadze, że zastosowanie tego trybu uzasadnione jest szczególnie ze względu na:

- a) przedmiot wsparcia, który stanowi obszar szczególnego zainteresowania ze względu na jego powiązanie z celami programu operacyjnego oraz *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020* i wymaga zintegrowanego i skoordynowanego podejścia,
- b) fakt, iż dotyczy on działań o znacznej skali i sile oddziaływania, bezpośrednio odpowiadających na potrzeby mieszkańców regionu oraz wpływających na zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej regionu i na jakość życia w regionie,
- c) beneficjenta, którym jest podmiot realizujący zadania publiczne, posiadający w przedmiotowym zakresie monopol kompetencyjny jako organizator kolejowych przewozów pasażerskich w regionie,
- d) komplementarność z przedsięwzięciami już realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, przez co tworzące warunki dla zwielokrotnienia oczekiwanych efektów (w tym efektów synergii),
- e) potrzebie skoncentrowania wydatkowania środków na efektach jakie można osiągnąć dzięki realizacji wybranych projektów.

Dodatkowo, w przypadku rozwiązań z zakresu integracji różnych środków transportu, przewiduje się na terenie Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego wykorzystanie specjalnego mechanizmu, tj. **zintegrowanej inwestycji terytorialnej**, opartej na formule negocjacji i uzgodnień gmin wchodzących w skład związku ZIT, pod warunkiem ujęcia danego zagadnienia w strategii ZIT – w tym przypadku **możliwe będzie zastosowanie trybu pozakonkursowego, w formule projektów strategicznych**, mając na uwadze, że zastosowanie tego trybu uzasadnione jest szczególnie ze względu na:

- a) przedmiot wsparcia, który stanowi obszar szczególnego zainteresowania ze względu na jego powiązanie z celami programu operacyjnego oraz *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020* i wymaga zintegrowanego i skoordynowanego podejścia,
- b) fakt, iż dotyczy on działań o znacznej skali i sile oddziaływania, bezpośrednio odpowiadających na potrzeby mieszkańców regionu oraz wpływających na zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej regionu i na jakość życia w regionie,
- c) beneficjenta, którym jest podmiot realizujący zadania publiczne, posiadający w przedmiotowym zakresie monopol kompetencyjny,
- d) komplementarność z przedsięwzięciami już realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, przez co tworzące warunki dla zwielokrotnienia oczekiwanych efektów (w tym efektów synergii),
- e) potrzebie skoncentrowania wydatkowania środków na efektach jakie można osiągnąć dzięki realizacji wybranych projektów.

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie **ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący**, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Kryteria wyboru projektów opracowane zostaną z uwzględnieniem w szczególności takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność oraz zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Na obecnym etapie prac nie zidentyfikowano projektów dużych, przyczyniających się do osiągnięcia celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru kolejowego	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	10	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>
2.	Liczba wybudowanych obiektów Park&Ride	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	8	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

➔ Ramy wykonania osi priorytetowej

Pełna lista wskaźników wyznaczonych w ramach osi priorytetowej do oceny wykonania (wraz z kluczowymi etapami wdrażania w wymaganych przypadkach) zostanie wskazana na późniejszym etapie prac nad programem operacyjnym.

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
Całkowita długość nowych dróg	km	EFRR	słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	km	EFRR	słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru kolejowego	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

➔ Kategorie interwencji planowane w osi priorytetowej

Indykatorywny katalog kategorii interwencji planowanych do wykorzystania w ramach osi priorytetowej zawiera poniższa tabela.

Kategoria regionu i fundusz: EFRR - Regiony słabiej rozwinięte											
Tabela X: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela X: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela X: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela X: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela X: Wymiar 7 EFS secondary theme		Tabela X: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/EFS)	
kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR
033	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	01	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	01	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	01	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	00	Nie dotyczy	07	405,5 mln
034	do uzupełnienia na dalszym etapie prac			05	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	05	do uzupełnienia				
035	do uzupełnienia na dalszym etapie prac										

	<i>etapie prac</i>			<i>etapie prac</i>		<i>na dalszym etapie prac</i>				
037	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>									
051	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>									

Przyporządkowanie kategorii do poszczególnych wymiarów przeprowadzono w oparciu o założenie, że każdy z wymiarów porządkujących jest niezależny od pozostałych, co oznacza, że każdorazowo kwota alokowana na oś priorytetową przypisywana jest kategoriom interwencji przewidzianym w danym wymiarze.

➡ Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej dedykowanej pomocy technicznej.

2.8. OŚ PRIORYTETOWA 8. OTWARTY RYNEK PRACY

Wysoki poziom zatrudnienia ma niepodważalny wpływ na rozwój ekonomiczny regionu oraz rozwój kapitału intelektualnego i społecznego jego mieszkańców. Jednocześnie na regionalnych rynkach pracy zachodzą stale dynamiczne przemiany, które mają różnorakie podłoże - demograficzne, społeczne, ekonomiczne, a konieczność stałego dostosowania się do zmieniających się okoliczności to wyzwanie, z jakim muszą się zmierzać wszyscy uczestnicy rynku: pracownicy, pracodawcy, osoby pozostające bez zatrudnienia. Mając na uwadze powyższe zależności, **głównym celem osi priorytetowej jest szeroko rozumiane wsparcie zatrudnienia na regionalnym rynku pracy.**

Powiązanie osi priorytetowej z CT, PI i funduszami

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	8.5 zapewnienie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	EFS
	8.7 samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy	EFS
	8.8 równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego	EFS
	8.9 adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	EFS
	8.10 aktywne i zdrowe starzenie się	EFS

W ramach osi priorytetowej planowane są działania w ramach następujących obszarów interwencji:

➤ Cel tematyczny 8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników

Priorytet inwestycyjny 8.5 Zapewnienie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest zapewnienie warunków do aktywizacji zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy, w tym w szczególności:

- osób powyżej 50 r.ż.,
- osób młodych w wieku 25-30¹³¹,
- kobiet.

¹³¹ Uzupełniająco do przedsięwzięć zaplanowanych w programie krajowym Wiedza Edukacja Rozwój, w ramach którego wsparciem objęte zostaną osoby młode bez pracy, które nie uczestniczą w kształceniu lub szkoleniu w wieku 15-24 lat .

Oczekiwanym efektem planowanych interwencji będzie wyposażenie uczestników projektów w nowe umiejętności i wiedzę, co w konsekwencji przyczyni się do poprawy ich sytuacji na rynku pracy i ułatwi podjęcie zatrudnienia.

Tab. Wspólne i specyficzne wskaźniki rezultatu w zakresie EFS

Lp.	Wskaźnik	Kategoria Regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób posiadających zatrudnienie 6 miesięcy po opuszczeniu programu (w tym samozatrudnieni)	słabiej rozwinięte	os.	n/d	51%	%	2013	51%	badanie IZ	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będzie ukierunkowane wsparcie dla osób pozostających bez zatrudnienia, szczególnie osób dojrzałych (powyżej 50 r.ż), osób młodych (w wieku 25-30 r.ż) oraz kobiet poprzez zastosowanie różnorodnych narzędzi mających na celu ułatwienie wejścia lub powrotu na rynek pracy takich jak np.:

- identyfikacja indywidualnych potrzeb,
- doradztwo motywacyjne,
- indywidualne poradnictwo zawodowe,
- szkolenia – szczególnie szkolenia w miejscu pracy,
- kursy,
- staże i programy stażowe,
- praktyki zawodowe,
- subsydiowane zatrudnienie,
- zatrudnienie wspomaganie, trener pracy
- doposażenie i wyposażenie stanowiska pracy,
- wolontariat,
- zajęcia reintegracji zawodowej u pracodawcy,
- wsparcie na zakładanie działalności gospodarczej,
- grupy inspirujące,
- coaching, mentoring,
- inne niestandardowe, innowacyjne narzędzia służące aktywizacji zawodowej.

Dodatkowo wspierane będą inicjatywy na rzecz wsparcia mobilności zawodowej i przestrzennej, w tym usługi realizowane w ramach sieci EURES.

Oferowane w projektach wsparcie powinno w jak największym stopniu odpowiadać predyspozycjom uczestników projektów i bazować w miarę możliwości, na ich dotychczasowych doświadczeniach zawodowych i umiejętnościach. Dodatkowo, programowane działania powinny mieć ścisły związek z rzeczywistym zapotrzebowaniem na określone kwalifikacje i umiejętności na regionalnym i lokalnym rynku pracy, szczególnie poprzez uwzględnienie w projektach współpracy z potencjalnymi pracodawcami oraz efektywnym doбором aktywnych form wsparcia, które w największym stopniu

umożliwią osobom pozostającym bez zatrudnienia nabycie nowych, szczególnie praktycznych umiejętności czy doświadczenia zawodowego, a w konsekwencji - podjęcie zatrudnienia.

Przy udzielaniu wsparcia należy także położyć nacisk na współpracę w szczególności publicznych i niepublicznych służb zatrudnienia, instytucji pomocy społecznej oraz innych podmiotów, które będą podejmowały interwencje na rzecz aktywizacji zawodowej osób pozostającej bez zatrudnienia.

W celu zapewnienia wysokiej efektywności działań podejmowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego, przewiduje się wprowadzanie obowiązkowych kryteriów efektywności zatrudnieniowej (w zależności od grupy do której kierowana będzie pomoc), określająca minimalny odsetek uczestników, którzy powinni uzyskać zatrudnienie w wyniku objęcia wsparciem. Ogólna uzyskana efektywność zatrudnieniowa powinna kształtować się na poziomie minimalnym 51%.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

W obszarze aktywizacji zawodowej, co do zasady Beneficjentami mogą być wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych). Jednocześnie, w innych dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów wyboru projektów, dopuszcza się możliwość dookreślenia/zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o dofinansowanie projektów.

Grupę docelową wsparcia stanowią będą osoby pozostające bez zatrudnienia (niezależnie od faktu figurowania w rejestrach PUP) szczególnie te, które są najbardziej oddalone od rynku pracy i które doświadczają największych trudności w znalezieniu i utrzymaniu zatrudnienia ze względu na wiek i płeć z uwzględnieniem m.in. kwestii niepełnosprawności, czasu pozostawania bez pracy, niskiego poziomu wykształcenia, braku doświadczenia zawodowego, braku kwalifikacji.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem w zakresie aktywizacji zawodowej objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a działania realizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich. Jednocześnie ze względu na fakt występowania znacznych różnic wewnątrzregionalnych, w szczególności w zakresie stopy bezrobocia rejestrowanego przewiduje się wprowadzanie - na podstawie bieżących danych i wyników analiz oraz w zależności od zmieniającej się sytuacji w regionie - preferencji dla projektów, które obejmą wsparciem osoby zamieszkujące obszary, w których sytuacja na rynku pracy jest najtrudniejsza.

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów w **trybie konkursowym** oraz **pozakonkursowym**. Przyjmuje się, że w sytuacjach uzasadnionych przedmiotem i charakterem wsparcia, typem beneficjenta lub jego monopolem kompetencyjnym lub przewidywaną liczbą planowanych przedsięwzięć i ich skalą, zastosowany zostanie **tryb pozakonkursowy**.

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez Komitet Monitorujący, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Jednocześnie wprowadzanie kryteriów wyboru projektów przyczyni się w sposób wymierny m.in. do:

- kierowania wsparcia, w szczególności do grup znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na regionalnym/lokalnym rynku pracy, w tym do osób niepełnosprawnych,

- kierowania wsparcia do mieszkańców obszarów, na których sytuacja na rynku pracy jest najtrudniejsza,
- zapewnienia jak najwyższej efektywności udzielanego wsparcia,
- zwrócenia uwagi na konieczność zagwarantowania równego dostępu i przeciwdziałania wszelkiej dyskryminacji, w tym ze względu na płeć, niepełnosprawność, wiek, rasę, pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, orientację seksualną.

Opracowując kryteria wzięte zostaną pod uwagę m.in. takie aspekty jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność.

System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Nie dotyczy projektów współfinansowanych z EFS.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS i FS, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
1.	Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w ramach programu	os.	EFS	słabiej rozwinięte	15 100	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
2.	Liczba osób poniżej 30 r.ż. objętych wsparciem w ramach programu	os.	EFS	słabiej rozwinięte	7 500	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
3.	Liczba osób powyżej 50 r.ż. objętych wsparciem w ramach programu	os.	EFS	słabiej rozwinięte	8 300	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

➔ **Cel tematyczny 8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników**

Priorytet inwestycyjny 8.7 Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest stworzenie warunków sprzyjających powstawaniu nowych i trwałych miejsc pracy w regionie, szczególnie poprzez zapewnienie dostępności do doradztwa i kapitału zewnętrznego dla osób pragnących założyć własną działalność gospodarczą.

Oczekiwanym efektem planowanych interwencji będzie stworzenie nowych miejsc pracy w regionie.

Tab. Wspólne i specyficzne wskaźniki rezultatu w zakresie EFS

Lp.	Wskaźnik	Kategoria Regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 m-cy po uzyskaniu wsparcia finansowego	slabiej rozwinięte	szt.	n/d	59,6%	%	2013	60%	badanie IZ	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą kompleksowe działania skierowane do osób zainteresowanych założeniem działalności (w tym także działalności typu *spin off/spin out*). Wsparcie dostosowane do indywidualnych potrzeb przedsiębiorczych Małopolan obejmować będzie m.in.:

- profesjonalne szkolenia i doradztwo przygotowujące do rozpoczęcia działalności,
- wsparcie bezzwrotne (dotacje) na rozpoczęcie działalności gospodarczej dla osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy,
- wsparcie pomostowe (finansowe) w pierwszych miesiącach prowadzenia działalności dla osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy,
- wsparcie zwrotne (m.in. pożyczki, poręczenia) na rozpoczęcie działalności gospodarczej,
- działania na rzecz wsparcia i rozwoju młodych stażem przedsiębiorców w początkowym okresie rozwijania działalności gospodarczej,
- działania na rzecz zwiększenia zatrudnienia w nowopowstałych przedsiębiorstwach.

Oferowane w projektach wsparcie ujmować będzie świadczenie wysokiej jakości usług szkoleniowo-doradczych, dostępnych na każdym etapie zakładania działalności gospodarczej, zarówno przed formalną rejestracją, w trakcie rejestracji, jak i w początkowym okresie funkcjonowania nowoutworzonego przedsiębiorstwa. Oferowane usługi powinny stanowić realną pomoc dla osób, które przygotowują się do założenia przedsiębiorstwa lub prowadzą je stosunkowo krótko, a w konsekwencji przyczynić się do zwiększenia trwałości efektów interwencji i przeżywalności utworzonych firm. W związku z powyższym działania podejmowane w ramach priorytetu inwestycyjnego powinny uwzględniać m.in. szeroki dostęp do indywidualnych konsultacji oraz zaangażowanie w proces szkoleniowo-doradczy osób, które posiadają wiedzę praktyczną z zakresu prowadzenia własnej działalności gospodarczej.

Jednocześnie założono wykorzystanie instrumentów zwrotnych na szerszą niż do tej pory skalę. Wsparcie dotacyjne będzie dostępne jedynie dla osób, których sytuacja na rynku pracy jest najtrudniejsza i które bez wsparcia bezzwrotnego nie byłyby w stanie założyć działalności gospodarczej.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

W obszarze wsparcia dla zakładania mikroprzedsiębiorstw, co do zasady Beneficjentami mogą być wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych). Jednocześnie, w innych dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów wyboru projektów, dopuszcza się możliwość dookreślenia/zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o dofinansowanie projektów.

Grupę docelową wsparcia stanowić będą osoby fizyczne zainteresowane założeniem działalności gospodarczej oraz młodzi stażem przedsiębiorcy, którzy założyli działalność gospodarczą w ramach projektów.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem w zakresie zakładania działalności gospodarczej objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a działania realizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich. Jednocześnie ze względu na fakt występowania znacznych różnic wewnątrzregionalnych, w szczególności w zakresie wskaźnika przedsiębiorczości przewiduje się wprowadzanie - na podstawie bieżących danych oraz w zależności od zmieniającej się sytuacji w regionie - preferencji dla projektów, które przyczynią się do zmniejszania dysproporcji w w/w zakresie.

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów **w trybie konkursowym** oraz **pozakonkursowym**. Przyjmuje się, że w sytuacjach uzasadnionych przedmiotem i charakterem wsparcia, typem beneficjenta lub jego monopolem kompetencyjnym lub przewidywaną liczbą planowanych przedsięwzięć i ich skalą, zastosowany zostanie **tryb pozakonkursowy**.

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez Komitet Monitorujący, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Jednocześnie wprowadzanie kryteriów wyboru projektów przyczyni się w sposób wymierny m.in. do:

- kierowania wsparcia dotacyjnego do grup znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na regionalnym/lokalnym rynku pracy, w tym także do osób niepełnosprawnych,
- większego wykorzystania instrumentów zwrotnych,
- kierowania wsparcia szczególnie na określone obszary słabiej rozwinięte gospodarczo w regionie,
- zapewnienia trwałości oferowanego wsparcia,
- zwrócenia uwagi na konieczność zagwarantowania równego dostępu i przeciwdziałania wszelkiej dyskryminacji, w tym ze względu na płeć, niepełnosprawność, wiek, rasę, pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, orientację seksualną.

Opracowując kryteria wzięte zostaną pod uwagę m.in. takie aspekty jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność.

System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego planuje się wykorzystanie zarówno wsparcia w formie bezzwrotnych dotacji jak i w formie zwrotnej, tj. z wykorzystaniem instrumentów finansowych (pożyczki, poręczenia).

Wykorzystanie instrumentów mieszanych, łączących wsparcie zwrotne z dotacjami, rozważane jest w szczególności w odniesieniu do wsparcia osób, które są zainteresowane założeniem działalności gospodarczej i które znajdują się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy. W takim przypadku rozważana jest możliwość aplikowania o wsparcie w formie bezzwrotnej oraz - uzupełniająco – także w formie zwrotnej.

Szczegółowe rozstrzygnięcia dotyczące zakresu zaangażowania instrumentów finansowych, wskazania typów instrumentów oraz ich ewentualnego łączenia z wsparciem bezzwrotnym, a także warunków korzystania z tego typu wsparcia, przedstawione zostaną w dokumencie uszczegóławiającym program operacyjny w oparciu o wyniki analizy wymaganej przepisami art. 32 rozporządzenia ogólnego.

IZ prowadzi prace nad zleceniem badania eksperckiego na potrzeby przeprowadzenia oceny ex-ante, o której mowa w art. 32 rozporządzenia ogólnego.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Nie dotyczy projektów współfinansowanych z EFS.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS i FS, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
1.	Liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej	os.	EFS	słabiej rozwinięte	5 000	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

➤ **Cel tematyczny 8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników**

Priorytet inwestycyjny 8.9 Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian

Głównymi celami interwencji realizowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego są:

1. **dostosowanie kwalifikacji kadr do potrzeb regionalnej gospodarki oraz**
2. **zapobieganie wzrostowi bezrobocia w regionie poprzez realizację wsparcia dla pracodawców przechodzących procesy modernizacyjne i adaptacyjne oraz wsparcia dla pracowników, którzy odczuwają skutki zachodzących zmian organizacyjnych.**

Oczekiwanymi efektami interwencji będzie:

- zapewnienie regionalnym kadrom dostępu do wysokiej jakości usług rozwojowych i uzyskanie przez pracowników, potwierdzonych odpowiednimi dokumentami, kwalifikacji dających możliwość m.in. utrzymania aktywności zawodowej, znalezienia nowego zatrudnienia wymagającego wyższych kompetencji, przejścia na zatrudnienie w wyższym wymiarze lub awansu w pracy
- wyposażenie pracodawców - w wiedzę, której znajomość ułatwi przeprowadzenie procesu adaptacyjnego oraz pracowników - w nowe umiejętności i kwalifikacje, które umożliwią zachowanie zatrudnienia u dotychczasowego pracodawcy lub podjęcie pracy w nowym miejscu.

Lp.	Wskaźnik rezultatu do Celu 1	Kategoria Regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	słabiej rozwinięte	osoby	-	b/d	%	n/d	35%	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

Lp.	Wskaźnik rezultatu Celu 2	Kategoria Regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie w dotychczasowym miejscu pracy	słabiej rozwinięte	os.	-	67%	%	2013	67%	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

W ramach Celu 1 priorytetu inwestycyjnego komplementarnie do działań na rzecz wzmocnienia konkurencyjności sektora MŚP podejmowanych w ramach 3 Osi Priorytetowej „Aktywna gospodarczo Małopolska”, oferowane będzie w szczególności wysokiej jakości i dostosowane do

potrzeb pracowników i pracodawców wsparcie, mające na celu podniesienie kompetencji pracowników oraz potencjału pracodawców (szczególnie sektora MŚP) m.in poprzez:

- szkolenia ogólne,
- szkolenia specjalistyczne,
- doradztwo i wdrażanie rozwiązań w zakresie rozwoju kadr oraz bardziej produktywnych sposobów organizacji pracy,
- wspieranie inicjatyw na rzecz zwiększenia świadomości pracodawców, co do korzyści płynących z inwestowania w rozwój pracowników.

W okresie 2014-2020 wsparcie rozwoju kadr zostanie oparte o system popytowy, w którym decydującą rolę w zakresie wyboru i kreacji usługi rozwojowej odgrywać będzie pracodawca. To on, po przeanalizowaniu bieżących potrzeb rozwojowych pracowników lub swoich własnych, dokona wyboru adekwatnej usługi, z której skorzystają jego pracownicy lub on sam. Nowy, łatwo dostępny system, oparty zostanie na rejestrze podmiotów świadczących usługi wysokiej jakości. Taka konstrukcja przyczyni się wymiennie do zwiększenia jakości oferowanych na rynku usług szkoleniowych, znacznego skrócenia rzeczywistego czasu realizacji usługi rozwojowej¹³², co w konsekwencji zwiększy się jej użyteczność i efektywność dla pracowników i ich pracodawców.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

W obszarze wzmocnienia potencjału kadr, co do zasady Beneficjentami mogą być wszystkie podmioty świadczące usługi rozwojowe wysokiej jakości – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych). Jednocześnie, w innych dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów wyboru projektów, dopuszcza się możliwość dookreślania/zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o dofinansowanie projektów.

Grupę docelową wsparcia stanowić będą pracodawcy, szczególnie sektora MŚP oraz ich pracownicy.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem w zakresie wzmocnienia potencjału kadr objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a działania realizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów **w trybie konkursowym** oraz **pozakonkursowym**. Przyjmuje się, że w sytuacjach uzasadnionych przedmiotem i charakterem wsparcia, typem beneficjenta, jego monopolem kompetencyjnym lub przewidywaną liczbą planowanych przedsięwzięć i ich skalą, zastosowany zostanie **tryb pozakonkursowy**.

Kierowanie wsparcia w systemie popytowym będzie dokonywane w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez Komitet Monitorujący, zapewniające finansowanie usług rozwojowych optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*,

---

¹³² **Usługa rozwojowa** – usługa obejmująca różnego typu działania edukacyjne, pozwalająca na nabycie / utrzymanie / wzrost wiedzy / umiejętności / kwalifikacji /kompetencji odbiorców wsparcia.

z uwzględnieniem celów specyficznych dla priorytetu inwestycyjnego. Jednocześnie wprowadzanie kryteriów wyboru przyczyni się w sposób wymierny m.in. do:

- kierowania wsparcia rozwojowego w największym zakresie do pracowników sektora MŚP,
- kierowania wsparcia do pracowników, którzy najbardziej wymagają podniesienia kwalifikacji np. do osób powyżej 50 roku życia, pracowników o niskich kwalifikacjach,
- kierowania wsparcia do pracowników branż/sektorów szczególnie istotnych z punktu widzenia rozwoju województwa.

Opracowując kryteria wzięte zostaną pod uwagę m.in. takie aspekty jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność.

System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Nie dotyczy projektów współfinansowanych z EFS.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS i FS, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźniki Celu 1	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
1.	Liczba osób zatrudnionych objętych wsparciem w programie (w tym samozatrudnieni)	os.	EFS	słabiej rozwinięte	38 700	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
2.	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych wsparciem w ramach programu	szt.	EFS	słabiej rozwinięte	8 900	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

W ramach realizacji Celu 2 priorytetu inwestycyjnego podejmowane będą działania na rzecz pracodawców i pracowników podmiotów (w tym szczególnie z sektora MŚP), które ze względu na zmieniające się dynamicznie warunki gospodarcze na krajowym, lokalnym i regionalnym rynku wymagają lub mogą wymagać w przyszłości wsparcia umożliwiającego dostosowanie się do nowych okoliczności (adaptacja) i/lub unowocześnienia oraz udoskonalenia zasobów (szczególnie kadrowych), technologii i produktów/usług (modernizacja). Projektowane w tym zakresie wsparcie będzie mieć charakter dwupłaszczyznowy. Z jednej strony obejmować będzie kompleksowe programy realizowane na rzecz pracodawców (i ich pracowników) przechodzących procesy adaptacyjne i modernizacyjne, a z drugiej projekty realizowane na rzecz indywidualnych osób, które są zagrożone lub utraciły zatrudnienie z przyczyn dotyczących zakładu pracy.

a) Profesjonalne, dopasowane do sytuacji konkretnego pracodawcy oraz projektowane przy jego aktywnym udziale wsparcie, uwzględniające przewidywany wpływ procesu adaptacyjnego na zatrudnienie, dotyczyć będzie m.in:

- działań na rzecz zapobiegania sytuacjom kryzysowym u pracodawców, którzy odczuwają negatywne skutki zmiany gospodarczej,
- doradztwa i szkoleń dla kadr zarządzających np. w zakresie opracowania i wdrażania planu rozwoju działalności, planu modernizacji, wprowadzenia bardziej produktywnych sposobów organizacji pracy, zatrudniania osób niepełnosprawnych,
- szkoleń i usług doradczych dla pracowników (szczególnie zagrożonych zwolnieniem) w zakresie zdobycia nowych kwalifikacji zawodowych.

b) Drugim filarem planowanych interwencji będzie kompleksowe wsparcie dla osób, które są zagrożone zwolnieniem lub utraciły zatrudnienie z przyczyn dotyczących zakładu pracy, poprzez zastosowanie różnorodnych narzędzi/usług mających na celu umożliwienie szybkiego powrotu na rynek pracy obejmujące m.in.:

- doradztwo psychologiczne (motywacyjne),
- poradnictwo zawodowe,
- dopasowane do indywidualnych potrzeb szkolenia ogólne i specjalistyczne,
- dodatki na podjęcie zatrudnienia w innej miejscowości lub za mniejszym wynagrodzeniem niż u poprzedniego pracodawcy,
- wsparcie szkoleniowo – doradcze oraz finansowe dla osób zamierzających podjąć działalność gospodarczą kontynuowane także w początkowym okresie funkcjonowania nowoutworzonego przedsiębiorstwa,
- subsydiowane zatrudnienie.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

W obszarze adaptacji do zmian Beneficjentami mogą być wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych). Jednocześnie, w innych dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów wyboru projektów, dopuszcza się możliwość dookreślenia/zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o dofinansowanie projektów.

Grupę docelową wsparcia stanowią będą pracodawcy i pracownicy pracodawców (szczególnie sektora MŚP) przechodzący procesy modernizacyjne/adaptacyjne oraz osoby, które są zagrożone zwolnieniem z przyczyn zakładu pracy lub utraciły zatrudnienie z takich przyczyn.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparcie w zakresie adaptacji do zmian dotyczy terenu całego województwa, a działania powinny być realizowane zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów **w trybie konkursowym** oraz **pozakonkursowym**. Przyjmuje się, że w sytuacjach uzasadnionych przedmiotem i charakterem wsparcia, typem beneficjenta, jego monopolem kompetencyjnym lub przewidywaną liczbą planowanych przedsięwzięć i ich skalą, zastosowany zostanie **tryb pozakonkursowy**.

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez Komitet Monitorujący, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Jednocześnie wprowadzanie kryteriów wyboru projektów przyczyni się w sposób wymierny m.in. do:

- kierowania wsparcia rozwojowego w największym zakresie do pracowników sektora MŚP,
- kierowania wsparcia do pracowników, którzy najbardziej wymagają podniesienia/zmiany kwalifikacji np. do osób powyżej 50 roku życia, pracowników o niskich kwalifikacjach,
- kierowania wsparcia do pracowników branż/sektorów szczególnie istotnych z punktu widzenia rozwoju województwa,
- zapewnienia minimalnej efektywności udzielanego wsparcia.

Opracowując kryteria wzięte zostaną pod uwagę m.in. takie aspekty jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność.

System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Nie dotyczy projektów współfinansowanych z EFS.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS i FS, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźniki Celu 2	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
------	------------------	-------------------	---------	-------------------	-------------------------	---------------	-----------------------------

1.	Liczba pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy objętych wsparciem w programie	os.	EFS	słabiej rozwinięte	1 600	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
2.	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych wsparciem w ramach programu	szt.	EFS	słabiej rozwinięte	300	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

➔ Cel tematyczny 8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników

Priorytet inwestycyjny 8.8 Równouprawnienie płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego

Głównym celem interwencji realizowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego jest umożliwienie powrotu lub wejścia na rynek pracy osobom, które w nim nie uczestniczą ze względu na pełnienie funkcji opiekuńczych.

Oczekiwany efektami planowanych interwencji będzie wyposażenie uczestników projektów w nowe umiejętności i wiedzę, co w konsekwencji przyczyni się do poprawy ich sytuacji na rynku pracy, wpłynie na ich aktywność zawodową i możliwość podjęcia zatrudnienia. Jednocześnie efektem będzie stworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, które zaspokoi najpilniejsze, obecnie zgłaszane w tym zakresie zapotrzebowanie w regionie.

Lp.	Wskaźnik	Kategoria Regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób posiadających zatrudnienie 6 miesięcy po opuszczeniu programu (w tym samozatrudnieni)	słabiej rozwinięte	os.	n/d	28%	%	2013	30%	badanie IZ	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

W ramach priorytetu inwestycyjnego wspierane będą różnorodne inicjatywy mające na celu umożliwienie powrotu lub wejścia na rynek pracy osobom, które w nim nie uczestniczą ze względu na

pełnienie funkcji opiekuńczych nad osobami zależnymi. Interwencje realizujące w/w cel będą realizowane wielotorowo i będą obejmowały m.in.:

- Kompleksowe działania mające na celu aktywizację zawodową osób pozostających bez zatrudnienia ze względu na pełnienie funkcji opiekuńczych,
- Wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania podmiotów opieki nad dzieckiem do lat 3, w tym żłobków (m.in. przyzakładowych), klubów dziecięcych, oddziałów żłobkowych¹³³ oraz działania na rzecz zwiększania liczby miejsc w istniejących instytucjach,
- Tworzenie warunków dla rozwoju opieki nieinstytucjonalnej nad dziećmi do lat 3 (opiekun dzienny),
- Doradztwo i szkolenia oraz wdrażanie u pracodawców rozwiązań, które będą stanowiły ułatwienia dla pracowników powracających do pracy po przerwie związanej z opieką nad osobą zależną, w tym wdrażanie elastycznych form zatrudnienia (m.in. praca w niepełnym wymiarze czasu pracy, telepraca, job-sharing, praca rotacyjna, leasing pracowniczy),
- Promocję oraz wdrażanie rozwiązań w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu, w tym dobrych praktyk dot. rozwiązań ułatwiających pracownikom pełnienie funkcji opiekuńczych i zawodowych.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

W obszarze łączenia życia zawodowego z prywatnym Beneficjentami mogą być wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych). Jednocześnie, w innych dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów wyboru projektów, dopuszcza się możliwość dookreślenia/zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o dofinansowanie projektów.

Grupę docelową wsparcia stanowić będą osoby powracające/wchodzące na rynek pracy, które do tej pory w nim nie uczestniczyły ze względu na pełnienie funkcji opiekuńczych nad osobami zależnymi (np. dziećmi, rodzicami) oraz pracodawcy.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem w zakresie łączenia życia zawodowego z prywatnym objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a działania realizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów **w trybie konkursowym** oraz **pozakonkursowym**. Przyjmuje się, że w sytuacjach uzasadnionych przedmiotem i charakterem wsparcia, typem beneficjenta, jego monopolem kompetencyjnym lub przewidywaną liczbą planowanych przedsięwzięć i ich skalą, zastosowany zostanie **tryb pozakonkursowy**.

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez Komitet Monitorujący, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Jednocześnie wprowadzanie kryteriów wyboru projektów przyczyni się w sposób wymierny m.in. do:

---

¹³³ Komplementarnie do działań podejmowanych w ramach 9 osi priorytetowej (PI 9.7). w zakresie ułatwienia dostępu do usług społecznych na rzecz osób zależnych (np.: starszych, niepełnosprawnych)

- kierowania wsparcia w zakresie tworzenia nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3, szczególnie do gmin o wysokim stopniu niezaspokojonego zapotrzebowania na miejsca w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3,
- zapewnienia trwałości udzielanego wsparcia w przypadku tworzenia miejsc opieki nad dziećmi do lat 3,
- zapewnienia jak największej efektywności udzielanego uczestnikom wsparcia,
- zwrócenia uwagi na konieczność zagwarantowania równego dostępu do wsparcia i przeciwdziałania wszelkiej dyskryminacji, w tym ze względu na płeć, niepełnosprawność, wiek, rasę, pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, orientację seksualną.

Opracowując kryteria wzięte zostaną pod uwagę m.in. takie aspekty jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność.

System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Nie dotyczy projektów współfinansowanych z EFS.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS i FS, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
1.	Liczba osób opiekującymi się osobami zależnymi objętych wsparciem w programie	os.	EFS	słabiej rozwinięte	3 000	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
2.	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi dla lat trzech	szt.	EFS	słabiej rozwinięte	2 700	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

➔ **Cel tematyczny 8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników**

Priorytet inwestycyjny 8.10 Aktywne i zdrowe starzenie się

Głównym celem interwencji realizowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego jest poprawa dostępu do usług profilaktyki, diagnostyki i rehabilitacji dla osób dorosłych oraz umożliwienie zachowania aktywności zawodowej szczególnie osób (pracujących lub pozostających bez zatrudnienia), wśród których ryzyko jej zaprzestania z przyczyn zdrowotnych jest wysokie.

Oczekiwanymi efektami planowanych interwencji będzie poprawa stanu zdrowia mieszkańców regionu oraz wyposażenie ich w kompetencje i wiedzę, która umożliwi podjęcie lub utrzymanie aktywności w sferze zawodowej.

Lp.	Wskaźnik	Kategoria Regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	słabiej rozwinięte	os.	-	b/d	%	n/d	30%	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

W ramach priorytetu inwestycyjnego wspierane będą różnorodne inicjatywy umożliwiające zachowanie dobrego stanu zdrowia dorosłych mieszkańców regionu, która przyczyni się do zachowania aktywności zawodowej. Interwencje realizujące w/w cel będą realizowane wielotorowo i będą obejmowały m.in.:

- Programy przekwalifikowania pracowników, szczególnie pracowników dojrzałych przygotowujące do kontynuowania pracy na innych stanowiskach o mniejszym obciążeniu dla zdrowia,
- Działania mające na celu zwiększenie wydajności osób starszych np. poprzez wsparcie doradcze dla pracodawców z zakresu systemu zarządzania wiekiem,
- Wdrażanie rozwiązań przyjaznych dla dojrzałych pracowników w miejscu pracy, w tym doposażenie i wyposażenie stanowisk pracy,
- Opracowanie i wdrażanie programów o zasięgu regionalnym¹³⁴ w zakresie edukacji, profilaktyki i rehabilitacji zdrowotnej służące wspieraniu aktywności zawodowej dotyczące w szczególności:
  - onkologii, w tym profilaktyka raka piersi – badania genetyczne w kierunku rodzinnej, dziedzicznie uwarunkowanej skłonności do zachorowania oraz profilaktyka raka szyjki macicy dla kobiet w wieku 60 – 67 r.ż,
  - chorób układu krążenia, w tym:
    - *Program zdrowotny w zakresie prewencji i wykrywania chorób układu krążenia w populacji mieszkańców województwa małopolskiego realizujący strategię populacyjną (kampania medialna i edukacyjna) skierowaną do wszystkich i strategię wysokiego ryzyka skierowaną do osób z wysokim ryzykiem sercowo-naczyniowym.*

¹³⁴ W uzupełnieniu do programów profilaktycznych finansowanych z NFZ

- *Wczesna prewencja i profilaktyka choroby niedokrwiennej serca i udaru mózgu z zastosowaniem nowoczesnych metod diagnostycznych przeznaczony dla wszystkich osób bez rozpoznanej dotychczas choroby wieńcowej - mężczyzn pow. 45 r. ż. i kobiet po 55 r. ż.*
- chorób układu ruchu, w tym schorzeń kręgosłupa wynikających z wymuszonej pozycji - operatorzy środków transportu, pracownicy biurowi, pracownicy linii produkcyjnych
- ochrony zdrowia psychicznego, w tym: *Profilaktyka depresji i rozpowszechnianie postaw prozdrowotnych w obszarze zdrowia psychicznego.*

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

W obszarze aktywnego i zdrowego starzenia się, co do zasady Beneficjentami mogą być wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych). Jednocześnie, w innych dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów wyboru projektów, dopuszcza się możliwość dookreślenia/zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o dofinansowanie projektów.

Grupę docelową wsparcia stanowić będą mieszkańcy województwa małopolskiego (w wieku 18-67 lat), w tym w szczególności osoby, wśród których ryzyko zaprzestania aktywności zawodowej z przyczyn zdrowotnych jest wysokie oraz pracodawcy.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem w zakresie aktywnego i zdrowego starzenia się objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a działania realizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wybór projektów **w trybie konkursowym** oraz **pozakonkursowym**. Przyjmuje się, że w sytuacjach uzasadnionych przedmiotem i charakterem wsparcia, typem beneficjenta, jego monopolem kompetencyjnym lub przewidywaną liczbą planowanych przedsięwzięć i ich skalą, zastosowany zostanie **tryb pozakonkursowy**.

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez Komitet Monitorujący, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Jednocześnie wprowadzanie kryteriów wyboru projektów przyczyni się w sposób wymierny m.in. do:

- kierowania wsparcia w szczególności do pracowników powyżej 50 r. ż,
- zapewnienia jak największej efektywności udzielanego uczestnikom wsparcia,
- koncentrowania interwencji na obszarach, na których występują deficyty w zakresie dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki i rehabilitacji leczniczej.

Opracowując kryteria wzięte zostaną pod uwagę m.in. takie aspekty jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność.

System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Nie dotyczy projektów współfinansowanych z EFS.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS i FS, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość monitorowania
1.	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	os.	EFS	słabiej rozwinięte	4 000	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
2.	Liczba osób objętych badaniami profilaktycznymi w programie	os.	EFS	słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
3.	Liczba osób objętych programami rehabilitacji medycznej ułatwiającymi powrót do pracy	os.	EFS	słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

➔ Wkład EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

Oś Priorytetowa 8 Otwarty rynek pracy RPO przyczyni się pośrednio do osiągnięcia celów dotyczących wspierania badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji (Cel tematyczny 1) głównie poprzez stymulowanie potencjału i wzmacnianie kompetencji pracowników badawczo-rozwojowych przedsiębiorstw oraz stworzenie warunków do powstawania nowych działalności gospodarczych, w tym działalności typu spin off/spin out. Realizacja działań w ramach 8 osi priorytetowej przyczyni się także do realizacji celu związanego ze zwiększeniem dostępności i stopnia wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych (Cel tematyczny 2) poprzez podnoszenie kompetencji cyfrowych zarówno osób pracujących, jak i osób pozostających bez zatrudnienia. Podejmowanie działań na rzecz zmniejszania skali zjawiska wykluczenia cyfrowego, będzie miało szczególnie korzystny wpływ na rozwój osobisty i zawodowy osób dojrzałych. Interwencje podejmowane w ramach RPO przyczynią się także do realizacji celu dotyczącego rozwoju przedsiębiorczości (Cel tematyczny 3) poprzez wzmacnianie postaw przedsiębiorczych i umożliwianie

powstawania nowych działalności gospodarczych, realizację działań na rzecz podnoszenia kompetencji kadr sektora MŚP oraz wsparcia adaptacyjności pracodawców i pracowników do zmian. Jednocześnie działania ukierunkowane na wzmocnienie potencjału, wiedzy i umiejętności pracowników i ich pracodawców, w tym np. z zakresu efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii, dostosowania do zmian klimatu i zarządzania ryzykiem oraz ochrony środowiska przyczynią się pośrednio do realizacji celów tematycznych 4-6.

➔ Ramy wykonania osi priorytetowej

Pełna lista wskaźników wyznaczonych w ramach osi priorytetowej do oceny wykonania (wraz z kluczowymi etapami wdrażania w wymaganych przypadkach) zostanie wskazana na późniejszym etapie prac nad programem operacyjnym.

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w ramach programu	os.	EFS	regiony słabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	15 100	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

➔ Kategorie interwencji planowane w osi priorytetowej

Indykatorywny katalog kategorii interwencji planowanych do wykorzystania w ramach osi priorytetowej zawiera poniższa tabela.

Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela 11: Wymiar 7 EFS secondary theme		Tabela 12: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/FS)	
kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR
0100	122 mln	01	252 mln	01 05	262 mln	00	Nie dotyczy	01	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	08	262 mln

0102	55 mln							02	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>
0103	20 mln	04	10 mln					03	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>
0104	45 mln							04	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>
0105	20 mln								

Przyporządkowanie kategorii do poszczególnych wymiarów przeprowadzono w oparciu o założenie, że każdy z wymiarów porządkujących jest niezależny od pozostałych, co oznacza, że każdorazowo kwota alokowana na oś priorytetową przypisywana jest kategoriom interwencji przewidzianym w danym wymiarze.

➤ Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej dedykowanej pomocy technicznej.

2.9. OŚ PRIORYTETOWA 9. REGION SPÓJNY SPOŁECZNIE

Znaczna skala ubóstwa oraz wykluczenia społecznego może stanowić jeden z czynników będących barierą rozwoju województwa. Jednocześnie brak skutecznych form wsparcia wobec osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także ograniczony dostęp tych osób do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych, może prowadzić do narastania niekorzystnych zjawisk w regionie. Mając na uwadze powyższe, głównym celem osi priorytetowej jest wzrost spójności wewnątrzregionalnej w wymiarze społecznym i zdrowotnym.

W ramach osi priorytetowej przewidziano realizację przedsięwzięć finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Uzasadnieniem dla zastosowania osi dwufunduszowej jest uzupełniający charakter w ramach 9 celu tematycznego inwestycji z zakresu infrastruktury społecznej i ochrony zdrowia, które powinny służyć realizacji celów społecznych odnoszących się do walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Biorąc pod uwagę, iż przedsięwzięcia podejmowane w ramach obu funduszy przyczyniają się łącznie do osiągnięcia wspólnego celu dotyczącego wzrostu spójności wewnątrzregionalnej w wymiarze społecznym i zdrowotnym, zasadna jest ich realizacja w ramach jednej osi priorytetowej

Powiązanie tego typu interwencji zarezerwowanej dla dwóch funduszy przyczyni się do osiągnięcia większej wartości dodanej oraz maksymalizacji efektów wsparcia, w szczególności poprzez:

- powiązanie procesu przygotowania inwestycji infrastrukturalnych z realizacją działań mających na celu wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- wprowadzenie możliwości realizacji działań inwestycyjnych z zakresu infrastruktury społecznej jedynie w ramach kompleksowych projektów, w powiązaniu z procesem aktywizacji społeczno – zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Powiązanie osi priorytetowej z CT, PI i funduszami

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9.1. Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych	EFRR
	9.4 Aktywna integracja ze szczególnym uwzględnieniem poprawy zatrudnialności	EFS
	9.7 Ułatwienie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym	EFS
	9.8 Wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych	EFS

W ramach osi priorytetowej planowane są działania w ramach następujących obszarów interwencji:

➔ Cel tematyczny 9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem

Priorytet inwestycyjny 9.4 Aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności

Głównym celem interwencji realizowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego jest zapewnienie warunków dla wzrostu aktywności społecznej i zawodowej osób będących w

szczególnie trudnej sytuacji społeczno-zawodowej. Oczekiwanym efektem planowanych interwencji jest objęcie osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym działaniami aktywizującymi oraz integrującymi, prowadzącymi do ich integracji społecznej oraz zwiększenia szans na zatrudnienie.

Wskaźniki rezultatu

Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Kategoria Regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób nieaktywnych zawodowo, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	słabiej rozwinięte	os.	n/d	b/d	%	n/d	50	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą działania z zakresu aktywnej integracji osób będących w szczególnej sytuacji społeczno – zawodowej, w szczególności poprzez:

- programy aktywizacji społecznej/zawodowej dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub wykluczonych społecznie lub osób z ich otoczenia obejmujące, w zależności od potrzeb: elementy aktywizacji edukacyjnej, zawodowej, zdrowotnej i społecznej;
- wspólne inicjatywy różnych podmiotów działających na rzecz włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa, w szczególności instytucji rynku pracy, jednostek pomocy społecznej, kuratorskiej służby sądowej oraz organizacji pozarządowych.

Planowana interwencja ukierunkowana będzie przede wszystkim na realizację programów aktywizacji obejmujących kompleksowe działania o charakterze społecznym, edukacyjnym, zawodowym i społecznym. Jednocześnie bardzo duży nacisk zostanie położony na indywidualizację wsparcia oraz dostosowanie go w jak największym stopniu do zdiagnozowanych potrzeb konkretnych osób lub grup. Dla zwiększenia efektywności i kompleksowości oferowanego wsparcia istotna będzie realizacja przedsięwzięć integrujących usługi różnych służb publicznych, a także innych podmiotów działających na rzecz włączenia społecznego i walki z ubóstwem.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

W obszarze aktywnej integracji osób będących w szczególnej sytuacji społeczno–zawodowej beneficjentami mogą być wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych). Jednocześnie, w innych dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów wyboru projektów dopuszcza się możliwość dookreślenia/zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o dofinansowanie projektów.

Grupę docelową wsparcia stanowiąc będą przede wszystkim:

- osoby zagrożone wykluczeniem społecznym;
- otoczenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem w zakresie aktywnej integracji osób będących w szczególnej sytuacji społeczno – zawodowej objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a działania realizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich. Jednocześnie ze względu na fakt występowania znacznych różnic wewnątrzregionalnych przewiduje się wprowadzanie - na podstawie bieżących danych i wyników analiz oraz w zależności od zmieniającej się sytuacji w regionie - preferencji dla projektów, które obejmą wsparciem osoby zamieszkujące obszary, w których sytuacja jest najtrudniejsza.

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie **zarówno konkursowej ścieżki wyboru, jak i trybu pozakonkursowego**. Przyjmuje się, że w sytuacjach uzasadnionych przedmiotem i charakterem wsparcia, typem beneficjenta, jego monopolem kompetencyjnym lub przewidywaną liczbą planowanych przedsięwzięć i ich skalą, zastosowany zostanie **tryb pozakonkursowy**.

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez Komitet Monitorujący, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Wprowadzanie kryteriów wyboru projektów przyczyni się m.in. do:

- kierowania wsparcia do grup znajdujących się w szczególnej sytuacji społecznej/zawodowej, w tym ze względu na wielodzietność, niepełnosprawność;
- koncentrowania interwencji na obszarach, na których występuje kumulacja niekorzystnych zjawisk i problemów społecznych oraz na których występują deficyty w zakresie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych;
- zapewnienia odpowiedniej efektywności, skuteczności i trwałości udzielanego wsparcia.

Opracowując kryteria wzięte zostaną pod uwagę m.in. takie aspekty jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Nie dotyczy projektów współfinansowanych z EFS.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS i FS, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

L.p.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS): WLWK 2014-2020 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w ramach programu	os.	EFS	słabiej rozwinięte	32 600	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
2.	Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w programie	os.	EFS	słabiej rozwinięte	7 600	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

☛ Cel tematyczny 9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem

Priorytet inwestycyjny 9.7 Ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym

Głównym celem interwencji realizowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego jest zwiększenie dostępności i jakości usług społecznych i zdrowotnych w regionie. Oczekiwany efektem planowanych interwencji będzie ograniczenie istniejących nierówności w zakresie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych, jak również podwyższenie standardu świadczonych usług.

W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą przedsięwzięcia mające na celu rozwój usług społecznych i zdrowotnych w regionie, w szczególności poprzez:

- działania mające na celu zwiększenie jakości i dostępności usług społecznych i zdrowotnych, w tym m.in.:
  - rozwój zintegrowanego systemu oddziaływań profilaktycznych, diagnostycznych, leczniczo – rehabilitacyjnych i terapeutyczno – edukacyjnych skierowanych do małych dzieci o zaburzeniach rozwojowych oraz ich rodzin;
  - opracowanie i wdrożenie skierowanych do dzieci i młodzieży programów o zasięgu regionalnym w zakresie edukacji i profilaktyki zdrowotnej (np. programów wykrywania i leczenia wad postawy oraz wad mowy u dzieci, profilaktyki zakażeń HPV u dzieci i młodzieży);
  - inicjatywy na rzecz zwiększenia dostępu i podniesienia jakości usług interwencji kryzysowej;
  - wsparcie pieczy zastępczej oraz wzmacnianie profilaktyki na rzecz prawidłowego funkcjonowania rodziny i odpowiedzialnego rodzicielstwa, w tym m.in. rozwój placówek oferujących wsparcie dzienne dla dzieci i młodzieży;
- działania na rzecz rozwoju kompleksowej oferty wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych, w tym m.in. wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania miejsc pobytu czasowego, placówek zapewniających dzienną opiekę, programy mające na celu aktywizację i integrację osób starszych i niepełnosprawnych, upowszechnianie usług opiekuńczych i zdrowotnych.

Planowane interwencje koncentrować się będą w dużym stopniu na działaniach prewencyjno-profilaktycznych (skierowanych w szczególności do dzieci i młodzieży oraz rodzin zagrożonych dysfunkcją lub przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych), będących skutecznym narzędziem zapobiegającym wykluczeniu społecznemu. Szczególnie istotne będzie również wsparcie inicjatyw zwiększających dostępność oraz jakość usług kierowanych do osób niepełnosprawnych oraz starszych.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

W obszarze rozwoju usług społecznych i zdrowotnych beneficjentami mogą być wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych). Jednocześnie, w innych dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów wyboru projektów dopuszcza się możliwość dookreślenia/zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o dofinansowanie projektów.

Grupę docelową wsparcia stanowią będą przede wszystkim:

- osoby zagrożone wykluczeniem społecznym;
- otoczenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- dzieci i młodzież do 18 roku życia.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem w zakresie rozwoju usług społecznych i zdrowotnych objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a działania realizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich. Jednocześnie ze względu na fakt występowania znacznych różnic wewnątrzregionalnych przewiduje się wprowadzanie - na podstawie bieżących danych i wyników analiz oraz w zależności od zmieniającej się sytuacji w regionie - preferencji dla projektów, które obejmą wsparciem osoby zamieszkujące obszary, w których sytuacja jest najtrudniejsza.

Jednocześnie w odniesieniu do zaplanowanych działań z zakresu rozwoju kompleksowej oferty wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych przewiduje się zastosowanie instrumentu rozwoju terytorialnego, tj. subregionalnego programu rozwoju (instrument dedykowany interwencji w ramach 5 subregionów funkcjonalnych – obszarów strategicznej interwencji województwa).

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie **zarówno konkursowej ścieżki wyboru, jak i trybu pozakonkursowego**. Przyjmuje się, że w sytuacjach uzasadnionych przedmiotem i charakterem wsparcia, typem beneficjenta, jego monopolem kompetencyjnym lub przewidywaną liczbą planowanych przedsięwzięć i ich skalą, zastosowany zostanie **tryb pozakonkursowy**. W odniesieniu do działań na rzecz **rozwoju kompleksowej oferty wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych**, planowane jest **wykorzystanie przede wszystkim specjalnego mechanizmu opartego na ścieżce subregionalnej, jako szczególnej formy trybu konkursowego**.

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez Komitet Monitorujący, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Wprowadzanie kryteriów wyboru projektów przyczyni się m.in. do:

- kierowania wsparcia do grup znajdujących się w szczególnej sytuacji społecznej/zawodowej, w tym ze względu na wielodzietność, niepełnosprawność;

- koncentrowania interwencji na obszarach, na których występuje kumulacja niekorzystnych zjawisk i problemów społecznych oraz na których występują deficyty w zakresie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych;
- zapewnienia odpowiedniej efektywności, skuteczności i trwałości udzielanego wsparcia.

Opracowując kryteria wzięte zostaną pod uwagę m.in. takie aspekty jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Nie dotyczy projektów współfinansowanych z EFS.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS i FS, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które skorzystały z usług społecznych w programie	os.	EFS	słabiej rozwinięte	65 000	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

➡ Cel tematyczny 9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem

Priorytet inwestycyjny 9.8 Wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych

Głównym celem interwencji realizowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego jest zwiększenie aktywności społeczności lokalnych w oparciu o inicjatywy ekonomii społecznej. Oczekiwanym efektem planowanych interwencji będzie zapewnienie warunków dla sprawnego i efektywnego funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej oraz sprzyjających powstawaniu nowych miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej.

Wskaźniki rezultatu

Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Kategoria Regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba utworzonych podmiotów ekonomii społecznej	slabiej rozwinięte	szt.	n/d	0	szt.	n/d	120	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
2.	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	slabiej rozwinięte	szt.	n/d	0	szt.	n/d	700	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą **inicjatywy na rzecz rozwoju ekonomii społecznej** w regionie, w szczególności poprzez:

- działania wspierające rozwój ekonomii społecznej, w tym:
  - usługi animacji lokalnej (m.in. działania o charakterze animacyjnym, umożliwiającym tworzenie podmiotów obywatelskich i wsparcie dla ich rozwoju, budowę i wsparcie partnerstw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej oraz partycypację społeczną);
  - usługi rozwoju ekonomii społecznej (m.in. działania zmierzające do inicjowania tworzenia nowych podmiotów ekonomii społecznej, w tym szkolenia, doradztwo indywidualne i grupowe);
  - usługi wsparcia istniejących podmiotów ekonomii społecznej (m.in. doradztwo prawne, biznesowe, finansowe, wsparcie dla usług oferowanych przez podmioty ekonomii społecznej);
  - kompleksowe wsparcie dla zakładania przedsiębiorstw społecznych, obejmujące m.in. wsparcie szkoleniowo-doradcze, dotacyjne i pomostowe (w trakcie rozpoczynania prowadzenia przedsiębiorstwa i w początkowym okresie jego rozwijania) dla osób zainteresowanych założeniem lub przystąpieniem do przedsiębiorstwa społecznego, a także wsparcie inicjatyw związanych z tworzeniem nowych miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych;
- działania związane z koordynacją prowadzonych w regionie działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej (m.in. monitoring i promocja podmiotów ekonomii społecznej, animacja współpracy międzysektorowej na poziomie regionalnym).

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

W obszarze inicjatyw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej beneficjentami mogą być wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych). Jednocześnie, w innych dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów wyboru projektów dopuszcza się możliwość dookreślenia/zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o dofinansowanie projektów.

Grupę docelową wsparcia stanowić będą przede wszystkim:

- podmioty ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstwa społeczne;
- osoby fizyczne oraz podmioty zainteresowane założeniem i/lub prowadzeniem działalności w sektorze ekonomii społecznej, w tym w formie przedsiębiorstwa społecznego;
- osoby zagrożone wykluczeniem społecznym.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem w zakresie rozwoju ekonomii społecznej objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a działania realizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.

Jednocześnie w odniesieniu do zaplanowanych działań z zakresu wspierania rozwoju ekonomii społecznej przewiduje się zastosowanie instrumentu rozwoju terytorialnego, tj. subregionalnego programu rozwoju (instrument dedykowany interwencji w ramach 5 subregionów funkcjonalnych – obszarów strategicznej interwencji województwa).

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie **zarówno konkursowej ścieżki wyboru, jak i trybu pozakonkursowego**. Przyjmuje się, że w sytuacjach uzasadnionych przedmiotem i charakterem wsparcia, typem beneficjenta, jego monopolem kompetencyjnym lub przewidywaną liczbą planowanych przedsięwzięć i ich skalą, zastosowany zostanie **tryb pozakonkursowy**. W odniesieniu do **działań wspierających rozwój ekonomii społecznej w regionie**, planowane jest **wykorzystanie specjalnego mechanizmu opartego na ścieżce subregionalnej, jako szczególnej formy trybu konkursowego**.

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez Komitet Monitorujący, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Wprowadzanie kryteriów wyboru projektów przyczyni się m.in. do:

- kierowania wsparcia do grup znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji społeczno-zawodowej;
- koncentrowania interwencji na obszarach, na których występuje kumulacja niekorzystnych zjawisk i problemów społecznych;
- zapewnienia odpowiedniej efektywności, skuteczności i trwałości udzielanego wsparcia.

Opracowując kryteria wzięte zostaną pod uwagę m.in. takie aspekty jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Nie dotyczy projektów współfinansowanych z EFS.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS i FS, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w ramach programu	os.	EFS	slabiej rozwinięte	850	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>
2.	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	os.	EFS	slabiej rozwinięte	1 600	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

➔ Cel tematyczny 9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem

Priorytet inwestycyjny 9.1 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych

Głównym celem interwencji realizowanych w ramach priorytetu inwestycyjnego jest zwiększenie dostępności i jakości usług społecznych i zdrowotnych w regionie.

Wskaźniki rezultatu

Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Oczekiwana liczba osób korzystających z ulepszonych usług opieki zdrowotnej	os.	slabiej rozwinięte	0	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	145 000	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą przedsięwzięcia z zakresu rozwoju infrastruktury społecznej i ochrony zdrowia, w szczególności poprzez:

- inwestycje w obiekty specjalistycznej infrastruktury ochrony zdrowia o znaczeniu regionalnym oraz zakup specjalistycznych urządzeń medycznych,

- inwestycje w obiekty infrastruktury ochrony zdrowia o znaczeniu subregionalnym oraz zakup specjalistycznych urządzeń medycznych,
- inwestycje w obiekty wielofunkcyjne, w których łączone są różne funkcje z zakresu infrastruktury społecznej.

W zakresie infrastruktury ochrony zdrowia wsparcie zostanie skierowane przede wszystkim dla projektów w zidentyfikowanych priorytetowych dziedzinach tego sektora w regionie, tj. w onkologii, psychiatrii i geriatricy.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem w zakresie inwestycji w infrastrukturę społeczną i ochrony zdrowia objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a inwestycje zlokalizowane będą w szczególności na obszarach miejskich oraz uzupełniająco na obszarach wiejskich.

Jednocześnie w odniesieniu do zaplanowanych działań z zakresu infrastruktury społecznej i ochrony zdrowia o znaczeniu subregionalnym przewiduje się zastosowanie instrumentu rozwoju terytorialnego, tj. subregionalnego programu rozwoju (instrument dedykowany interwencji w ramach 5 subregionów funkcjonalnych – obszarów strategicznej interwencji województwa).

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie **zarówno konkursowej ścieżki wyboru, jak i trybu pozakonkursowego**. Przyjmuje się, że w sytuacjach uzasadnionych przedmiotem i charakterem wsparcia, typem beneficjenta, jego monopolem kompetencyjnym lub przewidywaną liczbą planowanych przedsięwzięć i ich skalą, zastosowany zostanie **tryb pozakonkursowy**. W odniesieniu do działań dotyczących wsparcia infrastruktury społecznej i ochrony zdrowia o znaczeniu subregionalnym, planowane jest **wykorzystanie przede wszystkim specjalnego mechanizmu opartego na ścieżce subregionalnej, jako szczególnej formy trybu konkursowego**.

Tryb pozakonkursowy dotyczyć będzie najważniejszych przedsięwzięć z zakresu specjalistycznej infrastruktury ochrony zdrowia o znaczeniu regionalnym. Wybór ten uzasadniony jest faktem, że ta ścieżka wyboru projektów obejmować będzie inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia o największym oddziaływaniu w skali regionu, realizowane przez jednostki podległe samorządowi województwa oraz, w drodze wyjątku, przez szpitale uniwersyteckie.

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez Komitet Monitorujący, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych. Wprowadzanie kryteriów wyboru projektów przyczyni się wskazania przedsięwzięć zwiększających dostępność do usług społecznych i zdrowotnych w regionie.

Opracowując kryteria wzięte zostaną pod uwagę m.in. takie aspekty jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

1. Podmioty lecznicze działające w publicznym systemie ochrony zdrowia
2. Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia

3. Jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną
4. Osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki
5. Organizacje pozarządowe
6. Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych

Grupę docelową wsparcia stanowią będą mieszkańcy regionu.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

W ramach priorytetu inwestycyjnego, na obecnym etapie prac zidentyfikowane zostało potencjalne zastosowanie projektów dużych, w zakresie budowy nowej siedziby Szpitala Uniwersyteckiego w Krakowie – Prokocimiu. Planowane przedsięwzięcie jest inwestycją niezbędną dla zapewnienia mieszkańcom Małopolski odpowiedniego poziomu wysokospecjalistycznej opieki zdrowotnej. Prowadzić będzie do uzupełnienia metropolitalnych funkcji Krakowa w dziedzinie ochrony zdrowia, co pozwoli na świadczenie usług publicznych wyższego rzędu w tym zakresie. Jest ona również niezbędna dla Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego, zarówno ze względu na niemożność rozwoju bazy zlokalizowanej przy ul. Kopernika, będącej w znacznej mierze substancją zabytkową, jak i konieczność zapewnienia uczelni infrastruktury odpowiadającej potrzebom medycyny XXI wieku. Wsparcie w ramach regionalnego programu operacyjnego będzie komplementarne wobec planowanej wieloletniej inwestycji rządowej – głównego źródła finansowania budowy nowej siedziby Szpitala Uniwersyteckiego.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów.

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.	EFRR	słabiej rozwinięte	30	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

➡ Wkład EFS do realizacji celów tematycznych 1-7

Interwencja zaplanowana w ramach osi priorytetowej przyczyni się do realizacji celu związanego ze zwiększeniem wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych (cel tematyczny 2) poprzez wsparcie w zakresie nabywania umiejętności informatycznych przez osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym w szczególności osoby zagrożone wykluczeniem cyfrowym.

Ponadto, zaplanowana w ramach osi priorytetowej interwencja przyczyni się do realizacji celu dotyczącego rozwoju przedsiębiorczości (cel tematyczny 3) poprzez kompleksowe wsparcie dla osób zainteresowanych założeniem lub przystąpieniem do przedsiębiorstwa społecznego, a także wsparcie inicjatyw związanych z tworzeniem nowych miejsc pracy w sektorze przedsiębiorczości społecznej.

➤ Ramy wykonania osi priorytetowej

Pełna lista wskaźników wyznaczonych w ramach osi priorytetowej do oceny wykonania (wraz z kluczowymi etapami wdrażania w wymaganych przypadkach) zostanie wskazana na późniejszym etapie prac nad programem operacyjnym.

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w ramach programu	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

➤ Kategorie interwencji planowane w osi priorytetowej

Indykatorywny katalog kategorii interwencji planowanych do wykorzystania w ramach osi priorytetowej zawiera poniższa tabela.

Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela X: Wymiar 7 EFS secondary theme		Tabela X: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/FS)	
kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR
055 056 057	111 mln	01	335 mln	01	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	05	76 mln	02	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	09	324 mln
0110	101 mln			05	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>			04	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>		
0113	111 mln										
0114	12 mln										

Przyporządkowanie kategorii do poszczególnych wymiarów przeprowadzono w oparciu o założenie, że każdy z wymiarów porządkujących jest niezależny od pozostałych, co oznacza, że każdorazowo

kwota alokowana na oś priorytetową przypisywana jest kategoriom interwencji przewidzianym w danym wymiarze.

➔ Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej dedykowanej pomocy technicznej.

2.10. OŚ PRIORYTETOWA 10. WIEDZA I KOMPETENCJE MIESZKAŃCÓW

Wysokiej jakości edukacja prowadzona od najmłodszych lat uwzględniająca różne potrzeby i możliwości dzieci i młodzieży, a także osób dorosłych, otwarta na wyzwania i gotowa na usuwanie barier w dostępie, to niezbędna podstawa budowania społeczeństwa małopolskiego dobrze wykształconego, z kompetencjami opartymi na indywidualnych predyspozycjach oraz jednocześnie z umiejętnością dostosowania do zmieniających się warunków i pojawiających się potrzeb na rynku pracy. **Głównym celem tej osi priorytetowej jest rozwój kapitału intelektualnego mieszkańców jako podstawa budowania silnej pozycji regionu.**

Powiązanie osi priorytetowej z CT, PI i funduszami:

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	10.1 zapobieganie i ograniczanie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz promowanie dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, podstawowej i ponadpodstawowej	EFS
	10.3 poprawa dostępności do kształcenia ustawicznego, doskonalenia umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz zwiększanie dostosowania systemów edukacji i szkolenia do potrzeb rynku pracy (w tym podnoszenie jakości szkolnictwa zawodowego oraz rozwój kształcenia opartego na praktyce zawodowej)	EFS

W ramach osi priorytetowej planowane są działania w ramach następujących obszarów interwencji:

➔ Cel tematyczny 10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie Priorytet inwestycyjny 10.1 zapobieganie i ograniczanie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz promowanie dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, podstawowej i ponadpodstawowej
----

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest tworzenie warunków do podniesienia dostępności i jakości edukacji przedszkolnej oraz edukacji w szkołach prowadzących kształcenie ogólne. Oczekiwanym efektem w odniesieniu do wychowania przedszkolnego będzie przede wszystkim utworzenia nowych miejsc przedszkolnych i objęcie jak największej ilości dzieci zajęciami dodatkowymi. Natomiast w odniesieniu do interwencji skierowanej do szkół oczekiwanym efektem będzie przede wszystkim wzmocnienie kompetencji kluczowych uczniów i przygotowanie ich do kolejnych etapów uczenia się, między innymi poprzez włączenie do procesu nauczania w większym stopniu nowoczesnych technik i narzędzi nauczania.

Tab. Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu

L.p.	Wskaźnik	Kategoria Regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK	slabiej rozwinięte	os.	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	Badanie ewaluacyjne IZ	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą przedsięwzięcia w szczególności, w zakresie:

- Działań na rzecz edukacji przedszkolnej w postaci:
  - wsparcia placówek przedszkolnych i innych form wychowania przedszkolnego, które przyczyni się do zwiększenia ilości miejsc oraz do podniesienia jakości świadczonych przez te placówki usług, w tym: działania wyrównujące szanse dzieci ze szczególnymi potrzebami (w tym dzieci niepełnosprawnych), przyczyniające się do pełniejszego ich udziału w edukacji przedszkolnej,
  - działań edukacyjno/promocyjnych dotyczących edukacji przedszkolnej w środowiskach, w których odnotowywane jest najniższe uczestnictwo dzieci w edukacji przedszkolnej,
- Działań na rzecz edukacji ogólnej w postaci:
  - rozwijania oferty edukacyjnej regionu obejmującego kompleksowe podejście do edukacji i opieki nad dziećmi i młodzieżą z wykorzystaniem potencjału różnych instytucji i placówek z regionu,
  - wsparcie dla dzieci i młodzieży uzdolnionej, w tym: wsparcie stypendialne, zajęcia edukacyjne,
  - podnoszenia jakości i efektywności nauczania na poziomie ogólnym poprzez, w szczególności:
    - rozwijanie u dzieci i młodzieży kompetencji kluczowych oraz z zakresu m.in. edukacji antydyskryminacyjnej i ekologicznej,
    - działania doradczo-zawodowe,
    - działania integracyjne, dodatkowe zajęcia edukacyjno-wyrównawcze oraz interwencje przyczyniające się do zwiększonego i pełnego udziału dzieci i młodzieży ze szczególnymi potrzebami w edukacji ogólnej,
    - rozwój kompetencji i umiejętności zawodowych i społecznych kadr wspieranych placówek,
    - programy współpracy szkół i placówek m.in. ze szkołami wyższymi, a także pracodawcami np. staże, praktyki, wizyty studyjne.
- Niezbędnych inwestycji w infrastrukturę przedszkolną oraz związaną z edukacją na poziomie ogólnym przy wykorzystaniu mechanizmu cross-financingu.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

W obszarze wychowania przedszkolnego oraz edukacji ogólnej na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym, co do zasady, **potencjalnymi beneficjentami są wszystkie podmioty** z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych). Jednocześnie, w innych dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów wyboru projektów dopuszcza się możliwość dookreślenia/zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o dofinansowanie projektów.

Główne grupy docelowe w tym obszarze to m.in.:

- dzieci w wieku od 3 do 5 lat,
- dzieci i młodzież ucząca się w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych prowadzących kształcenie ogólne,
- kadra szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne oraz wychowanie przedszkolne,
- opiekunowie i rodzice dzieci i młodzieży wspieranych placówek,
- dzieci i młodzież niepełnosprawna oraz ze specjalnymi potrzebami.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem w zakresie wychowania przedszkolnego oraz edukacji ogólnej na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a działania realizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie **zarówno konkursowej ścieżki wyboru, jak i trybu pozakonkursowego**.

Przyjmuje się, iż w sytuacjach uzasadnionych przedmiotem i charakterem wsparcia, typem beneficjenta, jego monopolem kompetencyjnym lub przewidywaną liczbą planowanych przedsięwzięć i ich skalą, zastosowany zostanie **tryb pozakonkursowy**.

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów. Opracowując kryteria wzięte zostaną pod uwagę m.in. takie aspekty jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Kryteria wyboru projektów uwzględniały będą m.in. szczególne potrzeby dzieci i młodzieży (w tym z rodzin wielodzietnych), likwidację barier w systemie edukacji, które powodują nierówny do niej dostęp i ograniczają swobodę w wyborze ścieżki edukacyjnej i kariery zawodowej oraz będą się przyczyniać do realizacji przedsięwzięć w szczególny sposób przyczyniających się do zwiększenia jakości i efektywności edukacji w regionie. Kryteria będą też narzędziem elastycznego reagowania na zmiany oraz pojawiające się potrzeby.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Nie dotyczy.

Wskaźniki produktu

Tab. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS i FS, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie	szt.	EFS	słabiej rozwinięte	11 700	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
2.	Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej	os.	EFS	słabiej rozwinięte	86 000	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
3.	Liczba uczniów objętych wsparciem w programie	os.	EFS	słabiej rozwinięte	130 000	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

➡ Cel tematyczny 10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie

Priorytet inwestycyjny 10.3 Poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji pracowników i osób poszukujących pracy, zwiększenie dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy m.in. poprzez poprawę jakości kształcenia i szkolenia zawodowego oraz utworzenia i rozwijania systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami.

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest tworzenie w regionie warunków do podniesienia jakości szkolnictwa zawodowego oraz zwiększenie udziału osób dorosłych z regionu w edukacji całościowej. Oczekiwanym efektem planowanej interwencji będzie stworzenie adekwatnie do zmieniających się warunków demograficznych oraz potrzeb na rynku pracy sieci szkół i placówek kształcenia zawodowego i ustawicznego, prowadzące do zwiększenia racjonalności, efektywności i atrakcyjności kształcenia zawodowego w regionie.

Z drugiej strony, w odniesieniu do edukacji całościowej oczekiwanym efektem będzie zwiększenie ilości osób, które uzyskały potwierdzone odpowiednimi dokumentami kwalifikacje, dające możliwość m.in. zatrudnienia, lub podniesienia warunków i komfortu wykonywanej pracy.

Tab. Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu

L.p.	Wskaźnik	Kategoria Regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (CI)	słabiej rozwinięte	os.	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą przedsięwzięcia w szczególności, w zakresie:

- Rozwoju oferty szkolnictwa zawodowego – obejmujące m.in.:
  - rozwijanie oferty oraz szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne prowadzącej do jego wysokiej jakości,
  - programy współpracy szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe z pracodawcami – m.in. staże i praktyki dla uczniów,
  - nabywanie dodatkowych kwalifikacji przez uczniów (w systemie formalnym i poza formalnym),
  - działania z obszaru doradztwa zawodowego oraz orientacji zawodowej - elementy doradztwa m.in. ukierunkowane na aktywne poszukiwanie pracy, możliwość skorzystania z usług doradcy zawodowego,
  - wzmocnienie współpracy szkół zawodowych ze szkołami wyższymi,
  - działania promujące kształcenie zawodowe,
  - rozwój kompetencji zawodowych i społecznych kadr wspieranych placówek,
  - interwencje przyczyniające się do zwiększonego i pełnego udziału młodzieży ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami w edukacji zawodowej,
  - niezbędne inwestycje w infrastrukturę szkolnictwa zawodowego przy wykorzystaniu mechanizmu cross-financingu.
- Rozwoju oferty poradnictwa i kształcenia całościowego – obejmujące m.in.:
  - rozwijanie kompetencji i umiejętności osób dorosłych w kontekście funkcjonowania na rynku pracy, w tym, m.in.:
    - szkolenia i kursy, w obszarze kształcenia formalnego i pozaformalnego, w szczególności prowadzone metodami aktywnymi oraz z wykorzystaniem e-learningu,
    - usługi z zakresu poradnictwa zawodowego i planowania własnej kariery,
    - rozwijanie poczucia własnej wartości, kreatywności, motywacji do uczenia się i rozwoju zawodowego oraz kompetencji emocjonalno-społecznych.

- o niezbędne inwestycje w infrastrukturę edukacyjną i szkoleniową związaną z edukacją osób dorosłych przy wykorzystaniu mechanizmu cross-finansingu.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

W obszarze szkolnictwa zawodowego oraz kształcenia całościowego, co do zasady, potencjalnymi beneficjentami są wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych). Jednocześnie, w innych dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów wyboru projektów dopuszcza się możliwość dookreślenia/zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o dofinansowanie projektów.

Główne grupy docelowe w tym obszarze to m.in.:

- młodzież ucząca się w szkołach i placówkach prowadzących kształcenie zawodowe, oraz osoby dorosłe z własnej inicjatywy zainteresowane zdobywaniem umiejętności lub podwyższaniem kwalifikacji,
- kadra szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne,
- opiekunowie i rodzice dzieci i młodzieży wspieranych szkół i placówek,
- dzieci i młodzież niepełnosprawna oraz ze specjalnymi potrzebami,
- niepełnosprawne osoby dorosłe będące uczestnikami kształcenia całościowego.

Terytorialny obszar realizacji

Wsparciem w zakresie szkolnictwa zawodowego oraz kształcenia całościowego objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, a działania realizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.

Jednocześnie w odniesieniu do zaplanowanych działań z zakresu szkolnictwa zawodowego przewiduje się zastosowanie instrumentu rozwoju terytorialnego, tj. subregionalnego programu rozwoju (instrument dedykowany interwencji w ramach 5 subregionów funkcjonalnych – obszarów strategicznej interwencji województwa).

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie **zarówno konkursowej ścieżki wyboru, jak i trybu pozakonkursowego**.

Przyjmuje się, iż w sytuacjach uzasadnionych przedmiotem i charakterem wsparcia, typem beneficjenta, jego monopolem kompetencyjnym lub przewidywaną liczbą planowanych przedsięwzięć i ich skalą, zastosowany zostanie **tryb pozakonkursowy**.

W odniesieniu do interwencji w **zakresie szkolnictwa zawodowego**, planowane jest **wykorzystanie przede wszystkim specjalnego mechanizmu opartego na ścieżce subregionalnej, jako szczególnej formy trybu konkursowego**.

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów. Opracowując kryteria wzięte zostaną pod uwagę m.in. takie aspekty jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Kryteria wyboru projektów w głównej mierze mają służyć kierunkowaniu wsparcia w zakresie szkolnictwa zawodowego w taki sposób, aby w województwie małopolskim powstała racjonalna sieć kształcenia zawodowego na poziomie ponadgimnazjalnym przyczyniająca się do efektywnego wykorzystania zasobów i bazy techno-dydaktycznej szkół i placówek, a ucząca się młodzież miała dostęp do edukacji zawodowej na najwyższym poziomie opartej w głównej mierze na praktycznej nauce zawodu. Kryteria uwzględniały będą także szczególne potrzeby młodzieży oraz osób dorosłych uczestniczących w kształceniu oraz konieczność likwidacji barier, które powodują nierówny dostęp do kształcenia i ograniczają swobodę w wyborze ścieżki edukacyjnej i kariery zawodowej oraz będą się przyczyniać do realizacji przedsięwzięć w szczególności sposób przyczyniających się do zwiększenia jakości i efektywności szkolnictwa zawodowego i kształcenia w regionie. Kryteria będą też narzędziem elastycznego reagowania na zmiany oraz pojawiające się potrzeby.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Nie dotyczy.

Wskaźniki produktu

Tab. Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS i FS, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	os.	EFS	słabiej rozwinięte	14 000	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
2.	Liczba szkół zawodowych współpracujących z pracodawcami w programie [szt.]	szt.	EFS	słabiej rozwinięte	200	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
3.	Liczba podmiotów realizujących zadania centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego objętych wsparciem w programie	szt.	EFS	słabiej rozwinięte	25	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

➔ Wkład EFS do realizacji celów tematycznych 1- 7

Oś Priorytetowa 10 Wiedza i kompetencje mieszkańców RPO przyczyni się pośrednio do osiągnięcia celu dotyczącego badań i rozwoju (Cel tematyczny 1) oraz celu związanego z rozwojem technologii komunikacyjno-informacyjnych (Cel tematyczny 2) m.in. poprzez realizację przedsięwzięć związanych z prowadzeniem we współpracy z uczelniami wyższymi zajęć w szkołach, metodami opartymi na nowoczesnych narzędziach TIK. To z jednej strony przyczyni się do rozwijania kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli niezbędnych do funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym, a z drugiej strony umożliwi uczniom i uczennicom obcowanie z nauką i rozwijanie kreatywności i logicznego myślenia, a także zwiększenie świadomości przyszłego wyboru studiów. Ponadto uczelniom ułatwi to nawiązanie współpracy z najzdolniejszymi uczniami i uczennicami, którzy w przyszłości będą budować dobrze przygotowaną kadrę sektora nauki i przedsiębiorstw.

➔ Ramy wykonania osi priorytetowej

Pełna lista wskaźników wyznaczonych w ramach osi priorytetowej do oceny wykonania (wraz z kluczowymi etapami wdrażania w wymaganych przypadkach) zostanie wskazana na późniejszym etapie prac nad programem operacyjnym.

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej [osoby]	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

➔ Kategorie interwencji planowane w osi priorytetowej

Indykatywny katalog kategorii interwencji planowanych do wykorzystania w ramach osi priorytetowej zawiera poniższa tabela.

Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela 11: Wymiar 7 EFS secondary theme		Tabela 12: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/FS)	
kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR
0107	75 mln	01	170 mln	01	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	05	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	02	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>	010	170 mln
0109	95 mln			05	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>			04	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>		

Przyporządkowanie kategorii do poszczególnych wymiarów przeprowadzono w oparciu o założenie, że każdy z wymiarów porządkujących jest niezależny od pozostałych, co oznacza, że każdorazowo kwota alokowana na oś priorytetową przypisywana jest kategoriom interwencji przewidzianym w danym wymiarze.

➔ Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej dedykowanej pomocy technicznej.

2.11. OŚ PRIORYTETOWA 11. REWITALIZACJA PRZESTRZENI REGIONALNEJ

Istnienie zdegradowanych, zaniedbanych i odizolowanych obszarów, na których często występuje zjawisko wykluczenia społecznego, powoduje konieczność podjęcia działań służących poprawie spójności społecznej i terytorialnej. W tym celu przewiduje się przeprowadzenie kompleksowej rewitalizacji społecznej, fizycznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzennej w oparciu o programy rewitalizacji, które będą wspierane z dwóch funduszy: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Działania inwestycyjne z EFRR powinny być podporządkowane rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów społecznych i służyć realizacji celów tematycznych EFS.

Mając na uwadze powyższe zależności, **głównym celem osi priorytetowej jest kompleksowa odnowa fizyczna i społeczna miast, uzdrowisk i obszarów wiejskich oraz wzrost aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców tych obszarów.**

Uzasadnieniem dla zastosowania osi dwufunduszowej jest:

- bezpośrednia współzależność pomiędzy działaniami infrastrukturalnymi i działaniami służącymi rozwojowi sfery społecznej na rewitalizowanych obszarach;
- dążenie do zapewnienia wysokiego poziomu komplementarności pomiędzy działaniami społecznymi i infrastrukturalnymi na rewitalizowanych obszarach.

Powiązanie tego typu interwencji zarezerwowanej dla dwóch funduszy przyczyni się do osiągnięcia większej wartości dodanej oraz maksymalizacji efektów wsparcia, w szczególności poprzez:

- powiązanie inwestycji infrastrukturalnych z realizacją działań mających na celu integrację społeczną;
- wprowadzenie możliwości realizacji działań inwestycyjnych jedynie w przypadkach, kiedy służą one rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów społecznych;
- koordynację czasową w procesie wyboru do finansowania wybranych typów interwencji wspieranych środkami obu funduszy.

Powiązanie osi priorytetowej z CT, PI i funduszami:

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9.2. Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich	EFRR
	9. 9. Lokalne strategie rozwoju realizowane przez społeczność	EFS

W ramach osi priorytetowej planowane są działania w ramach następujących obszarów interwencji:

☛ **Cel tematyczny 9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem**

Priorytet inwestycyjny 9.2. Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich.

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest odnowa oraz zrównoważony rozwój miast, uzdrowisk oraz obszarów wiejskich poprzez przywrócenie utraconych lub nadanie nowych funkcji obszarom wymagającym rewitalizacji.

Wskaźniki rezultatu strategicznego

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Saldo migracji gminnych na pobyt stały na 1000 mieszkańców	os.	słabiej rozwinięte	1,1	2012	<i>do uzupełnienia na późniejszym etapie prac</i>	GUS	corocznie

W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą przedsięwzięcia w obszarach dotyczących:

- **Rewitalizacji fizycznej obszarów miejskich** – w szczególności poprzez realizację działań inwestycyjnych, mających na celu poprawę jakości życia mieszkańców oraz ożywienie gospodarcze i społeczne tych obszarów. Działania te obejmować będą m.in. realizację projektów dotyczących przestrzeni publicznej, obiektów użyteczności publicznej, zabudowy mieszkaniowej (wyłącznie w zakresie dotyczącym części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych) oraz lokalnej infrastruktury społecznej. **Działania inwestycyjne będą służyć rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów społecznych.**

- **Rewitalizacji fizycznej uzdrowisk** – w szczególności poprzez realizację działań inwestycyjnych, mających na celu wykorzystanie specyficznych walorów uzdrowisk, stanowiących istotny element konkurencyjności województwa. Działania te obejmować będą m.in. odnowę ogólnodostępnej infrastruktury uzdrowiskowej, przestrzeni publicznej, obiektów użyteczności publicznej oraz lokalnej infrastruktury społecznej. Wskazane przedsięwzięcia powinny uwzględniać w szczególności odnowę charakterystycznej architektury uzdrowiskowej. **Działania inwestycyjne będą służyć rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów społecznych.**

- **Odnowy fizycznej obszarów wiejskich** – w szczególności poprzez realizację działań inwestycyjnych, mających na celu poprawę jakości życia mieszkańców oraz ożywienie gospodarcze i społeczne tych obszarów. Działania te obejmować będą m.in. realizację projektów dotyczących przestrzeni publicznej, obiektów użyteczności publicznej, zabudowy mieszkaniowej (wyłącznie w zakresie dotyczącym części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych) oraz lokalnej infrastruktury społecznej. **Działania inwestycyjne będą służyć rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów społecznych.**

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

1. Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
2. Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną
3. Instytucje kultury
4. Osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki
5. Partnerzy społeczni i gospodarczy (w tym organizacje pozarządowe)
6. Kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych
7. Instytucje otoczenia biznesu
8. Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS
9. Parki narodowe i krajobrazowe
10. PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne
11. Inne jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną
12. Szkoły wyższe
13. Przedsiębiorcy, w szczególności:
  - a. przedsiębiorstwa uzdrowiskowe
  - b. przedsiębiorcy – właściciele nieruchomości na obszarze rewitalizacji
  - c. przedsiębiorcy działający w partnerstwie/porozumieniu z jednostkami samorządu terytorialnego
14. Administracja rządowa

Grupę docelową wsparcia stanowić będą mieszkańcy zrewitalizowanych obszarów.

Terytorialny obszar realizacji

Przedsięwzięcia w zakresie rewitalizacji **obszarów miejskich** lokalizowane będą na obszarach miejskich, przyczyniając się tym samym do realizacji zintegrowanego podejścia terytorialnego w zakresie wspierania obszaru strategicznej interwencji państwa tj. miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji. Jednocześnie w odniesieniu do zaplanowanych działań przewiduje się zastosowanie instrumentu rozwoju terytorialnego, tj. subregionalnego programu rozwoju (instrument dedykowany interwencji w ramach 5 subregionów funkcjonalnych – obszarów strategicznej interwencji województwa). Na obecnym etapie prac rozważanie jest również zastosowanie instrumentu zintegrowanych inwestycji terytorialnych (na terenie Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego tj. obszaru strategicznej interwencji państwa - miasto wojewódzkie wraz z obszarem funkcjonalnym) – ostateczna decyzja w tym zakresie będzie uzależniona od wyników prac nad Strategią ZIT.

Przedsięwzięcia w zakresie rewitalizacji **uzdrowisk** lokalizowane będą na obszarach miejscowości uzdrowiskowych, przyczyniając się tym samym do realizacji zintegrowanego podejścia terytorialnego w zakresie wspierania obszaru strategicznej interwencji województwa, tj. uzdrowiska.

Przedsięwzięcia w zakresie odnowy **obszarów wiejskich** lokalizowane będą na obszarach wiejskich, przyczyniając się tym samym do realizacji zintegrowanego podejścia terytorialnego w zakresie wspierania obszaru strategicznej interwencji państwa tj. obszary wiejskie, w szczególności o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe.

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie **konkursowej ścieżki wyboru, jak i trybu pozakonkursowego, w formule projektów strategicznych.**

W odniesieniu do inwestycji w zakresie rewitalizacji **obszarów miejskich**, planowane jest wykorzystanie przede wszystkim specjalnego mechanizmu opartego na ścieżce subregionalnej, jako szczególnej formy trybu **konkursowego**. Dodatkowo rozważne jest wykorzystanie instrumentu rozwoju terytorialnego – **zintegrowanej inwestycji terytorialnej**, opartej na formule negocjacji i uzgodnień gmin wchodzących w skład związku ZIT, pod warunkiem ujęcia danego zagadnienia w strategii ZIT - w tym przypadku **możliwe będzie zastosowanie trybu pozakonkursowego, w formule projektów strategicznych**, mając na uwadze, że zastosowanie tego trybu uzasadnione jest w szczególności ze względu na:

- a) przedmiot wsparcia, który stanowi obszar szczególnego zainteresowania ze względu na jego znaczenie dla realizacji programu operacyjnego oraz powiązanie z celami *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*;
- b) zdiagnozowaną w perspektywie finansowej 2007-2013 konieczność przeprowadzenia selektywnego wsparcia tych obszarów, mającą na celu przeprowadzenie przedsięwzięć, które doprowadzą do istotnej zmiany społeczno-gospodarczej w miastach;
- c) przewidywaną liczbę planowanych przedsięwzięć wymagających znacznych nakładów finansowych;
- d) komplementarność z przedsięwzięciami już realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, przez co stworzone zostaną warunki dla zwielokrotnienia oczekiwanych efektów (w tym efektu synergii).

W odniesieniu do przedsięwzięć w zakresie odnowy **obszarów wiejskich**, planowane jest wykorzystanie przede wszystkim trybu **konkursowego**.

Tryb pozakonkursowy zastosowany zostanie w szczególności w obszarze dotyczącym rewitalizacji **uzdrowisk**. Zastosowanie tego trybu uzasadnione jest w szczególności ze względu na:

- a) przedmiot wsparcia, który stanowi obszar szczególnego zainteresowania ze względu na jego znaczenie dla realizacji programu operacyjnego oraz powiązanie z celami *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*;
- b) zdiagnozowaną w perspektywie finansowej 2007-2013 konieczność przeprowadzenia selektywnego wsparcia tych obszarów, mającą na celu przeprowadzenie przedsięwzięć, które z jednej strony doprowadzą do istotnej zmiany społeczno-gospodarczej w uzdrowiskach, a z drugiej – stanowić będą o wzmocnieniu pozycji konkurencyjnej całego regionu w sektorze opartym na potencjale uzdrowiskowym;
- c) beneficjenta, którym są podmioty realizujące zadania publiczne, posiadający w przedmiotowym zakresie monopol kompetencyjny;
- d) przewidywaną liczbę planowanych przedsięwzięć wymagających znacznych nakładów finansowych;
- e) komplementarność z przedsięwzięciami już realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, przez co stworzone zostaną warunki dla zwielokrotnienia oczekiwanych efektów (w tym efektu synergii).

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie **ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący**, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych

wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych.

Wprowadzanie kryteriów wyboru projektów przyczyni się m.in. do:

- zagwarantowania realizacji kompleksowych przedsięwzięć z zakresu rewitalizacji społecznej, fizycznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzennej;
- zapewnienia odpowiedniej efektywności, skuteczności i trwałości udzielanego wsparcia.

Kryteria wyboru projektów opracowane zostaną z uwzględnieniem w szczególności takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność oraz zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego planuje się wykorzystanie zarówno wsparcia w formie bezzwrotnych dotacji, jak i w formie zwrotnej, tj. z wykorzystaniem instrumentów finansowych.

Wykorzystanie instrumentów zwrotnych lub mieszanych form wsparcia, łączących wsparcie zwrotne z dotacjami, rozważane jest w szczególności w odniesieniu do interwencji dotyczących rewitalizacji miast. Szczegółowe rozstrzygnięcia dotyczące zakresu zaangażowania instrumentów finansowych, wskazania typów instrumentów oraz ich ewentualnego łączenia ze wsparciem bezzwrotnym, a także warunków korzystania z tego typu wsparcia, przedstawione zostaną w dokumencie uszczegóławiającym program operacyjny, w oparciu o wyniki analizy wymaganej przepisami art. 32 projektu rozporządzenia ogólnego.

IZ prowadzi prace nad zleceniem badania eksperckiego na potrzeby przeprowadzenia oceny ex-ante, o której mowa w art. 32 projektu rozporządzenia ogólnego.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Na obecnym etapie prac nie zidentyfikowano projektów dużych, przyczyniających się do osiągnięcia celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów.

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	EFRR	słabiej rozwinięte	400	monitoring RPO	<i>do uzupełnienia na dalszym etapie prac</i>

➔ Cel tematyczny 9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem

Priorytet inwestycyjny 9.9. Lokalne strategie rozwoju realizowane przez społeczność

Głównym celem interwencji realizowanej w ramach priorytetu inwestycyjnego jest wzmocnienie rozwoju lokalnego sprzyjającego włączeniu społecznemu

Wskaźniki rezultatu

Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

L.p.	Wskaźnik	Kategoria Regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób nieaktywnych zawodowo, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	słabiej rozwinięte	os.	n/d	b/d	%	n/d	50	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

W ramach priorytetu inwestycyjnego realizowane będą projekty z zakresu rewitalizacji społecznej miast, uzdrowisk i obszarów wiejskich, obejmujące w szczególności:

- Działania sprzyjające tworzeniu i rozwojowi kapitału ludzkiego i społecznego na **obszarach miejskich**, na których występuje koncentracja przestrzenna problemów społecznych, m.in: ubóstwa, bezrobocia, dezorganizacji społecznej, poprzez działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnych i rozwoju lokalnego, ze szczególnym uwzględnieniem poprawy sytuacji na rynku pracy.

Działania w zakresie rewitalizacji społecznej mogą obejmować m.in: zindywidualizowane i kompleksowe programy mające na celu ułatwienie powrotu lub wejścia na rynek pracy, wsparcie edukacyjne (w szczególności dla dzieci, młodzieży, osób starszych, niepełnosprawnych), animację działań o charakterze integracyjnym i środowiskowym, rozwój usług społecznych i zdrowotnych, w tym umożliwiających powrót do pracy, inicjatywy na rzecz pobudzenia lokalnej przedsiębiorczości.

- Działania dotyczące rewitalizacji społecznej **uzdrowisk**, w szczególności w zakresie zwiększania dostępu do usług rehabilitacyjno-zdrowotnych, służących wydłużeniu wieku aktywności zawodowej i ułatwiających powrót do pracy, poprzez wykorzystanie potencjału uzdrowisk do poprawy sytuacji osób na rynku pracy.

Działania w zakresie rewitalizacji społecznej mogą obejmować m.in. rozwój usług umożliwiających utrzymanie aktywności zawodowej lub powrót na rynek pracy z uwzględnieniem: opracowania i wdrożenia programów rehabilitacji leczniczej ułatwiających powroty do pracy oraz programów

zdrowotnych dla osób zagrożonych przerwaniem aktywności zawodowej ze względów zdrowotnych, a także zwiększania kompetencji zawodowych mieszkańców.

- Działania sprzyjające tworzeniu i rozwojowi kapitału ludzkiego i kapitału społecznego na **obszarach wiejskich**, na których występuje koncentracja przestrzenna problemów społecznych, m.in: ubóstwa, bezrobocia, dezorganizacji społecznej, ograniczonego dostępu do usług publicznych wysokiej jakości, poprzez działania na rzecz aktywności społeczności lokalnych i rozwoju lokalnego, ze szczególnym uwzględnieniem poprawy sytuacji na rynku pracy.

Działania w zakresie odnowy społecznej mogą obejmować m.in: zindywidualizowane i kompleksowe programy mające na celu ułatwienie powrotu lub wejścia na rynek pracy, wsparcie edukacyjne (w szczególności dla dzieci, młodzieży, osób starszych, niepełnosprawnych), animację działań o charakterze integracyjnym i środowiskowym, rozwój usług społecznych i zdrowotnych, w tym umożliwiających powrót na rynek pracy, inicjatywy na rzecz pobudzenia lokalnej przedsiębiorczości.

Działania w ramach priorytetu inwestycyjnego związane będą z realizacją lokalnych strategii rozwoju **bez jednoczesnego wykorzystywania mechanizmu RLKS**.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe

W obszarze rewitalizacji społecznej miast, uzdrowisk oraz obszarów wiejskich beneficjentami mogą być wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych). Jednocześnie, w innych dokumentach programowych lub na poziomie kryteriów wyboru projektów dopuszcza się możliwość dookreślenia/zawężania grupy Beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o dofinansowanie projektów.

Grupę docelową wsparcia stanowić będą mieszkańcy zrewitalizowanych obszarów.

Terytorialny obszar realizacji

Przedsięwzięcia w zakresie rewitalizacji **obszarów miejskich** lokalizowane będą na obszarach miejskich, przyczyniając się tym samym do realizacji zintegrowanego podejścia terytorialnego w zakresie wspierania obszaru strategicznej interwencji państwa tj. miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji. Jednocześnie w odniesieniu do zaplanowanych działań przewiduje się zastosowanie instrumentu rozwoju terytorialnego, tj. subregionalnego programu rozwoju (instrument dedykowany interwencji w ramach 5 subregionów funkcjonalnych – obszarów strategicznej interwencji województwa). Na obecnym etapie prac rozważanie jest również zastosowanie instrumentu zintegrowanych inwestycji terytorialnych (na terenie Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego tj. obszaru strategicznej interwencji państwa - miasto wojewódzkie wraz z obszarem funkcjonalnym) – ostateczna decyzja w tym zakresie będzie uzależniona od wyników prac nad Strategią ZIT.

Przedsięwzięcia w zakresie rewitalizacji **uzdrowisk** realizowane będą na obszarach miejscowości uzdrowiskowych, przyczyniając się tym samym do realizacji zintegrowanego podejścia terytorialnego w zakresie wspierania obszaru strategicznej interwencji województwa, tj. uzdrowiska.

Przedsięwzięcia w zakresie odnowy **obszarów wiejskich** realizowane będą na obszarach wiejskich, przyczyniając się tym samym do realizacji zintegrowanego podejścia terytorialnego w zakresie wspierania obszaru strategicznej interwencji państwa tj. obszary wiejskie, w szczególności o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe

Kierunkowe zasady wyboru projektów do dofinansowania

W ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się wykorzystanie **konkursowej ścieżki wyboru, jak i trybu pozakonkursowego**.

W odniesieniu do inwestycji w zakresie rewitalizacji **obszarów miejskich**, planowane jest wykorzystanie przede wszystkim specjalnego mechanizmu opartego na ścieżce subregionalnej, jako szczególnej formy trybu **konkursowego**. Dodatkowo rozważane jest wykorzystanie instrumentu rozwoju terytorialnego – **zintegrowanej inwestycji terytorialnej**, opartej na formule negocjacji i uzgodnień gmin wchodzących w skład związku ZIT, pod warunkiem ujęcia danego zagadnienia w strategii ZIT - w tym przypadku **możliwe będzie zastosowanie trybu pozakonkursowego, w formule projektów strategicznych**, mając na uwadze, że zastosowanie tego trybu uzasadnione jest w szczególności ze względu na:

- a) przedmiot wsparcia, który stanowi obszar szczególnego zainteresowania ze względu na jego znaczenie dla realizacji programu operacyjnego oraz powiązanie z celami *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*;
- b) zdiagnozowaną w perspektywie finansowej 2007-2013 konieczność przeprowadzenia selektywnego wsparcia tych obszarów, mającą na celu przeprowadzenie przedsięwzięć, które doprowadzą do istotnej zmiany społeczno-gospodarczej w miastach;
- c) przewidywaną liczbę planowanych przedsięwzięć wymagających znacznych nakładów finansowych;
- d) komplementarność z przedsięwzięciami już realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, przez co stworzone zostaną warunki dla zwielokrotnienia oczekiwanych efektów (w tym efektu synergii).

W odniesieniu do przedsięwzięć w zakresie odnowy **obszarów wiejskich**, planowane jest wykorzystanie przede wszystkim trybu **konkursowego**.

Tryb pozakonkursowy zastosowany zostanie w szczególności w obszarze dotyczącym rewitalizacji **uzdrowisk**. Zastosowanie tego trybu uzasadnione jest w szczególności ze względu na:

- a) przedmiot wsparcia, który stanowi obszar szczególnego zainteresowania ze względu na jego znaczenie dla realizacji programu operacyjnego oraz powiązanie z celami *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*;
- b) zdiagnozowaną w perspektywie finansowej 2007-2013 konieczność przeprowadzenia selektywnego wsparcia tych obszarów mającą na celu przeprowadzenie przedsięwzięć, które z jednej strony doprowadzą do istotnej zmiany społeczno-gospodarczej w uzdrowiskach, a z drugiej – stanowić będą o wzmocnieniu pozycji konkurencyjnej całego regionu w sektorze opartym na potencjale uzdrowiskowym;
- c) beneficjenta, którym są podmioty realizujące zadania publiczne, posiadający w przedmiotowym zakresie monopol kompetencyjny;
- d) przewidywaną liczbę planowanych przedsięwzięć wymagających znacznych nakładów finansowych;
- e) komplementarność z przedsięwzięciami już realizowanymi bądź planowanymi do realizacji, przez co stworzone zostaną warunki dla zwielokrotnienia oczekiwanych efektów (w tym efektów synergii).

Podstawą wyboru projektów do dofinansowania będzie **ocena dokonywana w oparciu o kryteria wyboru zatwierdzone przez komitet monitorujący**, zapewniające wybór projektów optymalnych z punktu widzenia realizacji celów programu oraz szerzej nakreślonych celów strategicznych wynikających ze *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, z uwzględnieniem celów specyficznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych.

Wprowadzanie kryteriów wyboru projektów przyczyni się m.in. do:

- zagwarantowania realizacji kompleksowych przedsięwzięć z zakresu rewitalizacji społecznej, fizycznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzennej;
- zapewnienia odpowiedniej efektywności, skuteczności i trwałości udzielanego wsparcia.

Kryteria wyboru projektów opracowane zostaną z uwzględnieniem w szczególności takich aspektów jak: obiektywność, precyzyjność, mierzalność, spójność i rozłączność oraz zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju, równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji. System wyboru projektów będzie koncentrował się przede wszystkim na zapewnieniu następujących elementów: efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparcie udzielane będzie wyłącznie w formie bezzwrotnych dotacji i nie jest planowane wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane zastosowanie dużych projektów

Na obecnym etapie prac nie zidentyfikowano projektów dużych, przyczyniających się do osiągnięcia celów szczegółowych priorytetu inwestycyjnego.

Wskaźniki produktu

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS i FS, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

L.p.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1.	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w ramach programu	os.	EFS	słabiej rozwinięte	18 100	monitoring RPO	<i>do ustalenia na dalszym etapie prac</i>

➔ Ramy wykonania osi priorytetowej

Pełna lista wskaźników wyznaczonych w ramach osi priorytetowej do oceny wykonania (wraz z kluczowymi etapami wdrażania w wymaganych przypadkach) zostanie wskazana na późniejszym etapie prac nad programem operacyjnym.

KEW Wskaźnik produktu Wskaźnik postępu finansowego Wskaźnik rezultatu	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	EFRR	slabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac
Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w ramach programu	os.	EFRR	slabiej rozwinięte	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	monitoring RPO	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	do uzupełnienia na dalszym etapie prac

➔ Kategorie interwencji planowane w osi priorytetowej

Indykatorywny katalog kategorii interwencji planowanych do wykorzystania w ramach osi priorytetowej zawiera poniższa tabela.

Tabela X: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela X: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela X: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela X: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela X: Wymiar 7 EFS secondary theme		Tabela X: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/EFS)	
kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR	kod	EUR
057	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	01	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	01	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	01	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	00	Nie dotyczy	09	280 mln
		04	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	05	do uzupełnienia na dalszym etapie prac	03	do uzupełnienia na dalszym etapie prac				
						05	do uzupełnienia na dalszym etapie prac				

Przyporządkowanie kategorii do poszczególnych wymiarów przeprowadzono w oparciu o założenie, że każdy z wymiarów porządkujących jest niezależny od pozostałych, co oznacza, że każdorazowo kwota alokowana na oś priorytetową przypisywana jest kategoriom interwencji przewidzianym w danym wymiarze.

➡ Planowane wykorzystanie pomocy technicznej dla wzmocnienia zdolności administracyjnych

Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej dedykowanej pomocy technicznej.

2.12. OŚ PRIORYTETOWA 12. POMOC TECHNICZNA (EFS)

Celem głównym osi priorytetowej jest zapewnienie skutecznej i efektywnej realizacji Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020.

Cele szczegółowe osi:

- ✓ wsparcie obsługi poszczególnych etapów zarządzania i wdrażania programu dla zagwarantowania maksymalnej efektywności i przejrzystości,
- ✓ upowszechnienie wiedzy na temat programu i korzyści z niego płynących dla całego regionu i jego mieszkańców.

Oczekiwane rezultaty

W ramach 12. osi priorytetowej *Pomoc techniczna (EFS)* planuje się zapewnienie działań w dwóch głównych obszarach tematycznych, dotyczących:

1. zapewnienia odpowiedniego potencjału instytucji odpowiedzialnych za przygotowanie, zarządzanie, wdrażanie, certyfikację, monitorowanie, ocenę oraz kontrolę i audyt operacji finansowanych ze środków programu;
2. zapewnienia prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych.

W obszarze dotyczącym zapewnienia prawidłowego zarządzania, wdrażania i certyfikacji programu, w szczególności istotnym będzie zapewnienie niezbędnego potencjału kadrowego, w tym także stałego podnoszenia jego kwalifikacji, a także zabezpieczenie niezbędnej powierzchni biurowo-magazynowej wraz z kosztami eksploatacji, przygotowanie stanowisk i narzędzi pracy oraz budowy, wdrożenia i utrzymania sprawnego systemu informatycznego pozwalającego na uczestnictwo w jednolitym komputerowym systemie monitoringu.

Niezbędnym będzie też prowadzenie badań ewaluacyjnych, a także analiz, ekspertyz czy ocen, których celem będzie usprawnienie systemu zarządzania i wdrażania funduszami unijnymi zarówno w bieżącej jak i przyszłej perspektywie finansowej. Ponadto istotnym będzie organizacja i obsługa prac Komitetu Monitorującego, realizującego zadania polegające m.in. na przeglądach wdrażania programu wraz z określeniem postępu osiągnięcia założonych celów. Koniecznym może okazać się także organizacja i obsługa innych ciał zaangażowanych we wdrażanie programu.

Bardzo istotnym będzie także zapewnienie właściwego procesu naboru, oceny i selekcji projektów, które będą miały otrzymać dofinansowywanie w ramach programu, a także prowadzenia bieżącego monitoringu projektów jak i programu oraz weryfikacji płatności, kontroli projektów, a także rozpatrywania skarg i odwołań w zakresie programu.

W obszarze dotyczącym prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych będą finansowane przedsięwzięcia, które mają na celu zwiększenie wiedzy beneficjentów o możliwości uzyskania wsparcia z zakresu programów pomocowych, a także zasad realizacji projektów, m.in. poprzez prowadzenie punktów informacyjnych oraz szkolenia, co wpłynie na jakość i sprawniejszą realizację składanych w ramach MRPO 2014-2020 projektów w konsekwencji przyczyniając się do maksymalnego wykorzystania środków dostępnych w ramach programu. Ponadto, działania w ramach

tego obszaru mają też na bieżąco informować opinię publiczną o postępach wdrażania programu, m.in. poprzez stronę internetową poświęconą programowi, co zagwarantuje przejrzystość jego procedur oraz przyczyni się do upowszechnienia wiedzy o efektach udzielonego wsparcia.

Prowadzone działania informacyjne i promocyjne będą komplementarne z działaniami finansowanymi z PO Pomoc Techniczna oraz zachowają zgodność z jednolitym systemem informowania o funduszach.

Mając na uwadze dotychczasowe doświadczenia perspektywy 2007-2013, w zakresie ww. obszarów bardzo istotnym będzie również zabezpieczenie środków pomocy technicznej na finansowanie zadań związanych z zamknięciem MRPO 2007-2013 oraz programowaniem nowej perspektywy na lata 2021-2028.

Ponadto dotychczasowe doświadczenie wskazują na konieczność zabezpieczenia środków pomocy technicznej na właściwe przygotowanie beneficjentów jak i potencjalnych beneficjentów interwencji strukturalnych dla projektów o charakterze strategicznym dla społeczno-gospodarczego rozwoju województwa.

Oś priorytetowa na poziomie regionalnym będzie realizować cele Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020, zawarte w obszarze: 7. „Zarządzanie rozwojem województwa”.

Opis przedsięwzięć przewidzianych do finansowania

W ramach osi priorytetowej będzie udzielane bezzwrotne dofinansowanie przedsięwzięć, które będą polegały w szczególności na:

- 1) zatrudnieniu pracowników i zapewnieniu im dostępu do różnych form kształcenia;
- 2) zapewnieniu odpowiednich warunków pracy (min. najem, zakup wyposażenia biurowego i komputerowego, finansowanie kosztów eksploatacyjnych);
- 3) bieżącej obsłudze wdrażania – m.in. organizacja prac Komitetu Monitorującego, KOP itp.;
- 4) finansowaniu analiz, ocen, ekspertyz, badań i opracowań, itp., w tym w szczególności badań ewaluacyjnych;
- 5) prowadzeniu bieżącego monitoringu projektów jak i programu oraz weryfikacji płatności, kontroli projektów, a także rozpatrywaniu skarg i odwołań w zakresie programu;
- 6) finansowaniu przedsięwzięć związanych z zamykaniem MRPO 2007-2013;
- 7) finansowaniu przedsięwzięć związanych z przygotowaniem kolejnej perspektywy finansowej (2021-2028);
- 8) zwiększaniu wiedzy beneficjentów o możliwości uzyskania wsparcia, zasad realizacji projektów, m.in. poprzez prowadzenie szkoleń;
- 9) bieżącym informowaniu opinii publicznej o postępach wdrażania programu;
- 10) promocji efektów wdrażania programu;
- 11) zapewnieniu wymiany doświadczeń oraz ułatwieniu koordynacji działań informacyjno-promocyjnych realizowanych przez instytucje wdrażające program;
- 12) przygotowaniu dokumentacji na potrzeby aplikowania o środki w ramach interwencji strukturalnych;
- 13) doradztwie w zakresie przygotowania beneficjentów jak i potencjalnych beneficjentów w ramach interwencji strukturalnych dla projektów o charakterze strategicznym dla społeczno-gospodarczego rozwoju województwa.

Decyzja o przyznaniu dofinansowania na działania prowadzone w ramach niniejszej osi priorytetowej będzie podejmowana przez IZ w trybie pozakonkursowym. Jeżeli beneficjentem

jest IZ, IW/IP II st. lub IC roczne limity wydatków na finansowanie zadań prowadzonych w ramach osi priorytetowej:

- w przypadku Instytucji Zarządzającej, Instytucji Wdrażającej/ Instytucji Pośredniczącej II stopnia i Certyfikującej, będą zapisane w formie zadań budżetowych w budżecie Województwa Małopolskiego,

lub

- będą określone w porozumieniu (umowie), zawartej pomiędzy Instytucją Zarządzającą a Instytucją Wdrażającą/ Instytucją Pośredniczącą II stopnia.

Podstawę dofinansowania dla doradztwa w zakresie przygotowania obecnych jak i potencjalnych projektów o charakterze strategicznym stanowi umowa o dofinansowanie zawarta z beneficjentem przez IZ lub decyzja IZ – kwestia zostanie doprecyzowana na dalszym etapie prac.

Zapotrzebowanie na środki finansowe zostało oszacowane w oparciu o system instytucjonalny funkcjonujący w perspektywie 2007-2013 z uwzględnieniem zmian uwarunkowań pomiędzy perspektywami, jak również mając na uwadze inflację oraz inne zmiany społeczno-gospodarcze.

Powiązanie typów działań z celami szczegółowymi przedstawia poniższa tabela:

Typ działania	Cel szczegółowy
zatrudnienie pracowników i zapewnienie im dostępu do różnych form kształcenia;	1. wsparcie obsługi poszczególnych etapów zarządzania i wdrażania programu dla zagwarantowania maksymalnej efektywności i przejrzystości
zapewnienie odpowiednich warunków pracy (min. najem, zakup wyposażenia biurowego i komputerowego, finansowanie kosztów eksploatacyjnych);	
bieżąca obsługa wdrażania – m.in. organizacja prac Komitetu Monitorującego, KOP itp.;	
finansowanie analiz, ocen, ekspertyz, badań i opracowań, itp., w tym w szczególności badań ewaluacyjnych;	
prowadzenie bieżącego monitoringu projektów jak i programu oraz weryfikacji płatności, kontroli projektów, a także rozpatrywaniu skarg i odwołań w zakresie programu;	
finansowanie przedsięwzięć związanych z zamykaniem MRPO 2007-2013;	
finansowanie przedsięwzięć związanych z przygotowaniem kolejnej perspektywy finansowej (2021-2028);	
zwiększanie wiedzy beneficjentów o możliwości uzyskania wsparcia, zasad realizacji projektów, m.in. poprzez prowadzenie szkoleń;	2. upowszechnienie wiedzy na temat programu i korzyści z niego płynących dla całego regionu i jego mieszkańców
bieżące informowanie opinii publicznej o postępach wdrażania programu;	
promocja efektów wdrażania programu;	
zapewnienie wymiany doświadczeń oraz ułatwienie koordynacji działań informacyjno-promocyjnych realizowanych przez instytucje wdrażające program;	

przygotowanie dokumentacji na potrzeby aplikowania o środki w ramach interwencji strukturalnych;	3. wsparcie obsługi poszczególnych etapów zarządzania i wdrażania programu dla zagwarantowania maksymalnej efektywności i przejrzystości
doradztwo w zakresie przygotowania beneficjentów jak i potencjalnych beneficjentów w ramach interwencji strukturalnych dla projektów o charakterze strategicznym dla społeczno-gospodarczego rozwoju województwa.	

Wskaźniki produktu

L.p.	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość docelowa (2023) (opcjonalnie)	Źródło danych
1	Liczba etatomiesięcy finansowanych ze środków pomocy technicznej	szt.	<i>do uzupełnienia na późniejszym etapie</i>	System monitorowania
2	Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji	os.	<i>do uzupełnienia na późniejszym etapie</i>	System monitorowania
3	Średnia liczba szkoleń przypadająca na jednego pracownika w ciągu roku	szt./rok	<i>do uzupełnienia na późniejszym etapie</i>	System monitorowania
4	Liczba przeprowadzonych ewaluacji	szt.	<i>do uzupełnienia na późniejszym etapie</i>	System monitorowania
5	Liczba projektów strategicznych objętych wsparciem	szt.	<i>do uzupełnienia na późniejszym etapie</i>	System monitorowania
7	Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów	os.	<i>do uzupełnienia na późniejszym etapie</i>	System monitorowania
8	Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu	szt.	<i>do uzupełnienia na późniejszym etapie</i>	System monitorowania
9	Liczba materiałów informacyjnych lub promocyjnych wydanych w formie elektronicznej	szt.	<i>do uzupełnienia na późniejszym etapie</i>	System monitorowania
10	Liczba wspartych projektów strategicznych, które uzyskały dofinansowanie	szt.	<i>do uzupełnienia na późniejszym etapie</i>	System monitorowania
11	Liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego	szt.	<i>do uzupełnienia na późniejszym etapie</i>	System monitorowania

Kategorie interwencji

Tabela 14 Podział 1 Obszar tematyczny		Tabela 15 Podział 2 Forma finansowania		Tabela 16 Podział 3 Typ terytorium	
Kod	Kwota (euro)	Kod	Kwota (euro)	Kod	Kwota (euro)
0102 (VIII pomoc techniczna)	<i>do uzupełnienia na późniejszym etapie</i>	01 (pomoc bezzwrotna)	<i>do uzupełnienia na późniejszym etapie</i>	00	Nie dotyczy
0103 (VIII pomoc techniczna)					

0104 (VIII pomoc techniczna)					
------------------------------------	--	--	--	--	--

Przyporządkowanie kategorii do poszczególnych wymiarów przeprowadzono w oparciu o założenie, że każdy z wymiarów porządkujących jest niezależny od pozostałych, co oznacza, że każdorazowo kwota alokowana na oś priorytetową przypisywana jest kategoriom interwencji przewidzianym w danym wymiarze.

Główni beneficjenci

- 1) Instytucja Zarządzająca,
- 2) Instytucja Wdrażająca/ Instytucja Pośrednicząca 2 stopnia,
- 3) Instytucja Certyfikująca,
- 4) Beneficjenci projektów strategicznych dla rozwoju regionu.

Komplementarność

- PO PT 2014-2020
- Oś priorytetowa pomocy technicznej PO IŚ
- Oś priorytetowa pomocy technicznej PO IR
- Oś priorytetowa pomocy technicznej PO WER
- Oś priorytetowa pomocy technicznej PO PW
- Oś priorytetowa pomocy technicznej PO PC

3. PLAN FINANSOWY

Przyjęty mechanizm podziału środków pochodzących z funduszy strukturalnych przeznaczonych na realizację regionalnych programów operacyjnych zakłada, że na łączną wielkość tych środków, zaangażowanych w realizację każdego z Programów, złożą się następujące elementy:

- a) środki przyznane w oparciu o przyjęty algorytm podziału pomiędzy regiony puli funduszy strukturalnych przewidzianych na regionalne programy operacyjne
- b) środki alokowane w wyniku podziału rezerwy programowej, dedykowanej ZIT oraz innym OSI
- c) środki alokowane w oparciu o podział rezerwy wykonania, jako mechanizmu motywującego do sprawnego podziału i wydatkowania środków europejskich.

Zgodnie z powyższymi założeniami, kwota środków strukturalnych zaangażowanych w realizację małopolskiego RPO powinna wynieść 2 875 500 000 euro, z czego 2 073 500 000 euro stanowić będą środki EFRR (72,11%), a 802 000 000 euro – środki EFS (27,89%).

Tabela 17. Alokacja w podziale na fundusze i lata z uwzględnieniem poszczególnych kategorii regionów (EUR)

Kategoria regionów	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	RAZEM
EFRR w regionach mniej rozwiniętych	207 350 000	290 290 000	352 495 000	352 495 000	290 290 000	290 290 000	290 290 000	2 073 500 000
EFRR w regionach przejściowych	-	-	-	-	-	-	-	-
EFRR w regionach dobrze rozwiniętych	-	-	-	-	-	-	-	-
SUMA EFRR	207 350 000	290 290 000	352 495 000	352 495 000	290 290 000	290 290 000	290 290 000	2 073 500 000
EFS w regionach mniej rozwiniętych	80 200 000	112 280 000	136 340 000	136 340 000	112 280 000	112 280 000	112 280 000	802 000 000
EFS w regionach przejściowych	-	-	-	-	-	-	-	-
EFS w regionach dobrze rozwiniętych	-	-	-	-	-	-	-	-
SUMA EFS	80 200 000	112 280 000	136 340 000	136 340 000	112 280 000	112 280 000	112 280 000	802 000 000
Inicjatywa na rzecz zatrudnienia młodych	-	-	-	-	-	-	-	-
Fundusz Spójności	-	-	-	-	-	-	-	-
RAZEM	287 550 000	402 570 000	488 835 000	488 835 000	402 570 000	402 570 000	402 570 000	2 875 500 000

Tabela 18a. Plan finansowy programu operacyjnego – alokacja w podziale na osie priorytetowe, fundusze, kategorie regionów oraz źródła finansowania (EUR)

Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Podstawa certyfikacji	Wkład wspólnotowy	Wkład krajowy	Indykatywny podział wkładu krajowego		Finansowanie ogółem	Poziom współfinansowania	Dla celów informacyjnych
						Krajowe środki publiczne	Krajowe środki prywatne			Wkład EBI
1. Warunki dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy	EFRR	Region mniej rozwinięty	Całkowite wydatki kwalifikowalne	300 000 000	52 941 176	23 531 726	29 409 450	352 941 176	85,00%	-
2. Cyfrowa Małopolska	EFRR	Region mniej rozwinięty	Całkowite wydatki kwalifikowalne	140 000 000	24 705 883	22 081 235	2 624 648	164 705 883	85,00%	-
3. Aktywna gospodarczo Małopolska	EFRR	Region mniej rozwinięty	Całkowite wydatki kwalifikowalne	290 000 000	51 176 471	24 618 576	26 557 895	341 176 471	85,00%	-
4. Regionalna polityka energetyczna przyjazna środowisku	EFRR	Region mniej rozwinięty	Całkowite wydatki kwalifikowalne	350 000 000	61 764 706	30 352 941	31 411 765	411 764 706	85,00%	-
5. Ochrona środowiska naturalnego	EFRR	Region mniej rozwinięty	Całkowite wydatki kwalifikowalne	147 000 000	25 941 177	23 347 059	2 594 118	172 941 177	85,00%	-
6. Dziedzictwo regionalne	EFRR	Region mniej rozwinięty	Całkowite wydatki kwalifikowalne	105 000 000	18 529 412	16 352 858	2 176 554	123 529 412	85,00%	-
7. Nowoczesna infrastruktura transportowa dla rozwoju społeczno-gospodarczego	EFRR	Region mniej rozwinięty	Całkowite wydatki kwalifikowalne	405 500 000	71 558 824	70 325 052	1 233 772	477 058 824	85,00%	-
8. Otwarty rynek pracy	EFŚ	Region mniej rozwinięty	Całkowite wydatki kwalifikowalne	262 000 000	46 235 294	37 193 724	9 041 570	308 235 294	85,00%	-

9. Region spójny społecznie	EFRR	Region mniej rozwinięty	Całkowite wydatki kwalifikowalne	111 000 000	19 588 236	18 608 824	979 412	130 588 236	85,00%	-
	EFS	Region mniej rozwinięty	Całkowite wydatki kwalifikowalne	213 000 000	37 588 235	33 563 635	4 024 600	250 588 235	85,00%	-
10. Wiedza i kompetencje mieszkańców	EFS	Region mniej rozwinięty	Całkowite wydatki kwalifikowalne	170 000 000	30 000 000	21 699 998	8 300 002	200 000 000	85,00%	-
11. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej	EFRR	Region mniej rozwinięty	Całkowite wydatki kwalifikowalne	225 000 000	39 705 882	35 041 839	4 664 043	264 705 882	85,00%	-
	EFS	Region mniej rozwinięty	Całkowite wydatki kwalifikowalne	55 000 000	9 705 883	7 500 000	2 205 883	64 705 883	85,00%	-
12. Pomoc techniczna EFS	EFS	Region mniej rozwinięty	Całkowite wydatki kwalifikowalne	102 000 000	18 000 000	18 000 000	0	120 000 000	85,00%	-
RAZEM EFRR	EFRR	Region mniej rozwinięty	Całkowite wydatki kwalifikowalne	2 073 500 000	365 911 767	264 260 111	101 651 657	2 439 411 767	85,00%	-
RAZEM EFS	EFS	Region mniej rozwinięty	Całkowite wydatki kwalifikowalne	802 000 000	141 529 412	117 957 358	23 572 054	943 529 412	85,00%	-
RAZEM		Region mniej rozwinięty	Całkowite wydatki kwalifikowalne	2 875 500 000	507 441 179	382 217 468	125 223 711	3 382 941 179	85,00%	-

Tabela 18c. Podział alokacji programu między osie priorytetowe, fundusze, kategorie regionów oraz cele tematyczne dla EFRR, EFS i FS (EUR)

Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Cel tematyczny	Wkład UE	Wkład krajowy	Finansowanie ogółem
1. Warunki dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy	EFRR	Region mniej rozwinięty	1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	300 000 000	52 941 176	352 941 176
2. Cyfrowa Małopolska	EFRR	Region mniej rozwinięty	2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno - komunikacyjnych	140 000 000	24 705 883	164 705 883
3. Aktywna gospodarczo Małopolska	EFRR	Region mniej rozwinięty	3. Podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)	290 000 000	51 176 471	341 176 471
4. Regionalna polityka energetyczna przyjazna środowisku	EFRR	Region mniej rozwinięty	4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	350 000 000	61 764 706	411 764 706
5. Ochrona środowiska naturalnego	EFRR	Region mniej rozwinięty	5. Promowanie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	36 000 000	6 352 941	42 352 941
			6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów	111 000 000	19 588 236	130 588 236
6. Dziedzictwo regionalne	EFRR	Region mniej rozwinięty	6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów	105 000 000	18 529 412	123 529 412

7. Nowoczesna infrastruktura transportowa dla rozwoju społeczno-gospodarczego	EFRR	Region mniej rozwinięty	7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych	405 500 000	71 558 824	477 058 824
8. Otwarty rynek pracy	EFS	Region mniej rozwinięty	8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	262 000 000	46 235 294	308 235 294
9. Region spójny społecznie	EFRR	Region mniej rozwinięty	9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	111 000 000	19 588 236	130 588 236
	EFS	Region mniej rozwinięty	9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	213 000 000	37 588 235	250 588 235
10. Wiedza i kompetencje mieszkańców	EFS	Region mniej rozwinięty	10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	170 000 000	30 000 000	200 000 000
11. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej	EFRR	Region mniej rozwinięty	9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	225 000 000	39 705 882	264 705 882
	EFS	Region mniej rozwinięty	9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	55 000 000	9 705 883	64 705 883
12. Pomoc techniczna EFS	EFS	Region mniej rozwinięty	11. Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej	102 000 000	18 000 000	120 000 000
RAZEM				2 875 500 000	507 441 179	3 382 941 179

4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE TERYTORIALNE

4.1. OPIS ZINTEGROWANEGO PODEJŚCIA TERYTORIALNEGO W MAŁOPOLSCE

Zgodnie z zapisami projektów rozporządzeń dotyczących Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych (EFSD) oraz projektu Umowy Partnerstwa 2014-2020, zastosowanie instrumentów rozwoju terytorialnego w programie operacyjnym jest obowiązkowe w odniesieniu do wszystkich typów interwencji, dla których jest to możliwe i zasadne. Ponadto, zgodnie z projektem Umowy Partnerstwa, zintegrowane podejście do rozwoju terytorialnego dotyczy koncentracji funduszy objętych zakresem EFSD na obszarach strategicznej interwencji państwa oraz wykazania na poziomie programów operacyjnych innych obszarów terytorialnej interwencji.

Zintegrowane podejście terytorialne ma na celu wykorzystanie specyficznych potencjałów terytorialnych i likwidację barier w rozwoju poszczególnych obszarów województwa, gdzie w określonych dziedzinach przeprowadzona zostanie interwencja, która zapewni bardziej efektywne wykorzystanie zasobów oraz niwelację deficytów. Wymiar terytorialny zastosowany został tam, gdzie daje szansę na bardziej skuteczne przeprowadzenie interwencji, natomiast podejście sektorowe (tematyczne) pozostaje głównym sposobem realizacji interwencji programu.

Realizacja RPO na obszarach strategicznej interwencji (OSI):

- Subregiony – planowane są działania w pięciu subregionach funkcjonalnych województwa małopolskiego; w szczególności wsparte zostaną działania mające na celu wykorzystanie endogenicznych potencjałów poszczególnych subregionów, takich jak obszary, na których możliwe jest lokalizowanie stref aktywności gospodarczej, walory przyrodnicze, potencjał miast – głównych ośrodków subregionalnych, kapitał ludzki, w szczególności w kontekście organizacji systemu kształcenia zawodowego i ustawicznego w subregionach; w ujęciu subregionalnym przeprowadzona zostanie również interwencja na innych obszarach interwencji w układzie terytorialnym, takich jak miasta subregionalne, obszary skrajnie peryferyjne, obszary górskie; ponadto, komplementarnie do programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT), planowane jest wsparcie dla obszarów przygranicznych (OSI zidentyfikowane na poziomie krajowym), w szczególności w subregionach sądeckim i podhalańskim;
- Miasta wojewódzkie i ich obszary funkcjonalne (OSI zidentyfikowane na poziomie krajowym) – planowane są działania w ramach zintegrowanej inwestycji terytorialnej – obejmującej Kraków i jego obszar funkcjonalny;
- Miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji (OSI zidentyfikowane na poziomie krajowym) – planowane są działania w zakresie rewitalizacji fizycznej i społecznej zdegradowanych obszarów miejskich wynikające z programów rewitalizacji miast; ewentualne wsparcie wynikać będzie musiało ze zdiagnozowanych problemów społecznych;
- Obszary o najniższej dostępności transportowej do ośrodka wojewódzkiego (OSI zidentyfikowane na poziomie krajowym) – planowane są działania mające na celu wzrost dostępności transportowej do węzłów sieci TEN-T, w tym w szczególności do ośrodka wojewódzkiego, oraz do ośrodków subregionalnych;
- Obszary wiejskie, w szczególności o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe (OSI zidentyfikowane na poziomie krajowym) –

planowane są działania z zakresu odnowy obszarów wiejskich, w wymiarze fizycznym i społecznym;

- Polska Południowa – OSI zidentyfikowane w wyniku współpracy Województw Małopolskiego i Śląskiego, przy współpracy Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, o charakterze ponadregionalnym, mające na celu ułatwienie realizacji projektów komplementarnych w obydwu regionach oraz wspólne promowanie projektów ponadregionalnych istotnych z punktu widzenia rozwoju Małopolski i Województwa Śląskiego;
- Uzdrowiska – planowane są działania z zakresu rewitalizacji fizycznej i społecznej uzdrowisk, w szczególności preferowane będą przedsięwzięcia mające największe szanse na wprowadzenie zmiany jakościowej w uzdrowiskach;
- Osuwiska – planowane są działania z zakresu zabezpieczenia na obszarach osuwisk oraz ich identyfikacja i monitoring.

W ramach programu przewiduje się zastosowanie dwóch typów instrumentów rozwoju terytorialnego, tj.

- 1) zintegrowanej inwestycji terytorialnej, tj. instrument dedykowany interwencji w ramach miejskiego obszaru funkcjonalnego Krakowa (obszar strategicznej interwencji państwa);
- 2) subregionalnego programu rozwoju, tj. instrument dedykowany interwencji w ramach pięciu subregionów funkcjonalnych (obszary strategicznej interwencji regionu):
  - Krakowski Obszar Metropolitalny
  - Subregion tarnowski
  - Subregion sądecki
  - Subregion podhalański
  - Małopolska Zachodnia

Regionalny program operacyjny uwzględnia wyniki prac strategicznych i planistycznych Samorządu Województwa. Wynika z nich konieczność terytorialnego zróżnicowania regionalnej polityki rozwoju, której głównym instrumentem jest RPO – w zależności od potencjałów i deficytów, jakimi charakteryzują się poszczególne układy przestrzenne Małopolski. Wskazane powyżej subregiony funkcjonalne zostały zidentyfikowane w trakcie prac nad Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020, a następnie przestrzennie zdelimitowane. Logiczną więc kontynuacją jest umożliwienie realizacji w układzie subregionalnym dedykowanej części RPO.

Tabela nr ... Terytorialny wymiar realizacji RPO

instrument realizacji	SPR	ZIT	instrumenty horyzontalne
OSI			
Subregiony			z poziomu regionalnego
Miasta wojewódzkie i ich obszary funkcjonalne			z poziomu regionalnego
Miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji			
Obszary o najniższej dostępności transportowej do ośrodka wojewódzkiego			z poziomu regionalnego
Obszary wiejskie, w szczególności o najniższym			z poziomu regionalnego

poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe			
Polska Południowa			z poziomu regionalnego i krajowego
Uzdrowiska			z poziomu regionalnego
Osuwiska			z poziomu regionalnego

4.2. RAMY REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ Z ZAKRESU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU OBSZARÓW MIEJSKICH (W TYM ZIT)

Działania na rzecz zrównoważonego rozwoju miast będą mogły uzyskać wsparcie w szerokim wymiarze programu. Większość osi priorytetowych nie przewiduje alokacji dedykowanych wyłącznie obszarom miejskim, czy też innym, specjalnie wyodrębnionym terytoriom.

Szczególne rola przysługiwać będzie interwencji realizowanej w ramach PI 6.5, 9.2, 9.9 (oś priorytetowa 6 oraz 11) dotyczących wsparcia przedsięwzięć z zakresu odnowy społeczności i substancji miejskiej. W związku z tym interwencja programu pozwoli na rekultywację terenów zdegradowanych oraz zagospodarowanie terenów miejskich poprzez nadanie im nowych funkcji. Możliwa będzie kompleksowa rewitalizacja obszarów miejskich, na których stwierdzono stan kryzysowy objawiający się szczególnym natężeniem problemów społecznych. Na terenie Krakowa i jego obszaru funkcjonalnego interwencja w ramach PI 6.5 realizowana będzie w formule ZIT. Ponadto wsparte zostaną procesy rewitalizacji uzdrowisk ze szczególnym wskazaniem na przedsięwzięcia, które dają szansę na wprowadzenie na obszarze uzdrowiskowym istotnej zmiany jakościowej, pozwalającej na wykorzystanie tego istotnego potencjału Małopolski.

Tabela nr ... Szacunkowa kwota wsparcia z EFRR dla zintegrowanych przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (art. 7.2 rozporządzenia EFRR) oraz szacunkowa alokacja EFS

Fundusz	Szacunkowa kwota wsparcia EFRR dla zintegrowanych przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (art. 7.2 rozporządzenia EFRR) oraz szacunkowa alokacja EFS (EUR)	Udział alokacji z kolumny (2) w całości Funduszu na PO
Łączne środki EFRR	190 mln euro	9,04%
Łączne środki EFS	45 mln euro	5,54%
Razem EFRR + EFS	235 mln euro	8,06%

Tabela nr ... Tabelaiczny opis realizacji ZIT dla zintegrowanych przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich

Fundusz	Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Szacunkowa alokacja (wsparcie unijne) (EUR)
EFRR	Oś priorytetowa 6. Dziedzictwo regionalne	CT 6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów	PI 6.5. Działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego, w tym rekultywacja terenów przemysłowych i redukcja zanieczyszczenia powietrza	5 mln euro
EFRR	Oś priorytetowa 11. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej (Opcjonalnie w zależności od wyników prac nad strategią ZIT)	CT 9 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	PI 9.2 Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich	do ustalenia na późniejszym etapie
EFS	Oś priorytetowa 11. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej (Opcjonalnie w zależności od wyników prac nad strategią ZIT)	CT 9 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	PI 9.9 Lokalne strategie rozwoju realizowane przez społeczność	do ustalenia na późniejszym etapie
EFRR+ EFS	Łącznie:	-	-	do ustalenia na późniejszym etapie

4.3. RAMY REALIZACJI ZIT POZA ZINTEGROWANYMI PRZEDSIĘWZIĘCIAMI Z ZAKRESU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU OBSZARÓW MIEJSKICH ORAZ SZACUNKOWA ALOKACJA Z POSZCZEGÓLNYCH OSI PRIORYTETOWYCH

Interwencja w ramach zintegrowanej inwestycji terytorialnej przyczyniająca się bezpośrednio do osiągnięcia celów określonych dla OSI państwa – „miasto wojewódzkie wraz z obszarem funkcjonalnym” – będzie realizowana na terenie miejskiego obszaru funkcjonalnego Krakowa i obejmować będzie gminy: Kraków, Biskupice, Igołomia-Wawrzeńczyce, Kocmyrzów-Luborzyca, Liszki, Michałowice, Mogilany, Niepołomice, Skawina, Świątniki Górne, Wieliczka, Wielka Wieś, Zabierzów, Zielonki.

Mapa nr ... Miejski obszar funkcjonalny Krakowa – obszar realizacji ZIT

Źródło: opracowanie własne

Poza wsparciem dotyczącym zintegrowanych przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich, planowanych w ramach osi priorytetowej 6, zintegrowane inwestycje terytorialne obejmować będą następujące dziedziny: infrastrukturę rozwoju gospodarczego, redukcję zanieczyszczenia powietrza, w szczególności ograniczenie niskiej emisji, oraz zrównoważony, sprawny transport łączący miasto i jego obszar funkcjonalny – poprzez realizację przedsięwzięć dotyczących m.in. węzłów (centrów) przesiadkowych, systemów Park & Ride, systemów wspólnych opłat za przewozy, organizacji i koordynacji rozkładów jazdy.

Powyższy katalog przedsięwzięć nie jest katalogiem zamkniętym. Trwające obecnie prace nad Strategią ZIT służyć mają m.in. zidentyfikowaniu obszarów wsparcia, które z jednej strony odpowiadać będą na potrzeby zgłaszane przez partnerów, a z drugiej – w największym stopniu służyć będą integracji miasta centralnego z jego funkcjonalnym otoczeniem.

Tabela nr ... Szacunkowa alokacja dla ZIT, realizowanych poza zintegrowanymi przedsięwzięciami z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich

Oś priorytetowa	Fundusz	Szacunkowa alokacja (wsparcie unijne) (EUR)
Oś priorytetowa 3. Aktywna gospodarczo Małopolska	EFRR	30 mln euro
Oś priorytetowa 4. Regionalna polityka energetyczna przyjazna środowisku	EFRR	90 mln euro
Oś priorytetowa 7. Nowoczesna infrastruktura transportowa dla rozwoju społeczno-gospodarczego	EFRR	45 mln euro
Łącznie:	EFRR + EFS	165 mln euro

Nie przewiduje się realizacji innego ZIT niż ZIT dla MOF Krakowa.

W ramach systemu zarządzania RPO przewiduje się udział Związku ZIT w procesie wyboru projektów w działaniach dedykowanych dla ZIT.

4.4. ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH

Interwencja mająca na celu rozwój obszarów wiejskich będzie prowadzona w ramach różnych osi priorytetowych. Podobnie jak w przypadku obszarów miejskich, co do zasady w ramach osi priorytetowych nie przewidziano alokacji dedykowanych wyłącznie obszarom wiejskim. Wsparcie przeznaczone wyłącznie na realizację przedsięwzięć na obszarach wiejskich zostało zaprogramowane w ramach PI 9.2, 9.9 (oś priorytetowa 11), w ramach których będą mogły być wspierane zadania z zakresu kompleksowej odnowy obszarów wiejskich, zarówno w wymiarze fizycznym, jak i społecznym. W ramach alokacji dedykowanej rozwojowi obszarów wiejskich zawarta została część B2 rezerwy programowej.

Tabela Rozkład środków EFRR i EFS na przedsięwzięcia z zakresu odnowy obszarów wiejskich

Fundusz	Alokacja na zintegrowane przedsięwzięcia z zakresu odnowy obszarów wiejskich	Udział alokacji w całości Funduszu na PO
Łączne środki EFRR	40 mln euro	1,90%
Łączne środki EFS	10 mln euro	1,23%
Razem EFRR + EFS	50 mln euro	1,72%

4.5. SUBREGIONALNY PROGRAM ROZWOJU

Interwencja w ramach *Subregionalnego Programu Rozwoju* realizować będzie politykę opartą na zintegrowanym podejściu, co oznacza:

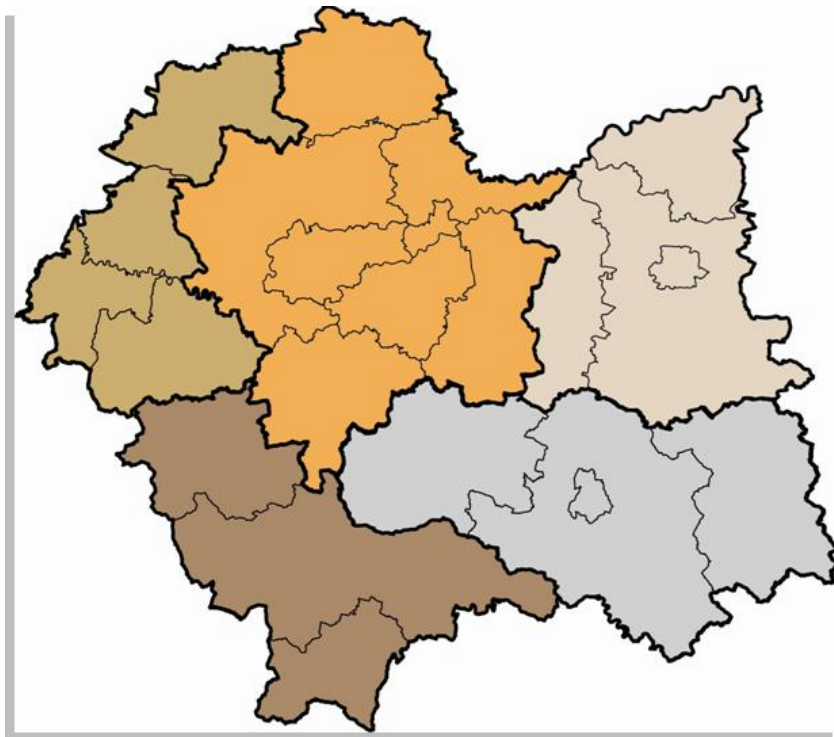
- ukierunkowanie na wykorzystanie wewnętrznego potencjału i zasobów terytorialnych, szczególnie istotne w Małopolsce, która należy do grupy województw o jednym z najwyższych poziomów dysproporcji wewnątrzregionalnych,
- umożliwienie realizacji interwencji ukierunkowanych na generalne wyzwania rozwojowe, a jednocześnie precyzyjnie dostosowanych do subregionalnych uwarunkowań.

Zgodnie z założeniami, program ten uwzględniać będzie zarówno politykę wspierania poszczególnych subregionów, jak i uzgodnione listy przedsięwzięć. Przedsięwzięcia subregionalne rozumiane są jako przedsięwzięcia wspólne – realizowane przez kilku partnerów i/lub uzgodnione, tj. realizowane przez jeden podmiot, ale posiadające szersze oddziaływanie terytorialne i poparcie innych partnerów.

Z uwagi na potrzebę zapewnienia optymalnej formuły prowadzenia debaty oraz uzgodnień, proces przygotowania i realizacji programu prowadzony będzie przy udziale forów subregionalnych. Fora będą pełniły funkcję opiniotwórczo-doradczą wobec działań Zarządu Województwa Małopolskiego, w zakresie polityki wspierania rozwoju subregionów. Taka formuła prac jest odpowiedzią na potrzebę wzmacniania współpracy w subregionach, a jednocześnie jest elementem realizacji zasady partnerstwa.

Realizacja części programu poprzez mechanizm subregionalny ma na celu bezpośrednie zaangażowania partnerów samorządu województwa, zarówno z sektora samorządowego, gospodarczego, jak i społecznego, do udziału w procesie wdrażania regionalnej polityki rozwoju, której program regionalny jest głównym instrumentem realizacyjnym. W związku z tym na poziomie subregionalnym realizowana będzie ta część programu, która dotyczy zagadnień przekraczających zasięg ściśle lokalny, ale niemająca jeszcze charakteru ogólnowojewódzkiego. Takie podejście wynika również ze stosowania zasady subsydiarności.

Mapa nr ... Subregiony funkcjonalne w Małopolsce

Źródło: opracowanie własne.

Interwencja ukierunkowana terytorialnie, planowana do realizacji w ścieżce subregionalnej – została uwzględniona w następujących osiach priorytetowych:

- Oś priorytetowa 3. *Aktywna gospodarczo Małopolska*
  - w zakresie infrastruktury rozwoju gospodarczego – 90 mln euro
- Oś priorytetowa 4. *Regionalna polityka energetyczna przyjazna środowisku*, w zakresie:
  - realizacji działań wspierających rozwój gospodarki niskoemisyjnej – 55 mln euro
  - zrównoważonego transportu miejskiego – 45 mln euro
- Oś priorytetowa 5. *Ochrona środowiska naturalnego*
  - w zakresie inwestycji w gospodarce wodno-ściekowej – 86 mln euro
- Oś priorytetowa 6. *Dziedzictwo regionalne*
  - w zakresie ochrony, udostępniania i promocji dziedzictwa naturalnego – 25 mln euro
- Oś priorytetowa 7. *Nowoczesna infrastruktura transportowa dla rozwoju społeczno-gospodarczego*
  - w zakresie dróg o znaczeniu subregionalnym – 50 mln euro
- Oś priorytetowa 9. *Region spójny społecznie*, w zakresie:
  - dostępności do kompleksowej oferty wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych – 31 mln euro
  - rozwoju sieci wsparcia ekonomii społecznej – 10 mln euro
  - infrastruktury społecznej i ochrony zdrowia o znaczeniu subregionalnym – 35 mln euro
- Oś priorytetowa 10. *Wiedza i kompetencje mieszkańców*
  - w zakresie rozwoju szkolnictwa zawodowego – 40 mln euro

Oś priorytetowa 11. *Rewitalizacja przestrzeni regionalnej*, w zakresie:

- rewitalizacji fizycznej zdegradowanych obszarów miejskich – 160 mln euro
- rewitalizacji społecznej zdegradowanych obszarów miejskich – 40 mln euro

W przypadku Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w zakresie infrastruktury rozwoju gospodarczego, jak i w ramach wsparcia dla rozbudowy i modernizacji systemów ciepłowniczych i grzewczych oraz dla interwencji w zakresie zrównoważonego transportu miejskiego realizowane będą projekty z terenów poza miejskim obszarem funkcjonalnym Krakowa, objętym interwencją w ramach ZIT.

Łącznie w ramach projektu programu przewidywana alokacja „subregionalna” wynosi 667 mln euro (546 mln euro ze środków EFRR oraz 121 mln euro ze środków EFS), co stanowi 23,2% całkowitej alokacji.

4.6. MECHANIZMY ZAPEWNIAJĄCE KOORDYNACJĘ PRZEDSIĘWZIĘĆ OPARTYCH NA WSPÓLPRACY, STRATEGII MAKROREGIONALNYCH I STRATEGII DLA BASENÓW MORSKICH

Strategia Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego

Wyzwaniem dla Małopolski, jako regionu znajdującego się w znacznej odległości od Morza Bałtyckiego jest znalezienie takiej formuły uczestnictwa w SUE RMB, która uwzględniałaby specyfikę regionu i jego interesy, a równocześnie pozwalałaby na aktywne współuczestnictwo. Analiza SUE RMB pozwala stwierdzić, że pomiędzy nią a projektem programu występuje komplementarność – poszczególne osie priorytetowe MRPO są zgodne z celami SUE RMB. Wkład programu w realizację SUE RMB może zostać szczególnie uwzględniony w obszarach, które wymagać będą uruchomienia procesów współpracy. W tych obszarach zasadne będzie wprowadzenie preferencji w procesie wyboru projektów dla przedsięwzięć, które wpisują się w SUE RMB.

Tabela zgodności celów Strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego z osiami priorytetowymi programu

Osie priorytetowe programu	Cele SUE RMB	Ocalenie Morza	Rozwój Połączeń w Regionie	Zwiększenie Dobrobytu
1. Warunki dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy				
2. Cyfrowa Małopolska				
3. Aktywna gospodarczo Małopolska				
4. Regionalna polityka energetyczna przyjazna środowisku				
5. Ochrona środowiska naturalnego				
6. Dziedzictwo regionalne				
7. Nowoczesna infrastruktura				

transportowa dla rozwoju społeczno-gospodarczego			
8. Otwarty rynek pracy			
9. Region spójny społecznie			
10. Wiedza i kompetencje mieszkańców			
11. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej			

Zródło: opracowanie własne.

W trakcie prac nad programem uwzględniono następujące obszary priorytetowe i horyzontalne SUE RMB (PA, HA), mające potencjalnie największe znaczenie dla osiągnięcia celów programu:

- nowe metody szkolenia przedsiębiorczości i innowacyjności, sprostanie wyzwaniom demograficznym i bezrobocia wśród młodzieży, wspieranie kształcenia ustawicznego i mobilności oraz sieciowanie struktur lokalnych zajmujących się polityką młodzieżową (*PA Education*) oraz wspieranie forów pracy (*Baltic Sea Labour Forum*),
- budowanie sieci kreatywnych gałęzi przemysłu (*PA Culture*),
- zwiększenie wykorzystania energii odnawialnej i promowania efektywności energetycznej (*PA Energy*),
- otwieranie globalnych możliwości dla MSP (*PA SME*),
- wspieranie działalności ośrodków informacji i monitorowania rynków oraz wymiany młodzieży i studentów (HA Sąsiedzi),
- współpraca w obszarze innowacji, zwłaszcza w ramach ustanowienia wspólnej strategii innowacji (*PA Innovation*), stworzenia infrastruktury umożliwiającej nieograniczony przepływ wiedzy w regionie (*PA Innovation – Baltic Ring* oraz *Baltic Science Link*), wspierania międzysektorowych i transnarodowych projektów w dziedzinie zdrowia i nauk przyrodniczych (*PA Innovation – ScanBalt Health Region*),
- współdziałanie w zakresie sieciowania regionalnych centrów innowacji turystycznej oraz promowania dziedzictwa kulturowego i naturalnego (*PA Tourism*).

Strategia dla rozwoju Polski Południowej w obszarze województw małopolskiego i śląskiego do roku 2020

Strategia dla Rozwoju Polski Południowej w obszarze województw małopolskiego i śląskiego do roku 2020 obejmuje zagadnienia odnoszące się do współpracy między oboma regionami oraz do podejmowania wspólnych działań poszerzających możliwości rozwoju partnerskich relacji. Konsekwencją działań podejmowanych przez oba województwa będzie kreowanie Polski Południowej jako silnego i konkurencyjnego obszaru w Europie.

Strategia dla Rozwoju Polski Południowej do roku 2020 identyfikuje możliwości współpracy pomiędzy województwami śląskim i małopolskim oraz wskazuje kierunki, typy projektów i projekty umożliwiające rozwijanie i zacieśnianie tej współpracy. Należy jednak podkreślić, że od początku prac nad tym dokumentem zostało wskazane, że współpraca będzie dotyczyć kwestii, których realizacja stanowić będzie priorytet dla obydwu województw. Ponadto wobec ograniczonych środków, przedsięwzięcia w poszczególnych dziedzinach Strategii musiały zostać zhierarchizowane.

Strategia nie powiela zapisów innych dokumentów opracowywanych na poziomie obu regionów i skierowana jest do obszaru wykraczającego poza województwo. Zapisane w niej działania oraz projekty koncentrują się na problemach ponadregionalnych i międzyregionalnych, których rozwiązanie nie jest możliwe w granicach jednego województwa, a specyfika problemu nie pozwala na nadanie mu uniwersalnej rangi krajowej. Tym samym Strategia dla Rozwoju Polski Południowej

sytuuje się pomiędzy szczeblem krajowym a wojewódzkim, nie naruszając kompetencji ustawowych tych dwóch poziomów terytorialnej organizacji państwa.

Jedną z zasadniczych przesłanek opracowania Strategii dla rozwoju Polski Południowej w obszarze województw małopolskiego i śląskiego do roku 2020, było przygotowanie się do perspektywy finansowej UE 2014-2020. Zapisy Strategii zostały wykorzystywane w pracach nad programem, w sposób, który umożliwił będzie wsparcie projektów, komplementarnych wobec projektów wspieranych w programie Województwa Śląskiego. Takie podejście nie narusza kompetencji Instytucji Zarządzających każdego z programów oraz zachowuje ich terytorialną właściwość, prowadzi natomiast do realizacji przedsięwzięć, które wspólnie stanowią istotną wartość dodaną dla Polski Południowej.

Tabela zgodności Strategii dla rozwoju Polski Południowej w obszarze województw małopolskiego i śląskiego do roku 2020 z osiami priorytetowymi programu

Cele SPP 2020	Europol śląsko-krakowski obszarem koncentracji innowacji i kreatywności, wyznaczającym trendy rozwojowe i wpisującym się w sieć najdynamiczniej rozwijających się metropolii europejskich	Polska Południowa przestrzenią partnerskiej współpracy na rzecz efektywnego wykorzystywania możliwości rozwojowych	Polska Południowa miejscem przyciągającym ludzi, podmioty i inicjatywy wzmacniające potencjały makroregionu
Osie priorytetowe programu			
1. Warunki dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy			
2. Cyfrowa Małopolska			
3. Aktywna gospodarczo Małopolska			
4. Regionalna polityka energetyczna przyjazna środowisku			
5. Ochrona środowiska naturalnego			
6. Dziedzictwo regionalne			
7. Nowoczesna infrastruktura transportowa dla rozwoju społeczno-gospodarczego			
8. Otwarty rynek pracy			
9. Region spójny społecznie			
10. Wiedza i kompetencje mieszkańców			
11. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej			

Źródło: opracowanie własne.

**5. ROZWIĄZANIA DEDYKOWANE OBSZAROM DOTKNIĘTYM
ZJAWISKIEM UBÓSTWA, DYSKRYMINACJI LUB WYKLUCZENIA
SPOŁECZNEGO**

Sekcja przewidziana do przygotowania na dalszym etapie prac nad programem.

**6. ROZWIĄZANIA DEDYKOWANE OBSZAROM DOTKNIĘTYM
POWAŻNYMI NATURALNYMI I DEMOGRAFICZNYMI
UTRUDNIENIAMI**

Sekcja przewidziana do przygotowania na dalszym etapie prac nad programem.

7. SYSTEM INSTYTUCJONALNY

7.1 INSTYTUCJE ZAANGAŻOWANE W REALIZACJĘ PROGRAMU

Tabela : Wykaz IZ, IC, IA, IP oraz dane kontaktowe

Instytucja	Nazwa instytucji, departament lub inna jednostka organizacyjna	Kierownictwo instytucji (zajmowane stanowisko)
Podmiot udzielający desygnacji	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego	Minister Rozwoju Regionalnego
Instytucja Zarządzająca	Zarząd Województwa Małopolskiego pełniący swoje funkcje z wykorzystaniem Urzędu Marszałkowskiego Woj. Małopolskiego	-
Instytucja Certyfikująca (jeśli dotyczy)	nie dotyczy	nie dotyczy
Instytucja Audytowa	Ministerstwo Finansów – Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej	Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej
Instytucja odpowiedzialna za otrzymywanie płatności z KE	Ministerstwo Finansów	Minister Finansów
Instytucja/-e pośrednicząca/-e II stopnia (wdrażająca/-e) (*)	b/d	b/d

(*) Instytucja Zarządzająca przewiduje w celu usprawnienia procesu wdrażania powierzenie części swoich kompetencji instytucji/-om pośredniczącej/-ym II stopnia - wdrażającej/-ym (nie przewiduje się tworzenia instytucji pośredniczących). Dokładne określenie modelu instytucjonalnego tj. ilości tych jednostek, ich nazw, zakresu odpowiedzialności jak również przypadającej im alokacji na obecnym etapie nie jest możliwe ze względu na trwające analizy w tym zakresie.

Funkcję Instytucji Zarządzającej małopolskim RPO pełni Zarząd Województwa Małopolskiego.

Instytucja Zarządzająca, zgodnie z art. 114 (projektu) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem wspólnych ram strategicznych oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1083/2006 (dalej: rozporządzenie ogólne), jest odpowiedzialna za zarządzanie regionalnym programem operacyjnym i jego realizację w oparciu o zasadę należytego zarządzania finansami, a w szczególności:

- w obszarze zarządzania programem:

- wspiera prace komitetu monitorującego i dostarcza mu informacji wymaganych do wykonywania jego zadań,
- opracowuje i przedkłada Komisji roczne i końcowe sprawozdania z realizacji po ich zatwierdzeniu przez komitet monitorujący;
- udostępnia instytucjom pośredniczącym oraz beneficjentom informacje, które są istotne odpowiednio dla wykonywania ich zadań i realizacji operacji;
- tworzy system elektronicznej rejestracji i przechowywania danych dotyczących każdej operacji,

- dopilnowuje, aby dane dotyczące każdej operacji były gromadzone, wprowadzane do systemu i tam przechowywane, a dane na temat wskaźników były podzielone według płci w przypadkach wymaganych załącznikiem I do rozporządzenia w sprawie EFS.

- w odniesieniu do wyboru operacji:

- sporządza i, po zatwierdzeniu, stosuje odpowiednie procedury wyboru i kryteria;
- dopilnowuje, by wybrana operacja wchodziła w zakres funduszu lub funduszy oraz zaliczała się do kategorii interwencji programu operacyjnego;
- przedkłada beneficjentowi dokument zawierający warunki wsparcia dla każdego działania w tym szczegółowe wymagania dotyczące produktów lub usług, które mają być dostarczone w ramach operacji, plan finansowania oraz termin realizacji;
- upewnia się przed zatwierdzeniem operacji, że beneficjenci dysponują administracyjną, finansową i operacyjną zdolnością do spełnienia tych warunków;
- upewnia się, że, jeżeli operacja rozpoczęła się przed dniem złożenia wniosku o dofinansowanie do instytucji zarządzającej, spełnione zostały unijne i krajowe zasady dotyczące danej operacji;
- dopilnowuje, aby wnioskodawca nie otrzymał wsparcia z funduszy, w przypadku gdy zostało ono lub powinno być objęte procedurą odzyskiwania w następstwie przeniesienia działalności produkcyjnej w obrębie Unii;
- określa kategorię interwencji, w odniesieniu do której przypisane są wydatki związane z operacją.

- w odniesieniu do zarządzania finansami i kontroli programu operacyjnego:

- weryfikuje, czy współfinansowane produkty i usługi zostały dostarczone, czy wydatki deklarowane przez beneficjentów zostały przez nich zapłacone oraz, czy spełniają one wymagania obowiązującego prawa unijnego i krajowego, programu operacyjnego oraz warunki wsparcia operacji;
- dopilnowuje, aby beneficjenci uczestniczący w realizacji operacji, których koszty zwracane są na podstawie faktycznie poniesionych kosztów kwalifikowalnych, prowadzili oddzielny system księgowości lub korzystali z odpowiedniego kodu księgowego dla wszystkich transakcji związanych z operacją;
- wprowadza skuteczne i proporcjonalne środki zwalczania nadużyć finansowych, uwzględniając stwierdzone rodzaje ryzyka;
- ustanawia procedury gwarantujące przechowywanie zgodnie z wymogami Rozporządzenia wszystkich dokumentów dotyczących wydatków i audytów wymagane do zapewnienia właściwej ścieżki audytu;
- sporządza poświadczenie wiarygodności dotyczące zarządzania w sprawie funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli, legalności i prawidłowości operacji leżących u ich podstaw oraz przestrzegania zasady należytego zarządzania finansami.

Instytucja Zarządzająca małopolskim RPO, na podstawie art. 113 ust. 3 (projektu) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr , **pełni dodatkowo funkcję Instytucji Certyfikującej**, odpowiadając w szczególności za:

- sporządzanie i przedstawianie Komisji wniosków o płatności i poświadczenie, że wynikają one z rzetelnych systemów księgowych, są oparte na weryfikowalnych dokumentach uzupełniających i były przedmiotem weryfikacji;
- sporządzanie rocznych sprawozdań finansowych;
- poświadczenie kompletności, dokładności i prawdziwości przedłożonych rocznych sprawozdań finansowych oraz poświadczenie, że wydatki ujęte w sprawozdaniach finansowych są zgodne z obowiązującymi przepisami unijnymi i krajowymi oraz zostały poniesione w związku z operacjami wybranymi do finansowania zgodnie z kryteriami mającymi zastosowanie do programu operacyjnego i zgodnie z przepisami unijnymi i krajowymi;

- dopilnowanie, by istniał system, w którym rejestruje się i przechowuje, w formie elektronicznej, dokumentację księgową w odniesieniu do każdej operacji;
- dopilnowanie, do celów sporządzania i składania wniosków o płatność, aby posiadała odpowiednie informacje na temat procedur i weryfikacji przeprowadzonych w odniesieniu do wydatków;
- uwzględnienie, podczas sporządzania i składania wniosków o płatność, wyników wszystkich audytów przeprowadzonych przez instytucję audytową lub na jej odpowiedzialność;
- utrzymywanie w formie elektronicznej zapisów księgowych dotyczących wydatków zadeklarowanych Komisji oraz odpowiadającego im wkładu publicznego wypłaconego na rzecz beneficjentów;
- prowadzenie rozliczeń kwot podlegających odzyskaniu i kwot wycofanych po anulowaniu całości lub części wkładu na rzecz operacji.

Instytucja Zarządzająca swe funkcje w zakresie zarządzania i certyfikacji będzie pełnić poprzez odpowiednie komórki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego. W celu usprawnienia procesu wdrażania, IZ RPO przewiduje powierzenie części swoich kompetencji w tym zakresie **Instytucji/Instytucjom Pośredniczącym II stopnia (Wdrażającej/-ym)** utworzonym z uwzględnieniem obecnego potencjału administracyjnego, tj. przy wykorzystaniu struktur/jednostek funkcjonujących w latach 2007-2013 na poziomie regionalnym.

Podstawą przekazania kompetencji będzie porozumienie / umowa zawarte z IZ, bądź stosowna uchwała IZ.

Instytucja Zarządzająca przewiduje, iż **Instytucja/-e Pośrednicząca/-e II stopnia (Wdrażająca/-e będzie/-ą odpowiedzialna/-e m.in. za:**

- czynności przygotowawcze - stworzenie struktury organizacyjnej zapewniającej rozdział funkcji, przejrzyste określenie obowiązków i poziomów zarządzania oraz prawidłową realizację powierzonych zadań;
- codzienną obsługę zadań powierzonych - zapewnienie obsługi techniczno – administracyjnej na wszystkich etapach realizacji powierzonych zadań, w tym zorganizowanie punktów przyjęć wniosków o dofinansowanie;
- przyjmowanie wniosków o dofinansowanie, ocenę i wybór projektów - organizowanie i przeprowadzanie postępowań konkursowych, przeprowadzanie oceny wniosków;
- zawieranie umów i rozliczanie projektów;
- procedury finansowe – prowadzenie wyodrębnionej ewidencji księgowej dotyczącej powierzonych zadań, tak, aby możliwa była identyfikacja projektów oraz poszczególnych operacji bankowych;
- monitorowanie postępu rzeczowego projektów;
- kontrolę i audyt – opracowanie podręcznika procedur kontroli wewnętrznych zgodnie z wytycznymi przekazanymi przez IZ oraz przedstawienie go do akceptacji IZ;
- prowadzenie działań informacyjnych w zakresie swoich kompetencji;
- archiwizację – przechowywanie dokumentacji związanej z realizacją roli Instytucji Pośredniczącej II przez określony w obowiązujących przepisach prawnych okres;
- obsługę systemu informatycznego – dokonywanie w zakresie swoich zadań wszelkich możliwych operacji przy użyciu systemów informatycznych wybranych do obsługi Programu oraz przekazanych do użytkowania przez IZ.

Rolę **Instytucji Audytowej** powierzono **Generalnemu Inspektorowi Kontroli Skarbowej**, którego funkcję pełni sekretarz lub podsekretarz stanu w Ministerstwie Finansów, w oparciu o przepisy ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej (tekst jednolity: Dz.U.2011 Nr 41, poz. 214 z późn.

zm.). Zadania Instytucji Audytowej wykonywane są za pośrednictwem jednostek organizacyjnych kontroli skarbowej podległych Generalnemu Inspektorowi Kontroli Skarbowej, tj. wyodrębnionej komórki organizacyjnej w Ministerstwie Finansów oraz 16 urzędów kontroli skarbowej umiejscowionych na poziomie województwa.

Instytucja Audytowa:

- zapewnia prowadzenie audytów systemów zarządzania i kontroli, na podstawie stosownej próby działań oraz rocznego sprawozdania finansowego;
- dba o to, aby czynności audytowe uwzględniały uznane w skali międzynarodowej standardy audytu;
- w ciągu sześciu miesięcy od przyjęcia programu operacyjnego przygotowuje strategię audytu dla przeprowadzania audytów. Strategia audytu określa metodykę kontroli, metodę doboru próby w przypadku audytów operacji oraz plan audytów w odniesieniu do bieżącego roku obrotowego i dwóch następnych lat obrotowych.
- sporządza opinię z audytu na temat rocznego sprawozdania finansowego z poprzedniego roku obrotowego, której zakres obejmuje kompletność, dokładność i prawdziwość rocznego sprawozdania finansowego, funkcjonowanie systemu zarządzania i kontroli oraz legalność i prawidłowość operacji leżących u ich podstaw oraz roczne sprawozdanie z kontroli, przedstawiające wyniki audytów przeprowadzonych w poprzednim roku obrotowym.

Instytucją dokonującą desygnacji jest Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Instytucją odpowiedzialną za otrzymywanie płatności dokonywanych przez KE jest Ministerstwo Finansów.

System monitorowania i sprawozdawczości

Komitet Monitorujący

Komitet Monitorujący program zostanie powołany w terminie trzech miesięcy od daty powiadomienia Polski o decyzji dotyczącej przyjęcia programu przez Komisję Europejską. W skład komitetu wejdą przedstawiciele m.in. Instytucji Zarządzającej, wszystkich instytucji pośredniczących, przedstawiciele partnerów społeczno - gospodarczych, ministra koordynującego RPO, a także przedstawiciel Komisji Europejskiej pełniący rolę doradcą.

Przewodniczącym Komitetu Monitorującego jest przedstawiciel Instytucji Zarządzającej, który zwołuje posiedzenie co najmniej raz w roku - w celu dokonania przeglądu realizacji programu i postępów w osiągnięciu jego celów.

Przy powoływaniu Komitetu będzie się dążyć do jak najwyższej efektywności i jakości jego pracy, zrównoważonego udziału wszystkich stron, jak również będzie brana pod uwagę zasada równości szans. Komitet Monitorujący będzie realizował zadania wynikające z art. 43 oraz art. 100 projektu rozporządzenia ogólnego, poprzez rozpatrywanie i zatwierdzanie w szczególności:

- wszelkich kwestii, które mają wpływ na wykonanie programu operacyjnego,
- propozycji instytucji zarządzającej dotyczących wszelkich zmian regionalnego programu,
- postępów w realizacji planu oceny oraz działań naprawczych podjętych w związku z ustaleniami ocen w tym analizowanie postępów w realizacji planów, inicjowanie dyskusji dot. wniosków z ewaluacji i ich wykorzystania oraz monitorowanie realizacji zasady partnerstwa w procesie ewaluacji,

- realizacji strategii komunikacji, dużych projektów oraz wspólnych planów działań,
- działań mających na celu promowanie równouprawnienia płci, równych szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób niepełnosprawnych,
- działań mających na celu programowanie zrównoważonego rozwoju,
- działań w ramach programu odnoszących się do spełnienia uwarunkowań *ex ante*,
- instrumentów finansowych,
- metodyki i kryteriów wyboru projektów w ramach programu,
- rocznych i końcowych sprawozdań z realizacji programu,
- planów oceny programu operacyjnego i wszelkich jego zmian,
- strategii komunikacji programu wraz ze dokonywanymi w niej zmianami.

Sprawozdawczość i monitorowanie.

Monitorowanie realizacji programu obejmuje równoległą analizę postępu finansowego i rzeczowego w ramach systemu sprawozdawczości, przy czym monitorowanie postępu rzeczowego oparte jest o katalog wskaźników kluczowych dla projektów realizowanych w ramach poszczególnych celów tematycznych, a także dodatkowych wskaźników specyficznych ustalonych dla RPO.

Monitorowanie postępu będzie służyć zagwarantowaniu realizacji celów strategicznych i cząstkowych określonych w RPO oraz pełnej absorpcji alokowanych środków.

Obowiązek monitorowania i sprawozdawczości z programu leży po stronie IZ. Proces ten odbywa się systematycznie i terminowo przez cały okres programowania i jest realizowany na wszystkich poziomach instytucjonalnych wdrażania programu oraz wszystkich beneficjentów programu.

Począwszy od roku 2016, w terminie do 30 kwietnia każdego kolejnego roku, z rokiem 2022 włącznie, Instytucja Zarządzająca MRPO przedkłada Komisji Europejskiej coroczne sprawozdania z realizacji programu w poprzednim roku budżetowym. Sprawozdanie przedłożone w 2016 r. obejmuje lata budżetowe 2014 i 2015, a także okres między początkową datą kwalifikowalności wydatków a dniem 31 grudnia 2013 r.

Końcowe sprawozdanie z realizacji programu Instytucja Zarządzająca przedstawia do dnia 30 września 2023 roku.

Roczne sprawozdania, zgodnie z art. 44 ust. 2-4 oraz art. 101 projektu rozporządzenia ogólnego będą zawierać następujące informacje:

- postęp osiągnięty w realizacji programu i poszczególnych osi priorytetowych w odniesieniu do danych finansowych, ogólnych i specyficznych dla programu wskaźników oraz wartości docelowych ujętych ilościowo,;
- informacje o wszelkich kwestiach mających wpływ na wykonanie programu, oraz podjęte środki naprawcze;
- w stosownych przypadkach, postępy w przygotowaniu i realizacji dużych projektów i wspólnych planów działania;
- dodatkowo w sprawozdaniach z realizacji programu złożonych w 2017 i 2019 roku ustala się i ocenia postępy poczynione na drodze do osiągnięcia celów programu, w tym stopień osiągnięcia wyznaczonych na potrzeby ram wykonania tzw. kamieni milowych (wartości pośrednich wskaźników) na poziomie poszczególnych osi priorytetowych, a także:
  - postęp w realizacji zintegrowanego podejścia do rozwoju terytorialnego, w tym zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich oraz rozwoju kierowanego przez lokalną społeczność w ramach MRPO;

- konkretne działania mające na celu promowanie równouprawnienia płci oraz zapobieganie dyskryminacji, w tym dostępność dla osób niepełnosprawnych;
- działania podjęta w celu promowania zrównoważonego rozwoju w celu ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego;
- wyniki działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących MRPO prowadzonych w ramach strategii komunikacji;
- postępy we wdrażaniu środków w celu zaspokojenia szczególnych potrzeb obszarów dotkniętych ubóstwem lub grup docelowych najbardziej zagrożonych dyskryminacją czy wykluczeniem;
- zaangażowanie partnerów w realizację, monitorowanie i ocenę programu.

System ewaluacji

Zasady oceny (ewaluacji) określone zostały w art. 47 – 50 projektu rozporządzenia ogólnego. Oceny przeprowadza się w celu poprawy jakości projektowania i realizacji programów, jak również w celu analizy ich efektywności, skuteczności oraz ich wpływu. Oceny przeprowadzają eksperci, którzy są funkcjonalnie niezależni od podmiotów odpowiedzialnych za realizację programu. Obejmują one:

- ocenę ex-ante, za przygotowanie której odpowiada IZ. Ocena ta jest przekazywana Komisji w tym samym czasie, co program, wraz ze streszczeniem;
- ocenę podczas okresu programowania. IZ przeprowadza ocenę na podstawie planu oceny. Co najmniej raz podczas okresu programowania ocena obejmuje analizę sposobu, w jaki wsparcie z funduszy przyczyniło się do osiągnięcia celów w odniesieniu do każdej osi priorytetowej. Wszystkie oceny powinny być zbadane przez komitet monitorujący i przesłane do Komisji;
- ocenę ex-post przeprowadzaną przez Komisję lub państwo członkowskie, w ścisłej współpracy z IZ. Ocena ex post zostanie zakończona do dnia 31 grudnia 2023 r.

Zadania z zakresu ewaluacji realizowane będą przez Instytucję Zarządzającą oraz niezależnych zewnętrznych ekspertów. Obowiązki Jednostki Ewaluacyjnej pełnić będzie komórka organizacyjna wyodrębniona w ramach Instytucji Zarządzającej. Wykorzystanie zasobów organizacyjnych i kadrowych wypracowanych w trakcie perspektywy finansowej 2007-2013 gwarantuje odpowiedni potencjał ww. komórki.

Plan oceny (ewaluacji) małopolskiego RPO obejmujący cały okres programowania zostanie przedstawiony na pierwszym posiedzeniu Komitetu Monitorującego (zgodnie z art.104 ust. 1 projektu rozporządzenia ogólnego).

System kontroli

Instytucja Zarządzająca zapewnia realizację trzech typów kontroli poprzez określenie zasad jej prowadzenia i podział obowiązków w systemie:

- kontrole systemowe, służące sprawdzeniu prawidłowości realizacji zadań przez instytucję/-e pośredniczącą/-ce II stopnia (wdrażającą/-ce), którym Instytucja Zarządzająca powierzyła zadania związane z realizacją programu operacyjnego.

Kontrole systemowe wykonywane są bezpośrednio przez Instytucję Zarządzającą.

- weryfikacje wydatków, służące sprawdzeniu czy współfinansowane produkty i usługi zostały dostarczone, czy wydatki deklarowane przez beneficjentów zostały przez nich zapłacone oraz, czy spełniają one wymagania obowiązującego prawa unijnego i krajowego, programu operacyjnego oraz warunki wsparcia operacji. Weryfikacje te obejmują następujące procedury:

a) weryfikacje administracyjne w odniesieniu do każdego złożonego przez beneficjentów wniosku o płatność;

b) weryfikacje operacji w miejscu realizacji, które mogą być prowadzone w trakcie oraz na zakończenie realizacji projektu.

- kontrolę trwałości w zakresie, o którym mowa w art. 61 projektu rozporządzenia ogólnego.

Weryfikacje wydatków oraz kontrole trwałości prowadzone będą przez instytucję/-e pośredniczącą/-e II stopnia (wdrażającą/-e).

System informatyczny

IZ przewiduje budowę dla wszystkich instytucji zaangażowanych we wdrażanie programu regionalnego jednego wspólnego systemu informatycznego obsługującego cały proces wdrażania programu regionalnego: **e-RPO**. System umożliwi aplikowanie Beneficjentom o środki EFRR i EFS. Ponadto pracownicy instytucji zaangażowanych we wdrażanie programu będą posiadali dostęp do funkcjonalności związanych z obsługą wniosków aplikacyjnych, wniosków o płatność, korekt finansowych, kontroli projektów itp. System będzie pozwalał również generować zestawienia/raporty niezbędne do zarządzania finansowego i merytorycznego MRPO na bazie informacji dot. projektów.

Kierując się zasadą polityki e-Cohesion określoną przez Komisję Europejską, do minimum ograniczone będzie przekazywanie wniosków, pism i innej dokumentacji w innej formie niż elektroniczna. Zakłada się, że w wersji papierowej przechowywane będą jedynie niektóre dokumenty (np. umowy, aneksy).

Planowany system będzie kompatybilny z centralnym systemem informatycznym SL2014 oraz systemami wewnętrznymi funkcjonującymi w IZ (np. systemem obiegu dokumentów).

Pomimo decyzji o budowie własnego systemu informatycznego w ramach regionalnego programu operacyjnego, IZ jest zobowiązana do korzystania z funkcjonalności udostępnionych w ramach centralnego systemu informatycznego SL2014 w zakresie:

- ewidencjonowania danych dotyczących programów operacyjnych;
- obsługi procesów związanych z certyfikacją wydatków.

Komunikacja między planowanym systemem e-RPO i pozostałymi systemami informatycznymi, w tym SL 2014, winna odbywać się w sposób automatyczny lub półautomatyczny, co zmniejszy ryzyko popełnienia błędów ludzkich.

System informacji i promocji

IZ jest odpowiedzialna za zapewnienie właściwej informacji i promocji programu operacyjnego. W celu zapewnienia skutecznej koordynacji działań komunikacyjnych prowadzonych przez poszczególne instytucje Polska, zgodnie z art. 106 projektu rozporządzenia ogólnego, opracowuje horyzontalny dokument - wspólną strategię komunikacji polityki spójności. W oparciu o wspólną strategię komunikacji IZ, zgodnie z art. 106 projektu rozporządzenia ogólnego, opracowuje dla małopolskiego RPO strategię komunikacji, będącą podstawą prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych dla tego programu.

IZ przygotowuje również roczne plany działań o charakterze wykonawczym.

Działania informacyjne i promocyjne wspierają realizację regionalnego programu operacyjnego. Wsparcie to będzie realizowane w szczególności poprzez:

- informowanie potencjalnych beneficjentów o możliwościach finansowania w ramach programu oraz sposobach jego pozyskania,
- dostarczanie beneficjentom informacji potrzebnych do realizacji projektów na ich różnych etapach,

- upowszechnianie wśród mieszkańców województwa roli oraz osiągnięć polityki spójności i funduszu /funduszy przez działania informacyjne i promocyjne na temat efektów i wpływu programu oraz poszczególnych projektów, a także w stosownym zakresie UP.

Kluczowe jest, aby realizując działania informacyjno-promocyjne w perspektywie programowej 2014-2020 dążyć do wzmocnienia koordynacji działań, celem utrzymania wysokiej spójności przekazu i komplementarności komunikatów oraz narzędzi. Wyzwaniem leżącym u podstaw skutecznej komunikacji, będzie opracowanie dokumentów skierowanych do potencjalnych beneficjentów i beneficjentów, a także materiałów przeznaczonych do komunikacji w mediach, z zastosowaniem czytelnego i zrozumiałego powszechnie języka.

W okresie 2014-2020 należy położyć większy nacisk na wykorzystanie potencjału komunikacyjnego samych beneficjentów. Kluczowe jest również wdrażanie polityk horyzontalnych, jak równy dostęp do informacji dla osób niepełnosprawnych, dbałość o środowisko naturalne oraz współpraca z partnerami społeczno-gospodarczymi.

Zarządzanie finansowe

Podstawowy mechanizm przepływów finansowych w zakresie środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oparty jest o budżet środków europejskich, czyli wyodrębnioną część budżetu państwa, zasilaną transferami z Komisji Europejskiej (dochody budżetu środków europejskich), z której następnie dokonywane są płatności na rzecz beneficjentów w kwocie odpowiadającej przyznanemu dofinansowaniu unijnemu (wydatki budżetu środków europejskich). Budżet środków europejskich nie obejmuje wydatków ponoszonych w ramach pomocy technicznej.

Instytucją dokonującą płatności jest Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK). Podstawą dokonania płatności na rzecz beneficjenta jest przekazane do BGK zlecenie płatności wystawione przez instytucję, z którą beneficjent zawarł umowę o dofinansowanie projektu, przygotowane w oparciu o zweryfikowany wniosek beneficjenta o płatność. W przypadku państwowych jednostek budżetowych, realizujących projekt finansowany z udziałem środków europejskich, Instytucja Zarządzająca może upoważnić te jednostki do samodzielnego wystawiania zleceń płatności. W przypadku środków na współfinansowanie krajowe w ramach dotacji celowej z budżetu państwa, instytucją dokonującą płatności jest IZ MRPO.

Rozliczenie wydatków kwalifikowalnych poniesionych przez beneficjenta odbywa się na podstawie wniosku o płatność złożonego do właściwej instytucji. W oparciu o zweryfikowane wnioski o płatność dana instytucja wdrażająca sporządza zestawienia wydatków zawierające zagregowane wartości i dane z poszczególnych projektów, które następnie przekazuje do instytucji zarządzającej, która w oparciu o otrzymane dokumenty, sporządza, a następnie przesyła do KE, deklaracje i zestawienia wydatków wraz z wnioskiem o płatność okresową.

Podstawą do wyliczenia wkładu unijnego, o której mowa w art. 110 ust. 2 projektu rozporządzenia, są całkowite wydatki kwalifikowalne.

7.2 DZIAŁANIA ANGAŻUJĄCE PARTNERÓW W PROCES PRZYGOTOWANIA PROGRAMU ORAZ ROLA PARTNERÓW ZAANGAŻOWANYCH WE WDRAŻANIE, MONITOROWANIE, EWALUACJĘ PROGRAMU

7.2.1 Rola partnerów w procesach przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji programu

Efektywniejsze wykorzystanie środków unijnych na lata 2014-2020 uwarunkowane jest współpracą jak najszerszego grona przedstawicieli środowisk społecznych i gospodarczych, już na etapie przygotowywania regionalnego programu operacyjnego. Dlatego podstawowym założeniem, którym kieruje się samorząd województwa w pracach nad RPO na lata 2014-2020 jest zasada partnerstwa. Priorytetem w realizacji tej zasady jest włączenie jak najszerszego grona partnerów w każdy etap prac nad tym dokumentem zgodnie z wytycznymi, zawartymi w art. 5 projektu *Rozporządzenia ogólnego*, a także przygotowanym przez Komisję Europejską dokumentem *Zasady partnerstwa w procesie wdrażania funduszy objętych zakresem wspólnych ram strategicznych – elementy europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa*. Szczególna waga przykładana jest do tego, aby opinie i rekomendacje służyły od jak największej liczby zainteresowanych osób. Ma to istotny wpływ na precyzyjne kierowanie interwencji poszczególnych osi priorytetowych do obszarów, które rzeczywiście takiej pomocy wymagają. Przy realizacji zasady partnerstwa bardzo ważne jest osiągnięcie wartości dodanej w stosunku do działań podejmowanych w latach 2007-2013. Założenie takie wymaga rozszerzenia dostępnych prawnie form konsultacji ze społeczeństwem. Dlatego władze samorządu województwa zdecydowały się na stworzenie forum wymiany stanowisk pomiędzy administracją publiczną a środowiskami społecznymi, gospodarczymi, zawodowymi i naukowymi – tj. powołanie Grupy roboczej ds. RPO. Instytucją koordynującą prace nad przygotowaniem Programu jest Departament Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego.

4 kwietnia 2013 r. Zarząd Województwa Małopolskiego powołał Grupę roboczą do spraw Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020¹³⁶. Instytucja ta wpisuje się w zapisy uchwały Zespołu Międzyresortowego ds. Programowania i Wdrażania Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej¹³⁷ zakładającej, że zadaniem grup roboczych na poziomie regionu powinno być wsparcie instytucji odpowiedzialnych za przygotowanie programów operacyjnych w zakresie m.in. wypracowania celów i zakresu programu z uwzględnieniem zapisów krajowych i europejskich dokumentów strategicznych, efektów negocjacji pakietu legislacyjnego na lata 2014-2020 oraz uzgodnień Wspólnych Ram Finansowych. Na tej podstawie zadaniem Grupy roboczej w Małopolsce jest koordynacja prac nad RPO na kolejne siedem lat w zakresie jego warstwy programowej oraz systemu realizacji. Do udziału w pracach Grupy roboczej zostali zaproszeni: przedstawiciele administracji rządowej i samorządowej wszystkich szczebli, partnerzy gospodarczy i społeczni; podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, w tym partnerzy działający na rzecz ochrony środowiska; organizacje pozarządowe oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie równości i niedyskryminacji, eksperci zewnętrzni. Ważnymi kryteriami wyboru składu Grupy było zapewnienie jak najszerszej i różnicowanej reprezentacji środowisk społecznych i gospodarczych w regionie, posiadających praktyczną wiedzę na temat obecnego okresu wdrażania funduszy strukturalnych, a także doświadczenie tych podmiotów zdobyte w czasie prac nad Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020 i Programami Strategicznymi do roku 2020, które mają być punktem wyjścia dla nowego programu operacyjnego. Szczególne znaczenie w pracach nad

¹³⁶ Uchwała Nr 397/13 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 4 kwietnia 2013 r. w sprawie powołania Grupy roboczej do spraw regionalnego programu operacyjnego na lata 2014-2020, http://www.wrotamalopolski.pl/root_bip/bip_w_malopolsce/root_um/podmiotowe/zarząd/uchwały/2013/17432

¹³⁷ Uchwała nr 1/2013 Zespołu Międzyresortowego ds. Programowania i Wdrażania Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej z dnia 4 lutego 2013 r. w sprawie powołania Grup roboczych wspierających prace nad przygotowaniem programów operacyjnych na lata 2014-2020.

przygotowaniem programu ma udział w tym procesie przedstawiciele administracji rządowej, w tym reprezentantów: Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej - dla zapewnienia komplementarności regionalnego programu operacyjnego z krajowymi programami operacyjnymi, w których przygotowanie są zaangażowane w/w resorty.

Pracami Grupy roboczej kieruje Przewodniczący wraz z Zastępcami. Funkcję tę pełni Marszałek Województwa Małopolskiego wraz z wybranymi członkami Zarządu Województwa Małopolskiego. Na co dzień nad sprawną realizacją zadań czuwa Koordynator, którym jest Dyrektor Departamentu Polityki Regionalnej w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Małopolskiego. Nadzoruje on prace:

- a. Zespołu redakcyjnego;
- b. Zespołów zadaniowych:
  - ds. wyborów strategicznych,
  - ds. zasad programowania,
  - ds. obszarów wsparcia,
  - ds. systemu zarządzania,
  - ds. aktów normatywnych,
  - ds. informacji i promocji
  - ds. komplementarności z PROW;
- c. Sekretarza Grupy roboczej.

W spotkaniach roboczych Zespołów zadaniowych, jak również w posiedzeniach plenarnych Grupy roboczej, oprócz pracowników UMWM uczestniczą także przedstawiciele administracji rządowej, kluczowych instytucji regionalnych oraz partnerów społeczno-gospodarczych, a także eksperci zewnętrzni.

Począwszy od momentu zaprezentowania założeń RPO na lata 2014-2020 partnerzy mają zapewniony udział w procesie tworzenia treści programów poprzez uczestnictwo w wieloetapowych konsultacjach społecznych. Mogą oni także przygotowywać własne propozycje zapisów (m.in. w zakresie: określenia priorytetów i celów szczegółowych interwencji; alokacji środków dla poszczególnych osi priorytetowych, działań i poddziałań; wskaźników specyficznych dla programu, opisu działań, grup beneficjentów, podejścia terytorialnego, zasad horyzontalnych) oraz konsultować je z szerszym gronem w ramach zespołów zadaniowych oraz na forum Grupy roboczej do spraw regionalnego programu operacyjnego na lata 2014-2020.

W proces konsultacji zostali włączeni w szczególności przedstawiciele:

- Administracji rządowej (Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Małopolski Urząd Wojewódzki, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Krakowie, Państwowa Straż Pożarna, Policja).
- Jednostek samorządu terytorialnego (gmin i powiatów oraz forów samorządowych, jak: Forum Przewodniczących Rad Gmin i Powiatów Małopolski, Forum Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów Małopolski).
- Kluczowych partnerów społecznych i gospodarczych w regionie (Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego, Krakowski Park Technologiczny, Małopolska Agencja Energii i Środowiska, Małopolska Organizacja Turystyczna, Małopolska Rada Pożytku Publicznego, TAURON Polska Energia, Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć, Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej, Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy, Zarząd Regionalny NSZZ „Solidarność”, Rada OPZZ Województwa Małopolskiego)¹³⁸.

---

¹³⁸Szczegółowa lista partnerów w załączniku nr...

Współpraca z partnerami i szeroka społeczna debata na etapie przygotowania programu operacyjnego prowadzona jest na kilku poziomach, a jej cel stanowi wspólne wypracowanie zapisów programu, z wykorzystaniem m.in.:

- powołanej Grupy roboczej do spraw regionalnego programu operacyjnego na lata 2014-2020, jako gremium koordynującego prace nad regionalnym programem operacyjnym na lata 2014-2020, w jego warstwie programowej i systemu realizacji;
- stworzonych warunków dla aktywnego uczestnictwa w procesie programowania poprzez udział w konsultacjach społecznych, zarówno w odniesieniu do przygotowanych założeń programu, jak i projektu programu;
- organizowanych spotkań konsultacyjnych, m.in. w formule konferencji regionalnych, konferencji tematycznych, konsultacji i spotkań subregionalnych;
- prezentacji założeń programu i zasad korzystania ze środków perspektywy finansowej 2014-2020 przy okazji spotkań organizowanych i współorganizowanych przez Województwo Małopolskie;
- prac prowadzonych w ramach forów subregionalnych oraz spotkań i dyskusji z udziałem najważniejszych partnerów społecznych i gospodarczych poszczególnych subregionów, w tym lokalnych samorządów;
- warsztatów poświęconych możliwościom wsparcia dla wspólnych i komplementarnych projektów z województw małopolskiego i śląskiego w perspektywie finansowej UE w latach 2014-2020.
- prac nad wypracowaniem i wdrożeniem rozwiązań dedykowanych zintegrowanym inwestycjom terytorialnym.

Szczególne znacznie w przygotowaniu programu mają wieloetapowe konsultacje społeczne¹³⁹, które objęły zarówno pierwszą wersję zarysu RPO (Założenia regionalnego programu operacyjnego dla Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020), jak i kolejne wersje projektu programu. Informacje o konsultacjach społecznych oraz konferencjach, spotkaniach i warsztatach były zamieszczane regularnie na stronie internetowej samorządu województwa małopolskiego (<http://www.malopolskie.pl>), na portalu Funduszy Europejskich w Małopolsce (<http://www.fundusze.malopolska.pl>). Dodatkowo na portalu Funduszy Europejskich w Małopolsce została utworzona podstrona „Fundusze na lata 2014-2020” (http://www.fundusze.malopolska.pl/2014_2020/Strony/default.aspx) poświęcona nowej perspektywie programowej, a w szczególności pracom nad regionalnym programem operacyjnym na lata 2014-2020.

Głównymi obszarami zainteresowania podczas konsultacji z partnerami były: alokacja finansowana na poszczególne osie priorytetowe, działania i poddziałania; kierunki interwencji; typy operacji; typy projektów; podejście terytorialne; mechanizm RLKS. Komentarze i zgłaszane uwagi w znacznej części dotyczyły: przesunięć środków finansowych w ramach poszczególnych działań i poddziałań, poszerzenia katalogu beneficjentów, wprowadzenia dodatkowych obszarów wsparcia w ramach poszczególnych osi priorytetowych, wpisania do programu projektów kluczowych (strategicznych), zastosowania mechanizmu elastyczności dla dokonywania potencjalnej realokacji środków, programów rewitalizacji, zwiększenia zakresu działań podejmowanych na rzecz osób niepełnosprawnych, zwiększenia wsparcia dla służb ratowniczych oraz służb odpowiedzialnych za utrzymanie bezpieczeństwa w regionie. Część z tych postulatów została wykorzystane w pracach nad programem operacyjnym.

---

¹³⁹ Sprawozdanie z przebiegu konsultacji społecznych w złączniku nr ...

Kontynuacja współpracy partnerskiej planowana jest również na etapie wdrażania monitorowania i ewaluacji programu. Tym celom służyć będzie m.in. włączenie partnerów w prace Komitetu Monitorującego RPO, zapewnienie powszechnego dostępu do wyników badań, ekspertyz i ewaluacji dotyczących programu oraz aktualnych informacji na temat postępów wdrażania programów. Szczególne znaczenie w realizacji zasady partnerstwa będzie miał komitet monitorujący dokonujący przeglądu realizacji programu i postępów w osiąganiu jego celów. Realizację zasady partnerstwa zapewni skład osobowy tego gremium, reprezentującego wiele środowisk, w tym partnerów społecznych i gospodarczych. Planuje się, że w ramach Komitetu Monitorującego zostanie zapewniony zrównoważony udział kobiet i mężczyzn oraz przedstawicieli organizacji zajmujących się problematyką przeciwdziałania wszelkiej dyskryminacji oraz wyrównywania szans różnych grup, w szczególności osób niepełnosprawnych. Wpływ partnerów na wdrażanie programu zapewni w szczególności udział w ustalaniu kryteriów wyboru projektów, a także możliwość wydawania przez komitet monitorujący zaleceń dla instytucji zarządzającej, dotyczących realizacji programu i jego oceny oraz monitorowanie przez komitet działań podjętych w następstwie tych zaleceń.

Na potrzeby zarządzania i wdrażania programu oraz jego ewaluacji zostaną przeprowadzone przez niezależnych ekspertów zewnętrznych oceny, ekspertyzy i badania, co pozwoli na bieżąco oceniać realizację programu oraz korygować pojawiające się ewentualnie nieprawidłowości. System ewaluacji programu gwarantować będzie niezależność i obiektywizm procesu ewaluacji poprzez upublicznienie wszystkich wyników ewaluacji, przekazywanie ich komitetowi monitorującemu, organizowanie konferencji i seminariów, podczas których będą omawiane wyniki badań. Wpływ partnerów na proces ewaluacji zapewni realizowany w regionie model badań w oparciu o Małopolskie Obserwatoria Rozwoju Regionalnego (MORR) współpracujące w sieci Regionalnych Obserwatoriów Terytorialnych i Krajowego Obserwatorium Terytorialnego. W szczególności MORR zajmuje się zbieraniem i analizą danych dotyczących absorpcji środków unijnych, efektów wdrażania projektów współfinansowanych z funduszy europejskich oraz badaniem wpływu tych projektów na rozwój społeczny i gospodarczy regionu. Rolę doradczą dla działań MORR pełni Małopolska Rada Obserwatoriów Rozwoju Regionalnego i Ewaluacji, w której zasiadają przedstawiciele administracji regionalnej, reprezentanci małopolskich uczelni oraz instytucji naukowych i badawczych, a także instytucji wspierających rozwój gospodarczy w województwie. Do zadań Rady należy m.in. poddawanie pod dyskusję wyników przeprowadzonych badań oraz założeń programowych dokumentów strategicznych w kontekście ich monitoringu i ewaluacji.

EWALUACJA EX ANTE

Ewaluacja ex ante programu jest realizowana w modelu partycypacyjnym, tzn. prowadzona jest równoległe z procesem programowania. Wykonawca ewaluacji ex ante współpracuje z zespołem odpowiedzialnym za przygotowanie programu, aby na bieżąco dokonywać analizy częściowych efektów prac nad dokumentem, zgodnie z zakresem przedmiotowym tej oceny.

W kwietniu 2013 r. rozstrzygnięty został przetarg nieograniczony w przedmiocie wykonania ewaluacji ex-ante projektu regionalnego programu operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, na podstawie wyniku którego zawarta została umowa z Wykonawcą – firmą Agrotec Polska Sp. z o.o.

W okresie od połowy maja do końca października 2013 r. zespół ewaluacyjny przygotowywał raport metodologiczny i przeprowadził ocenę ex ante w ramach czterech modułów badania dotyczących odpowiednio:

- oceny trafności i spójności wewnętrznej programu,
- oceny spójności zewnętrznej programu,

- oceny systemu realizacji programu, wraz z oceną potencjału administracyjnego jednostek zaangażowanych w proces zarządzania MRPO 2007-2013 i regionalnym komponentem PO KL,
- wstępnej koncepcji procesu ewaluacji programu.

Przygotowany został projekt raportu końcowego, który na etapie zamykania prac nad niniejszym projektem programu, pozostawał w fazie opiniowania przez Zamawiającego, przed jego końcowym odbiorem. W ramach realizacji podejścia partycypacyjnego, wnioski i rekomendacje formułowane przez zespół ewaluacyjny podlegały bieżącej analizie i zostały wykorzystane w pracach nad niniejszym projektem programu. Streszczenie z przeprowadzonej oceny ex ante zostanie zawarte w kolejnej wersji projektu programu, po ostatecznym zakończeniu procesu ewaluacji i odbiorze raportu końcowego.

STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji projektu programu, jest spełnieniem obowiązku prawnego wynikającego z dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko oraz zapewnieniem zgodności z przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.).

Podstawowym celem przeprowadzenia SOOS jest określenie możliwych skutków wpływu na środowisko, jakie mogą powstać w związku z wprowadzeniem do realizacji ocenianego dokumentu, wraz z określeniem możliwości ograniczenia potencjalnych znaczących oddziaływań oraz wskazaniem rozwiązań alternatywnych przyczyniających się do zmniejszenia obciążeń środowiskowych. Prognoza jest więc instrumentem subsydiarnym w procesie decyzyjnym dla organu podejmującego decyzje, co do treści ustaleń dokumentu oraz jako materiał informacyjny dla wszystkich uczestników procesu przy opiniowaniu i uzgadnianiu ostatecznej wersji przed jej zatwierdzeniem.

Zakres prognozy dla założeń programu, przygotowany przez samorząd województwa, został uzgodniony z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska oraz Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym

7.2.2. Granty globalne EFS dla partnerów społecznych i interesariuszy wdrażania programu

Nie przewiduje się wprowadzenia takiego rozwiązania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020.

7.2.3 Earmarking środków EFS na wzmocnienie zdolności instytucjonalnych partnerów społecznych oraz na budowanie potencjału organizacji pozarządowych.

Wiele z planowanych do realizacji działań w ramach RPO współfinansowanych z środków EFS przewiduje partnerskie podejście. Oznacza to, że podejmowanie różnych inicjatyw na rzecz wsparcia zatrudnienia, zwiększenia spójności w wymiarze społecznym i zdrowotnym oraz rozwoju kapitału

intelektualnego przyczyni się w sposób pośredni do wzmocnienia zdolności instytucjonalnych partnerów społecznych oraz potencjału organizacji pozarządowych. Dotyczy to w szczególności następujących priorytetów inwestycyjnych przewidzianych do realizacji w ramach RPO:

- 8.5 zapewnienie dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników (Oś priorytetowa 8. *Otwarty rynek pracy*);
- 9.4 Aktywna integracja ze szczególnym uwzględnieniem poprawy zatrudnialności (Oś priorytetowa 9. *Region spójny społecznie*);
- 10.1 zapobieganie i ograniczanie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej oraz promowanie dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, podstawowej i ponadpodstawowej (Oś priorytetowa 10. *Wiedza i kompetencje mieszkańców*);
- 10.3 poprawa dostępności do kształcenia ustawicznego, doskonalenia umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz zwiększanie dostosowania systemów edukacji i szkolenia do potrzeb rynku pracy (Oś priorytetowa 10. *Wiedza i kompetencje mieszkańców*)

w ramach których realizacja projektów w partnerstwie w znacznym stopniu wpłynie na efektywność udzielonego wsparcia.

Jednocześnie wsparcie bezpośrednie dla wzmocnienia zdolności partnerów społecznych i organizacji pozarządowych powinno być podejmowane w ramach 11 celu tematycznego realizowanego wyłącznie z poziomu krajowego.

8. SYSTEM KOORDYNACJI

W ramach osi priorytetowej 1. zastosowane zostaną w szczególności następujące mechanizmy koordynacji:

- kontrakt terytorialny – w zakresie dotyczącym wybranych przedsięwzięć związanych ze wzmocnieniem potencjału badawczo-rozwojowego jednostek naukowych, komplementarnych wobec przedsięwzięć ujętych w ramach Polskiej Mapy Drogowej Infrastruktury Badawczej oraz uzgodnionych w wyniku negocjacji pomiędzy stroną rządową i samorządową;
- mechanizm finansowania krzyżowego (cross-financing) – w zakresie dotyczącym rozwijania potencjału kadr w obszarze działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej (komponent uzupełniający w ramach projektów inwestycyjnych) tj. interwencji przypisanej tradycyjnie Europejskiemu Funduszowi Społecznemu – zastosowane zostanie finansowanie w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Poziom wykorzystania cross-financingu nie przekroczy 10 % wartości 1. osi priorytetowej, jednak poziom dofinansowania z funduszu uzupełniającego będzie mógł być zróżnicowany na poziomie poszczególnych projektów;
- zasady wynikające z projektu Umowy Partnerstwa na lata 2014-2020 – w zakresie dotyczącym podziału interwencji pomiędzy Programem Operacyjnym Inteligentny Rozwój oraz regionalne programy operacyjne.

W ramach osi priorytetowej 2. zastosowane zostaną w szczególności następujące mechanizmy koordynacji:

- mechanizm finansowania krzyżowego (cross-financing) – w zakresie dotyczącym rozwijania kompetencji kadr, w szczególności w zakresie niezbędnym do wdrożenia i obsługi realizowanych przedsięwzięć teleinformatycznych tj. interwencji przypisanej tradycyjnie Europejskiemu Funduszowi Społecznemu – zastosowane zostanie finansowanie w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Poziom wykorzystania cross-financingu nie przekroczy 10 % wartości 2. osi priorytetowej, jednak poziom dofinansowania z funduszu uzupełniającego będzie mógł być zróżnicowany na poziomie poszczególnych projektów;
- zasady wynikające z projektu Umowy Partnerstwa na lata 2014-2020 – w zakresie dotyczącym podziału interwencji pomiędzy Programem Operacyjnym Polska Cyfrowa oraz regionalne programy operacyjne.

W ramach osi priorytetowej 3. zastosowane zostaną w szczególności następujące mechanizmy koordynacji:

- zasady wynikające z projektu Umowy Partnerstwa na lata 2014-2020 – w zakresie dotyczącym podziału interwencji pomiędzy Programem Operacyjnym Inteligentny Rozwój, Programem Operacyjnym Rozwój Obszarów Wiejskich oraz regionalne programy operacyjne.

W ramach osi priorytetowej 4. zastosowane zostaną w szczególności następujące mechanizmy koordynacji:

- zasady wynikające z projektu Umowy Partnerstwa na lata 2014-2020 – w zakresie dotyczącym podziału interwencji pomiędzy Programem Operacyjnym Inteligentny Rozwój, Programem Operacyjnym Rozwój Obszarów Wiejskich oraz regionalne programy operacyjne;
- mechanizm finansowania krzyżowego (cross-financing) – w zakresie dotyczącym wspierania wdrażania zintegrowanego systemu planowania energetycznego w małopolskich gminach,

polegającego na rozwijaniu potencjału ekspertów energetycznych w gminach, opracowywaniu metodologii oraz gminnych planów energetycznych, czyli interwencji przypisanej Europejskiemu Funduszowi Społecznemu – zastosowanie finansowania w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

W ramach osi priorytetowej 5. zastosowane zostaną w szczególności następujące mechanizmy koordynacji:

- zasady wynikające z projektu Umowy Partnerstwa na lata 2014-2020 – w zakresie dotyczącym podziału interwencji pomiędzy Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 oraz regionalne programy operacyjne.

W ramach osi priorytetowej 6. zastosowane zostaną w szczególności następujące mechanizmy koordynacji:

- kontrakt terytorialny – w zakresie dotyczącym wsparcia małopolskich obiektów światowego dziedzictwa kulturowego UNESCO, przedsięwzięć dotyczących ochrony dziedzictwa naturalnego z jednoczesnym wykorzystaniem tych zasobów do rozwoju sektora przemysłów czasów wolnego a także rozwoju zasobów kultury w ośrodku metropolitalnym - uzgodnione w wyniku negocjacji pomiędzy stroną rządową i samorządową;
- zasady wynikające z projektu Umowy Partnerstwa na lata 2014-2020 – w zakresie dotyczącym podziału interwencji pomiędzy Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 a regionalnym programem operacyjnym;
- Zaplanowane w programie interwencje są komplementarne wobec innych programów (zarówno z poziomu krajowego i europejskiego) finansowanych z funduszy UE.

W ramach osi priorytetowej 7. zastosowane zostaną w szczególności następujące mechanizmy koordynacji:

- kontrakt terytorialny – w zakresie dotyczącym wsparcia inwestycji z zakresu infrastruktury drogowej i lotniczej - uzgodnione w wyniku negocjacji pomiędzy stroną rządową i samorządową;
- zasady wynikające z projektu Umowy Partnerstwa na lata 2014-2020 – w zakresie dotyczącym podziału interwencji pomiędzy Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 oraz regionalne programy operacyjne.

W ramach osi priorytetowej 8. zastosowane zostaną w szczególności następujące mechanizmy koordynacji:

- kontrakt terytorialny – w zakresie wykorzystania środków Funduszu Pracy przeznaczonych na aktywizację zawodową bezrobotnych;
- mechanizm finansowania krzyżowego (cross-financing) – w zakresie uzupełniającego wsparcia dotyczącego dostosowania infrastruktury umożliwiającej funkcjonowanie instytucji opieki nad dzieckiem do lat 3 oraz dostosowania infrastruktury do potrzeb osób objętych wsparciem, w tym w szczególności osób niepełnosprawnych. Poziom wykorzystania cross-financingu nie przekroczy 10 % wartości 8. osi priorytetowej, jednak poziom dofinansowania z funduszu uzupełniającego będzie mógł być zróżnicowany na poziomie poszczególnych projektów;
- zasady wynikające z projektu Umowy Partnerstwa na lata 2014-2020 – w zakresie dotyczącym podziału interwencji pomiędzy Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój oraz regionalne programy operacyjne.

W ramach osi priorytetowej 9. zastosowane zostaną w szczególności następujące mechanizmy koordynacji:

- mechanizm dwufunduszowy (EFRR/EFS) – wsparcie interwencji z dwóch funduszy (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego) odnoszące się do współzależności pomiędzy działaniami infrastrukturalnymi a działaniami służącymi realizacji celów społecznych odnoszących się do walki z ubóstwem i wspierania włączenia społecznego;
- mechanizm finansowania krzyżowego (cross-financing) – w zakresie uzupełniającego wsparcia dotyczącego inwestycji w infrastrukturę społeczną. Poziom wykorzystania cross-financingu nie przekroczy 10 % wartości 9. osi priorytetowej, jednak poziom dofinansowania z funduszu uzupełniającego będzie mógł być zróżnicowany na poziomie poszczególnych projektów;
- zasady wynikające z projektu Umowy Partnerstwa na lata 2014-2020 – w zakresie dotyczącym podziału interwencji pomiędzy Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój, a regionalnym programem operacyjnym.

W ramach osi priorytetowej 10. zastosowane zostaną w szczególności następujące mechanizmy koordynacji:

- kontrakt terytorialny – w zakresie dotyczącym uzgodnienie możliwości uzupełniającego wsparcia państwowych wyższych szkół zawodowych w ramach RPO - uzgodnione w wyniku negocjacji pomiędzy stroną rządową i samorządową;
- mechanizm finansowania krzyżowego (cross-financing) – w zakresie uzupełniającego wsparcia dotyczącego inwestycji w infrastrukturę edukacyjną i szkoleniową. Poziom wykorzystania cross-financingu nie przekroczy 10 % wartości 10 osi priorytetowej, jednak poziom dofinansowania z funduszu uzupełniającego będzie mógł być zróżnicowany na poziomie poszczególnych projektów;
- zasady wynikające z projektu Umowy Partnerstwa na lata 2014-2020 – w zakresie dotyczącym podziału interwencji pomiędzy Programem Operacyjnym Wiedza, Edukacja i Rozwój (POWER), a regionalnym programem operacyjnym.

W ramach osi priorytetowej 11. zastosowane zostaną w szczególności następujące mechanizmy koordynacji:

- kontrakt terytorialny – w zakresie dotyczącym uzgodnienia wykazu miast z terenu Małopolski, które jako obszary strategicznej interwencji, uzyskają promesę wsparcia środkami pochodzącymi z wydzielonej puli Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 oraz przedmiotu przedsięwzięć rekomendowanych do wsparcia lub komponentów przedsięwzięć stanowiących część szerszych projektów, które będą mogły uzyskać również uzupełniające wsparcie w ramach RPO;
- mechanizmu dwufunduszowy (EFRR/EFS) – wsparcie interwencji z dwóch funduszy (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego) odnoszące się do bezpośredniej współzależności pomiędzy działaniami infrastrukturalnymi a działaniami służącymi rozwojowi kapitału społecznego na rewitalizowanych obszarach;
- zasady wynikające z projektu Umowy Partnerstwa na lata 2014-2020 – w zakresie dotyczącym podziału interwencji pomiędzy Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 a regionalnym programem operacyjnym;
- Zaplanowane w programie interwencje są komplementarne wobec innych programów (zarówno z poziomu krajowego i europejskiego) finansowanych z funduszy UE.

Zewnętrzna komplementarność programu - identyfikacja możliwych obszarów komplementarności i synergii, w ramach poszczególnych osi priorytetowych, z unijnymi i krajowymi instrumentami finansowania rozwoju przedstawia się następująco:

Oś priorytetowa 1. WARUNKI DLA ROZWOJU GOSPODARKI OPARTEJ NA WIEDZY

Program/inicjatywa	Możliwe obszary komplementarności i synergii
<i>Horyzont 2020 – program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji</i>	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój infrastruktury badawczej • wsparcie badań naukowych i rozwoju nowych technologii • wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw • dostęp do kapitału na inwestycje podwyższonego ryzyka
<i>COSME – program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw</i>	<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie konkurencyjności, w tym innowacyjności przedsiębiorstw, szczególnie sektora MŚP
<i>Program Operacyjny Inteligentny Rozwój</i>	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój infrastruktury badawczej • wsparcie badań naukowych i rozwoju nowych technologii • wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, w tym działalności w ramach klastrów i powiązań kooperacyjnych • dostęp do kapitału na inwestycje podwyższonego ryzyka • rozwój infrastruktury oraz usług instytucji otoczenia
<i>Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój</i>	<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie kompetencji kadr sektora nauki
<i>Programy / inicjatywy realizowane przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju oraz Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości</i>	<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie badań naukowych i rozwoju nowych technologii • wsparcie kompetencji kadr sektora nauki • wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, szczególnie sektora MŚP • współpraca MŚP z sektorem nauki (np. bony na innowacje)

Oś priorytetowa 2. CYFROWA MAŁOPOLSKA

Program/inicjatywa	Możliwe obszary komplementarności i synergii
<i>Program Operacyjny Polska Cyfrowa</i>	<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie w zakresie udostępniania informacji sektora publicznego wraz z zapewnieniem możliwości ich ponownego wykorzystania • wsparcie w zakresie poprawy jakości i dostępności usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną • wsparcie w zakresie rozwijania cyfrowych urzędów

Oś priorytetowa 3. AKTYWNA GOSPODARCZO MAŁOPOLSKA

Program/inicjatywa	Możliwe obszary komplementarności i synergii
<i>Horyzont 2020 – program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji</i>	<ul style="list-style-type: none"> • wiodąca pozycja w przemyśle

<i>COSME – program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw</i>	<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie konkurencyjności, w tym innowacyjności przedsiębiorstw, szczególnie MŚP • poprawa dostępu MŚP do finansowania w formie kapitału lub pożyczek • poprawa dostępu do rynków zagranicznych
<i>Program Operacyjny Inteligentny Rozwój</i>	<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, w tym działalności w ramach klastrów i powiązań kooperacyjnych • internacjonalizacja działalności przedsiębiorstw
<i>Program Operacyjny Polska Cyfrowa</i>	<ul style="list-style-type: none"> • wprowadzaniu do praktyki gospodarczej najnowocześniejszych rozwiązań cyfrowych, służących zarówno wewnętrznej informatyzacji przedsiębiorstwa, jak i jego działalności rynkowej

Oś priorytetowa 4. REGIONALNA POLITYKA ENERGETYCZNA PRZYJAZNA ŚRODOWISKU

Program/inicjatywa	Możliwe obszary komplementarności i synergii
<i>LIFE+</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie zrównoważonego rozwoju transportu miejskiego • Wsparcia rozwoju gospodarki niskoemisyjnej i energooszczędnej • Zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii • Poprawa jakości powietrza
<i>COSME – program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie w zakresie promowania rozwoju wykorzystania energii odnawialnej i efektywności energetycznej przez przedsiębiorców
<i>Norweski Mechanizm Finansowy Mechanizm Finansowy EOG</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie w zakresie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii • Wsparcie w zakresie ochrony jakości powietrza
<i>Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie efektywności energetycznej • Zwiększenie wykorzystania OZE, w tym rozwój elektroenergetycznych sieci dystrybucyjnych • Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną, w tym: <ul style="list-style-type: none"> - rozbudowa sieci ciepłowniczych - rozwój zrównoważonego transportu miejskiego - wymiana źródeł ciepła

Oś priorytetowa 5. REGIONALNA POLITYKA ENERGETYCZNA PRZYJAZNA ŚRODOWISKU

Program/inicjatywa	Możliwe obszary komplementarności i synergii
<i>LIFE+</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Ochrona i zrównoważone korzystanie z zasobów naturalnych, w tym gospodarki wodnej • Rozwój efektywnego systemu gospodarki odpadami • Adaptacja do zmian klimatu, w tym wzmocnienie odporności na zagrożenia naturalne

<p><i>Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie działań nakierowanych na zapobieganie i minimalizację skutków wystąpienia ryzyk, w tym: <ul style="list-style-type: none"> - powodzi - suszy - ruchów masowych - oraz rozwoju małej retencji • Wsparcie w zakresie rozwoju systemu ratownictwa • Dalszy rozwój systemu gospodarki odpadami • Wsparcie kompleksowej gospodarki wodno-ściekowej • Wsparcie zagospodarowania osadów ściekowych
--	---

Oś priorytetowa 6. DZIEDZICTWO REGIONALNE

Program/inicjatywa	Możliwe obszary komplementarności i synergii
<p><i>Program działań na rzecz środowiska i klimatu (LIFE) w latach 2014-2020</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ochrona i polepszanie jakości środowiska naturalnego oraz zatrzymywanie i odwracanie tendencji utraty bioróżnorodności;
<p><i>Program „Kreatywna Europa”</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Działania wspierające sektor kultury i sektor kreatywny, audiowizualny, sektor filmowy.
<p><i>Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ochrona i udostępnienie, zabytków o znaczeniu ogólnopolskim i światowym, • Rozwój zasobów kultury jako miejsc prezentacji dziedzictwa kulturowego, • Ochrona wybranych gatunków i siedlisk na terenach Parków Narodowych oraz obszarów Natura 2000 • Rekultywacja obszarów zdegradowanych na cele środowiskowe.

Oś priorytetowa 7. NOWOCZESNA INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA DLA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO

Program/inicjatywa	Możliwe obszary komplementarności i synergii
<p><i>Connecting Europe Facility</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • uzupełnienie połączeń drugo- i trzeciorzędnych z siecią TEN-T
<p><i>Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój infrastruktury transportowej • zwiększenie dostępności do europejskiej sieci transportowej
<p><i>Dokument implementacyjny do strategii rozwoju transportu do 2020 r.(z perspektywą do 2030 r.)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • budowa spójnej sieci transportowej (inwestycje drogowe)
<p><i>Narodowy program przebudowy dróg lokalnych</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • budowa, przebudowa i remonty dróg lokalnych (powiatowych i gminnych)

Oś priorytetowa 8. OTWARTY RYNEK PRACY

Program/inicjatywa	Możliwe obszary komplementarności i synergii
<p><i>Erasmus dla wszystkich</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • wzmacnianie umiejętności oraz szans na zatrudnianie • modernizacja systemów szkolenia • wspieranie przedsiębiorczości
<p><i>Program na rzecz przemian i innowacji</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie zatrudnienia poprzez zwiększenie dostępności

<i>społecznych 2014-2020</i>	<ul style="list-style-type: none"> do zwrotnych instrumentów finansowych • promowanie mobilności przestrzennej
<i>Europejski Fundusz Dostosowań do Globalizacji</i>	<ul style="list-style-type: none"> • kompleksowe wsparcie dla pracowników zwalnianych w wyniku zmian strukturalnych
<i>COSME – program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw</i>	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój umiejętności i postaw sprzyjających przedsiębiorczości, zwłaszcza wśród nowych przedsiębiorców, ludzi młodych i kobiet
<i>Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój</i>	<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie na rzecz łączenia życia zawodowego i rodzinnego • działania na rzecz zwiększenia zatrudnienia • wsparcie systemowe dla rozwoju MŚP i ich kadr

Oś priorytetowa 9. REGION SPÓJNY SPOŁECZNIE

Program/inicjatywa	Możliwe obszary komplementarności i synergii
<i>Erasmus dla wszystkich</i>	<ul style="list-style-type: none"> • działania na rzecz zwiększenia szans na zatrudnienie
<i>Program na rzecz przemian i innowacji społecznych</i>	<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie przedsiębiorczości społecznej
<i>Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym</i>	<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie integracji oraz aktywizacji osób najbardziej potrzebujących (np. bezdomnych, skrajnie ubogich)
<i>Europejski Fundusz Migracji i Azylu</i>	<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie integracji oraz aktywizacji obywateli państw trzecich
<i>Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój</i>	<ul style="list-style-type: none"> • poprawa szans na włączenie społeczne osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej i zawodowej • działania na rzecz poprawy dostępu do wysokiej jakości usług publicznych

Oś priorytetowa 10. WIEDZA I KOMPETENCJE MIESZKAŃCÓW

Program/inicjatywa	Możliwe obszary komplementarności i synergii
<i>Erasmus dla wszystkich</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość uczenia się osób indywidualnych • Współpraca instytucjonalna między placówkami edukacyjnymi, a przedsiębiorstwami
<i>Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości kształcenia • Zwiększenie powiązania systemu edukacji i umiejętności osób z potrzebami rynku pracy • Lepszy dostęp do wysokiej jakości usług edukacyjnych

Oś priorytetowa 11. REWITALIZACJA PRZESTRZENI REGIONALNEJ

Program/inicjatywa	Możliwe obszary komplementarności i synergii
<i>Program URBACT III 2014-2020</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie miast w celu zintegrowanego i zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich, w tym powiązań miejsko-wiejskich, oraz współpracy międzyregionalnej poprzez promowanie wymiany doświadczeń dotyczących identyfikacji, transferu i rozpowszechniania dobrych praktyk

<p><i>Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zrównoważony rozwój ośrodków regionalnych i subregionalnych, jako obszary strategicznej interwencji w ramach programu (połączenia miast z większymi ośrodkami, publicznego transportu miejskiego, rewitalizacja uwzględniająca aspekty środowiskowe, inwestycje w zakresie infrastruktury społecznej)
<p><i>Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • poprawa szans na włączenie społeczne osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej i zawodowej • działania na rzecz dostępu do wysokiej jakości usług publicznych

9. WARUNKOWOŚĆ EX-ANTE

9.1 IDENTYFIKACJA STOSOWNOŚCI WARUNKÓW EX-ANTE DLA OSI PRIORYTETOWYCH

Zapisy rozporządzenia ramowego dla funduszy objętych Wspólnymi Ramami Strategicznymi 2014-2020, uzależniają ich uruchomienie od spełnienia wymogów warunkowości ex-ante, czyli kryteriów mających na celu zapewnienie określonych warunków wyjściowych umożliwiających efektywną realizację programów współfinansowanych ze środków europejskich.

Przeprowadzony na poziomie krajowym przegląd sytuacji wyjściowej dla EFRR oraz ustalenie zakresu prac niezbędnych do spełnienia ww. warunków, a także ich harmonogramu, identyfikuje **trzy zasadnicze obszary, w ramach których niezbędne będzie bezpośrednie zaangażowanie regionalnych władz samorządowych**, tj.:

- a) **w ramach celu tematycznego 1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji** – *Warunek 1.1 Badania naukowe i innowacje*: istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki w dziedzinie badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji, w odpowiednich przypadkach, zgodnie z krajowym programem reform, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych - oś priorytetowa 1.;
- b) **w ramach celu tematycznego 6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów** – *Warunek 6.2 Gospodarka odpadami*: istnienie krajowych i regionalnych planów gospodarki odpadami wraz z odpowiednimi zapisami dotyczącymi działań koniecznych do podjęcia w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów. Równocześnie zaplanowanie odpowiednich działań niezbędnych do zwiększenia udziału odpadów w ponownym ich użyciu oraz recyklingu do 2020 r. (dyrektywa 2008/98/WE) – oś priorytetowa 5.;
- c) **w ramach celu tematycznego 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych** – *Warunek 7.1 Drogi*: istnienie kompleksowego planu/planów lub ram w zakresie inwestycji transportowej zgodnie z instytucjonalną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), które wspierają rozwój infrastruktury i poprawiają łączność z kompleksowymi i bazowymi sieciami TEN-T oraz *Warunek 7.2 Kolej*: istnienie w kompleksowym planie/kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej rozwoju kolei zgodnie z instytucjonalną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), który wspiera rozwój infrastruktury i poprawia łączność z kompleksowymi i bazowymi sieciami TEN-T. Inwestycje obejmują aktywa ruchome, interoperacyjność oraz rozwijanie potencjału - oś priorytetowa 7.

W pozostałym zakresie wypełnienie warunków ex-ante spoczywać będzie na szczeblu centralnym. Rolę koordynatora prac w zakresie wypełnienia warunków wstępnych prowadzi Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, z wyłączeniem jednak warunków specyficznych dla EFRR i EFMR, w przypadku których wiodącą rolę pełni Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa, działania niezbędne do podjęcia w związku z niekompletnym spełnieniem wymogów warunkowości ex-ante będą monitorowane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Raport z monitoringu tych prac oraz wynikające z niego rekomendacje przedstawiane będą Komitetowi Rady Ministrów do Spraw Europejskich, do momentu całkowitego spełnienia wszystkich warunków.

Wykaz warunków ex-ante obowiązujących program oraz ocena ich spełnienia (warunki tematyczne przypisane regionalnym władzom samorządowym)

Warunek <i>ex-ante</i> obowiązujący program	Oś priorytetowa (lub osie priorytetowe), do której warunek ma zastosowanie	Spełnienie warunku <i>ex-ante</i> <i>(Tak/Nie/Częściowo)</i>	Kryteria	Spełnienie kryteriów <i>(Tak/Nie)</i>	Odniesienie do dokumentów	Dodatkowe informacje/ wyjaśnienia
<p>1.1. Badania naukowe i innowacje: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki w dziedzinie badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji, w odpowiednich przypadkach, zgodnie z krajowym programem reform, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych.</p> <p>Warunek wspólny dla funduszy polityki spójności i EFRROW</p>	<p>Oś priorytetowa: 1. Warunki dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy</p>	<p><u>Poziom regionalny:</u> Warunek niespełniony</p>	<p>Gotowe są krajowe lub regionalne strategiczne ramy polityki w dziedzinie badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji, które:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opierają się na analizie SWOT lub podobnej analizie, aby skoncentrować zasoby na ograniczonym zestawie priorytetów badań i innowacji; – przedstawia środki na rzecz pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój, – obejmuje mechanizm monitorowania. <p>Przyjęto ramy określające dostępne środki budżetowe na badania i innowacje.</p>	<p><u>Poziom regionalny:</u> Kryteria niespełnione</p>	<p><u>Poziom regionalny:</u> - <i>Regionalna Strategia Innowacji Województwa Małopolskiego na lata 2013-2020</i> (w przygotowaniu)</p>	<p>Przygotowywana przez Województwo Małopolskie <i>Regionalna Strategia Innowacji Województwa Małopolskiego na lata 2013-2020</i> ma służyć efektywnemu zarządzaniu regionalną polityką gospodarczą w perspektywie roku 2020.</p> <p>W celu przygotowania dokumentu w sposób zapewniający spełnienie warunku <i>ex-ante</i>, Województwo Małopolskie na bieżąco współpracuje z Ministerstwem Rozwoju Regionalnego, poprzez spotkania i konsultacje bezpośrednie oraz za pośrednictwem ekspertów z Banku Światowego.</p> <p>Obecnie prowadzone są konsultacje społeczne projektu programu wraz z prognozą oddziaływania na środowiska. Termin zakończenia konsultacji: 28.11 2013 r.</p> <p>Opracowywany dokument będzie zawierał wszystkie wskazane w warunku elementy.</p> <p>Planowany termin zakończenia prac - IV kwartał 2013 r.</p>
<p>6.2. Gospodarka odpadami: Promowanie zrównoważonych gospodarczo i środowiskowo inwestycji w sektorze gospodarki</p>	<p>Oś priorytetowa 5 Ochrona środowiska naturalnego</p>	<p><u>Poziom regionalny:</u> Warunek niespełniony</p>	<p>1. Komisji przekazano sprawozdanie, na mocy art. 11(5) dyrektywy 2008/98/WE, dotyczące postępów w osiągnięciu celów określonych w art. 11 dyrektywy 2008/98/WE oraz</p>	<p><u>Poziom regionalny:</u> Kryteria częściowo spełnione</p>	<p>Plan Gospodarki Odpadami Województwa Małopolskiego</p>	<p>Kryteria wymagane do wypełnienia na poziomie regionalnym: - opracowanie wojewódzkiego planu gospodarki odpadami – plan został opracowany. Obecnie na etapie weryfikacji przez KE. W przypadku zgłoszenia</p>

<p>odpadami, w szczególności poprzez opracowanie planów gospodarki odpadami zgodnych z dyrektywą 2008/98/WE w sprawie odpadów oraz z hierarchią postępowania z odpadami.</p> <p>Warunek wspólny dla funduszy polityki spójności i EFRROW</p>			<p>zamierzonych działań prowadzących do osiągnięcia celów.</p> <p>2. Istnienie jednego lub więcej planów gospodarki odpadami zgodnie z wymogami art. 28 dyrektywy 2008/98/WE.</p> <p>3. Istnienie programów zapobiegania powstawaniu odpadów zgodnie z wymogami art. 29 dyrektywy 2008/98/WE.</p> <p>4. Przyjęto środki niezbędne do osiągnięcia celów na 2020 r. dotyczących przygotowania do ponownego użycia i recyklingu, zgodnie z art. 11 ust. 2 dyrektywy 2008/98/WE.</p>			<p>uwag przez KE do planu konieczne będzie wprowadzenie w tym dokumencie odpowiednich zmian.</p> <p>- program zapobiegania powstawaniu odpadów - na poziomie krajowym ale z uwzględnieniem specyfiki województw. Opracowany zostanie krajowy program zapobiegania powstawaniu odpadów obejmujący zarówno działania na poziomie krajowym i wojewódzkim.</p> <p>- osiągnięcie celów w zakresie ponownego użycia i recyklingu – na poziomie krajowym, ale uzgodnienia z KE mogą wpłynąć na konieczność wprowadzania zmian do wojewódzkiego planu gospodarki odpadami.</p>
<p>7.1. Drogi: Istnienie kompleksowego planu/planów lub ram w zakresie inwestycji transportowej zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), które wspierają rozwój infrastruktury i poprawiają łączność z kompleksowymi i bazowymi sieciami TEN-T.</p>	<p>Oś priorytetowa: 7. Nowoczesna infrastruktura transportowa dla rozwoju społeczno-gospodarczego</p>	<p>Warunek niespełniony</p>	<p>Istnienie kompleksowego planu/planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowej spełniających wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny środowiskowej i określających:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wkład w jednolity europejski obszar transportu zgodnie z art. 10 rozporządzenia nr [TEN-T], w tym priorytetów w zakresie inwestycji w: <ul style="list-style-type: none"> (a) bazy i kompleksowe sieci TEN-T, w których przewiduje się inwestycje w ramach EFRR i Funduszu Spójności; oraz (b) wtórną łączność; – realistyczne i dojrzałe ramy projektów, które mają być wspierane w ramach EFRR i Funduszu Spójności. <p>Środki mające na celu zagwarantowanie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów.</p>	<p>Kryteria niespełnione</p>	<p><u>Poziom regionalny:</u> - <i>Strategia rozwoju województwa małopolskiego na lata 2011-2020</i> - <i>Strategia rozwoju transportu w województwie małopolskim na lata 2010-2030</i> - <i>Program strategiczny Transport i Komunikacja</i> (w przygotowaniu)</p>	<p><u>Poziom regionalny:</u> Przygotowywany przez Województwo Małopolskie <i>Program strategiczny Transport i Komunikacja</i>, zgodnie z planem zarządzania <i>Strategią rozwoju województwa małopolskiego na lata 2011-2020</i> ma służyć efektywnemu zarządzaniu regionalną polityką transportową w perspektywie roku 2020.</p> <p>Opracowywany dokument będzie zawierał wskazane w warunku elementy.</p> <p>Planowany termin zakończenia prac - IV kwartał 2013 r.</p>
<p>7.2. Kolej: Istnienie w kompleksowym planie/komplexowym</p>	<p>Oś priorytetowa:</p>	<p>Nie dotyczy</p>	<p>Istnienie w określonych powyżej planie/planach lub ramach dotyczących</p>	<p>Nie dotyczy</p>	<p><u>Poziom regionalny:</u></p>	<p><u>Poziom regionalny:</u> Przygotowywany przez</p>

<p>ch planach lub ramach dotyczących transportu wyrażonej części dotyczącej rozwoju kolei zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), który wspiera rozwój infrastruktury i poprawia łączność z kompleksowymi i bazowymi sieciami TEN-T. Inwestycje obejmują aktywa ruchome, interoperacyjność oraz rozwijanie potencjału.</p>	<p>7. Nowoczesna infrastruktura transportowa dla rozwoju społeczno-gospodarczego</p>		<p>transportu części odnoszącej się do rozwoju kolei spełniającej wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny środowiskowej i określającej realistyczne i dojrzałe ramy projektu (wraz z harmonogramem, budżetem); Środki mające na celu zagwarantowanie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów.</p>		<p>- <i>Strategia rozwoju województwa małopolskiego na lata 2011-2020</i> - <i>Strategia rozwoju transportu w województwie małopolskim na lata 2010-2030</i> - <i>Program strategiczny Transport i Komunikacja</i> (w przygotowaniu)</p>	<p>Województwo Małopolskie <i>Program strategiczny Transport i Komunikacja</i>, nie będzie zawierał wymaganego podejścia do liniowych inwestycji kolejowych z uwagi na brak planowanego wsparcia dla tego typu inwestycji w RPO. W zakresie wsparcia dla transportu kolejowego przewiduje się wyłącznie wsparcie dla przedsięwzięć dotyczących zakupu taboru kolejowego oraz integracji różnych środków transportu z transportem kolejowym.</p>
<p>7.3. Inne środki transportu, w tym śródlądowe drogi wodne i transport morski, porty, połączenia intermodalne oraz infrastruktura lotniskowa: Istnienie w kompleksowym planie/ kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyrażonej części dotyczącej śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń intermodalnych oraz infrastruktury lotniskowej, które przyczyniają się do poprawy połączeń do sieci TEN-T i promowania zrównoważonej regionalnej i lokalnej mobilności.</p>	<p>Oś priorytetowa: 7. Nowoczesna infrastruktura transportowa dla rozwoju społeczno-gospodarczego</p>	<p>Warunek niespełniony</p>	<p>Istnienie w określonych powyżej planie/planach lub ramach dotyczących transportu części odnoszącej się do śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń intermodalnych oraz infrastruktury lotniskowej, spełniającej wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny środowiskowej i określającej realistyczne i dojrzałe ramy projektu (wraz z harmonogramem, budżetem); Środki mające na celu zagwarantowanie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów.</p>	<p>Kryteria niespełnione</p>	<p><u>Poziom regionalny</u>: - <i>Strategia rozwoju województwa małopolskiego na lata 2011-2020</i> - <i>Strategia rozwoju transportu w województwie małopolskim na lata 2010-2030</i> - <i>Program strategiczny Transport i Komunikacja</i> (w przygotowaniu)</p>	<p>Przygotowywany przez Województwo Małopolskie <i>Program strategiczny Transport i Komunikacja</i>, zgodnie z planem zarządzania <i>Strategią rozwoju województwa małopolskiego na lata 2011-2020</i> ma służyć efektywnemu zarządzaniu regionalną polityką transportową w perspektywie roku 2020. Opracowywany dokument będzie zawierał wskazane w warunku elementy dotyczące infrastruktury lotniskowej. Planowany termin zakończenia prac - IV kwartał 2013.</p>

W zakresie wszystkich warunków ogólnych oraz warunków tematycznych przypisanych poziomowi krajowemu, sekcja zostanie uzupełniona w oparciu o jednolity wkład przygotowany przez MRR.

9.2 DZIAŁANIA NA RZECZ WYPEŁNIENIA WARUNKÓW EX-ANTE

Działania do podjęcia w celu spełnienia obowiązujących ogólnych warunków ex-ante

Ogólny warunek <i>ex-ante</i> obowiązujący program, który jest całkowicie lub częściowo niespełniony	Niespełnione kryteria	Działania do podjęcia	Termin wykonania	Instytucje odpowiedzialne za spełnienie warunku

Sekcja zostanie uzupełniona w oparciu o jednolity wkład przygotowany przez MRR.

Działania do podjęcia w celu spełnienia obowiązujących tematycznych warunków ex-ante

Tematyczny warunek <i>ex-ante</i> obowiązujący program, który jest całkowicie lub częściowo niespełniony	Niespełnione kryteria	Działania do podjęcia	Termin wykonania	Instytucje odpowiedzialne za spełnienie warunku
<p>1.1. Badania naukowe i innowacje: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki w dziedzinie badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji, w odpowiednich przypadkach, zgodnie z krajowym programem reform, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych.</p> <p>Warunek wspólny dla funduszy polityki spójności i EFRROW</p>	<p>Gotowe są regionalne strategiczne ramy polityki w dziedzinie badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji, które:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opierają się na analizie SWOT lub podobnej analizie, aby skoncentrować zasoby na ograniczonym zestawie priorytetów badań i innowacji; – przedstawia środki na rzecz pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój, – obejmuje mechanizm monitorowania. <p>Przyjęto ramy określające dostępne środki budżetowe na badania i innowacje.</p>	<p>Trwają prace nad Regionalną Strategią Innowacji Województwa Małopolskiego na lata 2013-2020. Obecnie prowadzone są prace związane z doprecyzowaniem zapisów pod kątem wymagań warunku ex-ante.</p> <p>Na przełomie listopada i grudnia br. opracowany zostanie raport z konsultacji społecznych projektu programu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko. W oparciu o uwagi sformułowane w konsultacjach oraz wyniki bieżących konsultacji z MRR przygotowany zostanie końcowy projekt dokumentu, który zostanie skierowany do rozpatrzenia i zatwierdzenia przez Zarząd Województwa.</p>	31.12.2013 r.	Województwo Małopolskie

<p>6.2. Gospodarka odpadami: Promowanie zrównoważonych gospodarczo i środowiskowo inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, w szczególności poprzez opracowanie planów gospodarki odpadami zgodnych z dyrektywą 2008/98/WE w sprawie odpadów oraz z hierarchią postępowania z odpadami.</p> <p>Warunek wspólny dla funduszy polityki spójności i EFRROW</p>	<p>1. Istnienie jednego lub więcej planów gospodarki odpadami zgodnie z wymogami art. 28 dyrektywy 2008/98/WE.</p> <p>2. Istnienie programów zapobiegania powstawaniu odpadów zgodnie z wymogami art. 29 dyrektywy 2008/98/WE.</p> <p>3. Przyjęto środki niezbędne do osiągnięcia celów na 2020 r. dotyczących przygotowania do ponownego użycia i recyklingu, zgodnie z art. 11 ust. 2 dyrektywy 2008/98/WE.</p>	<p>- wojewódzki plan gospodarki odpadami został przyjęty przez Zarząd Województwa Małopolskiego 2 lipca 2012 r. Obecnie jest on weryfikowany przez KE. W przypadku przekazania przez KE uwag do planu konieczne będzie jego zmiana.</p> <p>- program zapobiegania powstawaniu odpadów zostanie opracowany na poziomie krajowym z jednoczesnym uwzględnieniem specyfiki województw. Wypełni to warunek <i>ex-ante</i></p> <p>- stan spełnienia warunku nadal w dyskusji z KE. Wymóg na poziomie krajowym, ale ustalenia wynikające z dyskusji z KE mogą być konieczne do uwzględnienia w wojewódzkich planach gospodarki odpadami.</p>	<p>31.12.2013 r.</p>	<p>Województwo Małopolskie</p> <p>- Ministerstwo Środowiska</p> <p>- Ministerstwo Środowiska</p>
<p>7.1. Drogi: Istnienie kompleksowego planu/planów lub ram w zakresie inwestycji transportowej zgodnie z instytucjonalną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), które wspierają rozwój infrastruktury i poprawiają łączność z kompleksowymi i bazowymi sieciami TEN-T.</p>	<p>Istnienie kompleksowego planu/planów transportu lub ram w zakresie inwestycji transportowej spełniających wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny środowiskowej i określających:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wkład w jednolity europejski obszar transportu zgodnie z art. 10 rozporządzenia nr [TEN-T], w tym priorytetów w zakresie inwestycji w: <ul style="list-style-type: none"> (a) bazowe i kompleksowe sieci TEN-T, w których przewiduje się inwestycje w ramach EFRR i Funduszu Spójności; oraz (b) wtórną łączność; - realistyczne i dojrzałe ramy projektów, które mają być wspierane w ramach EFRR i Funduszu Spójności. <p>Środki mające na celu zagwarantowanie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów.</p>	<p>Trwają prace nad <i>Programem strategicznym Transport i Komunikacja</i></p> <p>Opracowywany - dokument posiada uzgodnienie odnośnie braku konieczności przeprowadzania SOOŚ, odbył również procedurę konsultacji społecznych. Obecnie prowadzone są prace związane z doprecyzowaniem zapisów pod kątem wymagań warunku <i>ex-ante</i>.</p>	<p>31.12.2013 r.</p>	<p>Województwo Małopolskie</p>
<p>7.3. Inne środki transportu, w tym śródlądowe drogi wodne i transport morski, porty, połączenia</p>	<p>Istnienie w określonych powyżej planie/planach lub ramach dotyczących transportu części odnoszącej się do śródlądowych</p>	<p>Trwają prace nad <i>Programem strategicznym Transport i Komunikacja</i></p> <p>Opracowywany - dokument posiada uzgodnienie odnośnie braku</p>	<p>31.12.2013 r.</p>	<p>Województwo Małopolskie</p>

<p>intermodalne oraz infrastruktura lotniskowa: Istnienie w kompleksowym planie/ kompleksowych planach lub ramach dotyczących transportu wyraźnej części dotyczącej śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń intermodalnych oraz infrastruktury lotniskowej, które przyczyniają się do poprawy połączeń do sieci TEN-T i promowania zrównoważonej regionalnej i lokalnej mobilności.</p>	<p>dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń intermodalnych oraz infrastruktury lotniskowej, spełniającej wymogi prawne dotyczące strategicznej oceny środowiskowej i określającej realistyczne i dojrzałe ramy projektu (wraz z harmonogramem, budżetem); Środki mające na celu zagwarantowanie zdolności instytucji pośredniczących i beneficjentów do realizacji projektów.</p>	<p>konieczności przeprowadzania SOOŚ, odbył również procedurę konsultacji społecznych. Obecnie prowadzone są prace związane z doprecyzowaniem zapisów pod kątem wymagań warunku <i>ex-ante</i>.</p>		
--	--	---	--	--

W zakresie wszystkich warunków tematycznych przypisanych poziomowi krajowemu, sekcja zostanie uzupełniona w oparciu o jednolity wkład przygotowany przez MRR.

10. REDUKCJA OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH

Polski rząd prowadzi stałe działania zmierzające do obniżenia obciążeń biurokratycznych nakładanych na obywateli oraz na podmioty gospodarcze. **Szczególne aktywność skierowana jest na rzecz przedsiębiorstw i przedsiębiorczości.** Podejmowane działania ukierunkowane są na stworzenie sprzyjających warunków dla ich rozwoju poprzez m.in. wzmacnianie przewag konkurencyjnych, a w efekcie uzyskanie stabilnego wzrostu gospodarczego w perspektywie długoterminowej. Działania te mają przede wszystkim na celu poprawę dostępu przedsiębiorstw do kapitału, wzmocnienia postaw przedsiębiorczych, instytucjonalne, organizacyjne i finansowe wzmocnienie otoczenia przedsiębiorstw, a także wypełnienie luki informacyjnej poprzez udostępnianie analiz konkurencyjności sektorów przemysłowych.

Podejmowane działania przynoszą wymierne rezultaty, czego wynikiem jest stały wzrost pozycji Polski w rankingu Banku Światowego *Doing Business*.

pozytywny wpływ na prowadzenie działalności gospodarczej w Polsce mają także fundusze europejskie – w tym fundusze polityki spójności, co zostało potwierdzone przez liczne badania ewaluacyjne. Stąd **konieczne jest wypracowanie takich zasad, które umożliwią beneficjentom ubieganie się o środki UE bez ponoszenia zbędnych ciężarów administracyjnych.**

Instytucje odpowiedzialne w Polsce za wdrażanie polityki spójności będą kontynuowały w perspektywie finansowej 2014-2020 działania zmierzające do wprowadzenia jak najszerszego katalogu uproszczeń dla beneficjentów środków UE. Niemniej, należy zauważyć, że zdecydowana większość obowiązków nakładanych na beneficjenta wynika wprost z przepisów prawa unijnego (rozporządzenia ramowego i rozporządzeń funduszy) lub jest ich konsekwencją. W związku z tym pole do redukcji obciążeń w tym zakresie jest niewielkie. Zmniejszenie obciążeń administracyjnych jest możliwe tylko w tych obszarach, które wynikają z uregulowań krajowych IZ lub IP. Podkreślić należy, że system wdrażania środków UE 2014-2020 został zaplanowany w ten sposób, aby kontynuować pozytywne działania redukujące obciążenia dla beneficjentów i poprawiające ich zdolność instytucjonalną (np. wsparcie eksperckie w ramach *project pipeline*). Ponadto, zostały jasno określone obowiązki beneficjentów.

Zgodnie z zaleceniami krajowymi, przy opracowywaniu programu odpowiednie instytucje zaangażowane w jego przygotowanie zostały zobowiązane do umieszczenia w programie syntetycznej oceny najważniejszych obowiązków administracyjnych po stronie beneficjentów, związanych z jego wdrażaniem oraz do wskazania ich źródła.

Zalecono ponadto, aby opisując najważniejsze obowiązki beneficjentów wskazać źródło – przepisy unijne, krajowe, wytyczne, ich cel oraz potencjalne konsekwencje ich niewprowadzenia.

Do uproszczeń we wdrażaniu funduszy polityki spójności w okresie 2014-2020, które nie wynikają bezpośrednio z planowanych regulacji unijnych, należą w szczególności:

- a) większa decentralizacja systemu wdrażania poprzez zwiększenie udziału regionalnych programów w alokacji ogółem. W porównaniu do okresu 2007-2013 samorządom województw powierzone zostanie także częściowe zarządzanie EFS - w ramach dwufunduszy programów,
- b) wprowadzenie do programów mechanizmów wsparcia zintegrowanego, których wdrażanie powierzone zostanie ośrodkom miejskim (ZIT),
- c) elastyczne formy finansowania projektów z rozbudowanym systemem zaliczkowym,
- d) zapewnienie szerszego tematycznie dostępu do wsparcia zwrotnego,
- e) zapewnienie łatwego dostępu dla potencjalnych beneficjentów do kompleksowej informacji za pośrednictwem rozbudowanej sieci punktów informacyjnych poszczególnych funduszy.

Z uproszczeń, które wynikają z możliwości wprowadzonych przez rozporządzenie ramowe, w warunkach polskich wykorzystane zostały m.in.:

- a) w zakresie projektów generujących dochód - możliwie szerokie stosowanie stawek ryczałtowych, w tym także obniżenie poziomu dofinansowania w ramach osi priorytetowej po uwzględnieniu dochodowości projektów realizowanych w ramach tej osi,
- b) możliwie szerokie stosowanie form ryczałtowego finansowania w ramach programów.

Podkreślić należy, że ww. uproszczenia zostały wprowadzone już na etapie programowania wsparcia. Natomiast **w stosunku wszelkich innych obszarów problemowych, zidentyfikowanych w trakcie realizacji programów, będą podejmowane bieżące działania eliminujące źródła problemów** (wzorem minionych perspektyw finansowych).

Poniżej wymienione zostały **główne źródła obciążeń administracyjnych beneficjentów zidentyfikowane w latach 2007-2013 na poziomie regionalnym wraz z działaniami podjętymi w celu ich redukcji:**

- a) wydłużona ścieżka realizacji projektu, przeciągające się procedury na poszczególnych etapach wdrażania,
- b) ilość i obszerność wymaganych załączników,
- c) ilość i obszerność dokumentacji wymaganej w formie papierowej na poszczególnych etapach wdrażania,
- d) ilość i obszerność wymienianej korespondencji,
- e) częste zmiany obowiązujących procedur/wytycznych.

Podjęte działania w celu zmniejszenia obciążeń administracyjnych w perspektywie 2007-2013 związane były z:

- a) doskonaleniem narzędzi informatycznych wspomagających wdrażanie (aplikacje służące do komunikacji z beneficjentem) oraz umożliwieniem wymiany korespondencji w postaci elektronicznej za pomocą profilu zaufanego ePUAP lub opatrzonej bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu;
- b) zastosowaniem mechanizmu elastycznego przemieszczania kadr w cyklu życia programu umożliwiającego sprawny przebieg procedur w okresach największych obciążeń i szybkie reagowanie na opóźnienia na poszczególnych etapach wdrażania;
- c) organizacją pracy punktów konsultacyjnych w sposób umożliwiający konsultantom korzystanie ze wsparcia pracowników merytorycznych;
- d) zastępowaniem urzędowych zaświadczeń oświadczeniami Beneficjenta (np. o niezaleganiu z opłatami za korzystanie ze środowiska);
- e) elastycznymi formami finansowania projektów z rozbudowanym systemem zaliczkowym.

W perspektywie finansowej 2014 - 2020 na poziomie regionalnym do zmniejszenia obciążeń administracyjnych, oprócz wskazanych już powyżej działań horyzontalnych, na poziomie programowania przyczynią się również następujące założenia przyjęte na etapie projektowania systemu instytucjonalnego RPO:

- wykorzystanie zasobów kadrowych, organizacyjnych oraz wszelkich doświadczeń wypracowanych w latach 2007-2013 – bazowanie na istniejących strukturach/jednostkach, identyfikowanych z wdrażaniem funduszy europejskich;
- spłaszczenie struktury instytucjonalnej – nie przewiduje się w systemie instytucjonalnym RPO tworzenia instytucji pośredniczącej/-cych, a jedynie powierzenie zadań bezpośrednio instytucji/-om pośredniczącej/-ym II stopnia (wdrażającej/-ym). Jednocześnie, w rezultacie przesądzeń na poziomie krajowym i wyposażenia instytucji zarządzających regionalnymi programami operacyjnymi w funkcję certyfikacji wydatków, nie będą także tworzone instytucje pośredniczące w certyfikacji. Mniejsza ilość instytucji w systemie czyni go bardziej przejrzystym oraz wydajniejszym z perspektywy beneficjenta – szybszy przebieg procedur na poszczególnych etapach realizacji projektu.

Dodatkowo, wykorzystując doświadczenia z perspektywy 2007-2013, w celu zmniejszenia obciążeń administracyjnych **zaplanowano następujące działania:**

- a) informatyzacja relacji z beneficjentem - systematyczny rozwój i doskonalenie narzędzi informatycznych wspomagających wdrażanie (m.in. aplikacje służące do komunikacji z beneficjentem) oraz wzrost ilości dokumentów/spraw przekazywanych/załatwianych drogą elektroniczną;
- b) informatyzacja relacji pomiędzy instytucjami systemu wdrażania oraz wewnątrz instytucji, rozwój wewnętrznych baz danych zapewniający wykorzystanie w obsłudze beneficjenta wszelkich informacji już posiadanych przez instytucje, w efekcie możliwa redukcja ilości wymaganych od beneficjentów dokumentów – brak powielania danych, które już są w posiadaniu instytucji;
- c) dalsze wykorzystywanie mechanizmu elastycznego przemieszczania kadr w cyklu życia programu umożliwiającego z jednej strony sprawny przebieg procedur w okresach największych obciążeń i szybkie reagowanie na opóźnienia na poszczególnych etapach wdrażania, a z drugiej strony wykorzystanie doświadczeń pracowników znających projekty z wcześniejszych etapów realizacji;
- d) kontynuacja wypracowanego w latach 2007-2013 elastycznego podejścia w zakresie trybów wyboru projektów – stosowanie trybów dopasowanych do typu projektów oraz specyfiki beneficjenta – np. nabór ciągły, projekty dot. rewitalizacji / uzdrowisk itp., w tym także wykorzystanie mechanizmu negocjacji z beneficjentem na etapie oceny;
- e) zapewnienie (poprzez kompleksowe przygotowanie rozwiązań systemowych oraz wykorzystanie doświadczeń z obecnej perspektywy) stabilności systemu wdrażania w pierwszych latach jego funkcjonowania - ograniczenie ilości wprowadzanych zmian wytycznych/procedur w tym okresie;
- f) w zakresie dostępu do informacji - organizacja punktów informacyjnych, w których konsultanci mogą korzystać ze wsparcia pracowników merytorycznych – beneficjent otrzymuje dzięki temu bardziej szczegółową, konkretną informację;
- g) na wczesnym etapie programu wsparcie przygotowania projektów strategicznych, kluczowych dla programu w związku z kosztochłonnością/czasochłonnością tych projektów (doradztwo oraz przygotowanie dokumentacji);
- h) kontynuacja zastępowania urzędowych zaświadczeń oświadczeniami Beneficjenta.

11.ZASADY HORYZONTALNE

11.1 ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

Zasada zrównoważonego rozwoju w wymiarze społecznym, przestrzennym, gospodarczym i środowiskowym oznacza, że rozwój społeczny i gospodarczy nie może pozostawać w konflikcie z interesami ochrony środowiska. Projektowane działania muszą uwzględniać potrzeby przyszłych pokoleń, dlatego nie mogą naruszać równowagi przyrodniczej. Wszelkie działania będą realizowane z uwzględnieniem potrzeb zachowania różnorodności biologicznej, zrównoważonego użytkowania zasobów przyrody oraz wymogów ochrony obszarów cennych przyrodniczo, w tym ich integralności i spójności. Konsekwencją przyjęcia zasady zrównoważonego rozwoju jest uznanie ochrony środowiska za kluczową zasadę dla realizacji programu.

Zasada zrównoważonego rozwoju jest podstawową zasadą uwzględnianą przez Województwo Małopolskie w pracach nad dokumentami strategicznymi i operacyjnymi. W projekcie programu zasada zrównoważonego rozwoju została uwzględniona w szczególności w następujących osiach priorytetowych:

- Oś priorytetowa 4. *Regionalna polityka energetyczna przyjazna środowisku*, w zakresie wymogów ochrony środowiska, efektywności wykorzystania zasobów oraz minimalizacja i przystosowanie do skutków zmian klimatu,

- Oś priorytetowa 5. *Ochrona środowiska naturalnego*, w zakresie wymogów ochrony środowiska, odporności na klęski żywiołowe i zapobieganie i zarządzanie ryzykiem.
- Oś priorytetowa 6. *Dziedzictwo regionalne*, w zakresie zachowania oraz ochrony różnorodności biologicznej, przy jednoczesnym zrównoważonym wykorzystaniu lokalnych zasobów przyrodniczych dla rozwoju sektora przemysłów czasu wolnego.

Należy podkreślić horyzontalny charakter zasady zrównoważonego rozwoju, zatem w wymienionych powyżej osiach priorytetowych będzie ona wdrażana ze szczególnym naciskiem, natomiast uwzględniona będzie być musiała we wszystkich osiach priorytetowych programu i realizowana przez każde przedsięwzięcie, jakie otrzyma dofinansowanie ze środków programu. Jej egzekwowanie stanowić będzie wymóg formalny, obligatoryjnie sprawdzany w procesie wyboru oraz realizacji przedsięwzięć, ze szczególnym uwzględnieniem projektów o charakterze infrastrukturalnym

11.2 RÓWNOŚĆ SZANS I PRZECIWDZIAŁANIE DYSKRYMINACJI

W celu zapewnienia równych szans i możliwości wszystkim grupom, a w szczególności tym narażonym na wystąpienie dyskryminacji¹⁴⁰ ze względu na takie przesłanki, jak płeć, rasa, pochodzenie etniczne, religia czy światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientacja seksualna, zaplanowano konkretne działania odnoszące się do etapu przygotowania i realizacji Programu.

Grupy w szczególności narażone na dyskryminację w obszarach objętych interwencją Programu to:

- kobiety
- osoby młodsze (do 30 r.ż.) i starsze (powyżej 50 r.ż.)
- osoby z niepełnosprawnościami
- osoby o niskim statusie społecznym (zagrożone ubóstwem)

W planowanych działaniach uwzględniono fakt, iż dyskryminacja i nierówne traktowanie może pojawić się ze względu na wystąpienie jednocześnie więcej niż jednej przesłanki (dyskryminacja wielokrotna¹⁴¹ lub krzyżowa¹⁴²). Oznacza to, iż mogą się pojawić szczególne grupy narażone na wystąpienie dyskryminacji np. w obszarze edukacji młode kobiety pochodzenia romskiego (dyskryminacja ze względu na płeć, wiek oraz pochodzenie etniczne), czy starsi bezdomni mężczyźni (dyskryminacja ze względu na wiek, status społeczny i płeć), których sytuacja będzie wymagała podjęcia konkretnych działań uwzględniających ich specyficzną sytuację.

¹⁴⁰ *Dyskryminacja* - to nierówne, gorsze traktowanie osoby w oparciu o jej przynależność do pewnej grupy, wyróżnionej na podstawie jednej cechy, i będące pochodną istniejących stereotypów i uprzedzeń. Oznacza niewłaściwe, wybiórcze, krzywdzące, nieuzasadnione i niesprawiedliwe traktowanie poszczególnych jednostek z powodu ich przynależności grupowej. Przyczyną (przesłanką) dyskryminacji mogą być zarówno cechy wrodzone, niezależne od nas, ściśle wiążące się z naszą tożsamością, jak i cechy nabyte, również takie, które są przez nas wybierane. Pierwotne elementy naszej tożsamości, czyli te, których nie wybieramy, i które są bardzo trudne lub niemożliwe do zmiany, jak płeć, wiek, kolor skóry, poziom sprawności, pochodzenie narodowe i etniczne, orientacja psychoseksualna, należą do tzw. cech prawnie chronionych, do których najczęściej odwołują się przepisy prawa antydyskryminacyjnego (...) (*Małgorzata Jonczy-Adamska Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej*, <http://rownosc.info/rownosc.php/dictionary/item/id/266>).

¹⁴¹ *Dyskryminacja wielokrotna (w wąskim rozumieniu)* – sytuacja, w której jedna osoba jest dyskryminowana ze względu na przynależność do różnych grup, ale doświadcza tej dyskryminacji oddzielnie, w różnym czasie. Np. pracowniczka z niepełnosprawnością ruchową jako kobieta nie jest preferowana przez swojego pracodawcę jako kandydatka do awansu (dyskryminacja ze względu na płeć), a w innym momencie pracodawca nie dba o to, by zawodowe spotkanie zespołu, do którego osoba ta należy, odbyło się w miejscu, do którego ta pracowniczka może się dostać (dyskryminacja ze względu na niepełnosprawność). W kontekście prawnym taki rodzaj dyskryminacji na podstawie więcej niż jednej przesłanki postrzegany jest jako „zwykła” dyskryminacja, ponieważ oba jej rodzaje dzieją się w różnym czasie. Sytuacje te traktowane są osobno, w oparciu o istniejące przepisy, rozdzielnie traktujące każdy przypadek dyskryminacji i przesłankę, która leżała u jego podstaw. (*Natalia Sarata Fundacja Przestrzeń Kobiet*, <http://rownosc.info/rownosc.php/dictionary/item/id/290>).

¹⁴² *Dyskryminacja interseksjonalna / krzyżowa (intersectional discrimination)* – dyskryminacja, której doświadczają jednostki ze względu na swoją przynależność do wielu różnych grup jednocześnie. To taki rodzaj współgrania z sobą różnych charakterystyk grupowych danej osoby, które wchodzi z sobą w interakcje jednocześnie. Nie daje się ona zredukować do po prostu „sumy” doświadczeń wynikających z przynależności do różnych grup, lecz tworzy nowy, charakterystyczny system wykluczeń (*Natalia Sarata Fundacja Przestrzeń Kobiet*, <http://rownosc.info/rownosc.php/dictionary/item/id/290>).

Dążenie do zapewnienia równości szans oraz przeciwdziałania dyskryminacji jest kwestią sprawiedliwości społecznej i odpowiedzialności grup będących w lepszej sytuacji za pomocą tym, których dostęp do dóbr i usług jest z jakichś względów ograniczony.

Na etapie realizacji Programu zasada równych szans i niedyskryminacji uwzględniana będzie w procesie wyboru projektów w szczególności w przyjmowanych kryteriach wyboru projektów wskazujących na konieczność uwzględnienia w planowanych działaniach potrzeb konkretnych grup. Nad realizacją działań związanych z wyrównywaniem szans i inicjowaniem działań przeciwdziałających dyskryminacji czuwać będzie Komitet Monitorujący Program, w którego skład powołane zostaną osoby zajmujące się tą problematyką. Jednocześnie w procesie monitorowania i ewaluacji zbierane będą dane dotyczące podejmowanych w projektach działań na rzecz osób z grup narażonych na dyskryminację, a pozyskane w ten sposób informacje wykorzystane zostaną do planowania kolejnych interwencji.

Proces oceny projektów uwzględnił będzie analizę spełnienia przez projekt zasady równości szans.

W ramach prowadzonych działań z zakresu promocji i informacji zachowana będzie zasada równych szans i niedyskryminacji, działania kierowane będą do różnych grup, z uwzględnieniem ich potrzeb, m.in. potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Jednocześnie podejmowane będą starania, aby przekaz nie powielał stereotypowych przekonań na temat grup narażonych na dyskryminację. Beneficjenci Programu zobligowani zostaną do podejmowania podobnych kroków w zakresie promocji projektów. Instytucja Zarządzająca programem opracuje przewodnik dla beneficjentów zawierający zalecenia i rady odnoszące się do kwestii równości szans i przygotowywania projektów uwzględniających perspektywę i potrzeby różnych grup oraz nie przyczyniających się do wystąpienia dyskryminacji.

Konkretne działania podejmowane na rzecz równości szans w Programie:

- Włączenie problematyki antydyskryminacyjnej, równościowej i związanej z różnorodnością w interwencje podejmowane w obszarze edukacji¹⁴³.
- Działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz osób starszych w zakresie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych w regionie, m.in. wsparcie na rzecz placówek oferujących wsparcie dzienne oraz tworzenie miejsc pobytu czasowego.
- Wsparcie na rzecz wydłużania aktywności zawodowej
- Uwzględnianie kwestii dostępności dla osób z niepełnosprawnościami infrastruktury obiektów nowopowstających, rozbudowywanych czy modernizowanych.

11.3 RÓWNOUPRAWNIENIE KOBIECI I MĘŻCZYŹN

Rozporządzenie w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego jako szczególne wyzwania w zakresie promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn wymienia:

1. zwiększenie trwałego udziału kobiet w zatrudnieniu i rozwój ich kariery
2. ograniczenie segregacji na rynku pracy
3. zwalczanie stereotypów związanych z płcią w dziedzinie kształcenia i szkolenia
4. propagowanie godzenia pracy i życia osobistego kobiet i mężczyzn.

Działania na rzecz równouprawnienia płci bardzo często będą się wiązały z podejmowaniem działań skierowanych na poprawę sytuacji kobiet, ze względu na to, iż to one jako grupa są często w gorszej sytuacji na rynku pracy. Należy pamiętać jednak, iż korzyści z ograniczenia dyskryminacji ze względu na płeć otwierają możliwość zarówno kobietom jak i mężczyznom wyboru drogi życiowej oraz

---

¹⁴³ Zgodnie z Raportem z badań pn. „Wielka nieobecna. O edukacji antydyskryminacyjnej w systemie edukacji formalnej w Polsce,” obecność tematyki antydyskryminacyjnej, równości i różnorodności w systemie edukacji formalnej jest niewielka, a treści przekazywane dzieciom i młodzieży podczas nauki w szkole często stanowią powielenie funkcjonujących stereotypów i uprzedzeń dotyczących różnych grup społecznych zagrożonych dyskryminacją i wykluczeniem społecznym. Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej, Warszawa 2011

rozwoju w sferze zawodowej oraz prywatnej/rodzinnej bez ograniczeń stereotypów płci. Jednocześnie wykorzystanie w pełni potencjału kobiet jest działaniem racjonalnym, biorąc choćby pod uwagę to, iż kobiety są lepiej wykształcone niż mężczyźni (statystycznie więcej kobiet niż mężczyzn ma wykształcenie wyższe), a więc wydatki ze środków publicznych na ich edukację są wyższe, przy tym wzrost aktywności zawodowej kobiet to większe wpływy do budżetu państwa z płaconych podatków.

Konkretne działania podejmowane na rzecz równości szans w Programie:

- Obszarem, w którym wsparcie powinno uwzględniać sytuację i potrzeby mężczyzn jest zdrowie. Natomiast zarówno kobiety, jak i mężczyźni powinni być wspierani w kwestiach godzenia życia zawodowego i rodzinnego, przy czym mężczyźni w szczególności w zakresie wspierania w realizowaniu się w roli ojca i zachęcania do większego włączenia się w opiekę nad dziećmi (z jednoczesnym podjęciem działań świadomościowych i promocyjnych skierowanych do pracodawców zachęcających ich do stosowania rozwiązań ułatwiających zarówno pracownikom, jak i pracownikom pełnienie ról rodzinnych oraz wykonywanie obowiązków służbowych).
- W obszarze rynku pracy podjęte zostaną działania w zakresie wspierania kobiet w ich rozwoju zawodowym oraz wejściu lub powrocie na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dziecka/ci. Jednocześnie beneficjenci zachęceni będą do oferowania doradztwa, szkoleń i kursów wyposażających kobiety i mężczyzn w kwalifikacje i umiejętności zawodowe zgodne z zapotrzebowaniem regionalnego rynku pracy bez powielania stereotypowych przekonań na temat możliwości i predyspozycji do wykonywania pewnych zawodów przez kobiety i mężczyzn. W przypadku projektów skierowanych do kobiet w szczególności sposób będzie uwaga zwrócona na wzmocnienie ich poczucia własnej wartości i wiary we własne kompetencje, jako kluczowe w dobrym funkcjonowaniu na rynku pracy.
- W obszarze edukacji podejmowane będą działania o których mowa w rozdziale powyżej dotyczącym równych szans i przeciwdziałaniu dyskryminacji ze szczególnym uwzględnieniem kwestii równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz stereotypów płci.
- W obszarze włączenia społecznego i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu istotne są kwestie dotyczące zagrożenia ubóstwem, które w większym stopniu dotyczy kobiet niż mężczyzn, a także wyższego wskaźnika bezrobocia, a przede wszystkim niższego wskaźnika zatrudnienia kobiet, przy czym kładziony będzie nacisk na wsparcie z uwzględnieniem grup wiekowych.

Podobnie jak w wypadku zasady równości szans i niedyskryminacji, mechanizmem zapewniania na etapie wdrażania programu równouprawnienia kobiet i mężczyzn będzie stosowanie odpowiednich kryteriów wyboru projektu. Jednocześnie biorąc pod uwagę, iż w ramach programu i perspektywy finansowej 2014-2020 kontynuowane będą inicjatywy podjęte w poprzedniej perspektywie (2007-2013) w zakresie zintensyfikowania działań na rzecz wyrównywania szans kobiet i mężczyzn. Rola Komitetu Monitorującego w zakresie wyrównywania szans różnych grup, w tym kobiet i mężczyzn została opisana w rozdziale powyżej.

Celem koordynacji wdrażania zasady w każdej instytucji zaangażowanej we wdrażanie (IZ, IP, IW) powołana zostanie osoba odpowiedzialna za jej realizację, która będzie pełnić rolę eksperta/ekspertki w tym zakresie, a osoby te będą współpracować ze sobą, aby zapewnić spójność na poziomie programu w podejściu do kwestii równouprawnienia kobiet i mężczyzn. Jednocześnie Instytucja Zarządzająca będzie współpracować w tym obszarze w ramach grupy roboczej powołanej przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Eksperti i ekspertki na poziomie każdej instytucji będą zobowiązani także do rozpowszechniania wiedzy na temat równouprawnienia płci wśród osób zaangażowanych w realizację i wdrażanie programu.

W ramach monitoringu wszystkie wskaźniki dotyczące osób będą monitorowane w podziale na płeć, a dodatkowo w ramach ewaluacji badania będą uwzględniały kwestie równości, co przyczyni się do

lepszego wglądu w sytuację kobiet i mężczyzn w różnych obszarach funkcjonowania i pozwoli na bardziej precyzyjne programowanie wsparcia.

Beneficjenci zobowiązani zostaną do sprawozdawania z zadeklarowanych w projektach działań podejmowanych na rzecz wyrównywania szans kobiet i mężczyzn.

Działania z zakresu promocji i informacji uwzględniające równość szans i niedyskryminacji opisane zostały w rozdziale powyżej.

12. ZAŁĄCZNIKI

12.1 LISTA DUŻYCH PROJEKTÓW

12.2 REZERWA WYKONANIA W RAMACH PROGRAMU

12.3 LISTA PARTNERÓW ZAANGAŻOWANYCH W PRZYGOTOWANIE PROGRAMU

12.4 STRESZCZENIE OCENY EX-ANTE PROGRAMU

12.5 DOKUMENTACJA Z ZAKRESU OCENY WYPEŁNIENIA WARUNKÓW EX-ANTE

12.6 OPINIE ORGANÓW NA TEMAT REALIZACJI ZASAD DOTYCZĄCYCH RÓWNOŚCI SZANS I PRZECIWDZIAŁANIA DYSKRYMINACJI ORAZ RÓWNOŚCI PŁCI

12.7 STRESZCZENIE PROGNOZY/ OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROGRAMU

12.8 SPRAWOZDANIE Z KONSULTACJI SPOŁECZNYCH PROJEKTU PROGRAMU OPERACYJNEGO

Sekcja będzie uzupełniana sukcesywnie, w miarę postępu prac nad programem oraz rozstrzygnięć dotyczących wymaganej zawartości.

WYKAZ UŻYTYCH W PROGRAMIE SKRÓTÓW

BIZ – Bezpośrednie inwestycje zagraniczne

CT – Cel tematyczny

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

EFS – Europejski Fundusz Społeczny

EFROW – Europejski Fundusz na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

IP – Instytucja pośrednicząca

IP (II) – Instytucja pośrednicząca stopnia II

IW – Instytucja Wdrażająca

IZ – Instytucja zarządzająca

LLL – *Long Life Learning*, tj. uczenie się przez całe życie

MRPO – Małopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013

MŚP – Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa

OSI – Obszary strategicznej interwencji

PI - Priorytet inwestycyjny

RSI – Regionalna strategia innowacji

ZIT – Zintegrowane inwestycje terytorialne